

INTRODUCERE
IN
LITERATURA POPULARĂ
ROMÂNĂ

STUDIŪ COMPARATIV

DE

TH. D. SPERANTIA

DOCTOR ÎN FILOSOFIE ȘI LITERE
MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE
PROFESOR

BUCURESCI

Tipografia „CLEMENTA“, Strada Vestei, No. 13

1904

no. 5157

B223575

79125

INTRODUCERE

IN

LITERATURA POPULARĂ

ROMÂNĂ

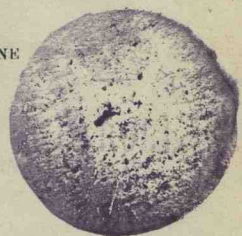
STUDIŪ COMPARATIV

DE

TH. D. SPERANTIA

DONATIONE

DOCTOR ÎN FILOSOFIE ȘI LITERE
MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE
PROFESOR

107927

BUCURESCI

Tipografia „CLEMENTA”, Strada Vestei, No. 13

1904

R. P. R.

**BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
DIN
BUCUREȘTI**

Cota 79125

Nr. Inventar 107927 Anul 1956

Secția depozit Nr. VI

9953

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cota 79125
Inventar 107927

AC 32/02

B.C.U. Bucuresti

C107927

IN LOC DE PREFAȚĂ

*Lucrarea de față este numai o îndrumare pentru cercetarea principalelor puncte privitoare la **Literatura Populară**.*

Punctele atinse aci, le-am atins numai pentru a le pune ca obiective de cercetat.

Materialul adunat aci e în mare parte numai ca specimen.

Așa cum este însă această lucrare e cea dintâi cărare printr'o pădure neumblată.

Clasificarea materialului și caracterele diferitelor genuri și specii sint cu totul nouă.

Exemple am dat în deajuns pentru cadrul lucrării.

*Un tratat de **Literatură Populară** va urma acestui studiu introductiv, dacă va vrea Dumnezeu.*

AUTORUL.

LITERATURA POPULARĂ

§ 1. — A) *Numirea ei.* — Sub numele de *Literatură Populară* se înțelege totalitatea acelor producțiuni ale minții omenesci, care se păstrează prin tradițiune orală și sînt produse de autori necunoscuți.

Numirea de *Literatură Populară* este impropriu întrebuințată aice pentru că nu corăspunde exact cu ceea-ce voim a numi. Cuvîntul *literatură* e derivat de la *littera*, care propriu însemnăză *semn de scris*, ceea-ce din capul locului dă a înțelegea că literatura e *ceva scris*. Ceea-ce înțelegem noi, însă, sub *Literatură Populară*, *nu e scris*, ci păstrat prin tradițiune orală, ori, mai bine đis, comunicat de la om la om și de la generație la generație, prin viu grai, și păstrat în mintea omenescă, adecă în memoria omenescă.

Prin *Literatură* în genere se înțelege suma acelor creațiuni ale minții omenesci care sînt plăcute, care, adecă, represintă frumosul, ori, care, sînt creațiuni estetice și sînt formate prin ajutorul scrisului.

Când literaturii îi adăogim epitetul de *populară* atunci dăm a înțelege că vorbim de acele producțiuni estetice ale minții omenesci, care aũ fost formate prin scris și aũ ajuns *populare* adecă *cunoscute de popor*.

Sub numirea de *Literatură Populară* s'ar înțelege, deci, o literatură scrisă, devenită populară; pe când literatura populară, este tocmai nescrisă.

Cuvîntul *literatură* este deci impropriu întrebuițat aici, și ar pute fi întrebuițat propriu când am numi cu el materialul adunat deja în scris. Pôte numirea de *Folk-lore* să fie mai potrivită; noi însă vom întrebuița tot termenul de *Literatură Populară*, dar luându-l în înțelesul în care ne trebuie nouă.

§ 2. — B) *Cuprinsul ei.* — Prin cuvîntul *Literatură* luat cu înțelesul de *literatură scrisă* înțelegem suma acelor producțiuni artistice care au fost formate prin ajutorul scrisului. Literatura deci este o artă.

O rața din sôre, o fâșie de lumină albă cad asupra unei prisme. Prisma primesce această lumină și ne-o trece la noi analizată în șapte culori.

Albina culege nectarul din flori și ni-l dă sub formă de miere.

Pictorul culege frumosul din natură și ni-l dă prin ajutorul culorilor.

Poetul se impresionază și el din natură și ne dă creațiunile lui poetice prin ajutorul cuvintelor.

Căile pe care se formază creațiunile artistice se pot reduce toate la un singur tip psihologic al cărui substrat anatomic se numesce *arc nervos* și care fiziologicesce se reduce la ceea-ce se numesce *acțiune reflexă*.

§ 3. — Creațiunea artistică cuprinde două stadii: a) *stadiul de impresiune*, în care subiectul este impresionat de natură și b) *stadiul de expresiune* în care subiectul își manifestă felul în care a fost afectat, tradându-ne nouă, prin arta lui, elementele naturale așa cum au fost modificate de el, ori așa cum au fost analizate de prisma lui.

Ca să fim mai înțeleși, luăm cazul creațiunii poesiei lui

V. Alexandri, intitulată *Concertul în Luncă*. Stadiul de impresiune al acestei poezii cuprinde momentele în care poetul V. Alexandri a fost impresionat de Luncă în așa fel că Lunca în care cânta Privighetorea ajunge să i se pară lui ca o grădină publică în care Privighetorea e o cântăreță renumită, iar florile, plantele, paserile, gândăceii, fluturii sînt spectatorii, publicul. Stadiul de expresiune cuprinde momentele în care V. Alexandri crează și fixază prin scris poezia *Concertul în Luncă*. Ast-fel *Concertul în Luncă* este opera de artă, care ne arată ce fel a fost impresionat Alexandri de lunca lui; sau, dacă voiți, *Concertul în Luncă*, ne presintă nouă Lunca așa cum a fost modificată ea de prisma lui Alexandri; ori, dacă voiți, *Concertul în Luncă*, este opera de artă care ne presintă Lunca vădută prin prisma lui V. Alexandri.

În tot cazul, *Concertul în Luncă* este o operă desăvârșită, adecă ajunsă la punctul culminant al evoluțiunii, ajunsă tot ce putea să ajungă: *așa a fost făcută și așa rămâne*.

Creațiunea unei opere populare va avé tot două stadii, dar aceste stadii vor fi mult mai lungi.

Luăm de pildă următorea poezie, sau mai bine următorele versuri țise populare:

*Și-așa 'mî vine mie 'n gând
Carul și boii să'mî vind,
Plușorul să'mî aprind,
Și din ferul plușului
Să fac arme murgului
Și din ferul cel măi mare
Să'mî fac tēcă la pistóle.*

Pentru ca poporul să formeze aceste versuri a trebuit să fi trecut intr'un lung stadiu de impresiune, adecă a trebuit să fi fost multă vreme impresionat de fapte haiducesci, precum și de suferinți și nedreptăți omenesci, până când a trecut la stadiul de expresiune, adecă până când s'a găsit un om cu darul de a versifica și cu darul de a sintetisa și analiza și faptele haiducesci și suferințele și

nedreptățile omenesci, și a format poesia saŭ câte-va versuri. Și aceste versuri formate de el aŭ fost auzite de alții. Acei alții le-aŭ ținut minte și le-aŭ spus și ei altora și acei alții altora și așa mai departe. Și unii le auziau de la alții și numai le spuneau altora; iar alții mai adăugiau și de la dinșii câte ceva pe unde li se mai părea, și apoi le spuniau altora așa cu adaos cu tot. Și din cei ce le auziau așa cu adaosul, unii le spuneau așa altora, iar alții mai schimbaŭ ori mai adăugiau și ei. Așa, până ce aŭ ajuns, de pildă, versurile acestea la starea în care le găsim, cine scie câți le-aŭ mai schimbat și le-aŭ adaos; și nu se scie încă de aci înainte câți le vor mai adauge și le vor mai schimba. Stadiul de exprimare pentru ele încă nu e sfârșit, ori, dacă voiți, e sfârșit numai pentru momentul de față, ori pentru forma actuală. Saŭ, mai bine, am pute dice că forma lor actuală reprezintă un moment numai din întraga lor evoluțiune de poesie populară.

Poesia scrisă, cum e de pildă *Concertul în Luncă*, a ajuns forma ei desăvârșită, s'a fixat, am pute dice a murit; iar poesia populară nu mōre, nu se fixază; stadiul de *exprimare* al poporului nu are sfârșit pentru că nici stadiul de *impresiune* nu e sfârșit. Un poet ōre-care, un individ se impresionēză de ceva și apoi creēză, adecă își exprimă impresia prin opera de artă. Poporul se impresionēză și începe opera de artă, adecă începe a se exprima; dar înainte de a sfârși opera de artă, se impresionēză din nou și de aceea își modifică și opera de artă. Ast-fel opera de artă merge modificându-se din ce în ce, după felul cum se impresionēză poporul și după felul cum se exprimă. Un poet ōre-care — individ — își exprimă impresiunile prin mai multe opere de artă pe când poporul își modelēză pe fie-care și opera respectivă, începută mai dedemult, căutând a o cresce iar nu a o ucide. O poesie populară numai atunci mōre când fondul ei nu mai corēspunde de loc la impresiunile actuale. Poesia popu-

lară e vie. Formele pe care le îmbracă ea ȕilnic sînt ca și formele pe care le ia omul în dezvoltarea lui de la vârsta copilăriei până la bătrîneță.

§ 4. — *Literatura Populară* cuprinde prin urmare tôte elementele vii ale impresiunii, și continuă a se desvolta ca o ființă vie. Din acest punct de vedere *Literatura Populară* s'ar puté numi *Literatura vie*, care cuprinde *Opere artistice vii*.

Literatura scrisă, de ȕre-ce e ajunsă la forma desăvârșită se pȕte numi *Literatură mȕrtă*.

Sînt casuri cînd o bucată de *Literatură scrisă devine Populară*, adică e luată de popor și pusă în circulație. Acesta s'ar puté numi *Literatură Înviată*.

Poporul punênd'o în circulație îi aplică și ei schimbările și adăugirile trebuitȕre.

Literatura Populară se mai deosebesce de *Literatura scrisă* și prin cuprinsul ei. *Literatura scrisă cuprinde numai producțiunile artistice*: tȕte felurile de *poesii, roman, nuvelă, discurs oratoric*, etc., și lasă de oparte tȕte cele-l'alte producțiuni ale minții omenesci care aũ un fond *istoric* sau *sciințific*, sau chiar religios. *Literatura Populară* însă cuprinde tot felul de producțiuni ale minții omenesci, artistice și ne artistice: *poesii, basme, mituri, superstițiuni, legende, sfărămături de limbă, ghicitori, descântece, obiceiuri, rugăciuni, proverbe, prevederea timpului, ȕicetȕri, lécuri*, etc. 1)

1) *Le Folk-Lore du Poitou* par Léon Pineau, din «*Collection de contes et Chansons populaires*», cuprinde, de pildă :

Première partie : **Contes et Légendes.**

- A) Contes merveilleux.
- B) » d'animaux.
- C) Faceties et bons tours.
- D) Le diable.
- E) Loups-garous et sorciers ; la chasse galopine :
- F) Divers : I) Le conte de Lansquenet, II) Jean Sans-Peur, III) Les deux auvergnats ; IV) Tailleur, ourleur, brodeur, barlificoteur, V) Le conte du domestique qui a mangé son maître.
- G) Randonnées.

§ 5. — C) *Forma*. — Ca și Literatura scrisă, Literatura Populară se presintă sub forma *prosei* și a *versului*.

Atât prosa, însă, cât și versul din Literatura Populară se deosebesc de prosa cât și de versul din Literatura scrisă.

§ 6. — I) *Forma prosei*. — Prosa din Literatura Populară se apropie de *stilul familiar* din Literatura scrisă.

Dicționarul Popular e bogat numai în termeni concreți și sărac în termeni abstracți. Poporul cunoște numirile lucrurilor reale de care e încunjurat, și în legătură cu ele cunoște numirile ideilor generale, dar cunoște foarte puține noțiuni abstracte.

În Literatura scrisă, adecă în Literatura cultă se ȳice de pildă :

Recunoscința este caracteristica nobleței.

Poporul însă, ori un om din Popor cum va pute exprima această idee ? Poporul n'are cuvântul *recunoscință*, nici cu-

A) Légendes locales: I) Les villes disparues, II) Les danseurs maudits, III) Les Fadets, IV) Le diable trompé, etc.

B) Notre Seigneur et les saints: I) La légende de Saint Martin, II) Les Saints Châtiés, etc.

Deuxième partie : Chansons.

A) Rondes et bourrées.

B) Pastourelles.

C) Chansons d'amour et de mariage.

D) Chansons Militaires.

E) Ballades.

F) Chansons diverses.

Troisième partie : Berceuses — Formulettes. — Devinettes. — Traditions et coutumes. — Miettes de Folk-Lore.

A) Berceuses, Rondes et Rimes diverses.

B). Jeux et Formulettes: I) Pour amuser les petits enfants, II) Formulettes d'élimination au jeu.

C) Devinettes.

D) Coutumes de mariage.

E) Usages et coutumes se rapportant à des dates déterminées.

F) Coutumes diverses.

G) Pélerins et pèlerinages.

H) Prières populaires.

I) Les oiseaux.

J) Dictons sur le temps.

K) Miettes de Folk-Lore.

vîntul *caracteristică*, nici cuvîntul *nobleță*. În lipsa acestor termeni abstracți Poporul va întrebuița *epitete* și ideea de mai sus o va exprima ținînd, de pildă :

Un om cum se cade trebuie să fie subțire de obraz.

În loc de *nobleță* va pune, deci epitetul de : *cum se cade*, și în loc de : *recunoștință*, epitetul de : *subțire de obraz*. Iar termenul abstract : *caracteristică*, vedem că se exprimă prin expresiunea verbală : *trebuie să fie*.

Mîntea Poporului nu e obicinuită cu abstracțiunea. Când are de spus ceva mai complicat, Poporul nu e obicinuit să abstragă numai principalul, ci caută să le spună de rînd toate așa cum a fost și trebuitoare și netrebuitoare.

Poporul ori se exprimă laconic printr'un *da* sau *nu*, ori se exprimă de tot prolix. Și e de notat că din cauza lipsei de abstracțiunii, chiar în prolixitate întrebuițeză laconisme.

Poporul de obicei întrebuițeză construcțiunea dréptă, oratia directă și în narațiuni reproduce formele dialogale și întrebuițeză repetițiunea.

Prosa populară cere însă un studiu mai aprofundat.

Iată un exemplu de *prosă populară* din : *Le Folk-Lore du Poitou* :

§ 7. — *Le Curé de Saint-Sulpice-Les-Feuilles.* —

Il y avait le curé de Saint-Sulpice-les-feuilles ; il avait deux bonnes vaches ; et, ayant ces bonnes vaches, il était joueur ; et, ma foi, un jour, n'ayant pas d'argent, il met une de ses vaches au jeu. Perd sa vache. Là voilà avec rien qu'une vache ; et comment faire ? Et comment faire ? Le dimanche à la messe, il monte en chaire ; il dit :

— Mes frères ! Ceux qui auraient une bonne vache, ils pourraient bien l'envoyer chez moi, pendant quelques jours ; peut-être qu'après ça, au lieu d'une, ils en auraient bien deux.

Il y avait un pauvre homme, qui était là, à la messe, et qui entendait ça. Quand il a été rendu chez lui, il conte ça à sa femme. Elle lui dit :

— Taise-toi donc, dis, vieux sot ! N'avons qu'une vache, gardons-la donc ! I n'veux pas que tu la mènes chez le curé, tu m'entends !

El s'en va aux champs, après Vêpres. Lui, pendant qu'elle était aux champs, prend sa vache et la mène chez le curé. Il dit :

— Monsieur le curé, n'avons qu'une vache ; mais i vous l'amène, parce que vous avez dit que ceux-la qu'avaient une bonne vache, ils pourraient l'envoyer chez vous : que, peut-être, au lieu d'une, ils en auraient bien deux après.

— Vous avez bien fait, mon bon ami, que dit le curé.

Il le fit boire et manger. L'autre laissa sa vache et puis se rendit chez lui. Et quand il a été rendu, sa femme était revenue des champs; il lui dit qu'il avait mené leur vache au curé.

Ah! nom de Dieu! Elle lui flanque deux au trois râpées (volées de coups)!

He! ne me bats donc pas, qu'il dit!

Ne dis donc rien! Il m'a dit que, d'ici cinq ou six jours, nous en aurions deux.

Et là-dessus la femme s'en va chez le curé.

— Ah! qu'elle dit, i vas ben ou (le) savoir!

Ah ça, monsieur le curé! Je veux ma vache.

— Oh! qu'il dit, ma pauvre femme, voyez-vous, tout ce qui rentre chez moi n'en sort pas.

Elle retourne et fout encore quelques volées à son homme.

— Ah là! qu'il dit, patiente donc! Ne me bats donc pas! Il n'y a encore qu'un jour de passé; il nous la rendra peut-être.

C'était à l'époque des semailles; la terre était sèche; le curé dit!

— Tiens! On ne peut point labourer aujourd'hui; il faut mettre les deux vaches au champ.

Voilà que la sienne devient taureaude; elle prend sa course, ah! et l'autre de la suivre; elles sautaient par dessus les buissons...

Le bon homme, qui était à sa croisée, qui les voit venir:

— Ah! qu'il dit à sa femme, vois-les donc qui reviennent! Elles sont deux!

Vite, il s'en va ouvrir la porte de son écurie et il les fait entrer toutes deux.

— Ah, dit-il à sa femme, regarde donc, la bonne vache! Elle est encore plus forte que la nôtre.

Le curé vint bien chercher sa vache.

— Non, non, que dit la femme, monsieur le curé, tout ce qui rentre chez nous n'en sort pas.

Effectivement, le curé n'eut pas sa vache, et il ne peut pas faire labourer, après. Il a été obligé de faire ensemençer à la bosselée.

Conté par le père Biaizon, 75 ans. 1)

Alt exemplu de prosã Popularã din Haute.Bretagne :

§ 8. — *La Goule ès Fées.* — Un saï (soir) que la mère Milie (Émilie), qu'était saïge-femme (sage-femme) de son état, était assise su n'un berchet (escabeau) dans l'coin d'son fouyer, o ouït queuqu'un qui cognait à l'phu (porte) de son hôte.

O débarrat la porte, et o vit entrer sez ielle eune veille femme qui li dit comme héla de veni do ielle tout Cont' Saint-Leunaire, à cette fin d'assister eune créature qu'était en ma d'éfant.

Milie répondit qu'o voulait ben: o print ses solées, mint su son dos eune petite devantière, rapport a la fret (froid); o cutit (cacha) son feu et sieuvit la veille qui cheminait devant-ielle et marchait par les sentés comme s'il avait été jou.

1) Léon Pineau. Collection de Contes et chansons populaires, p. 59—61. Paris, 1892.

Il y avait mêzé (*déjà*) un p'tit d' temps qu'iz étaint partis, quand Milie ouït le bru de la mé, qui menait tenant de ramaïge cont' les roches de falâses.

— Eiou qu'ous me menez ? qu'o dit (*dit-elle*). Voul'ous me faire aller diqu'à (*jusqu'à*) la Goule-ès-Fées, ousque n'en dit qu'ou vaît fes fions d'aut' fais (*les fées d'autrefois*) ?

— Vère (*oui*), Milie, que li repondit la veille ; j'allons directement là...., etc...., etc. ¹⁾

Alt exemplu de prosă Populară, în limba valonă, cu traducerea în limba franceză :

§ 9. — *La belle et la laide*. — I gn'avè on kô on'fèm k'avè deu koumér, on'bèl è on'lêt'. Sa fê ku l'bèl avè on bo-n ami è l'lêt'enn' avè pon.

E lu mér s'è fâchéy ku l' lêt' n'avè pon d'bo-n ami è èl s'a mètu on djou o liè èl di kom sa a s' bèl koumér, k'èl li-y alich kèr du l'êw do l' fontin-n' o twa liyon po l'rugèri. Sa fê ku vla l' bèl pôrtiy.

A s' tchumin fêzan, èl raskontur on vîy féy ki li dman : Doû vas' ?

— Dju m' va kèr du l'êw do l' fontin-n' o twa liyon, po rgèri m' mér k'è malôt'. I fê bin malôjy d'avèr du l'êw do l' fontin-n' o twa liyon.

Lè liyon t'von mougne. Vin on pô m' grètè din m' do, dj'è tan dè peu ki m' mougna. El a sti grètè din s' do, èl li-y-a di :....

TRADUCERE :

Il y avait *un coup* une femme qui avait deux *commères*, une belle et une laide. *Ça fait que* la belle avait un bon ami, et la laide n'en avait point.

Et la mère s'est fâchée que la laide n'avait point de bon ami et elle s'a mis un jour au lit et elle (a) dit *comme ça* à sa belle *commère*, qu'elle lui aille quérir de l'eau de la fontaine aux trois lions pour la *requérir*.

Ça fait que voilà la belle partie. 'A son chemin faisant, elle rencontre une vieille fée qui lui demande : Où vas-tu ? — Je *me vais* quérir de l'eau de la fontaine aux trois lions, pour *requérir* ma mère qui est malade.—Il fait bien malaise d'avoir de l'eau de la fontaine

¹⁾ *Paul Sébillot*. Litterature orale de la Haute-Bretagne, p. 19—20. Paris, 1881.

aux trois lions. Les lions *te* vont manger. Viens *un peu* me gratter dans *mon dos*, j'ai tant des poux qui me mangent. Elle *a été* gratter dans son dos, elle lui a dit. ¹⁾

În textul din urmă se vede repetându-se: *aille quérir de l'eau de la fontaine aux trois lions...*

Ne mărginim numai la aceste exemple luate din limbele străine.

În toate limbele proza populară are aceste caractere.

Proză Populară n'are formă artistică, ea nu trăește prin forma ci prin fondul ei.

Îmi pare rău că n'am la îndemână o bucată de proză românească adevărat populară, adecă culésă chiar din gura Poporului.

De și țara noastră e una din cele mai bogate în Literatură Populară, totuși nu ne putem mândri cu colecțiuni de proză adevărat populare.

§ 10. — *Colecțiunile noastre de proză populară* sînt importante mai mult în privirea fondului, iar în privirea formei lasă de dorit, pentru că în genere forma lor aparține Literaturii Culte, adecă Literaturii scrise. Mai toți aceia de la care ne-a ramas scrieri populare în proză ne-au lăsat o proză mai mult sau mai puțin măestrită; în tot cazul ne-au lăsat o proză personală a lor, iar nu proză populară.

Când te gîndesci la subiecte populare și la proză, fără de voe îți vin în minte prosatorii: *Creangă, Ispirescu, Odorescu, Eminescu.*

Când e vorba de subiecte populare fie-care din acești scriitori procedeză alt-fel.

Creangă alege capetele din trei, patru sau mai multe basme, lăgă aceste capete unele de altele și face un singur basm mare și lat. După cât se vede, în privirea

¹⁾ Questionnaire de Folklore, publié par la Société de Folklore Wallon, p. 53—54. Liège 1890.

fondului, idealul lui Creangă ar fi fost ca din toți feți-frumoși să facă unul singur, și toate peripețiile sau pățaniile de la toți feți-frumoși să le pună pe socotéla unuia.

În privința formei, Creangă dă basmelor sale cea mai frumoasă formă. Formă frumoasă, măestrită, dar tocmai pentru acea ne-populară. Citind proza lui Creangă poți să 'ți dai samă la ce frumuseță pôte să ajungă limba populară, dar limba prosei lui ori cât de prosă ar fi și ori cât de moldovenescă, tot nu e populară. E prosă măestrită.

Ispirescu ne dă basme culese, dar stilisate. El revede stilul basmelor culese de el și își dă ostenélă de rotundește frazele, și adese ori vâră termeni prea vechi ori prea noi.

La *Odobescu* găsim lucruri frumoase dar nu populare. El vrea să scrie în limba poporului dar nu 'l cunoște nici pe dinsul nici limba, de aceea în acea frumuseță de stil măestrit găsim lucruri neexacte ca populare și termeni populari întrebuițați impropriu.

Eminescu croește un tip de basme și îți dă frumuseți omerice, și frumusețe ori chiar capo-d'opere de stil, dar stil măestrit, prosă cultă nu populară.

Insumi eă, am scris subiecte populare în prosă, dar acéstă prosă este prosa mea, nu prosa populară.

Aceste pricini mă fac să dau aci mai la vale ca exemplu de prosă populară, o bucată pe care o ieă de la un tiner care, fără a fi colectionist, de producții populare, s'a apropiat mai mult de prosa populară. Iat'o :

§ 11. — *Tóder Tutungiu*. — A fost odată, ca nici odată că, de n'ar fi fost nici nu s'ar povesti ; a fost odată un om sărac. Dar omul ăsta era sărac lipit pământului, nici cenușă 'n vatră n'avea, și pe asta i-o suflase vîntul. Pe lângă asta, el mai avea și o mulțime de copii, dar mulți, mulți câte borte, sorî găuri la un ciur și cu trei mai mulți.

Copiii, la casa omului, cât de mulți să fie, n'ar strica,

dar el săracu n'avea cu ce 'i ținé, nici din mâncat nici din îmbrăcat, că era sărac prăpădit. Muncea el și cu femeea în cöce 'n colo, ba la câmp, ba la câte töte celea, dar de-agiuns de cele lucruri care trebuiesc la casa omului, ba să aibă vre-odată.

Törce femeea lui într'o ȃi, cum se 'ntimplă, la un fuior, și de pe torsul din fuiorul cela câștigă trei lei vechi — că era 'n vremea de demult tréba asta — și numai când îi câștigă ce'i vine lui bărbatu-séu în gând și dice :

— Femee hăi, dă-mi mie cei trei lei să-î am de cheltuélă pe drum, că, uite, ce mi-am pus în gând, să mă duc la D-ȃeu să mă rog de el și să vedem nu s'o milostivi să mă dăruescă el cu ceva? Dă-mi-î!

— Ce să ȃi-î daü, bre bărbate, mai bine hăi să cumpărăm o baniȃ de făină să facem mămăligă la copii că n'au mâncat săracii de-o grămadă de vreme și-s odărliȃ de föme.

— De, femee...

— Și tu, sciü eü? dacă ȃi i-oü da, te-î duce la vre-o crășmä și i-éi bea.

— Ce să-î béü, bre femee, tu socoȃi că eü șuguesc, vreme de șagă-î acuma?

Se luase de ginduri bietul om de atăta muncă fără spor și de-atăta calicie.

— Eü ȃi-o spun curat, femee, că mi-am pus de gând să mă duc la Dumneȃeu. Iac'așa.

— Eî, de, bărbate, cum creȃi că-î bine, așa fă; eü nu-ȃi ȃic nimica. ȃi-î daü, dar gândesce-te...

— N'ai tu grijă, parcă eü nu mă gîndesc? pe mine nu mă döre inima? Sciü eü cum se câștigă paraua.

— Taman din pricina asta ȃic și eü, că sciü; dar, pe drum, ce iei la tine de mâncare?

— Ce să iéü, du-te și tu așa și veȃi n'ai găsi un petroiü? Pune-l în foc să se încăldescă și după ce s'o încăldi, să-l puî în traistă, să fie acolo, să ȃic și eü că am ceva la

Se duce femeea de găsesce un petroiū și după ce-l găsesce, îl aduce acasă, îl pune în spuză să se încăldească, apoi îl pune în traista românului. Tóder Tutungiul, — c'asa 'l chema de pe dînsul — își iewa traista și cei trei lei și-o pornesce pe ici în colo, în drumul lui. Da' a pornit, numai a mers el așa, a mers pân'a dat de-un pod. Iacătă, numai la podul cela, dă peste doi uncheși bătrâni, cât lumea de bătrâni și mai ceva încă. Cei doi uncheși îi esă înainte și i grăesc de colo :

— Măi române, încotro mergi tu ?

— Apoi încotro să merg, ia la Dumneđeū merg să videm nu m'o dăru cu ceva, că am o spuză de copii acasă și nu mai am cap cu ce-i ține :

Uncheșii ceia erau Dumneđeū și Sf. Petrea, dar ei n'aū vrut să se dea pe față ci aū vrut acuma să-l pue la cercare și-i đic iar :

— N'ai, bade, vre-o douē parale să ne dai și nouē să trecem podul ęsta ?

— Ba am, cum să n'am, đice de colo Tóder, că era bun la inimă și milostiv Tóder Tutungiu.

Ca să trecă podul, pe vremea aceea, pentru trei ómeni se plătia, un leū, podărit și el nu s'a dat în lături, a plătit pentru câteși-trei : pentru el și pentru cei doi uncheși.

El, cum s'ar prinde, a plătit un leū și i-aū mai rēmas doi—tocmai așa. Da' aū trecut podul numai Dumneđeū și cu Sf. Petea aū apucat pe alt drum, încolo, și l'aū lăsat pe Tóder, s'apuce încotro îi era vrerea lui de dus. Ducēndu se așa Tóder înainte, numai ajunge la alt pod peste o apă mare. Când colo, iacătă iar doi uncheși inaintea lui....

D. Popa.¹⁾

¹⁾ *Revista Copiilor* An. I No. 6, pag. 92—93. Bucuresci 1896.

107997

II. FORMA VERSULUI

§ 12. — Versurile populare au menirea de a fi păstrate în minte.

Pentru a fi însă păstrate în minte trebuie mai întâiu să fie învățate pe dinafară.

Pentru a fi învățate pe dinafară trebuie să fie ușore de învățat.

Pentru a fi ușore de învățat, trebuie să fie :

- 1) scurte,
- 2) să n'aibă inversiuni, ci să aibă construcțiunea dréptă a graiului obicinuit, a graiului de tóte țilele.

Deci :

- 1) *Scurtimea.*
- 2) *Construcțiunea dréptă și lipsa de inversiuni sint caracterile destinctive ale versurilor populare.*

Orî unde vei întâlni versuri lungi adică mai lungi de cât opt silabe, și limbă măestrită orî construcțiuni inverse să scii că nu e vers popular ci imitațiune sau contrafacere.

Contrafacerile se mai pot cunósce, se 'nțelege, și după termenii și după ideile întrebuintate pentru că poporul are anumiți termeni și anumite idei, și nu i se póte pune în socotéla lui orî-ce, după voe.

Principalele condițiuni ale versurilor populare, în tóte limbele și la tóte popórele și în tóte timpurile sint acestea : *Scurtimea și Construcțiunea dréptă, fără inversiuni.*

O calitate însemnată a versului popular este și *limpedimea*, orî *claritatea*, și chiar *precisiunea*. Amintesc aci numai în trecăt de aceste calități, și voiú reveni asupra lor mai încolo, de óre-ce ele nu se rapórtă la formă, ci la fond.

Amintesc aici însă mai ales de precisiune. Versurile populare pot să cuprindă óre-care amplificări și repetițiuni

care le dau frumuseță și farmec deosebit, dar nu coprinde nici odată *umpluturi* sau lucruri netrebuitoare și fără rost.

Nice versuri ca să ajungă populare trebuie să treacă printr'o mulțime de cioruri sau filtre, în care rămâne orice noroiu sau nămol sau imperfecțiune.

Să ne închipuim că la o adunare veselă, populară, un sătén ôre-care meșter de stihuri, a făcut, adică a improvisat oral câte-va versuri, două sau mai multe.

Se 'nțelege că aceste versuri nu pot să fie de cât : *bune* sau *rele* sau *mijlocii* adică între bune și rele.

Dacă vor fi bune, adică dacă vor avé unele calități care să le facă plăcute ori interesante, și dacă vor fi și ușor de ținut minte, atunci, dintre toți cei de față, se va găsi care-va în mintea căruia să se întipărescă.

Acela sau aceia în mintea căroră s'au întipărit, le vor spune altă dată și la alții, și aceia le vor spune mai departe și ast-fel versurile acestea vor începe a trăi adică a se răsădi din minte 'n minte, din ți în ți și din loc în loc.

Dacă vor fi rele, adică dacă nu vor fi nici plăcute nici interesante ori nu se vor puté ține minte, atunci vor trece nebagate 'n samă de nimeni, vor muri, sau mai bine ținând, nu vor trăi, de ôre-ce s'au născut neviabile.

Dacă vor fi de mijloc, adică dacă vor avé și ceva bun, atunci ceea ce va fi bun se va întipări deocamdată în mintea cuiva, pentru a fi reprodus când-va oral, în auzul altora.

Dacă cel ce le va reproduce, le va reproduce deplin îmbunătățite, atunci ele 'și vor continua drumul său viața ca și cele bune ; dacă vor mai avé ôre-care neajunsuri, atunci ori neajunsurile se vor îndrepta de alții, ori versurile cu neajunsuri vor peri ca și cele rele.

De aci se vede că, pe când în literatura scrisă se păstrează la un loc și de-a valma și bun și rău ; în literatura orală trăește numai ceea ce este bun.

Se 'nțelege, dacă ȳic că în Literatura Populară se pas-treza numai ceea ce este bun i desavarit, acesta este în teorie numai, pentru că în practică lucrurile se presinta alt-fel. n practică se întâmplă adese-ori să ne spună cine-va o poezie populară său versuri populare de tot im-perfecte. Acesta se explică însă alt-fel. Acesta se explică nu prin aceea că apa isvorului nu este bună i curată, apa e bună i curată dar gura de isvor unde am nimerit noi nu e bună.

Dacă avem noroc să dăm peste un om detept i nez-trat cu o memorie bună, atunci vom aui de la el versuri populare său poezii populare de calitate bună ; iar dacă vom da peste un om prost, ori peste unul cu o memo-rie ingrătă atunci vom aui de la el versuri său poezii mediocre.

Să se scie însă că la versurile populare trebuie să se țină samă de buna-credinta a celor ce ne spun versurile.

Sînt muli care spunndu-ne versuri populare, se apuca i ne improvizeza ei versuri, aa că în loc să ne dea ver-suri populare ne dau improvisaiunile lor proprii. Multe de aceste improvisaiuni se găsesce în colecțiunea lui G. Dem. Teodorescu.

La noi, i prin alte eri, dar mai ales la noi, de când s'a început a se da re-care căutare versurilor populare i Literaturii Populare s'a iscat mulime nu numai de im-provisatori dar chiar de fabricatori de versuri populare i de or-ce fel de producii populare, aa că trebuie să fim prevenii că nu or-ce marfă ni se debiteza este produciune populară.

 13. — Dăm aci mai jos câte-va exemple de versuri dise populare, dar care în realitate sînt făurite său false.

A) Din *Sorele i Luna*, după Petre Creu olcanu, co-lectiunea G. Dem. :

a) Versuri populare române

*Fôe de cicôre
In prunduț de mare
Ială că 'mî resare
Puternicul sôre* ¹⁾.

Prunduț e un diminutiv care fôrte des se întâlnește în versurile dictate de Petrea Crețu Șolcanu, dar nu samănă să fie popular. Poporul întrebuițeză diminutive dar nu le întrebuițeză ori unde. Nu pot aduce, pentru moment altă dovadă de cât părerea mea, dar cred că dacâ s'ar face un studiū special pentru întrebuițarea diminutivelor în Literatura Populară s'ar vedé că am avut dreptate.

Puternicul sôre, însă, e hotărît ne popular, căci e o inversiune pe care poporul n'o întrebuițeză; e o inversiune de poezie cultă.

B) Din *Brumărelul* după Petrea Crețu Șolcanu, colecțiunea G. Dem. :

*Foicică ismă creșă
Intr'o Joî de diminătă,
Tuturor le 'i cu dulcătă,
Numai unul are grătă
Voinicel bălaiū la fașă
Foicică vineșea,
Voinicelul se scula,*

*Drum d'a lungul apuca
Polecușă că 'mî șinea.
Fôe verde pelinișă
Sus pe verdea movilișă
Voinicelul se urca
'N tôte părșile căta
Ochū rôtă că 'și făcea.
Foicică de lăptuca
Când privia în jos pe luncă
Colea 'n verdea lunculișă.*

*Subt o mândră garofișă
Imî dormia d'o copilișă,
Lin întinsă pe răzor* ²⁾

Numai unul are grătă e nepopular pentru că *are grătă*

¹⁾ Pagina 410.

²⁾ Pag. 450—451.

e neromânește : nu se ȃdice românește *am gr̃et̃ă, are gr̃et̃ă*, cum nu se ȃdice *am frig, aũ frig* ori : *am f̃ome*.

În aceste casur̃i poporul întrebuint̃ez̃ă vechea construcȃiune sintactic̃ă latiñă : *mibi frigus est* = mi-ȃ frig, mi-sete, mi-ȃ gr̃et̃ă.

Pe de-alt̃ă parte se vede c̃ă acest vers e o umplutur̃ă, de ȃre-ce e pus f̃ără rost, aȃa c̃ă ar eȃi c̃ă pricina care a f̃ăcut pe voinicel

s̃ă se scȃle,

s̃ă ȃiea drumul de-alungul, a fost *gr̃et̃ă*, adic̃ă s'a sculat și a plecat la drum din pricina *gr̃et̃ei*.

Dup̃ă c̃ât se pare, Petrea Creȃu Șolcanu era un *improvisator de profesiune*. Cunoscea fȃrte multe versur̃i populare, se familiarisase aȃa de mult cu ele, și acuma ajunsese ca un caleidoscop, ca dintr'un num̃er restr̃ins de buc̃ăȃi s̃ă fac̃ă un num̃er infinit de combinaȃiuni. De alt-fel ac̃eȃta o fac toȃi l̃ăutar̃ii : încep un c̃ântec, spun c̃âte-va cuvinte din el, apoi spun din altul și din altul și aȃa mai departe. Ei nu s̃înt productori ori creatori ci numai nise reproduc̃ători ori mai bine ȃis copĩetori. Ei se interes̃ez̃ă ȃre-cum numai de num̃erul s̃ău de mulȃimea versurilor ori de lungimea buc̃ăȃilor pe care într'un moment ar put̃e s̃ă le debiteze ; ei nu sciũ s̃ă ȃiñă sam̃ă de fond, c̃ăci ei nu s̃înt creatori de fond, fondul nu repres̃int̃ă simȃimintele lor, ci simȃimintele poporului de la care ei aũ luat versurile ca form̃ și cu fond cu tot. E greȃit̃ă ideea celor ce cred c̃ă l̃ăutar̃ii și mai ales ȃiganĩi s̃înt creator̃ii poez̃iei populare. Aceȃtia s̃înt numai reproduc̃ători și înc̃ă reproduc̃ători st̃ângaci și neconscĩinȃioȃi, pentru c̃ă ei m̃ănesc un lucru str̃ăin, o creaȃiune str̃ăiñă. ȃiganĩi și l̃ăutar̃ii nu creaz̃ă ei poeziile populare pentru c̃ă nu s̃înt ei poporul și nici nu simt ei ce simte poporul. Vom ar̃ăta la locul cuvenit cine s̃înt creator̃ii poez̃iei populare.

Nu mai e nevoie, cred, s̃ă adaug c̃ă și versul : *tuturor le 'ȃ cu dulc̃et̃ă* n'are nici un rost, nici un înt̃eles, și nici

nu se ice : *lor le 'i cu dulcea, omenilor le 'i cu dulcea.*

In : *Sus pe verdea movilia i colo 'n verdea lunculia,* vedem iarăși inversiuni nepopulare : *verdea movilia i verdea lunculia.*

Poporul ntrebuinez adiectivul înaintea substantivului, numai în anumite casuri. Poporul ntrebuinez adiectivul articulat înaintea substantivului, de obicei urmat de prepoziiunea *de*, i anume acolo unde pte fi urmat de prepoziiunea *de*, ex : *nenorocitul de el, afurisitul de frate-seu, bogataul de Gheorghe, prsta de Voichia amritul de tata,* i mai ice poporul i : *bietul tata, bita mamă ; săracul tata, sraca mamă.* Cnd poporul ice : *Popa Gheorghe, Mașca Melania, Mtua Zamfira, Monastirea Cozia* atunci cuvintele, *Popa, Mașca, Mtua, Monastirea,* nu sînt luate ca adiective, ci ca substantive, nu sînt epitete ci nume.

In sfrsit, nu voi să caut numai de ct de unde provin aceste greeli sau cine le-a introdus, ci afirm numai că sînt construciuni nepopulare i că versurile ce le cuprind sînt fabricate ori nepopulare. Se scie însă că muli dintre culegătorii de poezii populare, se credeu i se cred i ast-i autorisai a mai *corecta* ori *intregi* ori, după cum iceu ei, a mai întocmi poeziile ori versurile populare, ca să dea lumii ceva complect ori desvrsit.

Versul : *Lin tins pe rzor* este arhi-falsificat : *O copilia lin tins pe rzor ! Lin tins !*

In limba cultă, adică, mai bine, cărturarii ori menii care vorbesc i limb streine, ic i char scriŭ :

Bine 'mbrăcat, bine fript, pentru că sînt obiceii cu limbile străine : *bien habill, bien btit, bien rti ; gt gebraten ;* poporul însă pune adverbul în urma participiului : *imbrăcat bine, fript bine, copt bine.*

C) Iată i o poezie de Anton Pann, trecută în colecțiunea G. Dem. ca poezie populară :

DRUMAREL

*Intr'o verde grădiniță
Sede-o dalbă copiliță.*

*Trece un voinic în grabă
Și cu suspin o întreabă:
— Spune-mi, dragă copiliță,
Cu-a ta singură guriță.*

*Țise dalba copiliță
Cu-a ei singură guriță:*

*Dar tu, voinicule, spune
De ești insurat ori june ¹⁾.*

Am subliniat ceea-ce e mai săritor în ochi. Inversiunile :
cu-a ta singură guriță și *cu-a ei singură guriță*. Și *singură guriță!* ... pare că s'ar fi așteptat să aibă douăc.

Și cuvântul *june* ?

D) In poesia *Cicórea* culésă de d-l. L. Puscariu, colecț.
G. Dem. găsim :

*Dar o a vędul
Drăguț sfintul sóre ²⁾*

E) In *Dobrișén* după Petrea Crețu Șolcanu, colecția
G. Dem. :

*Dobrișén că i-a opril
Și la el i-a poposit
Și 'n clobanî i-a străvestit ³⁾.*

In limba poporului *a străvesti* ? și încă *a străvesti* in ? !...

F) In *Radu Calomfirescu* după Petrea Crețu Șolcanu,
din colecțiunea G. Dem. :

In susul Pilescilor

*Multe corturi sînt întinse
De pămînt cu lanțuri prinse...
Printre corturi mărunțele,*

*Este-un cort mare rotat
Cu creștetul naramzat ⁴⁾.*

1) Pag. 452.

2) Pag. 459.

3) Pag. 474.

4) Pag. 477.

Aci am subliniét inversiunile și cuvîntul *naramzat*. Eū personal n'am întălnit acest cuvînt în popor. Am auđit întăea dată cuvîntul *naramză* de la un grădinar saū florar al lui Petre Mavroghene, la satul Goesci jud. Iași, prin 1867/68. El se numia Nicolae Vasiliu. Apoi am mai auđit cuvîntul *naramză* pe la orășeni, cam boerinași.

Pe căt sciū, de pe-acolo, se numesc *naramze* un fel de portocale, pôte mandarinele. In popor, prin Moldova se auđia de demult între 1860—1870, pe căt mī-aduc aminte, cuvîntul *naramgiū* ca culóre, dar nu sciū ce culóre o fi fost aceea.

Ōmenii din popor însă pe cătī i-am întrebat n'au sciut ce este *naramză*. Eū socot că versul de față nu e popular, pentru că descripțiunea acēsta a cortului nu e populară cħiar dacā din întimplare, ceea-ce nu cred, cuvîntul *naramzat* ar fi popular. In casul cānd ar fi popular atunci n'ar fi fost dat în forma asta, ar fi fost : *nărămzuit*, saū *naramziū* ori *naramgiū*, cāci poporul nu đice *argintat* ci *argintuit* saū *argintiū* saū *auriū*. Versul : *Este un cort mare, rotat*, nu e popular. Poporul nu întrebuinteză așā douē epitete saū atribute unul dupā altul, fără legătură ; poporul n'ar fi đis : *mare, rotat* ci *mare și rotat*.

G) In *Radu Șerban Basarab*, dupā manuscrisul Aron Prejbēnul, cumpērat de stat. Colect. G. Dem. :

Domnul
Stă și iscodece
Ciobanul
Le-aduce veste
Păgāni 's dađi la beție
La jafuri, la tălhărie.

*Oștirea și-o rānduesce
Nōptea 'n patru părđi lovesce :
Omor, junghie Turci, Tătari
Pe-aī creștinilor tirani.
De pe Bārsa maī la vale
Tāind cetele ungare 2).*

Enumerarea : *la beție, la jafuri, la tâlbărie* nu e populară. Poporul ori ar fi pus vr'un verb între părțile ei, ori vr'o conjuncțiune.

Construcțiunea eliptică de-acî nu e întrebuințată de popor. Acest fel de construcție este un procedeu înrudit cu abstracțiunea, de care poporul nu se servește.

Aceeași observațiune asupra enumerării din versurile :

Omor, janghie, Turci, Tătari,
Pe-ai creștinilor tirani,

plus inversiunea : *pe-ai creștinilor tirani*.

Epitetul *ungare*, din *cetele ungare* e neologism și prin urmare nepopular.

H) In *Mateiș Vodă Basarab*, după manuscrisul Aron Prejbénul, cumpărat de stat. Colect. G. Dem. :

*Să ne gătim de răsboi
Că sint mulți voinici la noi
Ce doresc morțea mai bine
De cât Domn Grec să le fie* 1).

Domn Grec să le fie ? Poporul țice : de cât *să aibă*, nu : *să le fie*.

I) Cântecul din epoca de la 1821, luat de la Anton Pann,—Colect. G. Dem., se vede cât de colo că nu e popular, de ôre-ce pe lângă altele, are și versurile cu rimă încrucișată. Dăm aci numai prima strofă din cele cinci :

*Bine este tot-de-una
Să bem să ne ospetăm,
Și cu toții din-preună
Să ridem și să cântăm* 2).

J) *Povestea unui gângav* despre Zavera de la 1821, Colectiunea G. Dem., face parte din poesia scrisă, neavînd nici măsura scurtă a versului popular nici construcțiunile limbii populare. Iată prima strofă :

1) Pagina 480.

2) Pagina 484.

Fost-a în puterea primă-ve-ve-verii
 Când se ivi în țară stégul za-ve-verii
 Vera-za-vera strigau
 Și boii își dejugau ¹⁾.

L) În *Arderea Iașului*, cântec Țis popular, cules de d-l G. Missail, după incendiul din Iași de la 19 Iulie 1827, colecțiunea G. Dem. :

Frunză verde de cireși
 Arde-un foc în sus la țeși :
 Arde, arde nu se stinge
 Și poporul jalnic plânge.
 Unde târg era mai bun
 Traği cu cósă să faci fân
 Unde târg era mai des
 Să pui boii să brazdezi
 Unde târg era mai rar
 Să pui plugul ca să ari.
 La al Domnului palat
 Mare foc s'a ridicat.
 Moldov' a ajuns la sapa
 Vor s'o ducă-acum în grópă !
 Fete românesci
 Róbe ovreesci
 Cele boeresci
 Tot ca slugi grecesci ! ²⁾.

Jalnic plânge inversiune nepopulară.

Unde târg era mai bun, unde târg era mai des alte inversiuni și mai nepopulare.

Rima : *des* cu *brăzdezi* nu numai că nu e populară, dar nici nu e moldovenescă cum ar trebui să fie, de ôre-ce cântecul se dă ca din Moldova, unde a fost focul. Ba se vede chiar după acéstă rimă că acest cântec e făurit de un bucureșcian, orî cel puțin de un *muntéan*, căci numai prin Muntenia și pe la București verbul *brăzdezi* pôte să sune și se aude pronunțat așa că sună : *brăzdes*, așa ca să pôtă rima cu *des*.

Versurile : *unde târg era mai rar*
să pui plugul ca să ari,
 e o umplutură.

¹⁾ Pagina 446.

²⁾ Pagina 488—489.

La al Domnului palat, inversiune. Moldova a ajuns la *sapă*, nu se țice : în tot de-auna se țice : a ajuns la *sapă de lemn*. Numai la *sapă* fără *lemn* n'are nici un înțeles. Dacă s'ar țice : «Popușoiul a ajuns la *sapă*» s'ar înțelege că : *Popușoiul a ajuns la vremea prășitului său a săpatului*.

Acum e umplutură.

Fete românesce nu se țice. Poporul în genere pôte să țică, de pildă, *cară românesce*, în opoziție, de pildă, cu carere rusesce ; dar în Moldova n'ar țice românesce ci moldovenesce, deci cară moldovenesce, dar nici odată *fete moldovenesce*.

Fete boeresce de-asemena nu se țice. Poporul din Moldova țice fete de Român sau de creștin sau de Moldovan.

De asemenea versul : *rôbe ovreresce* nu se țice în Moldova. În Moldova se țice *jidă* de obicei în popor, deci ar trebui să fie : *rôbe jidănesce*, ori *rôbe jidovesce*.

Cântecul de mai sus, deci, nu e popular.

Despre acest cântec țic că nu e popular.

Nu urmază, însă, de aici că ori-ce poezie, dacă vom găsi în ea câte-va versuri nepopulare, va fi totă nepopulară. Iată, de pildă, în colecția G. Dem., o pensie intitulată : *Fulga*, în care sint versuri nepopulare și care cu toate acestea e populară, în fondul și în forma ei, în cea mai mare parte, pentru că există diferite variante din ea în alte colecțiuni. Așa ca varianta a poeziei *Fulga* din colecția G. Dem., este, uste poezia *Dolca* din colecțiunea V. Alexandri.

M) În poezia *Fulga* după Petrea Crețu Șolcanu, colecțiunea G. Dem. :

*Frunzulică lemn uscat,
Iată mare, s'a 'ntimplat
Că pe drum l'a 'ntimpinat,
Fulga Moșul, fulg beirân
Moș cu barba pân la brân.*

*D'alei, Fulgo moș bêtân,
Moș cu barba pân la brân.*

*Și Togan căne bêtân,
Tală la șei-deci de căni
Ține pe Fulga de brâni.*

În aceste versuri găsim cuvîntul *brân* care nu e popular, pus ca să rimeze cu *bêtân*, și forma *brâni*, nu numai nepopulară dar și necorectă ca să rimeze cu *câni*. *Brân*, *brâne* sînt forme arhaice, care le mai întrebunțeză scriitorii, mai ales poeții, pentru nevoea rimei. Forma *brâne* se mai aude prin Muntenia iar în Moldova se întrebunțeză : *brăe*. În loc de *brân*, însă, la singular se întrebunțeză forma *brăii*, paralel cu *grăii*.

Am adus aceste exemple de versuri nepopulare, nu pentru a face o alegere de poezii populare ci pentru a stabili ceea ce am ȃis mai sus cã :

Poesia populară are versuri scurte, cu construcțiune dreaptă fără inversiuni; are claritate și precisiune fără umpluturi; și cuprinde numai termeni și expresiuni populare.

b) Mórtea versurilor populare

§ 14. — Aceleași caractere le au și poeziile populare din alte limbi.

La multe popóre însă inspirațiunea populară a încetat, poporul în loc să 'și creeze poezii proprii, adoptă din poeziile culte. Acest fel de poezii nu mai sînt poezii populare prin naștere ci poezii adoptive, adică devenite populare.

Obiceiuł populațiunii de la sate de a imita pe orășeni și pe cei din trepte mai de sus, nu se mărginesce numai la modă, ci se întinde la tóte ramurile activității omenesci, prin urmare și în literatură.

Cartea și învățătura cărții e, se înțelege, cel mai mare dar ce un Prometeu a putut să dăruescă omenirii, dar cartea și învățătura cărții omórá literatura populară. În lo-

cul literaturii populare poporul cântă bucățile de la teatru și de la café-chantant.

Ce urături frumoase populare sau *plugușore*, auđiam, în copilărie, în Moldova, pe la 1864, în ajunul Sfintului Vasile ! Imi aduc aminte și acuma cu plăcere de frumoșele bucăți de *satiră populară* presărate în aceste plugușore. Parcă aud și acuma câte un urător la feréstră sunând clopotul său talanga și ținând :

*Fata mamei, cea bălăe
Bine face la mălăe
Că le pune cu lopata
Și le scöle cu covata,
Ian măi îndemnași, slăcăi.
Hăi ! Hăi !*

sau :

*Fata mamei gospodină
Pune pânza în grădină.
Fata mamei cea frumoasă
Pune pânza după casă
Cine-a trece tot s'o ășasă.
Intre ișe și 'ntre spată
Pasee-o épă 'npiedecată
Intre ișe și fuscăi
Pasee-o scrófă cu pureci.
Ian măi îndemnași, slăcăi.
Hăi ! Hăi !*

*Și de pe la Singliene
Până la Blagoveștene
A țesut de-un fund de ismene ;
Când a fost la croi
De-un col a măi trebuit
Ian măi îndemnași, slăcăi.
Hăi ! Hăi !*

sau :

*Am măi ura, am măi ura
Dar ne temem c'om insera
C'avem să trecem
Nisce părăe glodöse
La nisce fete frumoșe
Cu dinții ca grebla,
Cu ochii ca stecla,
Cu nasul ca cerciova :
De frumoșe ce era
Și risul te umfla.
Iai măi îndemnași, slăcăi.
Hăi ! Hăi !*

Și în locul acestor frumoșe urături, ce-am auđit peste

vr'o dece ani? Un biet plugușor făcut de un condeiaș și publicat într'o carte de citire pentru clasa II primară :

*Măine anul se 'nnoesce
Plugușorul se pornesce
Și începe a colinda
Pe la case, și-a ura
etc., etc.*

Ba, am auzit spunând ca urătură și poesia : Movila lui Burcel :

*Intr'o zi de serbătore,
Resări un mândru sóre
Care lumea 'nveselía :
Clopoțele resună,
Turnurile clătinau,
Armăsarii spumegaui,
Frâele și le mușcau,
Că de-odată se ivia.

Că alt sóre strălucia.
Domnul Stefan cel vestit
Domnul cel nebiruit
etc., etc.*

Și iată, deci, poesiile culte introduse în locul celor populare, care ese din modă, nu se mai comunică de la om la om și mor.

Dăm aci, de-odată câte-va exemple de adevărate poesiile populare din alte limbi și apoi vom da și câte-va exemple de poesiile devenite populare.

c) Adevărate poesiile populare străine

§ 15.— A) Observăm că toate aceste poesiile au versuri scurte.

DIN POITOU

Pour couper l'arc-en-ciel

*Arc-en-ciel, mon fillou,
Si j' l'attrape, j' te coupe le cou!
Arc-en-ciel de Saint Michel.
Si j' te manque, reste au ciel! ¹⁾.*

1) Le Folk-Lore du Poitou par Léon Pineau, Paris, 1892. Pag. 465.

Quand il pleut

Mouille, mouille, paradis !
 Tout le monde est à l'abri ;
 Mon p'tit frère
 Est sous les goullières,
 Ma p'tite sœur
 Est sous les fleurs ¹⁾

Formulette d'élimination au jeu

Petit oiseau d'or et d'argent,
 Ta mèr' t' attend au coin du champ,
 Pour y manger du lait caillé
 Que les souris ont barboté
 Pendant trois heures de temps
 Va-t-en ! ²⁾.

L'alouette et le Pinson

L'Alouette et le Pinson
 Tous les deux se marient ;
 Mon alouette,
 Malourne, malurette ;
 Mon oiseau
 Tout lui faut.

Ol est v'nu un gros chin :
 Au cou porte un gros pain,
 Mon alouette
 etc.

Du pain n'en ons bin
 D'la viande n'en avons point.

Ol est v'nu un corbeau :
 Au cou porte un gigot.

Du fricot n'en ons bin
 A boir' n'en avons point.

Ol est v'nu un fourmi :
 Au cou porte un baril,
 Mon alouette
 etc. ³⁾.

¹⁾ Idem. Pag. 467.

²⁾ Le Folk-Lore du Poitou par Léon Pineau. Paris, 1892. Pag. 475.

³⁾ Idem, pagina 441, 442.

DIN INSULA CORSICA

**Vòceru d'una Pastòri
In morti di lu so fiddolu**

*Commé mé, la sfurtunàta
Nun si n'è vidùtu indòcu ;
E sarràta la mé porta,
Ed è spintu lu mé fòcu ;
La tinta desgraziàta,
E zappàtu lu mé locu...*

*La corcia, di vin' ott' anni,
Mi so ferma càpi-mùzza ;
Nun si móri di dulóri,
Nun si po móra d'indùzza,
Nun si móri da lu pientu,
Nun si móri di sugnùzza !*

*Senza nimmu par aiùtu
M'era firmata qui sóla ;
Nun avendu in cumpagnia
Che Lionu e Pidióla
E tu sólu di tre ànni
Ch'aval sé supra la tola 1).
etc.*

**Bocetul unei Păstorite
La Mórtea fiului ei**

*Ca mine nenorocită
Nu s'a vèqut nici-când ;
E închisă ușa mea,
Și e stins focul meu,
Nenorocita de mine !
E stricată casa mea.*

*Sărmana la două-șeci și opt ani
Am remas vèduvă ;
Nu se móre de durere,
Nu se póte muri de supèrare
Nu se móre de plâns
Nu se móre de suspine !*

*Fără nime să m'ajule,
Am remas singură ;
Neavènd alfi tovarășii
De cât pe Leu și Pideola (doî câni)
Și tu singur de trei ani
Care stai pe patul de mórte,
etc.*

1) **Les Voceri de l'Île de Corse** par Frédéric Ortoli. Paris, 1887, pagina 62—64.

DIN PICARDIA

L'âne Martin

La p'tite Marianne va au moulin (bis),
 C'est pour y faire moudre son grain (bis).
 Elle monta sur son âne.
 La p'tite mam'zelle Marianne,
 Elle monta sur son âne Martin
 Pour aller au moulin.

Le meunier la voyant venir (bis)
 De dire ne put se retenir (bis):
 Attachez-là votre âne,
 La p'tite mam'zelle Marianne,
 Attachez-là votre âne Martin
 A la queue du moulin.

Pendant que le moulin tournait (bis),
 Le meunier la belle caressait (bis)
 Le loup a mangé l'âne,
 La p'tite mamzelle Marianne,
 Le loup a mangé l'âne Martin
 A la queue du moulin ¹⁾.

DIN ȚARA BASCILOR

Paserea 'n colivie

Chorinnoak koyolan
 Tristerik du kântatzen;
 Duellarikan zer yan, zer edan,
 Kampoa du desiratzen:
 Zeren... Zeren... Zeren...
 Libertatea zoin eder den ²⁾.

Traducere

Pasere, 'n colivie, — cântă trist; — de și ai ce mânca,
 ce bé, — doresce afară: — pentru că... pentru că... pentru
 că... ce frumoasă e libertatea.

¹⁾ Littérature orale de La Picardie par E. Henry Carnoy. Paris 1883, pag. 366.

²⁾ Le Folk-Lore du Pays Basque par Julien Vinson. Paris 1883 pag. 126.

Prepelița la munte

Mendian zoinen eder
 Epher zango gorri!
 Ene maiteak ere
 Bertzeak iduri:
 Niri hitz eman eta
 Sibelaz itzuli¹⁾.

Traducere

La munte, cât de frumoasă e prepelița cu labe roșii!
 Iubita mea samănă cu altele: după ce mi-a dat cuvîntul
 ei — îmi întorce spatele.

Adio iubita mea

Adios, ene maitea
 Adios sekulako;
 Nik eztut bertze penarik,
 Maitea, zuretako,
 Zeren utzi zintudan
 Hain bibio bertzendaco²⁾.

Traducere

Adio, iubita mea ; — adio, pentru totdeauna ; n'am alt
 necaz — iubita-mea, de cât de tine — că te-am lăsat —
 așa de liberă pentru alții.

DIN ALSACIA**Sebastopol**

Die Franzosen rücken an,
 Wollen über den Rhein,
 Sie wollen's frisch wagen,
 Sebastopol zu belagern,
 Sie bauen frisch auf
 Eine Schanze darauf.

¹⁾ Le Folk-Lose du Pays Basque par Julien Vinson. Paris 1883,
 pag. 138.

²⁾ Idem pag. 152.

Der gen'ral rücket an
 Mit sechs hundert tausend Mann :
 Schauet dort wie sie laufen
 Die koschpeitel über Haufen,
 Sie begehren nichts mehr
 Von de Testungen hier
 etc.

Traducere Francesă

Les Français s'avancent,
 Pour passer le Rhin ;
 Le sort en est jeté,
 Ils veulent assiéger Sébastopol,
 Ils l'entourent sans trêve,
 Pour se retrancher.

Le général s'avance
 Avec six cent mille hommes :
 Voyez là comme ils fuient,
 Ces hordes de mendiants,
 Ils ne réclament plus rien
 Des forteresses d'ici ¹⁾.
 etc.

Ich und mein Hans

Ich und mein aller liebschter Hans,
 Wir sin zwei schöne Leute,
 Wir küssen uns, wir drucken uns,
 Dies war mein grösste Fräide.
 Sagt ihr Leute, was fang ich an
 Dass ich der Hans bekommen kann,
 Und sagt ihr Leute was fang ich an,
 Dass ich der Hans bekomme zum Mann.

Am Sonntag an der kirche Thür
 Da steht er im Parade,
 Mit schwarzen Hosen, Weissen, Strümpf,
 Er hat so schöne Wade!
 Sagt ihr Leute, . . .
 etc.

Traducerea francesă

Moi, et mon Jean adoré,
 Nous sommes un beau couple,
 Nous nous embrassons, nous nous étreignons,
 C'était mon plus grand plaisir.

¹⁾ Chansons populaires de L'Alsace par J. B. Weckerlin. Tom. I, Paris 1883, pag. 304—307.

Dites-moi, mes bonnes gens,
 Que vais-je faire
 Pour avoir mon Jean pour mari ?
 Que vais-je faire
 Pour avoir mon Jean pour mari ?

Le dimanche, mit comme pour une revue,
 Il se tient près de la porte de l'église,
 Pantalon noir, bas blancs,
 Il a de si beaux molets !
 Dites moi . . . ¹⁾
 etc.

Les tras feys di pays

Les tras feys di pays (bis)
 S'en revint ès bos di roi,
 Liron fé, lire lai lai, dridai
 O lai lire lai lai, dredire,
 O fé lire, lai lai dridai.

S'en revint ès bos di roi (bis)
 Lai pus jeune les madechait
 Liron, etc.

Lai pus jeune les madechait (bis)
 Lo fé di roi les écoutait.
 Liron, etc,

So fé di roi les écoutait (bis)
 Laiquelle ast de vos tras
 Liron, etc.

Laiquelle ast de vos tras (bis)
 Què médit les bos di roi ?
 Liron, etc.

Què médit les bos di roi (bis) ?
 Ce n'est ni moi, ni moi, ni moi.
 Liron, etc.

Ce n'est ni moi, ni moi, ni moi (bis)
 C'est ma sœur que lai voilà.
 Liron, etc.

C'est me sœur que lai voilà (bis)
 Prendez-lai et lachiez-moi.
 Liron, etc.

¹⁾ Chansons populaires de L'Alsace, par J. B. Weckerlin. Tom. II.
 pag. 182—185.

Traducere Francesă

Les trois filles du pays (bis)
S'en revint au bois du roi,
Leron, etc.

La plus jeune les maudissait,

Le fils du roi les écoutait

Laquelle est-ce de vous trois

Qui maudit les bois du roi ?

Ce n'est ni moi, ni moi, ni moi,

C'est ma sœur que voilà

Prenez-la et laissez-moi ¹⁾.

DIN GASCONIA**Las Hilles de Lourdes**

Las hilles de Lourdes,
Las de Cauterès,
Prenquen, à la file,
Lous galantz per très.
Las hilles de Lourdes
E las d'Argelès,
Las bouletz piucèlos ?
Las cau prengue au brès,

Aqueres bieilletes,
Aimen lou bin blanc,
Coumo las joenetos
N'aimon lous galantz.

Traducere Franceză

Les filles de Lourdes
Et celles de Cauterets,
Prennent, à la file,
Les galants par trois.
Les filles de Lourdes
Et celles d'Argelès,
Les voulez-vous pucelles ?
Il faut les prendre au berceau.

¹⁾ Chansons populaires de L'Alsace, par J. B. Weckerlin, Tom. II, pag. 132—135.

Ces vieillotes,
Aiment le vin blanc,
Comme les jeunettes
Aiment les galants ¹⁾.

La petairo

Madamaisèlo,
Peto candelò,
S'en ba a l'aigo,
Peto dens l'aigo ;

S'en ba au bin,
Peto en camin ;
S'en ba a la hount,
Peto toutjour.

Traducere Francesă

Mademoiselle, — Pête chandelle, —
— S'en va à l'eau, — Pête dans l'eau ;
— S'en va au vin, — Pête en chemin ; —
— S'en va à la fontaine, — Pête toujours ²⁾.

DIN AUSTRIA (STIRIA)

Versurile care le dăm aci, fac parte din literatura cultă, de ôre ce sînt luate dintr'o cronică scrisă. Factura lor însă este tocmai cea populară : autorul lor era familiarizat cu versul popular, cultura lui era tot pe la nivelul poporului, ori, dacă am puté dice, era popor și el. Cred că mare parte din aceste versuri trebuie să fi ajuns populare. Dacă nu se vor fi găsimd în nici o colecțiune lucru e explicabil : Aceste versuri datéză tocmai de pe la 1.300. Aũ avut deci tot timpul și a deveni populare și a ajunge uitate, fără să mai ajungă a fi prinse în colecțiuni de folklor. Iată câteva din aceste versuri :

¹⁾ Poésies populaires de la Gascogne, par M. Jean-François Bladé. Tom. II. Paris 1882, pag. 104—107.

²⁾ Idem, Bladé. Tom. II, pag. 354—355.

Nu sant der herzog über walt
 Sine boten balt,
 Zuo dem Walachen
 Der an allen Sachen
 Herr ob den abdern was.
 Dem selben man vor las
 Und tet kunt von sinen wegen
 Er hete in sinen phlegen
 Gevangen ainen man,
 Der het dem laut getan
 Gros und schedlich tat
 Diè kron und die kleinat
 Die man dafür war
 Das des landes er daran lar
 Die hiet er verholn,
 Dem kunicrich verstoln ¹⁾.
 etc.

Traducere

Deci, ducele trimise peste munți
 Pe solii săi îndată
 La Valahul
 Care în toate afacerile
 Era domn peste ceilalți.
 Acestuia i s'a citit
 Și i s'a comunicat ast-fel
 Că va avea în îngrijirea sa
 Un om prizonier,
 Care ar fi făcut țerii
 Mare și păgubitor lucru;
 Corona și odorele
 Care erau primate (cumpeniai)
 Cât și onoarea țerii,
 Pe aceste el le-ar fi ascuns,
 Furându-le din regat ²⁾.
 etc.

DIN GERMANIA

Cităm numai: *Luftelement* ³⁾, *Babeli sieht den Wald vor
 lauter Bäumen nicht* ⁴⁾ și *Doktor Eisenbarth* ⁵⁾.

¹⁾ «Oesterreichische Reimchronik» după: «Români în Monumentele
 literare germane medievale», de Em. Grigorovitz. București 1901,
 pag. 20.

²⁾ Ibid, pag. 21.

³⁾ Arnim und Clemens Brentano, *Des Knaben Wunderhorn*, II theil.
 Berlin 1857. Pag. 51.

⁴⁾ Ibid, pag. 59.

⁵⁾ Friedrich Karl Freiherrn von Erlach: *Die Volkslieder der Deu-
 tschen*. V band. Mannheim, 1836. Pag. 517.

§ 16. — Observăm că bocetele din Insula Corsica (vezi pag. 33) ca toate poeziile populare, au versuri scurte; în ceea ce privește rima, însă, au ceva deosebit. Într-o strofă de șase versuri, numai trei versuri au rime și rimază împreună, adică au aceeași rimă. Aceste trei versuri sînt: II, IV și VI. Iată cum se exprimă autorul colecțiunii de bocete din Corsica, Frédéric Ortoli:

... «La plupart de ces lamentations sont en strophes de six vers dont trois riment ensemble tandis que les autres ont une terminaison différente ou ne se rapprochent que par une lointaine assonance. On remarquera aussi que parmi ces vers ce sont spécialement les deuxième, quatrième et sixième qui prennent la même finale...¹⁾»

Acastă regularitate a așezării rimelor e ceva curios, pentru literatura populară, și pentru a-i găsi cauza ar trebui un studiu special și aprofundat asupra întregii literaturii populare din Corsica. Putem face însă, conjecturi.

În poeziile populare, versurile sînt scurte, precum s'a văzut, și fie-care vers rimază, de obicei cu cel următor: întâiul cu al doilea, al treilea cu al patrulea, al cincilea cu al șeselea și așa mai departe.

Versurile sînt scurte pentru a se pute ține minte; iar rima servește a asigura înlanțuirea versurilor, rima unui vers servind a rechema în minte versul următor.

Dacă puterea de receptivitate a memoriei poporului ar fi mai mare, atunci n'ar fi nevoie de rime. Memoria populară ar prinde, ar înregistra versurile auzite, și le-ar păstra în ordinea în care le-a înregistrat, numai prin ajutorul ritmului și prin succesiunea ideilor ce cuprind, sau puterea de receptivitate a memoriei fiind aceeași, dacă poporul ar pune mai mare interes pentru versuri, atunci, de asemenea le-ar învăța, le-ar păstra în minte și le-ar reproduce numai prin ajutorul ritmului și al succesiunii ideilor.

¹⁾ Les voceri de l'Île de Corse p. XXXIV.

Aceste condițiuni subiective, însă, pot să fie înlocuite prin una obiectivă. În loc ca puterea de receptivitate a memoriei să fie mai mare, ori ca interesul poporului pentru versuri să fie mai mare, se poate foarte bine ca versurile înșile să prezinte un interes mai mare, și acest interes obiectiv al lor să deștepte interesul subiectiv al poporului. În cazul acesta versurile s'ar impune memoriei și s'ar păstra numai prin interesul lor și fără ajutorul rimei.

Așa cred că se poate explica păstrarea versurilor populare fără rimă.

În Corsica, țara *vendettei*, cred că interesul subiectiv și obiectiv e acela ce presidă la păstrarea bocetelor populare, adică a versurilor acestor bocete. Ca să și potă explica cineva acest interes ar trebui să și potă da sama de ceea ce este *vendetta* în Corsica.

« Quand un homme est tombé frappé d'une balle ou percé par le stylet d'un ennemi, on transporte le corps tout sanglant à la maison, on le place dans la chambre mortuaire, on allume des torches de bois résineux et l'on pleure.

C'est d'abord un grand tumult de lamentations et de cris, orage de douleur qui traversent, comme des éclairs, de brûlants serments de vengeance.

Les femmes s'arrachent les cheveux, se déchirent le visage de leurs mains crispées, trempent leurs mouchoirs dans les plaies ouvertes du mort; les hommes sombres et muets, brandissent leurs poignards, visitent leurs cartouchières ou font résonner sur les dalles de pierre les lourdes crosses de leurs fusils. Malheur, alors, au parent du qui serait reconnu dans la foule! Insulté de tous, criblé de coups, ce serait bientôt un cadavre piétiné par la famille en délire, altérée de sang, ivre de rage!

Un morne silence succède à cette crise. Alors une femme couverte de deuil et les yeux rougis se détache

du groupe des pleureuses et vient prendre le baiser suprême. L'heure est solennelle : chacun attend ; les Voceri commencent !

C'est d'abord un sanglot déchirant qui sort du cœur foudroyé de la mère, de l'épouse ou de la soeur. C'est l'Évohé pathétique de ces bacchanales de douleur plein de haine et d'imprécation, terrible pour ceux qui l'écoutent, mortel à qui il s'adresse. Chaque vers est une malédiction, Chaque strophe un coup de poignard.

On sent l'odeur de la poudre en entendant la funèbre complainte, et déjà l'on croit voir les stylets acérés sortir tout seuls de leurs gâines et jeter dans l'ombre des reflets sinistres¹⁾.

După aceste câte-va amănunte se pôte înțelege de ce interes trebue să fie versurile din bocete în Corsica.

Pe de altă parte, aceste versuri nu sînt chiar fără rimă, ci sînt pe jumătate rimate.

Părerea mea, însă, este că strofele acestea de câte șese versuri din *Voceri* din Corsica, în loc să fie nisce *sex-teturi* sînt nisce terțete, și aparența de sexteturi o aŭ din cauză că aŭ fost scrise ca sexteturi. Iată de pildă în formă de terțet strofa întâea din *Vocerul* reprodusă de noi la pag. 33 :

Commé mé, la sfortunata,
Nun si n'è vidùtu indócu ;
E sarráta la mé porta,
Ed è spintu lu mé fócu ;
La tinta disgraziáta,
E zappátu lu mé locu...

Dacă strofele din *Voceri* din Corsica sînt terțete atunci interesul subiectiv și cel obiectiv nu aŭ alt rol de cât a strînge legăturile emistihurilor, adecă a strînge *cesurile*.

În sfârșit, am stabilit aci condițiunile care pot să înlocuască rima, în versurile populare, numai ca să explic

1) Les voceri de L'Îlle de Corse p. XIV—XVI.

existența versurilor populare fără rimă, precum sînt versurile din limba bulgară ; dar în privirea *Vocerilor din Corsica* trebuie să mai scim și următorul lucru :

Ca și în vechime la Romani, în Corsica există astăzi *bocitoare* sau *plângătoare*, nisce femei care au însărcinarea specială de a *plânge* ori *boci* la morți.

Iată deci pe lângă interesul subiectiv și obiectiv și un al treilea interes, care ajută la păstrarea acestor poezii pe jumătate rimate. Acest interes este interesul profesional.

Vra să dică, dacă strofele din *Voceri* în privința rimei sînt nisce *terțete*, totuși în mintea celor care le știu și le reproduc, emistihurile sînt considerate ca versuri întregi, ast-fel că și *Voceri din Corsica* sînt formați tot din versuri scurte ca ori-ce poezie populară!

Mai rămâne o întrebare :

Pentru ce se întrebuintează *terțete* sau *sextete*?

Acésta o va explica un studiu aprofundat al folk-lorului corsican.

DIN GRECIA

ΠΑΠΠΑΝΤΩΝΗΣ

Μέστ' Ἀγᾶ τὸ περιβόλι
 Κάθεται πουλι κι' ἀηδόνι
 Καὶ γλεντᾷ τὸν Παππαντώνη.
 „Σοῦπα, μάννα, πάνδρεψέ με
 Σπητονοικοκύρεψέ με.
 Γέρον ἄνδρα μὴ μοῦ δώσης,
 Ἵστερα θὰ μετανιώσης,
 Γιατ' ὁ γέρος τὰ ζετᾶζει
 Ποῦν τ' ἄλεῦρι; ποῦν τ' ἄλάτι;
 Ποῦν ταῦγά τῆς ἐβδομάδας;
 Τ' ἀποτοήρουλα τῆς τάβλας;
 Ἵτι τοῦ γέρου τὰ παιγνίδια
 Σὰν νερόβραστα κρεμμύδια
 Ἵτι τοῦ γέρου τὰ κανάνια
 Σὰν νερόβραστα σπανάνια.
 Ἵτι τοῦ γέρου τὰ παιγνιδάκια
 Εἶναι μεσχακαρυδάκια.

Traducerea Francesă

Pappantonis ¹⁾

Dan le jardin de l'Aga, il y a un rossignol qui chante ainsi pour Pappantonis :

« Je vous l'ai dit, mère, mariez-moi; donnez-moi un maître au logis. Ne me donnez pas un vieillard, vous vous en repentiriez; car un vieillard regard à tout.— Où est la farine? où est le sel? où sont les oeufs de la semaine et ce qui reste du souper?— Que sont les amusements d'un vieillard? comme des oignons cuits à l'eau. Et leurs mignardises? Comme des épinards bouillis. Que sont les cajoleries d'un jeune homme? Ce sont de vraies noix muscades ».

Commentaire ²⁾. Pappantonis est chez le peuple grec, une sorte de personnage ridicule dans le genre de *Pulcinella* à Naples ou de *Karagueus* en Turquie. Ici c'est un mari trompé à qui sa jeune femme, sous l'allégorie d'un rossignol familier, se plaint des misères de l'amour des vieillards.

Alt exemplu. Cităm numai din pricină că ne vine greută a reproduce : *Κύρα Μαρίονα* ³⁾.

DIN BARȚIȚI BRETONI, SECOLUL VI

Cităm exemple de poezii, cu formă populară, de la poezii celți : *Aneurin* și *Taliesin* din secolul VI, pentru că multe din versurile acestor barți, pe acele vremuri, erau în mare parte după tăetura versurilor populare, de ore-ce chiar ei, sau mai bine ȃis nivelul lor, intelectual și cultural, trebuia să fie cam acelaș ca al poporului.

¹⁾ Chants du peuple *En Grèce*, par M. D. Marcellus. — Tom. II. Paris, 1851, pag. 334.

²⁾ Ibid. Marcellus. II. pag. 340.

³⁾ Ibid. Marcellus. II. p. 336—338.

DIN ANEURIN

Er Gododin ¹⁾

XXII

«—Arv amkennull!
 «Amkeman dull!
 «Amkesgoget!
 «Trac'heouet!
 «Maour treigleaset
 «Laouer Loegrouiz kiouet
 «Haiset!

Traducere Francesă

« — Que les armes s'unissent! Que les rangs se forment! Que tout s'ébranle! de l'ensemble! Que le chef soit percé! Que beaucoup de l'armée de Loquriens soient abattus!

XXV

Karedik, karadou he klod,
 Ac'hube, gwarc, hadoue nod;
 Ledwigen ez tavel ken deud
 Deiz gowec'hed e gwebod;
 Ez deupo kar kerz kevnod
 E gwlad nev, azev adnabod ²⁾.

Traducere Francesă

Karedik, dont la renommée m'est chère, mérita, garda sa reputation. La larve est silencieuse avant l'arrivée du jour où elle s'élançait joyeuse vers le savoir; ainsi, à l'heure marquée, l'ami de la poésie arrivera dans le pays du ciel, séjour de (toute) science ³⁾.

DIN TALIESIN

Din Kad Menao

Ar un blenez
 Un enn darwez
 Swin ha mal ha mez,
 Ha gourhed digasez,
 Hag hef leouez-gorod;—

¹⁾ Poèmes des Bardes Bretons du VI siècle, traduits par Th. Hersart de la Villemarqué. Paris MDCCCL pag. 282.

²⁾ Dc la Villemarqué, pag. 292.

³⁾ Ibid. 293.

Traducere Francesă

Le combat de Menas

Cette année, un chef prodigue de vin, de pièces (d'or) et d'hydromel et de courage sans barbarie, a franchi les frontières 1).

DIN BULGARIA

Cităm din poeziile bulgare (pentru că nu putem reproduce aci cu scrierea bulgară) pe cele cuprinse sub No. III, care încep cu titlul; *Liubovni i smiasni, Sócra bârfitóre* sau *La Belle-Mère calomniatrice*, adică No. 43 până la 56²⁾.

DIN RUSIA

Cităm strofele de sub titlul: *Objinki*³⁾ și *Parubok Vilini*⁴⁾; bucata No. 135⁵⁾, cea de la No. 2⁶⁾, și cea de la No. 22⁷⁾.

a) Poesii devenite populare, românesci

§ 17. Am spus mai sus (pag. 30) cum a ajuns popular un plugușor dintr'o carte de citire:

Mâne omul se 'nnoesce
Plugușorul se pornesce
Etc.

Tot acolo am spus că a ajuns populară și poesia:
Movila lui Burcel:

Intr'o ți de serbătóre
Răsări un mându sóre
Etc.

1) Ibiad, 328.

2) *Auguste Dozon*. *Bálgarski narodni píasni* (Chansons populaires bulgares). Paris. Pag. 75 și 255...

3) *Etnograficini Zbirnic*, Tom. XI, 1901. Pag. 31—33.

4) Idem, pag. 75—77.

5) *Golovaški-Narodni Pesni*. Moscva 1878. Cíastí III, pag. 254.

6) Idem, *Galovaški, cíastí I*, pag. 341.

7) Idem, *Galovaški, cíastí II*, pag. 588.

Pe lângă acestea ne rămâne să mai amintim, de pildă, de *Arghir și frumoasa Elena* a lui Ion Barac :

Arghir mî-a fost craișorul
Cel mai amărit cu dorul

Pe la 1860, ce cucónă nu scia pe din afară *Istoria lui Arghir și a frumoasei Elene*? Și acéstă frumoasă Istorie în versuri se învăța nu din citite, ci mergea din gură 'n gură.

De aceea o sciaū nu numai cucónele mari ci și cele mai mici de pe la mahala, și jupênesele de la curți boeresci, și preotesele și dascălițele și vătășițele de pe la sate și negustoresele de pe la târg, chiar care erau fără sciință de carte. Eū însumi am cunoscut pe la 1869 pe una cucóna Catinca Filipescu, care era mama cucónei Marghióla Popescu, care cucónă Marghióla Popescu era sócra D-lui Dumitrache Timuș, în Tg.-Frumos.

Acéstă cucónă, Catinca Filipescu nu scia carte, dar scia pe din afară tot Arghir. Mi l'a spus de atâtea ori căl învățasem și eū.

Tot ca Arghir, dar ceva mai puțin se scia *Leonat și Dorofata*. Din acesta se sciaū mai multe părți, sau bucăți. Imi mai aduc aminte și acum unele versuri învățate pe atuncî din auđite, ca :

Leonat din Longobarda,
Om ce se hrănia cu barda ;
Nu prea mare la statură,
Dar născut spre bētură ;
Cu nasul roșu și mare
Și îi plăcea vinul tare
Cât vin cheltuia în mațe
Mai că costa cu viața

.....

Cuiū cu cuiū se scóte afară
Adă vin să mai beaū iară.

.....

Al tēu gătlej să plesnescă
Și ca el să nu se nască
etc. etc.

În *Cuvinte din Bătrâni* ale distinsului nostru filolog, D-l profesor emerit B. P. Hasdeu, se găsesc studiate cărțile devenite populare.

Poesiile devenite populare, n'au însă vieță atât de lungă ca adevăratele poezii populare.

Poesia cea adevărată populară cuprinde ceva său din suferințele poporului, său din dorințele lui, ori descrie ceva de iubit, ori de admirat, ori de disprețuit pentru el; de aceea poesia populară cea adevărată se păstrează multă vreme pentru că idealul unui popor multă vreme durează și câtă vreme durează idealul, trăesce și poesia care-i corespunde.

Poesia populară cea adevărată cuprinde ceva organic din viața poporului și ea însăși este ceva organic, ceva viu, un corelativ al vieții poporului, un corelativ al vieții psihice a poporului.

Poesia devenită populară adică poesia populară adoptivă trebuie să fi cuprindând și ea ceva care să aibă un resunet în organismul poporului, în sufletul lui, de aceea ajunge să fie adoptată de el; însă acest ceva este ceva exterior care caută să se introducă, să se asimileze în sufletul poporului, nu e ceva luat chiar dintr'însul. Cea ce cuprinde poesia devenită populară, e de obicei unu din deliciale momentane ale poporului, ceva de care el se amoretzează pentru un timp, dar ceva de care cu trecerea vremei uită.

Natural ar fi ca unele din poeziile devenite populare să începă a fi tratate ca cele populare adăugându-le mereu câte ceva său tăind ceva din ele, făcându-le să corespundă mereu la ceva din sufletul poporului. Despre acesta însă nu ne putem da sama în destul, pentru că la noi nu s'au făcut colecțiuni de poezii devenite populare, ca să putem urmări evoluțiunea acestor poezii, ca să putem vedé ce schimbări au suferit de când au eșit din scrisul unde erau fixate și au trecut în gura poporu-

lui: În străinătate sînt foarte multe colecțiuni de aceste poezii, pentru că mai mult cu de acestea trăesce acum poporul pe-acolo, căci adevăratei poezii populare i-a secat isvorul în acele părți unde s'a întins știința cărții. Dar nici în străinătate nu s'a studiét evoluțiunea poeziei, devenite populare, de ore-ce nici evoluțiunea adevăratei poezii populare nu s'a studiat.

Nu putem decî sci cum mor saũ cum dispar poeziile devenite populare. Nu putem sci de pildă de ce a dispărut Arghir și frumoșa Elena.

După toate probabilitățile însă unele poezii devenite populare pot să ajungă organice și să trăescă; iar altele se bucură numai de o viață efemeră, ca nisce articule de modă.

b) Poezii devenite populare, străine.

§ 18. Vêd că până acum nici un culegător de poezii populare nu face deosebire între adevăratele poezii populare, și între poeziile devenite populare. De îndată ce o poezie se găsește în popor, nu se mai întrebă dacă e populară.

Iată câte-va exemple din literaturile străine:

DIN GASCONIA

Lou Duc D'Epernoun

«Duc d'Epernoun, bos-tu te rende (bis)?
 Bos-tu te rende on tengue boun (bis)?
 — Rende, jou non me boi pas rende (bis),
 Que jou non bejo lou canous (bis),
 Lous canous e las coulaumbrinos,
 L'artillerio tout don loung».

Ia un sounlat sur la murraillo,
 Qu'es tout soul, e bo tengue boun.
 Au prumè cop de carabino,
 Soun capèt es caijut au houn.
 Au cap dou canoun i a no agullo.
 I a uo agullo au cap dou canoun.

Au cap dou canoun, i a uo agullo.
 D'or e d'argent batudo qu'es.
 Au cap dau canoun, i a no agullo :
 Lou nom de sa mastresso i es.
 I es lou nom de sa mastresso,
 Sur l'agullo, au cap dou canoun.

—«Sa mastresso es dounc damaisèlo (bis),
 Qu'atau porte agullos d'argent (bis) ?
 —La mastresso es pas damaisèlo (bis) :
 Es la neboudo d'un marchand (bis).
 Lou marchand, de tout que l'aimauo,
 L'i a croumpat agullos d'argent»¹⁾.

Traducerea Francesă :

—«Due d'Epèron, veux-tu te rendre (bis) ?
 Veux-tu te rendre ou tenir bon (bis) ?
 —Rendre, jè ne me veux pas rendre (bis),
 Que je ne voie les canons (bis),
 Les canons et les coulevrines,
 L'artillerie tout du long».

Il y a un soldat sur la muraille,
 Qui est tout seul, et veut tenir bon.
 Au premier coups de carabine,
 Son chapeau est tombé au fond.
 Au bout du canon il y a une aiguille.
 Il y a une aiguille au bout du canon.

Au bout du canon, il y a une aiguille.
 Elle est battue d'or et d'argent.
 Au bout du canon, il y a une aiguille :
 Le nom de sa maîtresse y est.
 Il y est le non de sa maîtresse,
 Sur l'aiguille, au bout du canon.

—«Sa maîtresse est donc demoiselle (bis),
 Qu'elle porte ainsi des aiguilles d'argent (bis) ?
 —Sa maîtresse n'est pas demoiselle (bis) :
 C'est la nièce d'un marchand (bis).
 Le marchand, tant il l'aimait,
 Lui à acheté des aiguilles d'argent (1).

Acastă poesie e publicată întovărășită de două note,
 una la început și alta la sfârșit.

Iată-le :

1) Jean-Louis de Nogaret de la Valette, duc d'Epèron, né en
 Langue doc en 1554. Il fut nommé colonel-général de l'infanterie en

(1) J. F. Bladé. Litteratures Populaires de toutes les nations. Tom
 VI p. 10—13.

1584, amiral de France en 1587, et enfin gouverneur de Guyenne, sous Richelieu. Ce personnage mourut à Loches, le 13 février 1642.

2) Dicté par ma tante Thérèse Liaubon, veuve Tessier, de Gontaud (Lot-et-Garonne), morte à l'âge de soixante-douze ans. M. Faugère-Dubourg, de Nérac, m'a envoyé un texte presque semblable à celui que je donne ici.

Aceste două note sînt destinate a servi ca doveđi cã poesia de mai sus e poezie popularã adevãratã. Omul de care se vorbeste în ele, a existat, a fost o persónã realã. Persóna care a dictat'o e o persónã sigurã : autorul colecțiunii, J. F. Bladé, o numesce : *ma tante*. Cu tóte acestea poesia nu e popularã, ci a fost fãcutã de un cãrturar, a fost scrisã — e poezie care a fost scrisã.

Observãm mai întãiu cã acẽstã poezie e împãrțitã în strofe regulate, lucru care nu se întãlnesce la adevãratele poezii populare. Poesiile populare de obiceiũ aũ un început modest, încep cu câte-va versuri, și apoi se tot desvoltã, adãugãnd amẽnunte lãngã amẽnunte și cuge-tãri lãngã cugetãri, pãnã cãnd cu trecerea timpului capẽtã o desvoltare deplinã. Și aceste desvoltãri nu se fac în ordine regulatã ; cel care adaugã, nu urmẽzã a adãugi de acolo de unde a lãsat predecesorul sãu. Dacã la început aũ fost, de pildã, șese versuri, nu urmẽzã numai de cãt cã un altul va adãugi încã douẽ saũ patru versuri toc-mãi la urma acestora, ci se póte fórtã bine sã intercaleze nisce versuri, sã le vãre între celelalte, orĩ sã adaugã chiar la început. În felul acesta poesia nu se alege la urma urmei sã fie împãrțitã în strofe, ci ajunge sã fie o singurã bucatã.

Sînt casuri cãnd o poezie popularã se póte desvolta în strofe. Acẽsta se întimplã atunci cãnd prima strofã a fost legatã de o melodie. Acẽstã melodie servesce ca un cadru saũ tipar saũ calapod, dupã mẽsura cãruia se vor forma strofele urmẽtore. Inșã acest cas nu se aplicã la poesia de fațã, pentru cã strofele populare nu presintã nici o regularitate în aședãrea rimelor. În poesiile adevã-

vărat populare rimele sînt așezate în părechi alăturate adică în destihuri și în anumite împrejurări în terțete sau quartete, ori am pute dice mai bine că versurile populare sînt câte două în rimă, adică în aceeași rimă, sau câte trei sau câte patru, sau sînt monorime, adică în rime la fel.

Poesia de față presintă, însă, versuri cu rime încruciate, versul întâiu rimând cu al treilea și al doilea cu al patrulea; ba, ceva mai mult, strofele fiind de câte șese versuri, versul al șeselea este în rimă cu al doilea și al patrulea.

Această așezare de rime presintă o artificialitate care nu pôte fi de cît opera unui scriitor, și nici de cum a poporului. Când scrie cine-va versuri, se ajută la așezarea rimelor și de vedere: privesce cu ochii și vede ce rimă îi mai trebuie, iar când improvisează versuri, fără scris, numai mintal, e foarte greu să facă această analiză. Din această pricină în versurile populare nu se găsește o regulată așezare de rime; poporul se interesează numai să fie rimă, dar nu caută și unde să fie pusă, caută numai să fie cît mai apröpe.

Am pute observa și în privirea conținutului că e prea fin ori arată lucrurile prea pe subțire; așa de subțire că nu știu ce a contribuit s'o facă pe această poezie să trăească atîta timp și să ajungă populară.

În adevăr, ducele d'Épernon a fost contemporan cu cronicarul nostru Nestor Ureche și cu fiul acestuia Grigore Ureche, și a murit la 1642. Vra să dică de la mörtea lui în 1642 și până pe la 1882, data aparițiunii colecțiunii Bladé, au trecut vr'o 240 de ani. Probabil că acest duce d'Épernon a fost nu numai un om ilustru, dar și popular prin localitatea pe unde a trăit și de aceea poporul a păstrat poesia în amintirea lui. Poesia însă n'a fost creată de popor ci adoptată numai de el.

Intru cît privesce origina poeziilor populare trebuie să adaug că există și poezii populare făcute în întregime

(improvisate) de un singur autor (anonim), și numai corectate ori lustruite prin trecerea de la om la om. În această categorie sînt cîntecele moderne populare.

Lous Plases de la Henno

Maridatz-lo, soun pai
 Per lou hè ben, per lou hè gai } bis
 En aquero hilleto
 Que lou cantera lou coumpai } bis
 Ćansoun ta poulideto.

Parlatz-lou d'un marit,
 Camino d'un pas esberit,
 Hè sinne de la testo
 Helas! Diu sio benasit
 Douman sio la hesto

Maridado sera
 De petitz plasés se beira,
 Petitz, mès nou pas goaires
 Tant qu'estèe hillo a marida,
 N'auouc pas tant *d'affaires*

L'an nou sera acabat,
 Sampa que n'aura un mainat,
 Que sera tout plouraire.
 Touto la nèit dringoulejat,
 Dècho pas drome goaire.

Calera laua a l'arriu
 Ta plan l'iuer coumo l'estiu,
 Deguens l'aigo tourrado.
 —«Quino peguesso éi hèit, moun Diu,
 De m'este maridado!

Aura lous coutillous muillatz,
 Lou de dessus, lou de debat,
 La caho mau hicado;
 E malasira lou countrat
 Que l'a ta plan trabado.

N'aura soun marit tout jalous,
 Beuet, beligant, rasounous,
 E mèmo un pane trucaire
 —«Henno, jamès sourtiratz-bous,
 Sounco dab boste *paire*

Quant enta lou soun pai sera,
 À l'ouo diura s'en tourna,
 A huto coumo l'aire.
 Quant èro hillo a marida,
 N'auo pas tant *d'affaires*

E quant tournodo sera
De cops de pès au cu n'aura } bis
E mès essauréillado.
 —«*Helas! Qui pouiré debina* } bis
Coumo soui mau maridado.

Traducere :

Les plaisirs de la femme

Mariez-là, son père,
 Pour lui faire du bien, pour lui faire paisir, } bis
 Cette fillette.
 Le compère lui chantera, } bis
 Chanson si joliette.

Parlez-lui d'un mari,
 Elle chemine d'un pas alerte,
 Fait signe de la tête.
 Hilas! Dieu soit béni.
 Que demain soit la fête.

Mariée elle sera.
 De petits plaisirs verra,
 Petits, mais pas nombreux.
 Tant qu'elle fut fille à marier,
 Elle n'eût pas tant d'affaires.

L'an ne sera pas fini,
 Que sans doute elle aura un enfant,
 Qui sera tout pleurard.
 Toute la nuit bercé,
 Et ne laisse dormir guère.

Il faudra laver au ruisseau,
 Aussi bien l'hiver que l'été,
 Dans l'eau glacée
 —«*Quelle sottise ai-je fait, mon Dieu,*
De m'être mariée!

Elle aura les cotillons mouillés,
 Celui de dessus, celui de dessous,
 La coiffe mal posée;
 Et elle maudira le contrat
 Qui l'a si bien entravée.

Elle aura son mari tout jaloux,
 Ivrogne, débauché, raisonneur,
 Et même un peu frappeur.
 —«*Femme, jamais vous ne sortirez,*
Sauf avec votre père.

Quand chez son père elle sera,
 À Pheure elle devra s'en retourner,
 Vite comme le vent
 Quant elle était fille à marier,
 Elle n'avait pas tant d'affaires.

Et quand revenu elle sera
 Des coups de pied au cul elle aura } bis
 Et même les oreilles tirées
 —«Hélas! Qui pourrait deviner
 Comme je suis mal mariée. (1)

Acastă poezie, pe motive arătate mai sus, socot că e o poezie care a fost scrisă și a devenit populară. Lăsând deoparte împărțirea în strofe și aședarea rimelor, ea este după înțeles mai potrivită cu spiritul poporului. Poporul a început chiar asupra ei operația de transformare, așa socot că cuvintele pe care le-am subliniat: *d'affaires, paire*, sînt introduse de popor, mai în urmă. De asemenea și ultima strofă pe care am subliniat-o, trebuie să fie introduse de popor, adevă adausă din nou, ori provenită din modificarea alteia.

DIN ALSACIA

Als ich ein jung Geselen war, } bis
 Nahm ich ein steinalt Weib;
 Ich hat sie kaum drei tage
 Ti, ta, Tage,
 Da hats mich schon gereüt.

Da gieng ich auf den kirchhof hin, } bis
 Und bat den lieben todt:
 Ach! lieben Todt von Basel,
 Bi, ba, Basel,
 Kohl 'nur meine alte fort (bis)

Als ich wieder nach hause kam, } bis
 Meine alte war schon todt;
 Ich spannt' die Ross en Wagen,
 Wi, wa, Wagen,
 Un fuhr mein' Alte fort (bis)

1) Idém. Blade Tom. VI pag. 32—37.

Und als ich auf den kirchhof kam, } bis
 Das grab war schon gemacht:
 Ihr Träger, tragt fein sachte,
 Si, sa, sachte,
 Das d'Alte nicht erwacht (bis)

Scharrt zu, scharrt zu, scharrt immer zu } bis
 Das alte böse Weib:
 Sie hat ihr Lebestage,
 Ti, ta, Tage,
 Geplagt mein jungen Leib (bis)

Als ich wieder nack Hause kam, } bis
 All Winkel warn zu weit;
 Ich warte kaum drei Tage,
 Ti, ta, Tage,
 Und nahm ein junges Weib (bis)

Das junpe Weibel das ick nahm, } bis
 Das schlug mich alle Tag';
 Ach! lieber Todt von Basel,
 Bi, ba, Basel,
 Kätt' ich mein' Alte noch (bis)¹⁾

Traducerea francesă :

Quand j'étais un jeune compagnon
 Je pris une femme vieille comme les pierres; } bis
 Je l'eus à peine trois jours.
 Ti, tra, trois jours,
 Que je m'en suis repenti (bis)

Je m'en allais au cimetière, } bis
 Et j'invoquai la mort:
 Hélas! bonne mort de Bâle,
 Bi, ba, Bâle,
 Cherche donc ma vieille (bis)

Quand je rentrai chez moi, } bis
 Ma vieille était déjà morte; } bis
 J'attelai les chevaux à la voiture,
 Vi, va, voiture,
 Et j'emmenai ma vieille (bis)

Et quand je vins au cimetière, } bis
 La tombe était déjà creusée: } bis
 Vous, les porteurs, marchez doucement,
 Di, da, doucement
 Pour que la vieille ne se réveille pas (bis)

¹⁾ J. B. Weckerlin, Chansons populaires de L'Alsace. Paris 1883
 Tom. II pag. 156—161.

Comblez, comblez, comblez la fosse } bis
 De la vieille mechante femme ;
 Tous les jours de sa vie
 Vi, va, vie,
 Elle a tourmenté mon jeune corps (bis)

Quand je rentrai chez moi
 Touts les coins me paraissaient trop grands ; } bis
 J'attends à peine trois jours,
 Ji, jà, jours,
 Et je pris une jeune femme (bis)

La jeune femmelette que je pris } bis
 Me rossait tous les jours ;
 Hélas! ma bonne mort de Bâle
 Bi, ba, Bâle
 Que n'ai-je encore ma vieille (bis) (1)

Acastă poezië o găsim întovărășită în colecțiunea J. B. Weckerlin, de nota următoare :

La danse des morts qui existait autrefois au couvent des dominicains de Bâle, a été reproduite, des 1649, par Math. Mériaux, et a en diverses éditions depuis, ce qui n'a pas peu contribué à sa popularité. Toute l'Alsace connaît d'ouï-dire les danses macabres de Bâle ; il n'est donc pas étonnant que la chanson populaire s'en soit emparé, et d'une manière assez humoristique, pour une matière aussi sérieuse. Notre version, écrite d'après une diction orale, ne diffère guère de celle de Kretschmer.

Din această notă se vede părerea autorului colecțiunii, cu toate acestea însă, pentru motive pe care le-am arătat mai sus, nu e populară adevărată, ci devenită populară.

Dăm aci mai jos numai câte o strofă din alte două poezii devenite populare și observăm că acest fel de poezii sînt mai numeroase de cât cele adevărate populare.

Mai adăugăm că mulți dintre culegătorii de poezii populare, cred că toate poeziile sau cântecile care sînt în limba populară, adică într'un idiom popular și ne literar sînt poezii adevărate populare. Nu trebuie să se uite însă că și idiomele neliterare își au poezii lor, ca și cele literate. Sînt poezii modești, poezii ai poporului cărora le

1) J. B. Weckerlin, Chansons populaires de L'Alsace. Paris 1883 Tom. II pag. 156—161.

place să cânte în limba poporului. Se înțelege că ei fiind mai din popor, poeziile lor au mai mulți sortți de a fi adoptate de popor și a deveni populare, totuși acesta nu e un cuvânt ca să negăm acestor poezii, origina lor de poezii scrise.

Chiar cele două mari colecțiuni, cele cinci volume din *Die Volkslieder der Deutschen* de *Friedrich Karl Freicherrn von Erlach* 1834; și cele patru volume din *Des Knaben Wunderhorn* de *I. A. v. Arnim & Clemens Brentano*. 1857, sînt pline în cea mai mare parte de poezii devenite populare. Ba sînt de origină scrise chiar multe de cele însemnate cu termenul *mündlich* în *Des Knaben Wunderhorn* și cu termenul de *volksweise* în *Erlach*.

Ba în *Erlach* găsești chiar termenul : komponirt ¹⁾.

Iată acum și cele două strofe :

Din :

DER WÄCHTERRUF

Loset, was i euch will sage!
D'Glocke het Zehni g'schlage;
Jetz betet und jetz göhnt in's Bett,
Und wer e rüehig Gwisse het,
Schlof sanft und wohl! im Himmel wacht
E heiter Aug die ganzi Nacht,²⁾
etc.

Traducerea francesă :

Le crieur de Nuit

Écoutez ce que je vais vous dire:
La cloche a sonné dix heures;
Priez maintenant et allez au lit,
Et que celui qui a la conscience tranquille,
Dorme doucement,
Au ciel un œil ouvert veille toute la nuit. (2)

Acastă poezie e întovărășită în text de următoarea notă care o arată că e poezie devenită populară.

1) Erlach V. p. 114, 115, 117, 122 etc.

2) J. A. Weckerlin op. cit. Tom. II pag. 72,73.

Iată nota :

Seb. Baur cite quelques anciennes strophes du crieur de nuit, sans doute celle qui se chantaient en Suisse. Pröhle donne ce chant beaucoup plus complet. Le poët Hebel s'est inspiré de cette vieille tradition pour composer l'une de ses plus belles chansons allémaniques, connues et *devenues populaires* en Alsace pour la plupart. C'est donc la version de Hebel que nous donnons.

Din acéstă notă se vede că poesia de mai sus e devenită populară, dar se mai constată și faptul că autorul colecțiunii și a notei e convins că tôte poesiile populare sînt devenite populare, adică și-au luat nascere prin scris.

DIN WEIHNACHSLIED

Mey, was ist das für ein Brausen,
 Mehr als wundervole Sach?
 Alle Glocken hör ich sausen
 Was begiebt sich diese Nacht?
 Was Getöss und für Getümmel
 Ist erstanden überall?
 Ja auch in dem hohen Himmel
 Hört man einen Musikschall.¹⁾

Traducere francesă :

Noël

Mariette, quelle est cette rumeur,
 Chose plus que merveilleuse ?
 J'entends tinter toutes les cloches,
 Que se passe-t-il cette nuit ?
 Quel vacarme et quel tumulte
 S'élève de partout ?
 Même dans les hauteurs du ciel
 On entend résonner la musique. (1)

Nota care întovărășesc acéstă poesie ȃice :

Ce Noël, écrit d'après la tradition populaire, m'a été communiqué par M. Ingold, ancien notaire à Cernay ; sa date ne peut guère être portée au delà du XVIII-e siècle.

Les rimes par simple assonance font reconnaître sans peine l'origine populaire de cette pièce.

¹⁾ J. B. Weckerlin op. cit. Tom. I pag. 76, 77.

În această notă autorul colecțiunii dăce că asonanțele arată că poezia e populară, pe când noi tocmai observăm, că rimele acestea fie și asonanțe, prin așezarea lor, ca rime încrucișate, rimând întâea cu a treia și a cincia cu a șeptea, de o parte, iar de altă parte a doua cu a patra și a șesea cu a opta ; arată tocmai că poezia nu e populară, ci devenită populară.

CARACTERELE POESIEI POPULARE

§ 19. A) *Caractere generale.* — Am vădută până aci că versurile poesiei populare :

- a) *Sint scurte ca măsură;*
- b) *N'au inversiuni sintactice;*
- c) *N'au așezări de rime măestrite;*
- d) *Nu sint împărțite în strofe, de cât atunci când au refren.*

Un exemplu de poezie populară împărțită în strofe și cu refren, să se vadă mai sus la pag. 37 *Les tras feys di pays*, poezie din Alsacia. Acastă poezie e împărțită în strofe, dar strofele ei sînt compuse, drept dăcînd numai din câte două versuri, pentru că cele-lalte trei versuri forméză refrenul.

Aceste patru caractere sînt condițiunile generale și necesare ale tuturor posesiilor populare. Ori-ce poezie populară trebuie să îndeplinéză tôte aceste condițiuni.

§ 20. B) *Caractere particulare.* — Pel lângă caracterele generale și necesare ale poesiei populare, mai sînt însă și alte caractere particulare. Dăcem particulare pentru că nu fie-care poezie trebuie să le aibă pe tôte, ci pot să le aibă numai pe unele sau pe nici unele.

Din aceste caractere particulare unele se rapórtă la *formă*, altele la *formă și la fond*.

a) *Caracterele particulare privitoare la formă, sînt :*

- 1) Trei versuri în rimă,

- 2) Patru versuri în rimă,
- 3) Vers mic între versuri mari,
- 4) Vers în vers sau rimă de cesură.

b) *Caracterele particulare privitoare la fond sint:*

- 1) Aplicarea descriptivă,
- 2) Repetirea de cuvinte,
- 3) Intrebuițarea numărului,
- 4) Enumerarea zilelor săptămânii,
- 5) Expresiuni fracționare,
- 6) Evaluări topice.

c) *Caracterile particulare privitoare la fond și la formă sint:*

- 1) Intrebările descriptive,
- 2) Repetirea formulelor,
- 3) Alternative de contrast,
- 4) Acomodarea formulelor,
- 5) *Care și nici* de contrast,
- 6) *Numai* emfatic sau izolator,
- 7) *Ca narativ*.

a) *Caracterele particulare privitoare la formă.*

§ 21. S'a ȃis cã condiționea principală a frumosului este *unitatea în varietate*.

Calitățile particulare privitoare la formă, privesc *varietatea formei*.

În poesia populară însă *varietatea formei* este un *correlativ al varietății fondului*. Poporul întrebuițeză schimbare de formă acolo unde are nevoie de a apesa mai mult asupra unor idei, ori unde are nevoie de a pune mai mult în evidență aceste idei.

Să cercetăm pe rând aceste caractere.

Pentru românesce noi am analizat colecțiunea de *Poesii Populare române* a lui G. Dem. Teodorescu.

Pentru fie-care caracter am cercetat întreaga colecție din scórță 'n scórță, alegând ce ea ce găsiam.

Dăm aci mai jos titlul poeziilor și versurilor privitoare la caracterile ce studiem, împreună cu numărul paginii.

Să se scie deci că numărul paginei, pus alătura, e din colecțiunea G. Dem. Teodorescu, din 1885.

1) TREI VERSURI IN RIMA

a) In poeziile populare române

§ 22. Sub numele de *trei versuri in rimă* înțelegem grupe de trei versuri având aceeași rimă.

Aceste grupe sînt un fel de figuri cari aū de scop de a pune în evidență o idee ori a atrage atențiunea asupra ei prin o *intreită arătare de attribute*.

Numărul **trei**: *inceput, mijloc, sfârșit*, e ceva organic în natura omenescă, e o formă a cugetării minții omenesci, un fel de *rațiune suficientă* pentru înțelegerea sau motivarea unor fapte: *a fost odată, a fost de două ori, dar dacă a fost de trei ori atunci s'a isprăvit, nu mai e nimic de ȕis*. De aceea numărul trei e consacrat în toate direcțiunile gândirii și activității omenesci: Trei persoane ale dumnezeirii, trei feciori sau fete de împărat, trei poduri, trei păduri, trei smei, trei ȕile și trei nopti, trei pășanii, trei încercări.

E pôte acest *trei* rezultatul unor antropomorfisări a naturei, e născut pôte din acéstă antropomorfisare printr'un procedeu de abstracțiune, este însă în tot cazul *expresiunea unei trebuinți organice a cugetării omenesci, expresiunea trebuinții de echilibru*.

Instinctul nostru de conservare a făcut să ni se formeze în minte și apoi să devină organică, trebuința de echilibru. Instinctul nostru de conservare nu e satisfăcut de cât în

fața echilibrului, fie acest echilibru manifestat prin număr sau prin simetrie. Prin acest echilibru înțeleg ori-ce dezvoltare regulată a unei acțiuni, ori-ce stare ce presintă durabilitate și siguranță, ori-ce ordine. Echilibru este cursul regulat al rîului, echilibru este dezvoltarea regulată a vieții; echilibru este poziția verticală și ne înclinată a unei clădiri. Lipsă de echilibru ori rupere de echilibru este o inundațiune; rupere de echilibru, mórtea; lipsă de echilibru, pozițiunea înclinată a unei clădiri; lipsă de echilibru este bóla; etc.

Numărul trei în sfârșit, cred că este pentru mintea noastră un simbol de echilibru, care satisface instinctul nostru de conservare.

Faptul că numărul trei satisface un instinct așa de important explică pentru ce numărul trei e așa de întrebuințat ca simbol.

Acésta explică de asemenea pentru ce figura pe care am numit-o *trei versuri în rimă*, e așa de întrebuințată în poesia populară, și în toate posesiile populare.

Pentru a ne convinge de efectul a *trei versuri în rimă* n'avem de cât să citim odată numai două versuri și apoi și trei, și vom vedea când sîntem mai satisfăcuți, când simțim mai multă plăcere.

Iată exemple :

În Colindul Crăciunului

P'astă noapte 'ntunecósă	} pag. 16 și 17
Pé cărare alunecósă	
Nemerirăm P'astă casă	

În Colindul lui Christos

În brațe te-am luat	} p. 19
Și mi te-am purtat	
Și te-am ridicat	

Soimii 'și-au deslățat	} p. 19
Căinilor ne-au dat	
'N gónă neau luat	

Câni și-au legat	} p. 18
P'alții i-a certat	
În cas' ne-a băgat	

În Colind de om cu trei feciori

Cu covóre covorit	} p. 22
Cu plocate stoborit	
Și cu aur d'aurit	

În Colindul Sfintului Ión

Scrisu'î jelțurel	} p. 24
Jelț de aurel	
Cine șede 'n el ?	

Scrise's jelțurile Jelțuri mărunțele Șed sfinții pe ele	} p. 24	S'unde le bătea Sângele curgea Tot vin se făcea	} p. 28
În <i>Botezul</i>		Crescutu-măiău doi meri înalți Doi meri nalți și minunați La vârfuri amestecați	
'Mi-este un jețurel Dres de aurel. Cine'mi șede'n el ?	} p. 23	In apă se limpeșesce 'Nvestmînt alb se primenesce Cu mir că se miruesce	} p. 29
Toți beaū Se cinsteaū Și se ospetaū	} p. 23	În <i>Domnulū nostru Isus Christos</i>	
Sus să 'mpărăteșci Jos să 'nșelepșesci Și să creștinesci	} p. 24	Sara mare a lui d'Ajun Mâne-i ȃiua lui Crăciun Când s'a născut Domnul bun	} p. 26
<i>Is. Christos, Crăciunu și Sf. Ión</i>		Maica de veste prindea Fiū în brațe că-și lua Cărărua d'apuca,	} p. 26
Beaū și ospetaū Și se veseliaū Nimic nu ȃiceaū	} p. 25	Și când ochii-și d'arunca D'napoi maica vedea Că în urma ei venia	} p. 26
Voī beți și mâncați Pahare'nchinați Și nu vē 'ntrebați	} p. 25	'N apă limpeșescu-se 'N vestmînt primenescu-se Cu mir miruescu-se	} p. 29
Domnul asculta Și zîmbet zîmbia Iar Crăciun ȃicea	} p. 25	Mergi la raīū nejudecat Seȃi la masă nechemat Bé paharul ne'nchinat	} p. 30
În <i>Christos și Apostolū</i>		În <i>Colindul Sf. Vineri</i>	
S'und' le țintuīa, Sânge că curgea, Tot vin se făcea,	} p. 27	Genuchīa și mi'și plângea Și de Domnul se ruga Și din gură așa'mi grăia	} p. 32
Și-a de Bobotéză Când preoți botéză Norod creștinéză 1)	} p. 28	De grabă că'mi alerga Lua fulgeru' d'a stînga Și trăsnetul d'a drépta	} p. 32
În <i>Colindul lui Dumneȃeū</i>		În <i>Colindul Arhanghelilor</i>	
Sfinți nepricepuți Ce mă ispitiți Că voi bine sciți	} p. 28	Iată Domnul că venia Și la masă se punea ; Pâne, vin blagoslovea.	} p. 33

1) Aceste versuri se vor întâmpina foarte dese ori, de și nu sînt de origină populară ci cel mult improvizate. Am luat ca exemple aproape tot ce am întîlnit în colecția Ghedem, n'am ales numai curat popular.

Și în iad că le-aū cărat,
Raiul de s'a 'ntunecat,
Iadul de s'a luminat. } p. 33

Plécă Ión botezând
Sfint Ilie fulgerând
Sfintul Petre ploī bătënd } p. 34

În *Tóder Diaconul*

Și cum se legaū
Și cum se jurau
Așa că faceaū } p. 34

Ea călugăriță
Albă la peliță
Négră la coșiță } »

Ea se apuca
Lemne d'aduna
Scândurī de lua } p. 35

În *Colind de feréstră*

Cocoșeii că'mī cântară
Și'mī cântară de cu sară
Boerī mari nu se sculară. } p. 40

Îmī saltară și'mī sburară
Sus, mai sus că se 'nălțară } »
Jos, mai jos că se lăsară } »

În *Colind de tinăr, anume Ión*

Și ce-aū mai umblat,
Și ce-aū trepēdat
Până mi-aū d'aflat. } p. 49

Cal în frēu d'a stringe,
Săbiór'a 'ncinge, } »
Grele oști d'a 'nfrânge. } »

Sub zare
de sóre } p. 50
in ostrov de Mare. } »

Merg juniī șuierând,
neveste le prunci săltând
fete mari tot horī jucând } p. 54

c'anū, la Bobotéză
când preoți botéză,
lumea creștinéză, } p. 57

la mal pe uscat,
c'o nar'am suflat,
tóte le-am svēntat; } p. 57

În *Colind de feréstră*

șelați
și'nfrēnați } p. 58
bunī de 'ncălicați, } »

În *Ciuta*

A ciută mieórá
pe bot gălbíóră,
la pēr cărucíóră } p. 58
și 59

dar, de n'am păscut
și de n'am bēut
semn mi s'a făcut } p. 59

Și mē tot trudesec
de mē tot gândesc
și mē plănuesc } »

că'i érba'nverđită
apa limpeđită
valea récorită } p. 60

Dar ciută mieórá
la gât gălbíóră
la pēr sfrințióră. } »

pasceți, v'adapați
și vē îngrășiați,
că nici nu visați. } »

Drumul de le da
ciutele 'ntálnia
și mi le gonía } p. 61

În *Colind de fată*

Or pune-o 'n portiță,
'n portiță boltiță
jos de grădiniță, } p. 62

ș'a de Bobotéză,
când preoți botéză,
lumea creștinéză. } »

În *Colind de tinēr*

Tot cu fân tocat
și cu orz pisat
de vînt vînturat } »

la câmpul curat de to,î laudat, unde se tot bat.	} p. 63	ce-or mai rămânea ciobani le-or lua și le-or învirsta	} p. 75
Murgul că'și lua drumul cu fuga de parcă sbura.	} »	și de Bobotéză când preoți botéză, lumea creștinéză	} »
<i>În Cerbul Runcului</i>		<i>În Colind de însurat</i>	
Cerbul Runcului fiara câmpului ș'a pământului	} p. 64	papuci roșiori pe la toc cu flori mult sînt jucători	} p. 78
érba unde cresce fir găitânesce, 'n șése-se'mpletesce	} »	<i>În Colind de familie</i>	
<i>În Colindul Cerbului</i>		și'n sus l'asvârlesce 'n palmă 'l sprijinesce și se fericesce	} p. 79
córne că 'î lua pîlea'î jupuia, ochii că 'î dedea	} p. 66	<i>În Colind de însurat</i>	
<i>În Colind despre diuă</i>		ș'a de Bobotéză, când preoți botéză, lumea creștinéză	} p. 80
și vè tot pripiți ca sè-mî rêsăriți că voi bine sciți.	} p. 68	<i>În Colind de flăcău</i>	
Eù că mî-am aflat acolo-am plecat și m'am aciót.	} »	Doi meri nalți și minunați la tulpine 'mpreunați la vârfuri amestecați	} p. 81
<i>În Sandul</i>		<i>În Colind de fetiță</i>	
Unghiile la pâhârari, cornele la peptênari, iar pelea la tábâcari.	} p. 69	și de Bobotéză când preoți botéză lumea creștinéză	} p. 82
și șoimeii festeliți ogăreii ciopârțiți și dulăii nădușiți ?	} p. 70	<i>În Colind de fată mare</i>	
<i>În Colind de tîner neînsurat</i>		de'mî cöse și'mî chindisesce, cu fir d'aur împletesce, cu mătasă isprăvesce.	} »
di de vară pân'n sară fără pic de nădușală	} p. 73	<i>În Colind de femeie măritată</i>	
<i>În Colind de flăcău</i>		nu 'mî-e frățior nu 'mî-e verișor, nici nepot de sor.	} p. 85
negri colpânei; dar nu's colpânei, ci sunt ciobânei.	} p. 75	<i>În Colind de fată mare</i>	
		nouë mori de sub pămînt ș'alte nouë mori de vînt măcinând tot la argint	} p. 86

În Colind de fată logodită

— O tu, dalbă lebejoră,
o tu mândră đinișoră,
stai să'mi fi de soțioră. } p. 89

În Colind de fată mare

pune-l-vei boltiță,
boltiță 'n portiță,
despre grădiniță } p. 91

În Colind de văduvă

tina de'mi călcați,
roua'mi scuturați?
Spuneți: ce cătați? } p. 92

cóptă la rēcóre
neajunsă de sóre,
de fulg de ninsóre } »

În Colind de năvodar

îmi împletesc pe isvóde
pe isvóde
la năvóde } p. 94

În Vicleim

Dar în loc de óste mare
Am plecat ca fie-care
După-o sfintă arătare } p. 103

Din Persida am plecat
C'o stea ni s'a arătat
Pe cerul înseninat } »

De-o stea ne călăuzim
Pe Christos să dovedim
Lumiî să-l propovedim } p. 104

Dînsul domnul domnilor,
Dînsul craiul crailor,
'mpăratu-'mpăraților } p. 105

Pe acest tiran să-l arđă,
Ca'n Christos și el să cređă,
Să'l vedem că se botézá } »

Ce va fi se va 'mplini
Din Iacov se va ivi
Și ca stea va străluci } p. 104

Domnia țî-or pârjoli
Palaturî țî-or pustii
Praț și pulbere c'or fi } p. 105

Rēi și barbari făr de minte
Mē ispititi prin cuvinte
Când v'aș putea fi părinte? } »

Voi așa mē desfăimați
De loc nu vē rușinați
De pedépsă nu visați. } p. 105

De cât de nou împărat
De cât toți măi laudat
Și de cât toți măi înalt. } p. 110

Ce-î auđi de la mine
Să nu éșă de la tine
Și să nu măi scie nime } p. 112

Și venim să te întrebăm
Unde e ca să-î urăm
Unde e să-l laudăm } p. 114

Ingerii s'aú speriat
Dumneđeú s'a mâniaț
Omeniî te-aú blestemat } »

Ostașul cam uluit
Drept la noi a 'nemerit
Și tatei i-a poruncit } p. 116

Biata maică-sa ce plânge
Ochi de lacrămi își scurge
Și varsă oftări de sânge } p. 118

Din Jocul păpușilor

Ia đî-părinte Condacul
Să-l íee măi iute dracul
Că nu ne ese colacul } p. 130

Ba are părințele
De ale cu șése picere
Lipite de piele } »

În Vasilca

Toți pe mine m'a 'ncolțit
După céfă m'aú lovit;
M'aú junghiat, m'aú jupuit } p. 136

În Plugușorul

Deci cu plugul ferecat
Cu catenî de fer legat
Cum este bun de arat. } p. 139

În Urare cu plugul

Pe pânțele bălani }
 Pe spate plăvanî } p. 144
 Fie-care de câte cinci ani }

Dac'a vedut așa povară mare }
 Puse cода pe spinare } »
 Și fugi spre lunca mare }

Iar lelea morăriță, }
 Bună meșteriță, } »
 Suflecând mâneci și cătrînță }

În Plugul

Boi bourei, }
 In cода codalbei, } p. 145
 In frunte țintăței. }

Diua tота a lucrat }
 Brazdă negr'a răsturnat } »
 Și prin brazde-a sēmēnat }

Negru ca corbul, }
 Iute ca focul, } p. 146
 De nu'l prinde locul }

Apoi carele 'ncăra }
 Și pe tоте le căra } »
 Și djiređi nalte dura. }

Epele mereu fugea }
 Funia se tot strîngea, } »
 De par iute ajungea }

Și griul se treera }
 Și flăcăii il vintura } »
 Dimerlia scutura }

Iar hоța cea de móră }
 Când vedu atâtea carē } »
 Incărcate cu povară }

Puse cода pe spinare }
 Și plecă în fuga mare } »
 La cea luncă de scăpare }

Apoi mama plămădia }
 S'o lăsa până dospia } p. 147
 Apoi colaci învêrtia }

văruite }
 șindrilitē } »
 Și cu feresci strălucite }

veltucite }
 și lipite } p. 147
 Și cu stuh acoperite }

În Plugușorul

Ș'am fi venit mai de mult, }
 Dar noi nu ne-am priceput: } p. 148
 Ca copiii am făcut; }

Boi bourei }
 In cода codalbei } »
 In frunte țintăței }

Bucuros }
 Veselos } p. 149
 C'a eșit griul frumos }

Cu așternutul de argint }
 Cu ciucuri până'n pămînt } »
 Cum n'am vedut de când sînt }

Le-a luat }
 Și s'a 'nturnat } p. 150
 Și le-a dat. }

Să gătescă secernici }
 Seceri mari și seceri mici } »
 Cum mai bune de voinici }

De neveste ochieșele }
 De copile tinerele } »
 De sama puicuței mele. }

Secerile s'aū gătīt }
 Pe la toți le-a împărțīt } p. 150
 Și la lucru s'aū pornīt }

Și, mări, imi secerara }
 Într'o đi de primăvara } »
 Răsturnând un corn de țară }

Apoi carele 'ncărcara }
 Și pe tоте le cărara } »
 Și giredē mari durara }

Iar badea, de bucuria, }
 S'a dat cu lelea 'n sfejie } p. 151
 Unde aria să fie. }

Și, cum sfatul și-a gătāt, }
 Pe un murg a 'ncălicat } »
 La herghelia a plecat }

Și-a ales cinci-spre-dece epe }
 Tot sirepe } »
 Câte de dece ani sterpe }

Nouă caré
Cu povară
Și porni apoi la móră

} p. 151

Ș'apucat-o la cercat
La cercat și la muștrat,
Din gură i-a cuvîntat.

} p. 152

Dar acum te-ai bîrzoiat
Cu nîrav te-ai învățat !
Ș'apoi cum i-a cuvîntat,

} »

Cu mînicele 'nvîrtite
Cu mînele rumenite
Ca garófele 'nflorite.

} »

Cu cămașa cu altișă
Cu flori roșii pe gurișă,
Cu garófe la cosișă.

} »

Bab'aceea a plămădit,
Aluatul a dospit ;
După ce a pregătít,

} p. 153

Și l'a pus la cușă din dos
Ca să fie 'ndemănos
Pentru alți plugari de
[scos.

} »

Așa de 'ncărcat
Și împovărat
Móra s'a speriat

} p. 155

Ce noi le uitaram iară
Asară pe prisp'afară.
Și hoții ni-le luară

} p. 156

Ca merii
Ca perii
In mijlocul verii

} p. 160

În Orașii de nuntă

Că-al nostru tîner împărat
Odinióră s'a mai preumblat
Și 'n aste locuri a aflat

} p. 163

Ca s'o sădăscă
In grădina 'mpăratăscă
Ca mai frumos să 'nflor-
[răscă

} p. 164

Tînerul nostru împărat
Că pe unde am umblat
Este lucru cu-adevărat

} »

În Orașii de nuntă

Dumné-vóstră cinstiți pă-
[rinți
Care de la D-đeu sînteți
[rînduiți
Ca și pomii cei rodiți

} p. 166

Că și părinții mult se ne-
[căjesc
Până pe fi ii cresc
Și de tóte ii feresc

} »

Cu munții și măgurile
Impreună cu văile
Intru care trăesc fiérelé.

} »

S'o íea ca să strălucăscă
La curtea împăratăscă
Unde locul să-i priăscă

} p. 171

Să crăscă
Să înflorăscă
Odrasle să odrăslăscă

} »

Zugrăvite
Poleite
In ele Dómne gătite

} p. 172

Ca să fac o vênătóre
De pasəri galbióre
De blânde căprióre !

} p. 173

Că 'i urmă de đina
Să fie 'mpăratului grădina
De frumoșe roduri plină

} »

În Orașie de nuntă

Sócre mare, ce s'a făcut
S'a făcut
Nu mai e de desfăcut.

} p. 176

În A doua variantă

Craiu iute s'a sculat
Și in scări s'a înălțat
Peste óste s'a uítat.

} p. 179

Nu ne-í frică d'ei cu măciuci
[ferecate,
Ne-í frică d'ei cu gurile căs-
[cate
Că ne-or mánca epele tóte,

} »

În Orașie de ertăciune

Că'i destul de când mâncați }
 Mai sculați } p. 182
 De mai jucați. }

Și iew pe nuna de mână }
 Cu mirésa d'împreună } »
 Și 'nvêrtiți o horă bună }

În Orașie ¹⁾

O sută de ani să domnesci }
 Pe dușmanî să'i biruesci } p. 184
 Pe vrêșmași să'i pedepsesci }

Pe Lehî și pe Cazaci }
 Să-i dai la draci } »
 Alta să nu le faci. }

Iar de nu te-î păși }
 Chiar într'o ți } »
 Multe'i auși. }

În Rugăciuni de copii
Către Sf. Cruce

Cruce 'n casă }
 Cruce 'n masă } p. 188
 Cruce 'n tus patru unghiuri }
 [de casă] }

Și nu-î casă, ci'î cetate }
 Cu ușile ferecate, } »
 Cu ferestrele 'nzeuate, }

În Cătră ingerul păzitor

Inger, ingerășul meu, }
 Crucița lui Dumneșeu, } p. 188
 Apără sufletul meu. }

În Căntece pentru animale,
insecte, plante

Lună nouă

Lună, lună nouă }
 Tae pânea 'n două } p. 190
 Și ne dă și nouă: }

În Cântecul fluturului

Flutुरe, pune-te : }
 Pune-te pe punte } p. 190
 Pune-te sub punte ! }

În Insușirile unei vaci perfecte

Și țitósă }
 Și lăptósă } p. 191
 Și de vreme-acasă. }

În Cântecul erbei «sângerică»

Sângerică }
 rică } p. 191
 Zamă de pisică }

Sângeroiú }
 roiú } »
 Zamă de cotoiú }

În Jocuri de copii
a IV variantă

Unde ouă rațele, }
 Unde fată vacile, } p. 193
 bic, sáracele ! }

a XI variantă

Ala }
 Bala } p. 194
 Portocala }

Cioc }
 Boc } »
 Treci la loc }

În Jocul d'a baba órba

Ce-ai mâncat asară }
 Pâine cu papară ! } p. 196
 Eși pe ușă-afară ! }

În Varianta III

Fată mare logodită }
 Și cu zestre pregătită. } p. 205
 Pentru Lazăr podobită; }

1) Versuri nepopulare.

În Ghicitori

Am o găinușă Gălbenușă Cu minciunițe'n gușă (cântarul)	} p. 219
Pe cea vale rourată Vine-o fiară 'ncornorată De meșteri străini lucrată. (corabia)	} p. 224
Chirchirița Mîrchirița Cârceiū toborița. (fasolea)	} p. 226
La trup sint ușor Fără aripî sbor Dar nu sînt nici nor (fulgul)	} p. 227
Ciută Mohorîță Umblă șovăită (fumul)	} p. 228
Buturugă uscată O ridică încărcată Și o dă jos descărcată (lingura)	} p. 231
Buturuguța uscată O ridicî încărcată Și o lași jos ușurată. (lingura)	} »
Găinușă Ciușă Stringe'n nas cenușă (luleaua)	} p. 232
Dobitoc nu era: Córne avea, Boi nu era. (melcul)	} p. 234
In lume trăii Și, când muriî In gunoiū mă pomenii (óla)	} p. 237
La mijloc E loc De joc (plosca)	} p. 239

Opt opintele Două scârțaele Ș'un fuțuiū după ele (plugul)	} p. 240
Mă suiî în scai Să vèd nisce cai Dar nu vèđui cai (plugul și fierul plugului)	} p. 241
Învêrte casă Cu mătasă Pân'la mama preotésă (rêsucitul fusului)	} p. 242
De la munte Pân'la munte Tot zare mărunte (stelele)	} p. 246
Am o fată bubósă bubósă Șéde cu vodă la masă (strugurele)	} »
Am doi saci de secară Care satură o țară (Eū pot satura o țară (șitele)	} »

În Întrebări

Cine de viū s'a îngropat Mormântul a umblat Și mortul a cântat (Ióna proorocul când era în pântecele chitului.)	} p. 250
Șése erau Doi staiū Și vorbiaū	} p. 251
În Poeme numerice	
Un-spre-đece stelele Đece poruncile Nouē lunile	} p. 253
În Probleme numerice	
Unde sunt șapte surori Nici coji pe cãrpãtori Nici cãlți pe 'ncheetori.	} p. 250

Din *Basmul vitezului cu mâna
de aur*

- Ce sunt dece }
— De dece } p. 256
Nu mai trece. }

În *Glume*

Din *Blasgonie popescă*

- O ce nașca }
Tașca } p. 259
Da bună'î budașca ! }

În *Popa și poporanii
Popa*

- Cel ce scie }
Să spue la cel ce nu scie } p. 260
Că la carte așa scie ! }

În *Popa și dascălul Stan*

- Iordane }
Iordane } p. 260
Ia șterge-l, măi, Stane ! }

În *Popa și dascălul Filip*

- O șterseî, o șterseî, }
Și în traistă o puseî } p. 260
Dar mă și fripseî ! }

În *Popa și protopopul*

- Jumătate ție }
Jumătate mie } p. 260
C'așa la carte scie }

În *Pascele țiganilor*

- Vedënd Stanciū paraleū }
Cel mai mare archiereū } p. 262
Că fiîi 'l iubesc mereū }

- Și, vedënd pe unul nalt }
Negru și cam sprâncenat }
Pe acesta l'a chemat. } »

- După ce i-a ascultat }
Și i-a bine cuvîntat } p. 263
De giubea s'a desbrăcat. }

- În întru cum aū intrat }
Și la ciubër s'aū uftat } p. 264
Förte mult s'aū bucurat }

- Pascile să se sfinșcă }
Bine ca să ne priescă } »
Inima ca să ne crască }

În *Vinșarea Ursului*

- Intr'o intrată }
Măligî făcută } p. 265
Măligî mâncată }

În *Nemșul vânător și Românul
la întörcere*

- Io, freî patut, }
La tumeî casut } p. 265
Und tumeî berdut }

În *Zinzarism*

- Dârza }
Bârza } p. 256
Cocârza }

În *Cântece de dor
Fată de măritat*

- Foicică bob de linte }
Copiliță far de minte } p. 270
Đi mătî să te mărite }

În *Măritișul*

- Când gândescî }
Să te umbrescî } »
Atunce te dogorescî }

În *După măritiș*

- Pâne mare }
De secare } p. 271
Mî-era fața ca o flóre. }

În *După însurälóre*

- Ș'apucam pe drum la vale }
Cu cin'me'ntálniam în cale } p. 272
Imî da galbenî și parale }

Dar de când mă însurai
Grija casei că'mi lua
De codru că mă lasai

} p. 272

În *Doine*
Dorul greă

Fôe verde de năut
Tinerețe ce-am avut
Cu amar le-am petrecut

} p. 277

Foicică mărgărit
Dorule, tiran cumplit
De ce m'ai îmbătrânit?

} »

În *Dorul mândrei*

Suie mândra pe colnic
Răsucind la borangic
Și pe fus n'are nimic

} p. 278

În *Duca*

Fôe verde avrămesă
Inimióra nu mă lasă
Să 'ți ȃic : «rēmăi sănătosa».

} p. 279

Frunzulița mēr domnesc
Mē gândesc, dragă, gândesc
Să rēmăi, or să pornesc?

} »

În *Dor de iubit*

Fôe verde lemn de sus
De când neicuța s'a dus
Treî garófe'n pórt'am pus.

} p. 279

În *Străinul sărac*

Crăcile că-i frânge,
Tulpióra-i plânge
Cu lacrămi de sânge.

} p. 282

În *Dor de țară*

Vięta e amară
Departē de țară
Și de soțioră.

} p. 284

În *Copilul străin*

Că-i străinul
Ca pelinul
Nu 'ți scie dorul și chinul

} p. 185

În *Năiță*

Frunđa verde sălcioră
La casa cu trestioră
Trage Năița să móră

} p. 288

În *Păminte*

Păminte face-te-ai os
Că tu 'nghiiți ce e frumos
Și 'n lume mai drăgăstos

} p. 288

Păminte face-te-ai tină
Că mi-ai luat din grădină
O garófă ș'o verbină

} »

Păminte fie-'ți de bine
Tóte mi le-ai luat la tine,
ci ȃea-mē 'ncai și pe mine

} »

În *Căntece sociale*

Doina haiducului

Să trag brasda dracului
Din marginea satului
La ușa bogatului

} p. 289

În *Blăstemul*

Și iarna pe jumătate
Cu armele nefrecate
Nefrecate, nespelate

} p. 289

În *Birul*

Unde merg și or ce fac,
De belele nu mai scap
Nicăiri nu mai încap.

} p. 290

În *Iancu Jianu*

Lasă 'ți nebuniile
Lasă 'ți haiduciile
Să-ți dau boeriile

} p. 292

Să mă ȃiu pe la strimtori
Pe la munți în trecători
În drum pe la negustori.

} »

În *Bogatul și săracul*

Frunđușița fagului }
 La casa făgădușii } 296
 La cărciuma satului. } p.

În *Macoveiul*

Că, la Ți de sărbătoare }
 Umblă și după căldare } 297
 Ca să facă de mâncare. } p.

În *Isvoranul*

Nemușcată, }
 Nepișcată, } 298
 De dînsul nesărutată. } p.

În *Cântece erotico-bachice**Dragostele*

Of, dragoste femeieșcă }
 M'ai uscat, m'ai făcut escă } 302
 M'ai dat în bôlă cânescă. } p.

În *Sărutatul*

Fôe de sulfină }
 Cine 'mî tot suspină } 309
 De vale 'n grădînă? } p.

În *Variantă (Argat)*

Când îți ved gâtul spălat }
 Și mîrgénul rēvērsat } 310
 m'aș băga la tine argat } p.

În *Când toca*

Limba 'n gură de zahar, }
 Dinți mărunți mîrgăritar, } 312
 Ochișorii-ți chihlibar } p.

În *Leliță Săftiță*

— Leliță, leliță }
 Leliță Săftiță } 313
 Ia eși la portița } p.

Că e mult d'asară }
 Și d'a-l'altă sară }
 De când staū p'afară. } »

În *Olteneșc*

Vino, mândro, că nu 's lup }
 Nici vr'un câine să te rup } 315
 Ci's voinic ca să te pup. } p.

În *Invēșul*

Nu mai pune pe altul, }
 Că altul umple satul } 316
 Și m'aude bărbatul. } p.

În *Hora*

—Fôe verde de trifoi }
 S'a vestit lumea de noi } »
 Că ne iubim amēdoî. } p.

—Lasă lumea să vorbeacă }
 Numai puica să-mî trăescă } »
 Și să vrea să mē iubescă } p.

Să vie când o chem eū }
 Și mē jur pe Dumneșeū : } »
 Te-oiū iubi, sufletul meū ! } p.

În *Dușmănia*

Fôe verde de năut, }
 De când maica m'a făcut } 317
 Tot dușmanî eū am avut } p.

Și dușmanîi m'aū pârît }
 Dușmancile m'aū ūrit } »
 Tot la rele m'aū târit } p.

În *Foc la inimiôră*

Strig pe puica nu m'aude }
 Și, d'aude, nu-mî răspunde } 322
 Focul inima'mî pătrunde. } p.

În *Ionică*

S'o să puî murgul în not }
 Sē mē trecă Oltul tot } 323
 Că cu luntrea nu mai pot } p.

În *Mariôrei*

— Frunđa verde sălcioră, }
 Ce-ai în gură balaiôră, } 324
 Ce-ai în gură Mariôră? } p.

În *Ţina și boerul*

La coșarul dăramat
Stă boerul rēdēmat,
Numai aur îmbrăcat. } p. 326

Ea trimete slugile
Să-î dea țină buzele,
Buzele, naramzele. } »

În *Străinul urii*

Aș trage la o vecină,
Dar mi-e frică de pricină,
Că nu-î ca mine străină ; } p. 326

În *Îmbetrănitul*

Frunđulița erbă verde,
Numai cine scie 'mî crede
Patima'n care mă vede ; } p. 327

Numai cine a păscut dorul
Scie cin mi-a albit pērul
Și mi-a ofilit trupușorul } »

În *Puiculița mea*

Fōe verde mărăcine,
Am auđit, puică, bine
Că tu m'ai uitat pe mine } p. 328

În *Cumnatele*

Barbat mi-ai luat,
Casa mi-ai stricat,
Vięta mi-ai scurtat. } »

În *Barbul*

— Fōe verde barlaboi
Ce cați, Barbule, la noi ?
Aū nu sînt fete la voi ? } p. 329

Foicică ș'un burete
Vine Barbul de la fete
cu mijlocul plin de bete } »

Cu ismene de fuior
Cusute pe la picior
Cum îi șade binișor } »

În 6 *Bachice**Vięta*

D'o fi omul cât un munte,
Mórtea nu'l caută 'n frunte,
Orî cât î-ar spune de multe; } p. 330

Ci'l poftesce să se ducă,
Că e vięta o nălucă :
Călător gata de ducă. } »

În *Burlacul*

Lasă-mă să béu la vin,
Și la vin și la pelin,
Să mă curăț de venin, } »

În *Indemnul*

Pivniciora'î mititică
Cărciumărița frumușică
Beau voinicii până pică } p. 331

În *Bordeiul*

Bordeiaș întunecos,
Mult imi ești tu dragăstos
Că mă faci să viu pe jos. } p. 331

Intai p'aici când veniam
Patru junci eū înjugam,
Dar acum nici unul n'am. } »

Apoi venii și cu cai :
Dacă banii mi'î mâncai,
Numa'n cămașă plecai. } »

Vai de mine 'n ce 'ncăpuî
C'am bēut tot ce avui
Și de basnu mă facui } »

În *Variantă*

Cu rochița gălbioră
Croită pe țipișoră
Cine-o vedē-o să mōră. } p. 332

În *Jocul*

Așa jōcă fetele,
Când le vine horile,
Când înfloresc florile. } »

Aşa joca babele,
Când le cad măselele,
Când se scurg ulcelele. } p. 332

În *Danşul Linului*

Hop așa, hop, hop așa,
Hop așa, vere așa
Până ne vom gheboşa } p. 333

Hop așa tot să trăim,
Hop așa tot să sărim
Până când îmbêtrânim. } »

Hop, să mai uităm de chin }
Aşa joc la noi în lin; } »
Țuică beaŭ și storc la vin. } »

Hop în loc, că'i linu 'ngust }
Sări sus, jos să curgă must } »
Să dea 'n fiert să'l bem cu } »
[gust. } »

Dea-ne bunul Dumneđu }
Când ne-o fi mai rău și greu } »
A ne fi c'acum mereu. } »

În *Cântecul Sêrbilor*

Hai, lelița, hai, surată,
La pèrul cu fôea lată
Unde joca Sêrbii rôta. } p. 334

În *Naşul și fiul*

Bată-te crucea de fine,
De ce n'ai vèđut'o bine,
Că n'avea să stea cu mine! } p. 335

În *Rêsbunarea*

Frunđa verde trei bujori }
După Pasci, în sêrbători, } »
Când e câmpul plin de flori } »

În *Fata urită*

Și le dă de bèutură }
Vin, rachiü fär' de mësura } p. 336
Ca să nu mă cate 'n gură } »

În *Chéla*

Ia veđi chéla cum se pôrtă }
Cu papuci de épă mórta } p. 337
Cu cercei numai d'o tórtă } »

În *Nișule de la Munteni*

— Foicică trei coceni }
Nișule de la Munteni } p. 338
Ce-ai cătat la Moldoveni } »

În *Marghiolița*

Cu obrazul de bujor }
Nu mă călca pe picior } p. 340
Că știu eü de ce ți-e dor; } »

În *Răvaș*

Și cămașa i-am spălat'o }
Pe măracini i-am uscat'o, } p. 342
Cu băligar i-am frecat'o } »

În *Necredinciosul*

Și te bagă tocma'n casă }
Și 'ți tae pâne pe masă } p. 343
La necasuri nu te lasă. } »

În *Cântece zoologice*

Jos, mai jos pe rămurele }
Cântă'mi două turturele } p. 344
Pe placul inimei mele. } »

În *Cucul*

Că, de mă vede pe mine, }
Tot rîde și 'i pare bine; } p. 345
Mă semelue cu tine. } »

P'o rămurea }
Se punea } p. 346
Aprópe de puica mea. } »

În *Cucul și corbul*

Tu drept popi ai vênători }
Ca pușcute numa'n flori: } p. 247
Când te-or spovedi și mori } »

În *Merla*

S'ar pune pe câmpul lat
Dar e câmpul prefirat
Că's dușmaniî la vênat; } p. 348

S'ar pune pe arătura
Dar copii cuibu'i fură
Ș'o ucid c'o sburătură. } »

În *Plante și arbori*
Din *Arđe-te focul, pădure*

Arđe-te să te pârlescă
Murea să se prăpădescă,
Erba în locul ei să crească. } p. 352

În *Teiul și bradul*

— Teiule, teiule
Scurtule, grosule
Și burdufosule } p. 353

În *Salciei*

Să te-apuc cu mâna
Să 'mplêtesc cununa
Ș'o port tot-d'auna. } p. 354

În *Descânțece**Descânțec pentru bășica cea rea*

Sănicatu-m'am
Sculatu-m'am
Mănecatu-m'am } p. 358

În *Descânțec de bubă rea*

Bubă cu săgetătură,
Bubă cu pocetură
Bubă cu 'ntâlnitură } p. 359

În *Descânțec de albéță*

Nu te tângui
Nu te glăsui,
Că eü te-oî lecuî ! } p. 361

În genele ochilor
În prejurul ochilor,
În lumina ochilor ; } »

În *Descânțec de deochiü*

Să'î crape sulacul,
Să'î curgă pișatul,
Să'l riđă tot satul. } p. 369

Din sgârciul nasului
Din fața obrazului
Din creeriî capului } »

Să-î crape bôșele,
Să'l riđă móșele,
Să nu 'l fea fetele. } p. 370

Deocheturile,
Săgetăturile,
Uităturile } p. 372

Său căprii
Său negrii
Și albaștrii } »

Ochii să-î plesnescă
Sângele să'l năpădescă
Sângele să'l năbușescă. } »

În *Descânțec de Iele*

La mărul tufos
La măr râmuros
Să facă joc frumos } p. 381

În *Descânțec de Dinsele (Ielele)*

Intru astă apă sfintă,
Care mi se cântă
Și mi se descântă, } p. 383

Să rămăe sănătos
Și frumos
Și voios } p. 384

Să rămăi luminat
Ca argintul cel curat
Cum Dumneđeü l'a lăsat } »

În *Descânțec de întórcere*

S'a mănecat
Și s'a sinecat
Și și-a luat } p. 375

Rouă nu e scuturată
Apă nu e turburată
Mana nu este luată } »

Pêrul neteđitu-și-o
Mana dobânditu-și-o,
Córnele bouritu-și-o¹⁾ } p. 376

În *Descântec de mătrice*

Eü cu mătura 'l mătura
Cu gura il descântai
Pe (cutare) de mătrice 'l cu-
[rătai] } p. 379

În *Descântec de orbalț*

Maica sfintă le-a auđit
Inainte le-a eșit
Și din gură le-a vorbit²⁾ } p. 382

În *Desfacere de pagubă*

Ca răspântia să se răspân-
[dască } p. 385
Pe vint să se risipască
Pe drumuri să se călătorască

În *Descântec de pocitură*

Din pétr'ai crescut
Cu nori te-ai bătut
Trei picături din tine-au
[căđut] } p. 386

Este un măr de aur
Sub mărul de aur
Este un scaun d'aur } »

În *Descântec de mușcături
de șerpe*

M'a mușcat
M'a topsicat
La inimă m'a săgetat } p. 393

În *Descântec de șerpóică*

Carnea și de os;
Osul sănătos
Dă veninul jos } p. 393

În *Descântec de șerpe*

Pe drum la 'ntălnit
Șerpele otrăvit
Șerpele 'ncolăcit } p. 396

Vîrful alunului
Rădăcina cornului
Și Rodul pămîntului } »

În *Versuri din Basme*

Pe când era lupul cățel
Și leul se făcea miel
De se jucaü copii cu el } p. 401

În *Din basmul cu « Țugunea
feciorul mătușei »
Țugunea*

Cum vrei să ne măsurăm ?
In săbiü să ne tăem
Orü luptă să ne luptăm } p. 402

În *Din basmul „Impăratul
și Crivățul“*

Făt-frumos, făt-frumos
Cât te-ai urcat de voios
Și ce trist te scobori jos ! } p. 403

În *Din basmul „păpușica licărea“*

S'o să ieși de bărbat
P'un împărat
Mort și răposat } p. 404

Petricică de răbdare,
Și cuțit de junghetóre
Și șténg de spênđurátóre. } p. 405

În *Cântece vechi
Solare și superstițioșe
Sórele și luna*

Vitez dac'ei fi
Și t'ei bizui
De m'ei isprăvi } p. 411

¹⁾ În exemplarul de « Poesii populare » (Ghedem), pe care il am în mână, în cöla 25 paginația e greșită : după 384 urmază încă odată 375.

²⁾ Tot paginație greșită, aci e seria II 382.

Printre rămurele Dalbe Păserele Cântă 'n versurile	} p. 412	Stați pe loc, că nu scîți voi Ce am aflat și ce scim noi C'o veni vremea d'apoi	} p. 422
Că ei ne-aū lăsat Nu ne-aū botezat Nu ne-aū creștinat	} p. 413	Și v'o lua florile Florile și apele C'ați omorît țilele	} »
— Frate, frățioare Puternice sôre Spune mie: ôre	} »		
În <i>Iovan Iorgovan</i>		În <i>Holera</i>	
Tot pe Cerna 'n sus Unde mulți s'aū dus Și toți s'aū răpus	} p. 415	Colo 'n țara muscălescă, Pe ulița armenescă, Este o șandă țigănescă	} p. 423
'Ncetézăți valu Săți cunosc vadu Să trec cu calu	} p. 416	Și mergea, mare, mergea Pân la Nistru c'ajunea Iar la Nistru d'ajunea	} »
Și dacă îi sui Pân't'ei osteni Cal țî-o poticni	} »	Colo 'n țara muscălescă Pe ulița armenescă Tot la șandra țigănescă	} »
Fôe ș'o lalea Cerna cum țicea, Iorgovan, făcea.	} p. 417	Meșterul că se gătesce Și potcôve zăngănesce Murguluț că potrivesce	} p. 434
Și dac'o vedea Bine că'i părea, Că'i înțelegea	} »	În <i>Ôia năsdărăvană</i>	
Fôia de lipan Tinêrul Iovan Fecior de Moran	} p. 418	Sub pôle de munte Pe deluri marunte Prin crânguri tăcute	} p. 435
Aici m'am pîtit M'am sêlbaticit Și m'am pedepsit	} p. 420	Apa-î rēcôrosă Frunța e umbrôsă Și êrba pletôsă.	} »
Genele 'mî pârlesce Fața'mî înegresce Trupu'mî îngrozesc	} p. 421	Apa de bêt Frunța de șeđut Êrba de pascut	} »
În <i>Trei Lebede</i>		De s'aū domnit Și mi s'aū vorbit Și mi s'aū șoptit	} »
Fôe verde de năut, De când maica m'a făcut Târg frumos eū n'am vêđut	} »	Ei trei Doroiani Feciori de Mocani Slugi de 9 ani	} p. 436
Nici trei fete de'mpêrat Ce aū plecat La mêsurat	} p. 422	Strunga oilor Jocul meilor Dorul bacilor	} »
		La mine s'or strînge Pe mine m'or plînge Cu lacrâmi de sânge	} »

Oile plângënd Căiniî tot bătënd Pe stăpân chemând	} p. 437	Ce-mî stă în fundul puțului Peire voinicului Môrte călatorului	} p. 442
În <i>Blestemul</i>		Dar pe opt ne-ai înșelat Și pe opt că ne-ai mâncat Numai eü am mai scăpat	} »
Pêrul că-și smulgea Peptul că-și bătea Môrte că-și ruga	} p. 437	Na la tine cărligul Și adu la mine ștrêngul Că s'apucăm procletul	} p. 443
In marginea drumului La umbra ștejarului La fântâna Dicului	} p. 438	În <i>Balaurul</i>	
Că tu maică când m'ai fapt În albie m'ai scăldat În scutece m'ai fășat	} »	Mica turturea De veste prindea Din gură'i țicea	} p. 444
În <i>Șerpele</i>		Zarea de-mî vedea Vreme nu perdea Murgu 'și repeșia	} p. 445
Foicică trei granate Depart, mare, departe, Depart și nu prea fôrte	} p. 439	Pietre nestimate Și comori bogate Șub mine 'ngropate	} p. 449
După nimieđi în spre sară Frații câte trei plecară mi plecară de vânară	} »	Vremea c'a trecut Mare c'ai crescut Voinic te-ai făcut	} p. 446
Merișor că-i întindea Spre mâncare i-l dădea Să-și potolêscă setea	} »	Sus pe rămurea Mică turturea d'albă vieța ta	} »
Frunzulița măr sălcü Frațiorul mijlocü Și de fire c'am sglobü	} p. 440	Fóe de lipan Un tînêr Hușean Puiü de Moldovean	} p. 447
Jumêtate e îmbrăcat Jumêtate desbrăcat Și 'n fântâna a intrat	} p. 441	Ia țineți drumul N'apuca câmpul S'ajuți voinicul	} p. 448
Dar năuntru cum intra Scorpiă că-l îmbuca Lângă frate 'l așeđa	} »	Că 'pa blestemat Mie mi 'pa dat Măsa ce 'pa fapt	} »
Petricica tu s'o ieî Iar pustiiî gâlbinei Să'i împărțiți câte trei	} p. 442	Că greü mă rănesce Rêü mă răcoresce Și sóre sfințesce	} p. 449
Nu e om, nu e băet Ci e șérpe 'nveninat Și de mamă blestemat	} »	Și arme bogate Cu mânere late Pe muchi ferecate	} »
Tot pustia mi-l'ar bate Sint opt anî și jumêtate Trei șeptămâni scăpătate	} »		

În *Brumărelul*

Foică treî norele
Gându-î ăice : «Voinicel»
Bagă mâna 'n sân la pele } p. 450

Că nici eă nu-s voinicel
Ci sînt mândrul Brumărel
Mor florile tot cu el } p. 452

Séra peste ele pic
In prânde, mare, mă ridic
Fețele la tôte stric } »

În *Brumarul*

Până sórele 'mî résare
Iată d'un voinic călare
Alb ca fulgul de ninsóre } p. 453

Cine sînt ? Brumarul mare
De cad ăiua 'n prândeul mare } »
Ieaă mirosul de la flóre

In *Mierla și Sturđul*

Cine s'a întâmplat
Puii mî-a furat
Cuibu' mî-a călcat } p. 457

Ca un Kirigiă
Cu tine să fiă
In braț să te țiu } p. 458

In *Cicórea*

In cas d'a intrat
Ea i-a întâmpinat
Și mî i-a 'ntrebat : } p. 459

In frageda flóre
Flóre de cicóre
Cu ochi după sóre. } »

In *Istorice**Meșterul Manole*

In sus pe Argiș
Prin al Carpeniș
Prin al aluniș } p. 460

Și Manole ăece
Care îi și întrece
Stă inima-î rece } »

Cu opt telegari
Cu 9 zidari
9 meșteri mari } p. 460

El zid învechit
Și neisprăvit
De mult părăsit } »

Domnul de-mî pleca
Mult că nu mergea
Și iată-mî vedea } p. 461

Jurămîntul mare
Pe pâine pe sare
Pe sfinte icóne } p. 463

Și nóptea trecea
Și zid se surpa
Cășa Domnul va } »

Un verde hățiș
Un mare stufiș
Și-un rug curmeziș } p. 464

Copilașul tēu
Pruncușorul meă
Védă'l Dumneđeă } p. 467

Zidul rēu mă strînge
Țățișóra'mi curge
Copilașu'mi plânge ! } »

In *Radu Calonfirescu*

Și cu stégul sus in vânt
Cu pripóne de argint
Tôte 'nfipte 'n pămînt } p. 477

Foică treî smicele
La mijloc de corturile
Printre corturi mărunțele } »

Sade un bêtrân vestit
Cu chip aspru și smolit
De care s'a pomenit } p. 478

In *Radu Șerban Basarab*

Frunđa verde lemn cănesc
Păgăniî la Bran păzesc
Nu viséză, nu găndesc } p. 479

Îi bate, măcelăresce
Avuția le răpesc,
Până 'n Hodova 'i gonesce } »

In *Iancul Mare*

Fôe verde-a briului
Strigă pașa-al Diiului
Din vârful Mecetului } P. 480

Turcesce-te Iancule
Turcesce-te beîule,
Beîule, Creștinule; } »

Și 'n vârful cornițelor
Șmarandul hasnalelor
Din darul Kadinelor } P. 481

A treia oră 'i cerea
Și Iancul dacă vedea
Din gură le răspundea } »

D'alei, pașa, dacă vreți
Turc, ca voi, să mă vedeți
Ia faceți de-mi trimeteți! } »

Ca s'astup ferestrele
Numai cu cîalmalele
Și cu iataganele } »

Din gémie când eșia
La 'mpêratul se ducea
Cu toții se jeliua } P. 482

In *Kara-Ghiorghe*

Nici un turc de însurat
Nici fete de măritat
Nici cêlmale de purtat } P. 482

In *Cântecul Brăilei*

Cât e vara șiua mare
Șede pașa tot călare
Și'mi tot strigă 'n gura mare } P. 482

Foicică de măr dulce
Să'l pue să-și facă cruce
Din Brăila toți s'ar duce } »

In *Iancu Moruzi*

Iancu stă lungit pe masă
Și gătit ca o mirésă
Frați, surori, lacrame varsă } P. 483

Cântecul pandurilor de la 1821

Uite mergem să arăm,
Tarina să despicăm,
Că avem să semănăm } P. 484

In *Bimbașa Sava*

Căpitan Ghencea
Ca să bea, să bea
Ciubuc și cafea } P. 485

Ca să vă tot dea
Ciubuc și cafea
C'ați perdut óstea } P. 486

In *Bătălia Ruso-Maghiară
din 1848*

Frunză verde lemn uscat,
Unde-î drumul la Banat
Cu Ungurul să mă bat? } P. 489

Fôe verde arțaraș
Spune-mi, spune-mi băețaș
Unde-î drumul la oraș? } »

Imbrăcați in haîne verđi
Nici că-i veđi
Nici să-i visezi: } »

Foicică ș'o lălea,
Ungurul dacă vedea
El din gură ce-mi đicea? } »

In *Căntece Haïducesci
Miul Sglobiul*

Pe la mieđ de nópte
Ce frunză se bate
Cu fiori de mórte } P. 496

Frunza codrului
Ș'a molotrului
Și cu-a bradului } »

Murgul se opresce
In prějma privesce
Din gură-î grăesce: } »

Că te-ai pocăltit
Și te-ai schilodit
Pe plâns te-ai pornit } P. 497

Cu căciulă moțate Cu moțuri vèrgate Lăsate pe spate	} p. 497	Cine la apă venia Cine pe Fulga 'l vedea Cruce cu drépta 'și făcea	} p. 512
O palmă să-î dați Calul să-î luați Drum să-î arătați	} p. 498	Lumea bea Se veselia Și lui Costea-î mulțumia	} p. 513
Miul de-mi vedea Pe el 'lalegea Mai mare 'l punea	} »		
<i>In Ștefan-Vodă</i>		<i>In Corbea</i>	
Beți, boșeri, vē ospătați! Măine 'n zori să vē sculați Și frumos să vē armați	} p. 500	In temniță mi-e legat Cu mâna 'n butuc băgat La piciorē zăvorat	} p. 527
Miul, unde-o aușia Inainte că-î eșia Și din gură mi-î grăia	} p. 501	De-î fi mort să te jelesc Cu popă să te citesc Sorôce că-ți împlinesc	} »
Ș'apoi codrul se 'ndesese, Ôstea nu-ți mai trebuiese Că prin codru nu rêsbesce!	} p. 502	Baboș, unde'l aușia Suflet parcă-î mai venia Și din gură ce-î țicea	} p. 528
Că sînt voinic ai vēđut Că sînt Miul n'ai sciut Dar la mână mi-ai căđut	} p. 503	Corbea din adânc ofta Și pe măsă o învêța Și din gură ce-î grăia?	} »
<i>In Fulga</i>		<i>In Badiul</i>	
Intr'o Joi de diminêța Mult e cêța Negurêța	} p. 509	Șapte stâneni d'or sapa Grajdul corbii c'or afla Și de roșul că mi-or da	} »
Și și-a pus perdelele Pe tôte vâlcelele Să le vadă sôrele	} »	Umblă, Corbeo, sănătos Ca un trandafir frumos Că la bune mâini mi-ai fost	} p. 531
Frunđulița lemn uscat, Iată, märe, s'a 'ntâmpat Că pe drum 'l a 'ntâmpinat	} »	<i>In Badiul</i>	
Dolfă, märe, când trecea Toți dulăii se strîngea După Costea se ducea	} p. 511	Pe Turci dacă-î aușia In cuvinte se 'ncredea Și din gură le țicea	} p. 539
Iar Dolfă, cățea bêtrână, Ce scie sêma la stână Ține pe fulga de vină	} p. 512	Iar pe Badiul de'l lega Masă mare că 'ntindea Și la chefuri se punea	} 541
Măncătorul oilor Frica negustorilor Și Biciul sârăcilor	} »	Atunci Badiul le vedea Bădiulesei semn făcea Și din gură mi-î șoptea	} 542
		Veđi că Turcii mă muncesc Mă muncesc, mă chinuesc Și de môrte mă gâtesc	} »
		Cu trei-patru Brăilence Cu cinci-șese Galățence Și cu dece Selinence	} p. 543

— D'alelei cumnata mea
Nu-ți mai frământa firea
Că-î p'aicea Niculcea } p. 544

Ca să-l iéu cu mine 'n sat
Să-mi slujescă de argat
Când oi fi și io 'mbétat } p. 546

Mulți galbeni am cheltuit
Mulți buți am risipit
Dar fie că mi-a plătit } 549

In Vâlcan

De departe se zăresce
Și-mi tot vine și-mi sosesc
Și la mal mi se opresce } p. 550

De-ți spune cu nedreptate
De bărbați să n'aveți parte
Dece ani și jumătate } p. 551

Pânza vi se îngălbinescă
Florile vi se negrescă
Péru 'n cap vi se albescă } »

Nici puțin că nu căra
Podul casei se umplea
Turcii nu mai 'ncăpea } p. 548

Iar Niculcea ce făcea
Bună-ziua că-și lua
Și la pivniți se 'ntorcea } p. 548

Badiul dacă rămănea
Puse Turcii d'a căra
Și prin poduri d'ai urca } »

Nici puțin că nu căra
Podul casei se umplea
Turcii nu mai încăpea } »

In Stanislav

Foicică ș'o lalea
Umblă Turcii d'aiurea
D'aiurea prin plaiurea } p. 573

Tóte fetele tăcea,
Numai una răspundea
Numai una le spunea } p. 574

Unde Turcii o aușia
Dunărea 'n două tăia
Și'ntro clipă ajungea } p. 574

Turcii Dunărea tăia
Acolo că-mi ajungea
Și sub salcie zăria } p. 574

Și din gură mi-i vorbia
Și cu bani mi-l ispitia
Și Nedelea ce țicea } p. 575

Nedelea dacă, vedea,
Pân'la dinșii se ducea,
P'el mai harnic c'alegea } »

— Ibovnic cât m'ai avut
Nici un rău nu ți-am făcut:
De ce la Turcii m'ai vëndut? } 576

— Să fii masă pescilor
Conăcelul racilor
Și prânđul morunilor } 577

Séde grecul tolănit
Și la față rumenit
De ibovnici ocolit } »

In Doicil

Tot de casă
Vacă grasă
Și sara fată frumósă } p. 578

O turmacă la frigare
Ca să-i fie de gustare.
Pân o veni prânđul mare } »

Stă Doicil de mi-o privesce,
Gânduri multe se gândesc
Și din gură mi-i grăesc } 579

Inșelat
Și înfrinat
Cum e bun de 'ncălicat } »

Merge negrul tot jucând
Drumurile tot scurtând
Și Doicil mereu gemënd } p. 580

— Nimeni așa mare bine
N'a mai făcut pentru mine
Din căți sint viteji pe lume } 581

In Toma Alimoș

Nalt la stat
Mare la sfat
Și vitez cum n'a mai stat } »

«Inchinar'ăși și n'am cui Inchinar'ăși murgului Murgului sirépułui,	} p. 582	Fóie verde crăci de teiú Macoveiú S'a dus la mieí	} p. 592
Inchinar'ăși armelor Armelor drăguțelor Armelor surorilor,	} »	— Alelei, moș barba sură Ai pe cine-va la stăna, Să nu facem vr'o pricină !	} p. 593
Dar și ele 's fiere reci Puse 'n tecí De lemne secí	} »	Ie'mí calul, te'mí oile Dar lungesce'mí ăilele Ca să-mí vėd copilele !	} »
Foică de rogos Savaí, Toma Alimoș Haiduc din țara de jos	} p. 583	In casa sufletului Din josul buricului Unde-í pás voinicului	} p. 594
Ađi te jur pe Dumneđeú Să mă porți ca gândul meú Și s'ajungí p'el căne rėú,	} 583	<i>In Buralén</i>	
Că m'ă răpus ăilele Dilele ca cănele Pentru tine, murgule	} 583	Vr'o cincí-đeci de cositori Patru-đeci adunători Să-mí cosescă fân cu flori	} p. 601
Până Toma se gătesce, Murgul cóma'și neteđesce Și din gură mi-í grăesce :	} »	Maí du-te d'ast-dat'acasă De mi'ți veđi de jupunésă, Că de tine nu'mí prea pasă !	} 602
Ce-am gândit Am isbândit Dar și cėsul m'ă-a sosit	} p. 584	Merse vestea la divan C'a ucis pe Buralén Tot un hoț de căpitan	} 602
<i>În Golea Haiducul</i>		<i>În Bolbocén Haiducul</i>	
Inșelat Și înfrinat Cum e bun de încălecat	} p. 589	Fóie verde ș'un pelin La cărciuma lui Calin Bolbocėnu bea la vin	} 602
La rețeđul pėrului In potrița fesului Unde-í pás voinicului	} »	— Mėi, Vasile Bolbocene, Bolbocene Rómnicene	} 603
— Voinici, stați De nu maí dați, Pe mine nu mă stricați	} »	De la Rómnicul-sărat Dincolo de Calafat Și'n Brăila pe uscat	} p. 604
Blestemul părinților E ca pétra munților Cade greú copiilor	} 590	<i>În Busuioc</i>	
<i>In Gheorghelaș</i>		«Busuióce, busuióce, «Busuióce, nu te-ai cóce, «Nici sėmėnța n'ai maí face !	} p. 604
Gheorghelaș nu se plăngea, Dar gând rėú, măre, 'i punea : S'al prinđa, când o putea,	} p. 592	Fóie verde siminoc Multă lume-í cu noroc Dar nimení ca Busuioc	} »

De'și uscă obielele
Și numără țilele
Când sosesc poterile

«Busuióce, busuióce,
«Busuióce, nu te-ai cóce,
«Nici sēmēnța n'ai mai face!»

În *Petru Haiducul*

Turcii, mare, că mergea,
Pe Pētrul că mi'l brodia,
D'adormit ei mi'l găsia

Rēmâi, Dómne, sănătos
Că la mână eți ți-am fost
Și tu vrednic nu mi-ai fost

În *Moșnegul*

Voinicelul d'auđia,
Lângă moș s'apropia
Și din gură ce'i țecea?

'Imi sosia, sosia pe jos
Cu cojoc de țap lașos
Pórtă-l vara tot pe dos;

Cu căciulă nedubită
Din pielea neargăsită
De la trei oi înădita

Masă întinsă și bogată
Tot de lemn încheată
Și de tineri conjurată

În *Ghiță Cătănuță*

Fóie verde mărăcine
Ascultați, boeri, la mine,
Să vă spuți pe Ghiță bine

Ia să-mi dai tu mie samă
Ia să-mi dai pe negrul vamă
Ca să nu te fac pastramă!

Ea de mică m'a iubit
La mare m'a părăsit
Cu tine că s'a 'ndrăgit

În *Iencea Săbiancea*

Stanchii milă i-se făcea
La picioré'i așternea
In iatac unde dormia

În *Kira*

După ce 'mi tot bea
Până se 'ncalđia
Arap ce'mi făcea?

Și te-oi îngriji
Și te-oi podoli
Alta cum n'o fi

Ci Pei dragosti
Bine că-i trăi
Și te-i ferici

Kira nu răspunde
Că n'are de unde
Făr-că mi-l aude

Mult te-ai întristat
Mult ai lacrămat
Vorba nu mi-ai dat

Cum de mi-ai plecat,
Cu-Arapul buzat
Toamna 'n Țarigrad?

Din apă o scotea
Și nu se 'ntorcea
Cu tot ce avea

Cinci-đeci de becheri
Feciori de boeri
Și de negustori

În *Nunul Mare*

Foicică mărăcine
Ascultați boeri la mine
Să vă spuți un cântec bine

Care era mirile
Mirile ginerile
Nălția cu umerile

Foicică, foicea
Nunta mare se'ntorcea
Mirile și mirésa

Mergea, mare, ce mergea
Dunăre până trecea
In Bucuresci până sosia

În *Nunta lui Iancu-Vodă*

De mergea și iar mergea }
 S'acolo de-mi ajungea } p. 656
 Letin, mare, ce-mi făcea?

Iancu Vodă d'aușia }
 Iancu-Vodă c'amușia } p. 657
 Și din umeri că 'nălța

În *Neguța*

Este o casă mare }
 Cu ferestre 'n sóre } p. 658
 Cu ușa spre vale

În *Drăguța înșelată*

Ca o fată frumoșă }
 La chip dragăstosă } p. 661
 La față duiosă

Ba eă nu clipesc }
 Somnul nu doresc }
 Ci staă și gândesc }

În *Neguța*

Frunză verde sălcioră }
 La casa cu trestioră } p. 662
 Zace-mi Néga balăioră

În *Nevasta rătăcili*

Fóie verde foi de mure }
 Pe sub dél, pe sub pădure }
 O nevestă dus'a 'n lume }

În *Marcu Vitézul*

Livda, muma Marcului }
 Ţiitórea Turcului } p. 663
 Turcului bolénului

Rămășag dacă făcea }
 La beție se'ndârjia } p. 664
 La béut că se silia

Cu catran să-l cătrănesci }
 Și cu spirt să-l implinesci }
 Cu rachiū să-l întăresci }

În *Tudorel*

Fóie verde micșunea }
 Până casa se zidea } p. 669
 Tudorel ce-mi și făcea?

— Să mă jeluesc }
 Că n'am să trăesc } p. 671
 De haraciū turcesc

Că sînt oi mai grase }
 Femei mai frumoșe } p. 672
 Pungile mai gróse

— Tudorel mi-este departe }
 Și să'mi vie nu se póte } p. 674
 Tocmai pe la mieđ de nópte

Scól, Tudore, fi dormit }
 Că sórele a răsărit }
 Și noue ni s'a urit }

În *Mitul*

Ce ți-e ție, fétul meu, }
 Ce-a căđut pe capul tēu, } p. 682
 De te vaeți așa réu?

În *Jugani*

— El arcanul isprăvia }
 Dar jugani nu-mi venia } p. 688
 Rasna 'n câmpuri alerga

Nóptea acasă se'ntorcea }
 Și, cu sarea ce lua } p. 689
 Tărăcióre-amesteca.

Dar p'atât nu mă lasam }
 Cărciumărița mi-o puneam } p. 692
 Și unde cărciumariam

b) In poesiile populare străine

DIN GASCONIA

In *Segoundo pregario dou mattin*
(*Seconde prière du matin*)

Lou paradis après ma bito.
L'anjou es au cèu que me coumbido.
L'anjou es au cèu que me goardo.

Traducere :

Le paradis après ma vie.
L'ange est au ciel qui me convie.
L'ange est au ciel qui me garde ¹⁾.

In *En s'embarqua*
(*En s'embarquant*)

Bous pregan, Boun Diu puissent,
Que nous bailletz un boun bent :
Que nous goardetz de la dent.

Traducere :

Nous vous prions, Bon Dieu puissant,
De nous donner un bon vent :
De nous garder de la dent ²⁾.

In *Enta Goari un Malau*
PREGARIO

Qu'auètz bous tant a plaura ?
— Èi plan rasoun de plaura.
E de suspira.

Traducere :

Pour guérir un malade
PRIÈRE

Qu'avez-vous tant à pleurer ?
— J'ai bien raison de pleurer
Et de soupîrer ³⁾

¹⁾ M. Jean François Bladé. Poésies populaires de Gascogne. Tom. I. pag. 22, 23.

²⁾ Idem : p. 38, 39

³⁾ Bladé. Idem. Tom. I p. 334, 335.

DIN ȚARA BASCILOR

În *L'oiseau en cage*

Kampoa du désiratzten :
 Zeren... zeren... zeren
 Libertatea zoin eder den !

Traducere :

— Il désire le dehors : — parce que... parce que... parce que... —
 combien est belle la liberté ¹⁾.

In *Reproches*

Luze iduritzen zaitzu :
 Amodiorik ertuzu.
 Orai zaitut ezagutu !

Traducere :

(...le temps où vous êtes avec moi) — *Vous paraitz long* — vous
 n'avez pas d'amour ; je vous connais maintenant ²⁾.

Cred că în literatura populară bască, figura pe care
 am numit'o : *Trei versuri in rimă* trebuie să fie foarte întrebunțată. Imi pare rău că nu am la îndemână mai multe
 texte din această literatură, căci am puține texte, și mai
 mult traduceri.

DIN ALSACIA

In *Weihnachtslied*

Schlaf Kind, un thu,
 Dein Augelein zu,
 Schlaf und gib uns die ewige Ruh' ³⁾ ;

Traducere :

NOEL

Dors enfant, — Et ferme tes petits yeux, — Dors et donne-nous le
 repos éternel ;

¹⁾ Julien Vinson, *Le Folk-Lore du Pays Basque*. Paris 1883 pag. 126.

²⁾ Idem : pag. 141.

³⁾ J. B. Weckerlin *Chansons populaires de L'Alsace* Tom. I. 1883
 Paris, pag. 88, 89.

Ne mărginim aci a da puține exemple din poeziile străine. Pricina e: pentru că nu găsim multe și nu găsim multe pentru că:

În unele limbi poeziile populare n'au rime. În alte limbi poeziile adevărat populare sînt foarte puține prinse în colecțiuni.

Mai tóte colecțiunile de poezii populare străine sînt în mare parte pline de poezii culte devenite populare; iar puținele poezii adevărat populare ce mai cuprind, unele sînt scurte, altele sînt împărțite în strofe cu refrene mari, adică cu refrene mai mari de cât strofele, căci strofele cuprind *unul* sau *două* versuri pe când refrenele cuprind cel puțin *trei*. Se 'nțelege deci că într'o strofă de *două* versuri nu putem găsi *trei* versuri în rimă.

Unele colecțiuni, ca cea de Literatura Bască, nu dau de cât puține bucăți de text și încolo traduceri.

În studiul de față noi avem ca basă literatura populară română. Din studiul acestei literaturi am scos principalele puncte pe care căutăm a le stabili, în lucrarea de față. Studiul comparativ al literaturilor străine ne-a servit numai ca sprijin sau control, în călătoria noastră pe oceanul literaturii populare atît de vast și atît de neumblat.

2) PATRU VERSURI IN RIMA

a) In poeziile populare române

Grupa de patru versuri cu aceeași rimă se întrebuintează tot în descripțiunii ca și grupa de trei versuri în rimă, numai că grupa de patru versuri în rimă este pe lângă grupa de trei versuri în rimă ca un superlativ pe lângă un pozitiv. Dacă trei, sau numărul trei e un simbol de desăvârșire de suficiență, atunci numărul patru vine în acest cas ca un simbol de întrecere, de suprabondență. Poporul, în felul său de a vorbi ar explica însemnătatea numărului patru în modul următor: *odată, de două ori, de trei ori, în sfârșit baide și-a patra oră: las să trecă de la mine, colac peste pupăză*. În acest cas, deci, grupa de patru versuri în rimă servește tot pentru a pune în evidență ori a scôte în relief, prin descriere, un lucru, un fapt sau o idee. Ast-fel este grupa următoare din *a II variantă* din *Jocuri de copii* ¹⁾:

Cu căruța Radului,
Cu cai 'mpăratului,
Cu biciul cumnatului,
In mijlocul satului.

Numărul patru e simbol și de simetrie și de echilibru și de stabilitate: stâlpii lumii, cei patru stâlpi; pământul așezat pe patru pesci mari, care când dau din coddă se cutremură pământul; cele patru colțuri ale lumii cu cele patru vânturi; cei patru evangeliști. Cu acest înțeles grupa de patru versuri în rimă servește numai a întregi ori a

¹⁾ G. Dem. p. 192.

cuprinde óre-cum într'un singur tot, o idee cu părțile ei saú o grupă de idei. Ast-fel e grupa următoare din *Cerbul Runcului* :

Unde pétra 'mí sună
Sună și resună,
Cerbií de s'adună
Să bea împreună ¹⁾.

Tot ca simbol de simetrie orí de echilibru, numărul patru mai póte fi privit și ca un compus din două perechi, orí dintr'o păreche legată și din două unități libere, orí din patru unități libere.

Înțelegem prin *păreche*, ideea cuprinsă în două versuri consecutive, iar prin *unități libere* înțelegem ideile cuprinse în câte un vers.

Iată un grup compus din două părechí:

Sluga, märe, c'asculta
Tot ce 'n casă se vorbía
Și prin ușă că vedea
Tot ce 'n casă se făcea ²⁾.

Iată un grup compus dintr'o păreche și din două unități libere :

In casă când îi intra,
Să te faci a mătura ;
Baní prin casă că ăi vërșa,
Baní prin colțurí că ăi lása ³⁾

Iată și un grup compus din patru unități libere :

Și turcul mi se scula
Și 'n picióre că sâría,
Mâna pe paloș punea,
De Marcul s'apropia ⁴⁾.

1) G. Dem. p. 65.

2) G. Dem. (Marcu Vitézul) p. 665.

3) Idem : Badiul p. 541.

4) G. Dem. (Marcu Vitézu) p. 665.

Întă grupete mai distincte de patru versuri în rimă pe care le-am întălnit în colecțiunea G. Dem.. Cifrele, de-ală-turea arată numărul paginei :

În *Colindul Sf. Vineri*

Prinsu-ma, legatu-m'a
Cu cuțitu tăiatu-m'a
In cazan băgatu-m'a
Și trei țile fertu-m'a

} p. 32

Din cazan scosu-m'a
Apoi strecuratu-m'a
La gard aruncatu-m'a
In obraz scuipatu-m'a

} p. 32

În *Tóder Diaconul*

Când a cărunțit
Când a 'mbétrănit
El s'a plănuit
Și el s'a vorbit

} p. 34

În *Colind pentru familie*

Așa 'nalte
Minunate
Cu lanțuri de fer legate
Cu porțile ferecate.

} p. 39

În *Colind de feréstră*

Și-mi săltară, și-mi sburară
Sus mai sus că să'nălțară
Cu nori dalbi s'amestecară
Jos mai jos că se lăsară.

} p. 40

În *Colind de oștén*

Dómnă, mie curților
Și noră părinților
Cumnățică fraților
Stăpăna argăților.

} p. 55

În *Ciuta*

O ciută miórá
Pe bot gálbiórá
La pěr cărunciórá
A mea suriórá.

} p. 59

În *Ciuta*

De bun cal călcată
O să fiú îndată
De șoimeí mușcată
De ogari mursicată.

} p. 59

Și când ajungea
Drumul că le da
Ogarul fugea
Și șoimul sbura.

} p. 60

Ciutele páscea
Și se adăpa
Iar dacă vedea
Din gură țicea.

} p. 60

În *Cerbul Runcului*

Unde pétra-mi sună
Sună și rėsună
Cerbii de-s adună
Să bea împreună.

} p. 65

În *Colindul Cerbului*

Cerbul cum ședea
De se lăuda
Cutare 'mi eșia
Păseri de vîna.

} p. 65

Cerbul când fugea
Șoimi că-l ajungea
Căni că-l opria
Iară el de vedea.

} p. 66

În *Domestice**Sandul*

Carnea pe la măcelari
Unghiile la pahărari
Córnele la peptănari
Iar pelea la tăbăcari.

} p. 60

Și cununa-í strălucia
Iar Sandul dac'o vedea
Ibovnica le-o spunea
Acasă c'o aducea.

} p. 70

În *Colind de linër neinsurat*

Maî şeđi murgule legat
Înfrânat şi nemâncat
Nemâncat şi neadapat
Cum staû şi eû ne'nsurat. } p. 72

În *Colind de flăcău*

P'o dalbă crăesă
Cu costiţa trasă
Cu genă sumesă
Chip de jupănesă. } p. 76

În *Vicleim*

Am umblat
Am cercetat
Sate-oraşe am colindat
Dar nimică n'am aflat. } p. 110

Culcându-mă am visat,
Un vis fôrte 'nfricoşat
In care mi s'a arătat
O schimbare de 'mpêrat. } p. 112

Iară Irod împêrat
Auđind s'a turburat
Pe crai în grab a chemat,
Şi'n taină i-a întrebat. } p. 114

Dar al nostru împêrat
Tot mergënd pe la vânat
Într'o sară s'a 'ntimplat
Pe la noi de a înoptat. } p. 116

În *Jocul păpuşilor*

La pèrul cu perele
Unde-mi jôcă Sërbele
Ş'alde Moldovencele
Ş'alde Craiovencele. } p. 125

Lume bună
Şi blajină
Calătóre, de pricina
Miluiţi pe o bêtrână. } p. 131-132

În *Pluguşorul*

Si apoi mi-a plecat
S'a dus la arat
La câmpul durat,
La mărul 'nrotat. } p. 148

Grău mărunt
Cu arnăut
Si-a dat domnul s'a făcut
Pe la vară şi mai mult. } p. 149

Şi a arat cât a arat
De lumea s'a minunat
Iar dacă a înserat
Badea acasă s'a înturnat. } p. 149

Iar după ce-a înoptat
Atunci mări s'a culcat
Cu lelica într'un pat
Mândru mare şi 'ncingat. } p. 149

Pe masă l'a despîcat
Şi din gură a cuvîntat
Că nu-i verde nici uscat
Numai bun de secerat. } p. 150

Cum mi le-a apropiat
In năsada le-a bagat
Nouă zile le-a mânat
Gireşile a treerat. } p. 151

În *Plugul*

Ş'altele mai mărunţele
Cu mănunchi de floricele
Pentru fete tinerele
Şi neveste ocheşele. } p. 146

În *Pluguşorul*

Cu copitele treeraû
Cu nările vînturaû
Cu urechile grâniaû
Cu cõda il premeteau. } p. 155

În *Jocuri de copii*

Cu căruţa Radului
Cu caii împêratului
Cu biciul cumnatului
In mijlocul satului. } p. 192

Dă-mi, Voico cheiţele
Să-mi descui lădiţele
Să-mi scot cununiţele
Să cunun fetiţele. } p. 193

Mă-sa de grab s'a sculat
Pè ochi negri s'a spălat
Şi lui Lazăr ce i-a dat
Mâna mă-sii-a sărutat. } p. 204

'N lapte dulce l'a scaldat
Sus pe masă l'a aședat
In foi de nuc l'a 'nfășat
Lăturile le-a vërsat. } p. 204

În *Măritișul*

Rēmăi maică sănătōsă
Dacă n'ai fost bucurōsă
Să ai fată mare'n casă
Să'ți ingrijască de masă. } p. 270

În *Cântecul sócrū*

Ia te scólă sócră mare
Și aprinde focul tare
Pune pe foc o cãldare
Ca să ne faci de mănecare } p. 271

În *Femei măritale*

Foicică, fōe lată
Cât fuseși la mătă fată
Postiașă săptămâna tōtă
Mâncașă vinerea odată } »

În *După insurătōre*

Puneam mâna pe pistōle
Și apucam pe drum la vale
Cu cin' mē'ntálnēm in cale
Imi da galbeni și parale. } p. 272

În *Doina haiducului*

Pus-am cruce satului
Și cōda bãltacului
Că am gândul dracului
Asupra bogatului } p. 289

În *Vênătorul*

Foicică peliniță
Daică, daică, daiculiță
De aș avea o puiculiță
Cu milă și cu credință } p. 293

În *Călugărū*

De ce m'ați înzãvonit
De ce m'ați călugărit
C'am fost de căsătorit
Iar nu de călugărit } p. 300

În *Burlacul*

Fir de iarbă fricel,
Greū de betul voinicel,
Că rămase singurel
El cu lumea, ea cu el. } p. 300

De trei țile beau la bere
Las să beau că n'am muere,
Las' să beau că n'am belele
Parcălabul biru'mi cere. } »

În *Dragoslea la bătrâneșe*

Nu sciū vînturi le luară
Orī dușmanii le furară
Și in gãrlă le-aruncară
Că de ele mē scãpară. } p. 326

În *Imbetrânitul*

Mustaciōra-mi se lungesce
Fața mi se'ngãlbenesce
Përu'n cap mi se albesce
Și puterea'mi tot slãbesce } p. 327

În *Ibovnică pãrăsită*

Fōe verde tãmăiōră
Copiliță balaïōră
Măritate'n astă vară
Că pe mine mē însōră } »

De'i lua vre-o balaïōră
Să dea Dumneșeu să mōră
Să'i mănãnc din coliviōră
Să'i beau vin de nãstrăpiōră. } »

În *Indemnul*

Maică, maiculița mea
Căți voinicī de sēma mea
De dor, de inimă rea,
Intrã'n cãrciumă și bea. } p. 331

În *Stãncuța*

La bordeiū cu crucea'naltă
La stãncuța sprãncenată
Jōcã hora incheētã
Curge lumea fermecatã } »

În Variantă

Să scot șeuă din cămară
Să mi-o pui pe prisp'afară
Să mi-o bată vînt de vară
Și s'o ștergă o balaioră

} p. 332

În Plopul

Fôie négră de rogos,
Mult ești plopule fâlos
Mult ești nalt și albicios,
Dar n'aduci nici un folos

} p. 254

Fôie verde de susai
Póme n'ai
Umbră nu dai
Pază mlaștinelor stai

} »

Fôie verde de sipică
Vîntul bate frunđa'ti pică
Veselia mi se strică,
Sufletul mi-e plin de frică

} »

Fôie verde clocotici
Vai de sârmanii voinici
Când s'abat și ei p'aici
Stați sub plopî ca pe potici

} »

În Descântec de mușcătură de șerpe

Să péră mușcătura
C'o feaș cu sburătura
Să fugă umflătura
Că o descânt cu gura

} p. 304

În Sôrele cu Luna

Unde o auđia
Bine că'i părea
În palme 'mi bătea
Și pod își făcea

} p. 411

Ce'mi călătorești
De ne ispitesci?
La ce te gîndesci
Și la ce poftesci?

} »

Lumea cât o fi
Și s'o pomeni
Nu v'eți întalni
Nici nóptea nici ți

} »

În Iovan Iorgovan

Tot pe Cerna 'n sus
Potrivă d'apus
Unde mulți s'au dus
De mi s'au repus

} p. 417

Tineți Ogarii
Și chemați șoimii
Că, — ei cu dulaii
Mi-au rupt obrajii

} p. 417

Apoi ce'mi făcea
Vremea nu perdeă
Că mi-o logodia
Și mi-o mărita

} p. 419

Că Domnul nu vrea,
Domnul nu erta,
Fratele să ăea,
Frate pe sor'sa.

} »

În Holera

Dacă-așa mi'l auđia
Dar holera ce făcea?
Mila i se cam făcea
Și din gură 'i răspundea

} p. 434

Apoi, mări, ciocănesce,
Ciocănesce, bocănesce,
Murgulețu-î potcovesce,
Stă holera și'l privesce

} »

Ci pe cal se asvârliă,
Cătră Nistru se ducea
Dar, holera pustia
Bat-o maica Precista

} »

În Óea Năsdrașană

La picior de munte,
Pe deluri mărunte,
Prin plaiuri tăcute,
De vînturi bătute

} p. 435

De trei ăile 'ncóce
Gurița nu'ți tace
Apa rău îți place
Orî iarba 'nu'ți place.

} »

În *Oea nădrăvană*

La picior de munte
Pe deluri mărunte
Prin plauri tăcute
De vînturi bătute. } p. 436

Cioban de o vedea
Lângă ea se da
Și mi-o cerceta
Și mi-o întreba. } »

De trei zile încóce
Gurița nu'ți tace
Apa rău îți face
Orî érba nu'ți place. } »

Și de-ai auzit
Cum s'au sfătuit
Și cum s'au șoptit
Și cum au vorbit. } p. 436

Eú cât am trăit
Oí am îngrijit
Cânií am hrănit
Pe ei í-am plătit. } »

Vînt când o sufla
Fluer'o cînta
Oile or sálta
Și s'or aduna. } »

Prin crînguri umblînd
Din gură cîntînd
Din ochi lăcrîmînd
De mine întrebînd. } »

În *Blestemul*

La vale de Prut
Zace întins pe lut
De vînturi bătut
De om nevêdut. } p. 437

Ea mi-l tot căta
Și mi-l tot striga
Dar nu mi-l găsia
Pân nu-mí ajungea. } »

Mihaú ce făcea
Sufletu'sí trágea
Și când și'l trágea
Din gură dícea. } »

Că tu când m'ai fapt
Și țîța mi-ai dat
Greú m'ai bléstamat
Bléstam cu păcat. } p. 437

Orî când n'ei gîndi
Și n'ei socoti
Blestem s'o 'mplini
Greú te-o pedepsi. } p. 438

În *Blestemul*

Vai de dînsul, vai de ea
Pêrul din cap își smulgea
Haînele și le rupea
Și pe șérpe 'l bléstama } p. 438

În *Șérpele*

Dar el, mări, de'l mîncea
Mai rău setea 'l cuprindea
Și din gură íar vorbia
Frățiorilor dícea: } p. 440

El pe loc că nu-mí ședea
Ochií rótă că'și făcea
Jur-prejur că se uita
Și o fântîna că-mí zărîa } »

Dacă frații mi-o vedeau
Intr'acolo se îndreptau
Drumul cailor că-mí daú
Și într'o clipă mí-ajungeau. } »

În *Bălaurul*

Murgul de auđia
Cóma 'și resfira
Vintul despica
Și mereú sbura. } p. 445

Mi-te a ínfășat
Mi-te a legînat
Și mi-te a culcat
Țîța nu țî-a dat. } p. 446

Vreamea c'a sosit
Și te-a poticnit
La mine ai venit
Că mi ești dărut. } p. 447

Iar pe când țipa Și se văeta Șarpele țivîa Din gură-î ȱcea	} p. 447	Copilița l'asculta Și din gură'î răspundea Bătă-mi-te caldura Tu ai fost ursita mea	} p. 452
Trei ȱle asculta Pân'l înțelegea Pân se domeria ? Și-atunci ce făcea ?	} »	În <i>Merla și Sturȱul</i>	
Pân la jumătate Că mai mult nu pôte De arme încărcate La brâu înșesate	} »	Merlița, merlița, Pasere pestrița La gură plăvița La cȱdă latița	} p. 457
La sȱre sclipind Ca focul lucind Din gură țivind Și'n gură țiid	} p. 448	În <i>Cicȱrea</i>	
Fȱe și-o lalea Voinic de-l vedea Cu vorba-l ruga Din gură-î grăia	} »	N'am ven't s'odihnim Să ne veselim Ci-am ven't să pețim Și să logodim	} p. 459
După ce-l scăpa In brațe-l lua Și'n fugă pleca La Nistru 'l ducea	} p. 450	Când oũ răsări Ea s'o 'nveseli Când oũ asfinți Ea s'o ofeli	} »
Atunci de vedea Că sufletu-și da Cosciugu-și făcea Și mi-l îngropa	} »	În <i>Meșterul Manole</i>	
În <i>Brumărelul</i>		Prin ȱl cȱrpeniș Prin ȱl aluniș Lungiș Curmeșiș	} p. 460
Colo'n verdea lunculița La mijloc de poenița El vedea d'o grădinița Cu tot felul de semința	} p. 451	Domnul de-l vedea Vremea nu perdea Ci mi-l întreba Din gură-î ȱcea	} p. 461
Murgul dacȱ mirosia Incepea a străfida Incepea a strȱnuta Copilița-mi deștepta	} »	Dacȱ'l auȱia El se tot gȱndia Și se socotia Și mi-î răspundea	} »
Voinicelul d'auȱia Și mai mult s'apropia Și copilei răspundea Și din gură mi-î grȱia	} »	Noiaș de-auȱia Noiaș se 'ndemna Și se'n dupleca Cu Vodȱ pleca.	} »
Nu mai plȱnge și oftȱ Ci te scȱlȱ d'acolea Și dȱ neichii gurița Cȱ e tȱtȱ vina mea.	} »	Lucra nu lucra Cȱ tȱtȱ ȱiua Din ochi mȱsura Gȱndu'și frȱminta	} p. 462
		Ea se speria Ea se împedica Bucate vȱrsa Și'napoi pleca	} p. 464

Nici prea mult trecea
 Și ea se îngrija
 Din ochi căuta
 Din gură dicea

{ p. 466

Plouă când or ploua
 Pe el l'or scâldea
 Vint când o sufla
 Mi l'o legăna

{ p. 467

Din cap clătina
 Din suflet ofta
 Din gură'î dicea
 Și mi-î răspundea

{ p. 468

În Cânteece Istorice

Iar unde'mi cădea
 Cruce se făcea
 Și d'alătura
 Cișmea isvora

{ p. 470

După-ce dicea
 După-ce 'ntreba
 Ei că 'mi asculta
 Ce mi-î învăța

{ p. 469

În Radu Calomfirescu

Staū la drepta D-lui
 Cam din fața cortului
 Iar la stânga D-lui
 Domnului și Banului

{ p. 478

În Radu Șerban Basarab

Oile sînt Romănesci
 Din sat de la Zărniesci
 Ori voesci
 Să le robesci?

{ p. 478

Unguriî ne năcăjesc
 Turciî vitele răpesc
 Tătariî ne jăfuesc
 Vai de nēmul Romănesc

{ p. 479

În Mateiū Vodă Basarab

Frunză verde creț de teiū
 Frică'mi este să nu peiū
 Oi-leo-leo, Dōmne Mateiū
 Ești nevinovat și pei

{ p. 479

În Iancul Mare

La vizirul că vestia
 La împăratul că scria
 Tōte că i le dădea
 Iancul tot nu se turcia

{ p. 480

În Cântecul Brăilei

Fōe verde siminoc
 Multe schele's cu noroc
 Dar Brăila arde 'n foc
 Și cu pașa la un loc

{ p. 482

Că Constantin împărat
 La cruce s'a închinat
 La icōne s'a rugat
 Și el, märe, s'a jurat

{ p. 483

În Iancu Moruzi

Frunză verde lemn uscat
 Ce întâmplare s'a întimplat
 Căpriōra n'a vînat
 Iancu singur s'a împușcat.

{ p. 083

În Bălăea Ruso-Maghiară din 1848

Frunză verde arțărăș
 Ce să'ți mai spuîu din oraș
 N'ai să mai treci prin oraș
 De hoîi de păgubași

{ p. 489

În Cânteece Haiducesci Miul Sglobiul

Nu scii că'î unul
 Miul Sglobiul
 Frate cu leul
 Și vēr cu șoimul?

{ p. 497

Că voi și de-ați vrea
 Să fiți n'ēți putea
 Nici de firea mea
 Nici de sama mea.

{ p. 499

În Ștefan Vodă

Aū haine țî-ai ponosit
 Aū Vodă mi-te-a gonit
 Aū ție țî-o fi sosit
 Vremea de căsătorit

{ p. 501

Să'îi vadă fagu 'ncărcat Și de arme 'mbrebenat Iar pe tine spânzurat Unde o fi fagul mai 'nalt	} p. 501	Turcii dacă nimirea Inăuntru de intra Pe Bădulésa găsia Dar pe ea unde o găsia?	} p. 539
La fagu, mare, d'ajungea Fagul de i-l arăta Ce vedea se spăimânta Ca Miul ce mi'și făcea?	} p. 503	Dar Céușul ce'mi făcea? Dintre Turci se alegea Bădulesei că'i vorbea Și din gură mi-o întreba.	} p. 539
La slugile Turcilor Ș'ale arnăușilor Nu'n calea voinicilor Și'n codrul haiducilor!	} »	Turcii dac'o aușia Céușul o ispitia Și din gură o 'ntreba Și cu vorba-i tot țicea:	} p. 540
<i>În Fulga</i>			
Fóe verde ismă crêța Nu mi-e cêța Negurêța Ci mi-e numai d'o albêța	} p. 509	Veți că Turcii mă căsnesc Mă căsnesc, mă chinuesc La focuri mă dogoresc Și de mórtea mea vorbesc.	} p. 541
Domnul mare de'l vedea Tot lui Costea 'i mulțumea Cu podóbe-l dăruia Și din gură'i tot țicea	} p. 512	In casă când îi intra Să te faci a mătura Baní prin casă că'i vârsa Baní prin colțuri că'î lása.	} p. 541
El la Domnul se ducea Điua bună ca să'și fea, Dară domnul nu'l lasa, Ci din gură mi'î țicea.	} »	Badiul dacă așa vedea Semn cu ochiul îi făcea Cu gurița îi șoptia Și cu vorba mi-î țicea:	} p. 543
<i>În Corbea</i>			
Stefan Vodă de'l zăria Șlugile că'și trimitea Pe babă că mi-o chema Și din gură mi-î țicea.	} p. 529	Și cu roche s'a gătit Turcii nu s'au domolit Cum cu apa í-a mințit Și la dînsul c'a venit.	} p. 544
Muma corbii cum ședea Și din pórtă ea privia Mai aprópe ea venia Și din gură ce grăia.	} p. 530	După-ce mi-î omora După-se mi-î isprăvia Cu Neculcea se cinstea Lui Neculcea 'i mulțumia.	} p. 548
Pân la dînsul se ducea Din légân că mi-l lua Și'n țapă că mi-l punea Spre feréstră cu fața.	} p. 531	<i>În Vilcan</i>	
<i>În Badiul</i>			
Frunđulița mărăcine Mărăcine cu gherghine Ascultați boeri la mine Să vă spuiú pe «Badiul» bine	} p. 538	Bine mări nu-mí sosia Și caic de mal lega Íl lega orí nu'l lega Că grămada se pornia	} p. 550
		I-am vêđut ibovnica Tot mészurând Dunărea I-am vêđut pe maică-sa Colo 'n vale la cișmea	} p. 551

El înotă ca un pește
Și ca plutele plutesce
De stă omul și 'l privește
Șede în loc și se crucește

} p. 552

Nedea, mare, ce 'mî făcea
Pe Vilcan îl părăsia
Și 'n orta că se băga
Iar iuș-bașa mi-î dîcea

} p. 554

La caic apoi se 'ntôrse
Și din fundul lații scose
Șapte funii de mătase
Împletita vița 'n șase

} p. 554

În *Iorgovan*

Un caic împodobit
În 'năuntru zugrăvit
Cu postav verde învâlit
Și cu sirma îngrădit

} p. 558

O vadră de vin scotea
Tocma'n fund îi resufla
Cercurile 'i zarzonîa
Cărciumărița îi dîcea.

} p. 561

În *Căntece vechi Haiducesci*,

În *Stanislav*

Turcii vorba nu sfârșia
Și frumos mi-o dăruia
Iar bătrâna se 'nșela
Și din gură le dîcea :

} p. 574

Cât pe mine m'ăi slujit
Ia spune-mi ce ți-a lipsit
Simbriora ți-am plătit
Ca pe un frate te-am hrănit

} p. 577

În *Doicil*

Foicică lemn cînesc
În sat marele sârbesc
Jumătate românesc
D'a treia parte turcesc

} p. 578

Ceaușul se supunea
Îndărăt că se ducea
Tătarului că 'i spunea
Iar a doua ți 'i frigea

} p. 578

Iar Doicil dac'o vedea
Din gurița mi-o întreba
Îlenușo sora-mea
Ia spune neîchei ceva

} p. 578

El pe câte le zărește
Cu privirea le ochesce
Cu ceaușul le peștesce
Cu ele se logodesce

} p. 579

Îlincuța sora mea
Înima nu 'ți turbura
Că chiar ești l'oîu cununa
Să se ducă pomina

} p. 579

Și cioltarul mohorit
Numa 'n aur și'n argint,
Face diră pe pămînt
Cum n'am vădut de când sînt

} p. 579

Mort pe masă de'l vedea
Împăratul mi-l plîngea
Și cu-alaiul ce 'și avea,
Pîn la grîpă 'l petrecea

} p. 581

Iar Elena ce 'mî făcea
Împăratul o întreba
Și ca fată mi-o lua
Cu visir o logodia

} p. 581

În *Toma Alimoș*

D'oîu muri
M'or tot umbri
Cu frunza m'or învâli
Cu frémêtul m'or jăli

} p. 582

Ca să 'mî fii de ajutor
La nevoe și la zor
Să te întreci cu șoimii în sbor
Pîn o fi ca să nu mor

} p. 583

În *Golea Haiducul*

Vorba'n samă nu-î băga
Da pîntenii și mi-și pleca
Maică sa se năcăjia
Și din gură 'l blestema

} p. 589

În *Gheorghelaș*

Bine vorba nu sfârșia
Visterul că mi-l afla
Și potera mi-l prindea
Bat-o Maica precista

} p. 592

În *Burulean*

Mâna pe condeiu punea,
 În călimări il muia
 Còla d'hârtie lua
 Și pe loc că îmi scria

} p. 601

Pe loc, mare, că 'i făcea
 După-cum le poruncia
 Cositorii toți sosia
 Lui Burulén că'i dedea

} »

În *Bolbocén Haiducul*

Bolbocean negustoria
 Dar bănet ce căștiga
 Cu săracii lu 'mpărția
 De se ducea pomina

} p. 604

În *Botea*

Potera mi-e spătărăscă
 Fuge să se prăpădăscă
 Locul să nu 'și mai găsească
 Botea să nu mi-o sosească

} p. 604

*Domestică*În *Moșnegul*

Cu el via să săpăm
 Strugurașii s'adunăm
 Vin prin cade că turnăm
 Tot în pivnița il băgam

} p. 619

În *Sóceră și Nora*

Maică Măiculița mea
 Unde 'mi este mândruța
 Că mi-a secat inima
 De dor de inimă rea

} p. 624

În *Ghiță Călănuță*

Unde Ghiță mi-aușia
 La inimă că'l seca
 În suflet că'l săgeta
 Dar din gură tot țicea

} p. 627

Ghiță dacă mi-'și sosia
 Drept în casă că intra
 Drept la masa că trăgea
 Și la masa s'așeđa

} p. 630

În *Kira*

Pe arap sosia
 Vâsla 'și opintea
 Aprópe 'mí venea
 Și ce mi-și țicea

} p. 650

Cine s'o încerca
 'N Dunărea să dea
 Cobuz o avea
 Kira l'o lua

} p. 652

În *Nunul mare*

El pe atât nu se lăsa
 Șepte buți alătura
 Șapte în capete punea
 Și din gură iar striga

} p. 654

Câți Letini il petrecea
 Câți nuntași Letini era
 El la masă că 'i punea
 Și frumos mi-i ospăta

} p. 656

În *Nunta lui Iancu Vodă*

Porțile că 'și încuia
 Și zăvoarele punea
 În foisor se urca
 Iar din gură ce 'mí țicea?

} p. 656

Inălția umerile
 Ca șoimul aripele
 Când il bat paserile
 Tóte 'n tóte părțile.

} p. 657

Nici p'atât nu se lăsa
 La pivnicer poruncia
 Nouë buți de vin scotia
 Nouë buți în șir punea

} »

Ginerile d'aușia
 Ginerile îmărmuria
 Mihnea vodă iar țicea
 Stați fine nu te mira

} p. 658

În *Neguța*

Căci tot dormitezi
 Și nu mai lucrezi
 Ci visurii visezi
 Și aiurea le vești?

} p. 659

Din ele se fac Frumos băibărac Nunta să-mi îmbrac Și lui ca să-î plac	} p. 659	Scria 'mpărătesci Turme românesci Scria 'mpărătesci Turmele Turcesci	} p. 672
<i>În Drăguța înșelată</i>		Vorba bine nu sfârșia Năstrăpiora 'n mâna 'i da Și de grab o trimețea Somnorosă cum era	} p. 674
Maica tot lucra, Mereu se 'nvărtia Tóte le făcea Iar fiica-î ședea	} p. 661	<i>În Mitul</i>	
<i>În Nevasta rătăcită</i>		De striga și iar striga, Nimeni nu-l auđia Afară numai de mă-sa Ce din gură-l întreba	} p. 682
Fóe verde și o lalea Bine vorba nu sfârșia Pân' la doi-spre-ce venia Și din gură ce-î ńicea?	} p. 663	Unde maică, mi se stringe Mijlocelul parcă-mi frânge Pân la inimă m'ajunge Și cu limbile mă împunge	} p. 683
<i>In Marcul Vitezul</i>		El pe glas lu'nțelegea Și la fugă o rupea Pân la Mitul ajungea Și din gură 'l întreba	} »
La cărciuma Marcului Marcului Vitezului In drumul Țarigradului La schelea împăratului	} p. 663	<i>In Voinicul</i>	
Dară mama Marcului Ibovnica Turcului Turcului Bolinului Turcului Păgânului	} p. 664	Fóe și o lalea Murgul ce-mi făcea? Murgul nu páscea Ci-mi tot necheza	} p. 686
Si Turcul mi se scula Și-n picioré că sarea Mâna pe paloș punea De Marcul s'apropia	} p. 665	<i>In Jugani</i>	
Slugă mare, c'asculta Tot ce 'n casă se vorbía Și prin ușă că vedea Tot ce 'n casă se făcea	} »	Fruđuliță mărăcine Mărăcine cu gherghine Ascultați boeri la mine Să vă spuđu d'un cântec bine	} p. 688
Foicică solz de pesce Marcul bea se veselesce Mă-sa țipă și răcnesce, Pacatele 'și ispășesce	} »	Când jugani se satura Și din cap se scutura El arcanul mi-și scăpa Ca să'l ție nu putea	} p. 689
<i>In Tudorel</i>			
El pe atât nu se lăsa De frumoasă ce 'mi era Cărciumăriță c'o punea Și, mare, 'mi cărciumăria,	} p. 669		

b) In poeziile populare străine

DIN GASCONIA

In *Oresouns de Glèiso*
(*En Entra*)

Se jou diu arré au Machant Esprit,
M'en destourni,
M'en desdisi
Bailli moun amo a Jèsus-Crit¹⁾

Traducere :

Oraison D'Eglise. En entrant

Si je dois quelque chose au Mauvais Esprit,
Je m'en détourne,
Je m'en dédis,
Je donne mon âme à Jésus-Christ. 1)

In *Pregario dou sé*

Jou n'èi sounjat
Que bous auon pres, e ligat
Sou pè dou Maunti Carbat.
— Ma mai, Mario, es ben bertat. 2)

Traducere :

Prière du soir

J'ai songé
Qu'on vous avait pris, et lié
Sur le pied du Mont Calvaire.
— Ma mère, Marie, c'est bien vrai. 2)

DIN ȚARA BASCILOR

Intr'un cântec de légân

Aur gaichua, lo eta lo!
Logiro on bat dago;
Zuk orain eta nik gero,
Biyok egingo degu lo!

¹⁾ Bladé. Tom. I pag. 48, 49.

²⁾ Baladé. Tom. ... pag. ...

Traducere :

Pauvre enfant, dodo et dodo ; — il y a une bonne envie de dormir ; — Vous d'abord et moi ensuite, — tous deux nous ferons dodo ! ¹⁾

Iată încă un exemplu de patru versuri în rimă, păcat numai că nu aparțin poeziei populare, căci versurile din care le ieú sînt versuri devenite populare :

Le mal d'amour

Kantare bertsu bia nahi tut Kantatu,
Suyet aski tristea baitzaku gerthatu :
Urtzo kolomano bat tristeki baratu,
Luma bat hegalpetik baitzayo faltatu ²⁾

Traducere :

Je veux chanter deux couplets d'une chanson, — parce qu'il nous est arrivé une assez triste aventure : — une petite colombe s'est tristement arrêtée, — parce qu'il lui a manqué une plume de dessous l'aile ²⁾

DIN ALSACIA

In *Weihnachtslied*

Schweig Eselein still,
Das Kind schlafen vill ;
Ey Öchslein nit brüll,
Das Kind schlafen vill ³⁾

Traducere :

Noë

Petit âne, tais-toi, — L'enfant veut dormir, — Petit bœuf retiens tes mugissements, — L'enfant veut dormir ; ³⁾.

¹⁾ Julien Vinson. Le Flok-Lore du Pays-Basque. pag. 196, 197.

²⁾ Julien Vinson. Idem pag. 142, 143.

³⁾ J. B. Weckerlin. chansons populaires d'Alsace. Tom. I, pag 92, 93.

3) VERS MIC INTRE VERSURÎ MARI

a) In poeziile populare române

De și versurile populare sînt de felul lor scurte, poporul găsește adese ori ocaziune să le varieze cu altele și mai scurte.

Aceste versuri scurte cîte odată ajungînd să se repețescă, devin un fel de *formule* care fac serviciul de *refren* de și nu se repetă la anumite distanțe ca refrenele obișnuite. Altă dată aceste versuri se presintă ca un fel de parantesă explicativă. In acest din urmă cas ele cuprind un fel de discripțiune repede și cîte odată chiar bogată. Altă dată însă in loc de parentesă explicativă aceste versuri sînt emfatice și servesc a pune in evidență ori in relief, atributele, ideele sau faptele ce le înșiră. Emfasa e ajutată foarte mult de scurtimeaversului, căci fie-care sfârșit de vers servește ca o accentuare.

Noi dăm aci mai jos, un număr de exemple de aceste versuri scurte, culese din colecțiunea G. Dem; Dar pentru ca să și facă cineva o idee de rolul și de puterea acestor versuri mici într'o poezie populară trebuie să le studieze chiar in poezia întregă alătura de versurile cele lalte mai mari. Iată, de pildă, in colecțiunea G. Dem. pag. 20, *Colind de tîner*, o poezie presărată cu versuri scurte. Luăm din ea o bucată:

Și-a plecat la vînatore

Vînatore

'Nsurătore.

Se 'ntâlni cu-o fată mare

De samên pe lume n'are:

Era dina ținelor,

Iana, sora sórelui;

Și-a găsît'o

Și-a luat'o

In celar de mî-a băgat'o,

In celar,

In păunar.

Intâele versuri mici :

Vânătore,
'Nsurătore,

se vîd că forméză o parentesă. Tot parentesă forméză
și versurile :

In celar,
In păunar.

Iară versurile :

Și-a găsit'o,
Și-a luat'o,

forméză o enumerare.

Iată exemple din colecțiunea G. Dem. Cifrele arată
paginile :

In *Colind pentru familie* (pag. 39)

Dalbă soțiora mea,
nu ședea
nu te uita
întră 'n casă
'ntinde masă
peste masă,
grău revarsă,

In *Colind de feréstră* (pag. 39)

Cuî sunt, Dómne, aceste case,
Așa 'nalte
minunate
cu porțile ferecate :

In *Colinde de Preot* (pag. 41)

La ostrov dac' ajungea
Din guriță 'i cuvînta :
— D'alei mici
de gramaticî.
voi ce stați
de vî uitați?

In *Colind de Cocon* (pag. 50)

Sub zare
de sóre
în ostrov de mare,
născut-a
crescut-a

In *Colind de oșlén* (pag. 54)

Cu frîul cu străgălie,
Cu biciul cu măciulie,
Sede 'n apă
Pâna 'n sapă
Și 'n noroi pâna'n genunche

In *Colind de feréstră* (pag. 58)

Stătură,
Bătură,

In *Ciuta* (pag. 59)

răchita
înflorita

Prin ai muniți
cărunți
prin ai brați
înalți

In *Colind de Tinër* (pag. 62)

d'un cal
d'un ogar...
Acas' venia
cântând
ciripind.

In *Colind despre Țiuă* (pag. 68)

feți
și logofeți...
fețița
cu cosița

Domestică

In *Sandul* (pag. 69)

Dat am ochii
la șoimeii
ósele
la ogărei
singele
pe la dulăi

In *Colind de flăcău* (pag. 82)

— tacii domnița
împărătița

Stéua și Vicleimul

In *Stéua* (pag. 100)

cu păpuși
cu mânuși

In *Vicleimul* (pag. 124)

ha venit cu Vasilica
frumușica
căpătinósa
cracănósa
foloștinósa

In *Plușul* (pag. 141—148)

cei mai tari
la fete mari
cei mai mici
la mămăligi
fata kișigoilor
înaintea cailor

Lunca mare
frunza nare
Lunca mică
frunza'i pică

Ajungând
și 'ncepând
a abrăsdat
ș'a arat
în lungiș
și 'n curmeziș.

In *plugușorul* (pag. 154)

Ș'a arata Joile
văile
Vinerile
piscurile
Marțile
hîrtópele
că-ți luaü vederile

In *Orașii de nuntă* (pag. 173)

Ș'alergarăm
de vînarăm
munții
cu brașii...
vâlcele
cu viorele
și satele
cu fetele

In *Orașii de nuntă* (pag. 177)

Văile
cu fierele,
câmpurile
cu florile,
mărăcinași
cu epurași
și satele
cu fetele

In *Rugăciuni de copii* (pag. 189)

El ne vede,
ne prevede.

In *Cântecul Ariciului* (pag. 191)

cu mărgele
cu surcele
cu cercii
de ghiocci
cu salbă

de nouă lei
și ieă zestre
nouă țeste
Ș'un ogar
după car

Glume

In *Pascile Țiganilor* (pag. 263)

Și te rog
pe noroc
Să viū Joī
pân' la voi.

In *Vinđarea ursului* (pag. 264)

L'aū vėđut
l'a plăcut
l'a cântat
l'a jucat
da la par
pân' la par

În *Călugăritul* (pag. 301)

Să-mī fac rasă
de mătăsă
cu toiag
de liliac

Căntece Zoologice

În *Cucul și Corbul* (pag. 347)

de isvor
rėcoritor
și de codru
verđitor.

In *Descăntec de albėța* (p. 361)

Nu mergeți
nu vė duceți...
e curată
luminată.

În *Descăntec de deochiū* (p. 367)

din ochi
dintre ochi
dintre gene
și sprīncene

În *Ștefan-Vodă* (pag. 502)

Pân' la fagul
Miului
Miului
sglobiului
Miului
haiducului?

În *Fagul Miului* (pag. 504)

Éră calea
fată mare
cu cosița
pe spinare

În *Doicit* (pag. 577)

nemerit'a
poposit'a
din drumul
Bucėgului
deliul
Tătarului

În *Gheorghelaș* (pag. 595)

Radului
mocanului
Rudului
pândurului

În *Moșnegul* (pag. 612)

tăia vița
din mlădița

În *Moșnegul*. (pag. 620)

uniī boī
și alțiī oi
uniī banī
alțiī juncanī
uniī viī
alțiī moșiī.

E de observat că în colecțiunea G. Dem. nu tot ce se presintă ca vers scurt e vers scurt.

Nu știu, din dorința de a înmulți numărul versurile, ori de a mări volumul colecțiunii, autorul a desfăcut din cesură unele versuri, adică le-a rupt în emistihuri și a scris fie-care emistih ca vers întreg. Se face lucrul acesta de unii poeți ori de unii editori, când versurile sînt prea lungi, pentru a le presinta ochiului ca mai scurte și deci mai lesniciose de citit; într'o colecțiune de folklor însă nu 'ți e permis să faci nici un fel de alterațiuni, nici de formă nici de fond. Iată un exemplu luat la întîmplare de la pag. 551 a colecțiunii, din poesia *Vulcan*:

La cișméua
 lui Bolan
 Ședea muma
 lui Vulcan,
 Din drugă
 tot îndrugând
 Și din gură
 tot cîntând
 Bătaea
 voinicilor
 Impotriva
 Francilor
 Isprava
 haiducilor
 Împotriva
 Turcilor.

și mai departe la pag. 552:

Ei la ea
 cu «bun găsit»
 Ea la ei
 cu «bun venit».
 Iar ius-bașa
 ce 'mi făcea?
 Drept la dînsa
 se ducea.

și mai jos:

Cu chică
 pletită 'n cîdă
 Cu barbă
 ce 'n brău o'nodă.

El cunósce
Dunarea
Până 'n vale
la Slina
Și malurile
Turcesci,
Și schelele
bogdănesci.

Tóte aceste versuri ar fi trebuit scrise ast-fel:

La cișmeaua lui Colan
Sedea muma lui Vulcan,
Din drugă tot îndrugând
Și din gură tot cântând
Bătae voinicilor
Impotriva Francilor
Isprava haiducilor
Impotriva Turcilor

.....
Ei la ea cu «*bun găsit*»
Ea la ei cu «*bun venit*»
Iar ius-bașa ce'mi făcea?
Drept la dînsa se ducea.

.....
Cu chică *pletită* 'n códă
Cu barbă *ce* 'n brâu o *nódă*
El cunósce Dunărea
Până 'n vale la Slina
Și malurile turcesci
Și schelele bogdănesci.

Am subliniat aci unele cuvinte care arată că versurile ce le cuprind nu sînt populare.

Cuvîntul *frânc* sau *frânci* nu l'am auzit nici odată în popor, nici nu cred că se pòte auzi.

Versurile cu «*bun găsit* și *bun venit*», se vèd cât de colo că sînt nepopulare; sînt prea concise, și un fel de concisiune ne obicinuită în popor, coprinđînd o prea mare abstracțiune.

Pletită și *nódă* în loc de *impletită* și *innódă*, nu se đice; aci sînt un fel de licențe poetice prea licențioase, cređînd că se pòte pune pe sama poporului ori ce țî-o veni la socotélă.

Observăm tot odată că în versul; *barba ce 'n brâu o*

nódă este o inversiune, iar relativul *ce* nu se întrebuițază nici odată de popor așa ca în versul de față.

În colecțiunea G. Dem., nu știu iarăși pentru ce sfârșit, găsim transcrise ca versuri și descântece care nu sînt în versuri. De pildă la pag. 368 în *Descântec de deochii* :

Eși deochi
Dintre ochi
Din fața obrazului
Din creerii capului
din rinichi
din bojoci
din mațe
din pept
din cap
din picióre
din tóte măruntaele
din pele
să se spele

b) În poeziile populare străine

DIN GASCONIA

În *La Salutation de Dieu*

— *Que plouran*
Que suspiran
Que besèn lou hoec de l'inher tout enflamat,
*Tout alucat*¹⁾

Traducere :

— Nous pleurons
Nous soupirons
Nous voyons le feu de l'enfer tout enflammé
Tout allumé²⁾.

În *Pregario Dou sé*

Cinq anjouletz que trobi jou :
Dus as pès,
*Tres au cabes*³⁾.

¹⁾ Bladé loc. cit. tom. I pag. 10.

²⁾ Idem, loc. cit. p. 11.

³⁾ Idem 26, 27.

Traducere :

Prière du soir
Cing angelots je trouve :
Deux aux pieds,
Trois au chevet 1).

In *Bito de Sento Margarido*

Sous tourtiers s'en ba cerca.
Sous tourtiers,
Tant expertz
Tant dibers.

Traducere :

Vie de Sainte Marguerite

Ses bourreaux il s'en va chercher.
Ses bourreaux
Si experts
Si divers 2).

Următorele versuri mici tot din bucata intitulată: *Bito de sento Margarido*, fac serviciul de *refren* sau formulă și le întâlnim la pag. 104, 106 și 108.

Iată-le :

— Jou me boi apera Margarideto,
Brabo hilleto
Crestiano
Siriano
Hillo d'un Jusiu
Que n'a pas jamès boulut crese en nat Diu.

Traducere :

Je veux m'appler Margueridette,
Brave fillette,
Chrétienne,
Syrienne
Fille d'un juif,
Qui n'a jamais voulu croire en aucun Dieu.

1) Bladé, p. 26, 27.

2) Idem p. 104, 105.

DIN ALSACIA

In *Der gute Hirt*

Schäflein,

Schäflein,

Wo hast verkrochen dich ?

Ach folge mir,

Helf selber dir

Nicht lang lass suchen mich

Höf bald in Kurzer Weil,

In jenem Thal

Ich je zumal

Es endlich dock ereil

Nun bin ich allerमत...

Dem Warten hie,

Noch Weichen je

Will ich von dieser Statt

Nun ruf ich allermeist,

In deine Hand,

Zu dir gewend,

Empfehl ich meinen Geist¹⁾.

Traducere :

Bunul Păstor

Petit agneau,

Petit agneau,

Où est tu donc caché ?

Ah ! Suis-moi

Aide-toi toi-même,

Ne m'e laisse pas longtemps chercher.

J'espère bientôt le rejoindre

Dans cette vallée,

Si toutefois

Je puis le retrouver enfin.

Je ne puis ni demeurer,

Ni m'en aller

De cet endroit.

Maintenant j'appelle surtout,

Entre tes mains,

Tourné vers toi,

Je remets mon esprit²⁾.

¹⁾ J. B. Weckerlin Chansons, populaires de l'Alsace. Tom. I, pag.

50—59.

²⁾ Idem.

4) VERS ÎN VERS, SAŢ RIMA DE CESURĂ

a) In poeziile populare române

§ 23. Ceea ce numim *vers in vers saŷ rimă de cesură* se asemănă cu *versul mic între versuri mari*, căci la urma urmei sînt tot nise versuri ŷmici ntre versuri mari. Deosebirea este ŷnsă că la *vers in vers*, amēdouē versurile mici aŷ aceeaşi rimă ca ŷi versul mai mare care le precedză, sau le urmēză, adecă sînt de obicei *trei rime la fel*. A treia rimă se află ŷn cesură, la sfărşitul emistihului ŷntăiŷ.

Exemplu :

Şi-a plecat la vānătore ;
vānătore
'nsurătore.

Cu alte cuvinte se adaugă o rimă mijlocie care ŷmpărteşce un vers ŷn douē emistihuri rimate.

Emistihul al doilea serveşce ca *parentesă*, ca *atribut* saŷ ca o *explicare* a emistihului ŷntăiŷ. Prin acēştă *rimă de cesură*, poetul popular atrage atenţiunea ascultătorului asupra *atributului* saŷ *parentesei* saŷ *explicării* ce urmēză ŷn emistihul al doilea.

Dic că cu *rima de cesură* poetul popular atrage atenţiunea ascultătorilor ŷi pōte s'ar pără că exagerez dānd aşa mare ŷmportanţă atragerii atenţiunii ascultătorului. Cu tōte acestea nu trebuie să perdem din vedere *minunea* prin care versurile populare trāesc ŷn mintea popurului. Versurile populare nu sînt scrise, nu sînt fixate pentru totdeauna, ca orŷ cine să le pōtă găsi cānd voeşce, orŷ să revenim asupra lor după voe; ele sunt libere, fugitive, sburătore ŷi de aceea trebuie să cuprindă ele ŷnse-le ŷn ele ceva prin care să se fixeze ŷn mintea ascultătorului,

trebuie să cuprindă un fel de organe de acățare, un fel de cârlige cu ajutorul cărora să se pôtă fixa în mintea celui care le aude și apoi, acolo în mintea lui să servescă ca nisce jalóne ori nisce puncte de orientare, pentru ca să le pôtă asocia în memorie și reproduce la nevoie. Și se 'nțelege că aceste organe de fixare și de orientare trebuie să fie de multe feluri, trebuie să fie variéte, pentru că dacă ar fi numai de un fel s'ar puté confunda prin asemănarea și monotonia lor. De aceea la atragerea atențiunii servesc tóte felurile acestea de figuri, adecă nu numai acestea pe care le numim *vers in vers* sau rimă de cesură, ci și cele ce le-am studiét mai nainte ca : versul mic între versuri mari, și trei versuri în rimă și patru versuri în rimă și altele pe care le vom vedé mai departe.

Poesia populară e ceva organic și complex. Și într'un organism membrele ce'l compun aũ și ele funcțiuni complexe. Câte servicii face limba, câte servicii face brațul, câte servicii face capul într'un organism! Câte organe diferite nu servesc a îndeplini împreună același scop! Câte funcțiuni nu se îndeplinesc printr'un concurs de organe!

Dăm aci mai jos diferite exemple din colecțiunea G. Dem. și însemnăm printr'o linie verticală locul unde se află *rîma de cesură*.

Iată exemple *de versuri mici și rimă de cesură* :

Colindul Crăciunului (pag. 16)

Muiați fir | de calomfir.

Stropiți feți | de coconii creți

Colind de lînă (pag. 20)

S'a plecat în vânătóre,
vânătóre | însurătóre

Mis-a dori | căutători,
Lucéferi | ispitori

Colind de om cu trei feciori
(pag. 22—23)

Comis mare | légăn și-are

legănel | de argințel

Trimisese | adusese

Colindul Sf. Ión (pag. 24)

Jelț de chiparòs
Cu miros | frumos

D-lui nostru Isus Cristos (pag. 26)

Când s'a născut Domnul bun
mititel | înfățișel

Colindul lui D-zeu (pag. 28)

Și mă răstigniră,
'N cruce, | de măr dulce,

Colindul Sf. Marii (pag. 31)

Dete'n foc ca să se arde
busuiocul | stinse focul.

Dete'n săbiu să se tae
Sabia, | mi se turtia

Colindul Arhanghelilor (pag. 33)

luat-aū idolii sōrele,
sōrele | odōrele;

Colind pentru familie (pag. 39)

Așia nalte | minunate;
Cu porțile ferecate,

Solul (pag. 45)

Mi-este-un cal legat,
legaī | și 'nfrānat.

Colind de cocon (pag. 50)

Sub zare | de sōre
In ostrov de mare,

Colind de ferēstrā (pag. 58)

tot din casā | 'n casā
și din masā | 'n masā

Ciuta (pag. 59)

(Cutare) hrānesce
hrānesce | 'ngrijesce

Făcea | cum putea
și fugea | fugea

Colind de fatā mare (pag. 61—62)

— lin, | mai lin
cerbe strețin

or pune-o 'n portiță,
'n portița | bolțița
jos de grādinița

Cerbul Runcului (pag. 64)

Unde petra'mi sunā
sunā | și rāsună
Săgēta | săgēta
fire-aī blestemată.

Paparudele (pag. 210)

Paparudā | rudā,
Vino de mă udā;

cu gālēta, | lēta
peste tōtā slōta.

Jelui-m'ași (pag. 279)

Să mă jeliuū vintului
vintului, | crivēțului?

Jelui-m'ași câmpului,
câmpului | și drumului,

Jelui-m'ași drumului
drumului | pustiului,

Amorașului (pag. 286)

Amoraș tiran,
tiran | și dușman,

Dina și Boierul (pag. 326)

El trimite slugile
să'ī dea Dina buzele,
buzele | naramzele.

O durere (pag. 327)

și își ūea d'o bālăiōrā,
bālăiōrā | floriōrā,

Cumnatele (pag. 328)

Una mî-este grasă,
grasă | și frumoasă

Barbul (pag. 329)

nu știu zace | ori se face
că gurița nu'i mai tace ;

Toma Alimoș (pag. 581—582)

la pôlele muntelui,
muntelui | Pleșuvului ;

Inchinar'ași murgului,
murgului | siripului,

Inchinar'ași armelor,
armelor | drăguțelor,
armelor | surorilor

Moșnegul (pag. 616)

Se punea | mare, punea
Tôtă viea de slutea

Ghiță Cătănuță (pag. 626)

Imi pleca | mare, pleca
Deadreptul la sócra

Nunul Mare (pag. 654—655)

Să s'alégă din nuntași,
din nuntași, | din călărași,

Care era mirile,
mirile, | ginerile,

Marcu Vitézul (pag. 663, 664, 688)

E cârciuma Marcului,
Marcului | Vitézului,
Țiitórea Turcului
Turcului | bolénului

Păhărelul Marcului,
Marcului | voinicului,

Frunđulița mărăcine,
mărăcine | cu gherghine ;

Nepotul lui moș Drăgan,
moș Drăgan | din Bărăgan.

b) In poeziile populare străine

§ 24. Din colecțiunile de poezii populare străine, câte le am la dispoziție până acuma nu pot cita nici un exemplu de *vers in vers sau rimă de cesură*. Lipsa lor în poeziile populare străine arată că aceste poezii nu sunt tocmai de origină populară, iar pe de altă parte arată ce importante sînt poeziile noastre populare. Mă gândesc în acelaș timp că se pôte fórte bine ca *rima de cesură* să fie un caracter al poeziei populare mai vechi, și pe care poezia nouă l'a perdut.

Transformarea speciilor din lumea organică animală și vegetală trebuie să aibă un corelativ în transformarea

speciilor din lumea organică intelectuală, morală și estetică. Poesia populară este un organism evolutiv și ca atare trebuie să-și aibă fazele sale de dezvoltare; și diferitelor sale faze trebuie să le corespundă diferite caractere. Ne apărât că unele caractere trebuie să fie comune tuturor fazelor, iar altele să fie speciale numai uneia sau cel mult unora. E foarte posibil că *rima de cesură* să fie caracteristica unei faze, în care poesia populară se găsește astăzi la noi, și din care a eșit sau de care a trecut de demult poesia populară din țările unde învățătura cărții a străbătut mai de demult și s'a întins mai tare. Fie-care timp își are frumosul lui, poesia lui, și poesia fie-cărui timp își are caracterele ei speciale, și estetica sa. Totul se schimbă și caracterile tuturor lucrurilor și deci și ale poesiei cu cât sînt mai puțin generale cu atît se schimbă mai repede.

Se înțelege că în limbele unde poesia n'are rimă, n'avem să căutăm vers în vers sau rimă de cesură.

b) Caracterele particulare privitoare la fond

§ 25. Pentru a scôte cât mai în relief, pentru a face cât mai plastic fondul cugetărilor sale, poporul își prezintă gândurile ôre-cum analizate, desfăcute în părțile din care se compun. Poporul prezentându-ne cugetările sale analizate noi le primim, le înmagazinăm pe fie-care parte cu parte, așa că insistând asupra fie-cărei părți, noi înregistrăm cugetările lui în întregime, și ôre-cum le savurăm chiar. Nici nu pôte fi alt mijloc mai potrivit de a plasticisa cugetările. Adese-ori cugetători mari ne prezintă, ca poezii, idei mărețe, înalte dar față de ele rămânem ne mișcați, nepăsători pentru că sînt exprimate prin termeni prea abstracti, prea generali, prea închiși ôre cum, așa că nu

putem străbate cu ușurință înăuntrul lor ca să le desfacem conținutul care poate să ne înflăcăreze mintea și să ne misce inima. De aceea multe din poeziile marilor cugetători, nu sînt poezii ci numai un fel de formule savante care cuprind adevăruri estetice sau morale. Acest fel de poezii savante sînt menite a se adresa numai la minte, și numai după ce mintea le primesce în total, să le desfacă apoi ea și să împărtășască și inimei partea sau părțile ce pot să o impresioneze. Adevărata poezie însă, cum e poezia populară, presintă minții lucruri concrete, care trec de-a dreptul la inimă, parte cu parte; iar când mintea în urmă face sintesa acestor părți, atunci această sintensă trece în întregime tot ca ceva concret asupra inimei și o mișcă, impresionând-o plăcut, dureros, duios, etc. Citim informațiuni de diare, că în Indii mor sute și mii de oameni din pricina fometei și nu ne impresionăm, nu plângem; citim dări de samă de morți din răsboe și nu plângem; citim statistice de morți și rămânem nepăsători; dar ne înduioșem însă când ni se spune mai pe larg, când ni se descrie cum un nenorocit întinde mâna să cêră o bucată de pâne: cum mâna lui slabă tremură și de-abia se ține întinsă; și ochii lui stinși, și fața palidă... și glasul de-abia se aude dîcînd: fă-ți pomană, și fața începe a se însenina căci i se pare că i se dă pâne, și ochii încep a i se înviora privind la pâne, și parcă începe să înghiță...

După ce am urmărit o descriere ca acesta pînă aci, ori ce se va întîmpla de aci înainte aceluși nenorocit ne va mișca. Dacă i se va dîce: *hai, cară-te*, vom fi loviți de mîhnire și de întristare, ne vom rușina noi înșine și ne vom indigna de fapta neomenescă; dacă i se va dîce: *ține* sau *na* și i se va da pâne vom fi mulțumiți, mai mulțumiți poate de cât dînsul.

Acésta explică faptele filantropice. Noi dăm ca să ne facem nouă plăcere, noi dăm pentru plăcerea noastră; de aceea s'a dîs că basa sentimentelor altruiste este tot

egoismul. Acest egoism însă este moral și noi nu cerem educațiunii de cât să ne formeze oameni, cetățeni cu ast-fel de sentimente. Căci numele sentimentelor nu ne interesează, ci efectele lor numai.

Ast-fel de sentimente deșteptă în noi adevărata poezie. Așa fel de sentimente deșteptă în noi poezia populară. Cât de puțin te impresionează, de pildă *Glossa lui Eminescu*, care e o poezie savantă și ce puternic te afectează poezia *Groza, a lui Alexandri*. Aduceți-vă aminte versurile din *Groza* :

Un moșnég atunce cu o barbă lungă
 La Groza mergënd,
 Scóse doi bani neteđi din vechea s'a pungă
 Lângă mort îi puse, mâna-î sárutând
 Mai facu o cruce și díse plângând...
 Omeni buní! An érná, bordeíu-mí arsese
 Și pe-un ger cumplit
 Nevasta-mí cu pruncií pe drum rămăsese
 etc., etc.

Sint așa de înduioșetóre aceste versurí! Chiar cuvintul *pungă* care de alt-fel nu e un termen poetic, aci devine termen de efect.

Așa procedéză poporul pentru a da vieță fondului cugetárilor sale, pentru a-í da vieță și simțire.

Și ceea-ce se numesce selecțiune naturală se aplică și la poezia populară. Prin acéstă selecțiune se filtréză poezia populară și aceea ce 'și presintă fondul plastic și concret tráesce, iar aceea ce nu-l presintă ast-fel nu capétă vieță, piere.

1. AMPLIFICAREA DISCRIPTIVĂ

a) In poeziile populare române

§ 26. Vorbele, ca ori-ce lucru din lume, se usază și ele. Petricelele duse de apă se tot usază și se rotunđesc și se lucieză până ce ajung să se asemene unele cu altele și

să nu le mai poți deosebi, ori să'ți alunece cu înlesnire. Vorbele ca și nisce petricele, duse de curentul întrebuintării, își usaze înțelesul și 'și perd plasticitatea. Cine nu scie că *a vedé* este funcțiunea ochilor și deci că verbul *vedere* se rapórtă la *ochi* și cu tóte acestea de câte ori nu đicem noi, de pildă: „**Am vėđut cum Alexandru cel Mare a cucerit Orientul**». Verbul *a vedé* capėtă aci înțelesul de *a auđi*, sau mai bine đicėnd, ce înțeles capėta verbul *a vedé* aci? Înțelesul verbului *a auđi* se póte considera ca format din părțile sau notele următóre: *a informa* + *prin simțul* + *auđului*. Înțelesul verbului *a vedé* de asemenea format din: *a informa* + *prin simțul* + *vederii*. Vra să đică deosebirea de înțeles a acestor verbe stă numai în nota *a treia*. De îndată ce acėstă notă s'a sters ori s'a usat, atunce și verbele nu se mai deosebesc între ele: đicem *vėđut* cu înțeles de *auđit*; iar când voim să afirmăm că în adevěr am *vėđut* atunci recurgem la *desvoltarea* sau *amplificarea* pleonastică: «am vėđut cu *ochii* mei».

Fiind că nu se póte întrebuintă în tóte locurile amplificarea pleonastică directă, poporul întrebuintėză un altfel de amplificare pe care noi o numim descriptivă.

Amplificarea descriptivă constă în adăugirea unui mare număr de atribute sau de predicate, pentru a caracteriza un lucru sau un fapt. Câte odată atributele sau predicatele aceștea sînt adevėrate pleonasme pentru că sînt numai nisce sinonime; totuși ele 'și au efectul lor. În cursul vorbirii mintea nu întrėbă dacā atributul ce i l'ai prezentat a adus chiar o determinare nouă sau e numai un echivalent ori un sinonim.

Serviciul ce un atribut póte să aducă într'o cugetare se póte împărți în douė părți: 1) rechémă în minte, de pildă, pe subiect și 2) îi adauge subiectului o nouă determinare.

Când đicem:

Casă veche, atributul *veche*, pe de-o parte, rechémă în minte subiectul *casă*, iar pe de altă parte, îi adaugă acestui subiect *determinarea sa* *nota de veche*.

Dacă țicem :

Casă veche și stricată, atributul *stricată* pe de-o parte rechémă în minte grupa subiectului *casă veche*, iar pe de altă parte îi adaugă acestei grupe *nota de stricată*.

În cazul când *atributul* e un *sinonim*, atunci el numai rechémă în minte subiectul său grupa subiectului, fără a adăuga vr'o notă nouă. Dar și această rechemare tot contribuie la plasticizare, de ôre-ce ea are cel puțin efectul unei repețiri.

Când am țice, de pildă :

Casă veche, stricată și deteriorată :

Dacă atributul *deteriorat* este un *sinonim* al lui *stricată* atunci vine ca și cum am țice :

Casă veche stricată, stricată.

Acéstă explică pentru ce și în vorbirea obicînită, și poeții și scriitorii și oratorii întrebunțéză adese ori *sinonime*, în loc de adevărate *atribute*.

Tôte acestea însă ne explică și rostul pe care îl au *amplificările descriptive* în *poesia populară*.

Iată *exemple de amplificări descriptive* :

În *Colindul Crăciunului* (p. 16-17)

L'astă *casă*, l'ast *domn bun*,
Domnul *bun*, jupân (*cutare*)
C'un *clondir plin de rachiû* :
Cu *clondiru d'a drépta*,
Cu *paharul d'a stânga* ;
Din *clondir turnându-ne*
Din *gură grăindu-ne...*

La *fântână*, la *isvorul lui Iordan...*

C'ășa 'i *legea din bătrâni*
Din *bătrâni*, din *ômenî bunî....*

Sara *mare a lui Ajun*
Și a *bătrânului Crăciun....*

Colind de fereastră (pag. 18)

Doi-trei *chemători*
Junî *colindători....*

Fiuleț *de maică*
Fără *léc de taică..*

Sus la 'naltul
La *părinte bun...*

Jos îl *scoboraû*,
Jos la *sfint Ion...*

Bunul *D-đeu*
Și *Isus Christos*.

Colindul lui Christos (pag. 19)

Sus la 'naltul cer
Pe scaun de domn
P'un jeț d'aurel.

Colind de tinër (pag. 20)

Se 'ntâlni cu-o fată mare
De samân pe lume n'are :
Era đina đinelor,
Iana, sora sórelui.

Florile dalbe (pag. 20-21)

Și v'aduc un dumneđeú
Șa vé mântue de rěú,
Un D-đeú nou-născut
Cu florí de crin învėscut.
D-đeú adevėrat
Sóre 'n rade luminat...

Un lucėfěr de 'mpėrat,
Stė comatá strălucitá
Pentru fericiri menitá.

Botezul (pag. 23-24)

Icía în ceste curțí
Și 'n ceste domnií
'Nalte împėrațíi.

Colindul lui D-đeú (pag. 29)

Icía, mare, în ceste curțí,
Ceste curțí, ceste domnií.
Crescutu-mí-aú doi merí nalțí
Doi merí nalțí și minunațí,
La vârfuri amestecațí.

Colindul sfintei Vineri (pag. 32)

Sus pe slava cerului
La pólele rafului
La scaunul domnului,
La scaun de judecatá
Unde merge lumea tótá.

Tóder Diaconul (pag. 34)

Prin délurí cu stâncí
Și prin văi adâncí,
Prin scorburi de munți
Prin codri cãrunți.

Colind de ferėstră (pag. 39)

Mí-este-un stol de porumbei
Porumbei cam vinecóri
Și din pene săltători.

Colind de tinër (pag. 47)

La spate de domn
Cu paharu 'n mân,
Cu chivera în brân,

Colind de cocon (pag. 50)

La zare de soare
In ostrov de mare

Iar la rădăcină,
La verde tulpină
Pe câmp mohorât.

Colind de tinër (pag. 62-63)

Intr'o săptămână
Stă șoimul p'o rână
Murgului đicėnd,
Și ast-tel cuvintând :
Tu mănâncí de gėba,
Și-n zadar beí apa,
Căci nu poți să sborí,
Să plutești pe norí.

Cerbul Runcului (pag. 64)

Cerbul strețior,
Prin verde ogor
Lângă sățișóre,
'N rėsărit de sóre,
Prin luncile verđí,
Și printre liveđí,
Prin grâne cu lapte,
Prin órze măi cópte,
Că el mí s'adapá
Cu limpede apă.

Colind de insurat (pag. 80)

Jos la rădăcină,
La d'albă tulpină,
Masă de boerí,
Danțuri de curtení
Și de negustorí.

In cântece de stea (pag. 100)

Cine primesce
Steaua frumoasă
și luminosă
cu colțuri multe
și mărunte

Steaua cu Vicleim (pag. 100)

Cu păpuși,
Cu manuși,
Cu cibote
Incălțate
Aruncate
După spate

In Vicleim (pag. 105)

Dinsul domnul domnilor,
Dinsul craiul crailor,
Impăratu împăraților,

In Plugul (pag. 139)

Cu plugul cu 12 boi
Boii dinnainte
Cu cornele poleite
Boii din mijloc
Cu cornele de foc
Boii de la rote
Cu cornele belciugate
Boii străine
In codă cudalbei
Să aibă (cutare) parte de ei

La lună la septemână
Ne minunarăm
Când îl găsirăm
In paîu ca trestia
In spic ca vrabia
Și'n bob ca mazărea

Plugul (pag. 145)

S'a apucat într'o Joi
C'un plug cu 12 boi,
boi bourei.
In codă codalbei
In frunte țintăței.

(pag. 146)

Și din gradjd pe loc a scos,
Un alt cal mai nădrăvan
Cum îi place lui Traian,
negru ca corbul
iute ca focul
De nu-l prinde locul,
Cu potcove de argint
Ce sunt spornici la fugit

Plugușorul (pag. 148)

Boi, bourei
In codă codalbei
In frunte țintăței,
Mici de statură
Buni de trăsura
Cu cornele belciugate
Cu aur suflate.

Și-și luase badișorul
Țânjala și plugușorul.
Cei 12 bourei
Și 12 plugărei.
Ș'apoi mi-a plecat
Ș'a dus la arat
La câmpul durat
La mēru 'rotat.
Pe un deluț ascuțit
Ca o dungă de cuțit.
Ajungând
Și începēnd
A brădat
Și a arat
In lungiș
Și-n curmeșiș.

(pag. 151)

Unde calca
Scānteii eșia
Și colb saria.
Dintr'o clae
Un odobae.
Dintr'un snop
Un oboroc.
Dintr'un spic
Un mertic.

(pag. 152)

Era fata dumnialor
Ca ș-o zină a codrilor,
Cu cămașa cu altița,
Cu flori roși pe gurița,
Cu garofa in cosița.

*Rugăciuni, cântice și jocuri de copii**Cătră sf. Cruce* (pag. 188)

Și nu-î casă, ci-î cetate
 Cu ușile ferecate
 Cu ferestrele 'nzăuate.

Jocul d'a ascunsele (pag. 192)

Talion, fecior de domn,
 Cu tichie
 De franghie
 Cu pene
 De ciocârlie.
 Cu căruța Radului,
 Cu caii împăratului.
 Cu bicîl cumnatului
 În mijlocul satului.

Variantă (pag. 193)

Vai de mine nu-s la mine
 Ci-s la popa din Popesci
 Sus în curțile domnesci
 Unde fată vacile
 Unde ouă rațele

*Cântece de dor**Fată de măritat*

(pag. 270)

Să te dé de sêrbători
 Când e câmpul plin de flori

După măriș (pag. 271)

Pâne còptă că mîncăm
 Pâne mare
 De secure

După însurătóre (pag. 272)

Cu cin'mê 'ntâlniam în cale
 Imî da galbenî și parale.
 Imî da galbenî veneticî
 Ca să 'mpart pe la voinicî
 Imî da glònte arăpescî
 Pentru poterî stăpânescî.

Femeia cuminte

Frunzuliță avrămésă
 Am nimerit scurtă, grósă.
 Aoleo, ce păcătósă :
 Nici cu asta nu fac casă,
 Nici cu asta nu fac rost,
 Că nu am nici un folos.

Bărbatul urit (pag. 273)

De țî-e bărbatul urit
 Iea pămînt
 De la mormînt
 Și-î presară în așternut,
 Șa se scóle surd și mut.
 Pune-î la cap un dovléc,
 Să nu-și mai găséscă léc.
 La picîóre ițele
 Să-î iea dracul mințele.

De oftat

De oftat ce-am oftat tare
 Furca peptului mă dóre :
 Sufletul mi se aprinde
 Focul inima-mî cuprinde.
 De oftat ce-am oftat eú
 S'a mâniat D-zeú :
 Nu mai ninge, nu mai ploué,
 Nóptea nu mai cade rouă.

Dor de iubît (pag. 279)

Să trimet pe sf. sóre
 Intr'ua țî de sêrbătóre.
 Sfîntul sóre, rotunjour
 Nu-î o spune că mî-e dor.
 Sfîntul sóre-î călduros
 Duce flori făr de miros.

Dorul de rude (pag. 284)

Fóie verde de susaiú
 Ce vèquî mă întristaî :
 Că frații s'aú prăpădit,
 Surorile s'aú rêsnit,
 Florile s'aú ofilit,
 Părinciorî mî-aú murit
 Dorul mi s'a isprăvit.

Blestemul (pag. 289)

Că m-ai blăstemat
 Ş'am zăcut o vară tótă,
 Şi iarna pe jumătate,
 Cu armele nefrecate,
 Nefrecate, nespălate.

Iancu Jianul (pag. 292)

Şi gonía, mare gonía
 Până la Olt că'mi ajungea
 Dincolo de Slatina,
 Până'n malul Oltului
 La capătul podului.

Nevasta şi calul

Nevasta mă primenesce,
 Mă spală şi mă cârpesce,
 Cu guriţa mă 'ndulcesce
 Inimióra 'mi potolesce
 Sufletul imi răcoresce.

*In Descânţece**Pelinul* (pag. 352)

Pelin béú, pelin mânânc,
 Sara pe pelin mă culc.
 Diminéţa când mă scol,
 Cu pelin pe ochi mă spâl.
 Ieú în gură mă clătesc,
 Dar mai răú mă amărăsc.
 Ieri la gros şi ađi la chin
 Dómne, cui să mă mai 'nchin,
 Ca d'amar şi de pelin,
 Bietu'mi suflet este plin

Merele (pag. 352)

Fóe verde de năut,
 Doué mere, ce-am avut,
 Primăvara
 Le-am plivit,
 Tótă vara
 Le-am păzit,
 Când fuse la pârɡuit,
 Vînt de sară
 Mi-a suflat,
 Merele mi-a scuturat
 Vînt de vară
 Mi-a bătut
 Merii mi-i-a doborît

Cântecul Teiului (pag. 352)

Teiule cu fóia lată,
 Nici un vînt să nu te bată
 Că bine mi-ai prins odată,
 Odată 'n copilărie,
 Când eram în haíducie,
 Şi acuma 'ncărunjit
 Tot sub tine tabărit.

Descânţece de deochi (pag. 373)

Să rămână luminat
 Ca şi roua florilor,
 Ca lacrima ochilor
 Ca póla sântă-Mării,
 Sfânta maică'n vecinicie,
 Ca mă-sa când l'a născut
 Când s'a născut pe pămînt.

Descânţec de şarpe (pag. 396)

Şarpele otrăvit,
 Şarpele incolăcit,
 Şarpele solzos,
 Şarpe fioros.

Din basmul cu fata de Dafin
(pag. 401)

Să ésa fata curată,
 De sóre nevedută,
 De vînt nebatută,
 Pe pămînt neumblată,
 De voinic nesărutată.

Sórele şi Luna (pag. 410)

Ileana Sînziană,
 Doamna florilor,
 Ş'a garófelor,
 Sóra Sórelui,
 Spuma laptelui,
 Teşi şi 'nchindesci,
 Fir verde împletesci,
 Şi mi-te zăresci
 Cămăşi să-mi gătesci,
 Şi mi-te grăbesci
 Să te logodesci.

Trei lebede (pag. 421)

Că e Târnova cetate,
 Cu trei turnuri ferecate,
 Și cu trei cruci de argint,
 Cum n'am văcut de când sint.
 Pe crucițe cine'mi șede?
 Sequ'mi trei lebede albe,
 Albe'n pene și frumoșe,
 La privire cuvioșe,
 Cu capul de diamant.
 Și cu ochii de smarand,
 Iar cu unghiile late,
 Și pe cruci cam 'nceștate.

*In Cântece haïducesci**(Legende și Balade)**Óea Năsdraună* (p. 433)

La picior de munte,
 Pe deluri mărunte,
 Prin plașuri tăcute,
 De vînturi tăcute,
 Urcă și scoboră,
 Și drumul măsoră,
 Trei turme de oi,
 De oi tot țigăi
 Cu harnioi dulăi,
 Și-un mândru cioban
 Tiner Moldovan.

Blăstenu (pag. 437)

La vale de Prut,
 Zace 'ntins pe lut,
 De vînturi bătut,
 De om nevăcut,
 Plutașul Mihaiu,
 De 30 de ani.

Blăstemul (pag. 438)

Fôe verde și-o smicea
 Voinicelul pribegia,
 Nouă țeri cutreera
 Nouă mări
 Că răsbatea,
 Cu străinu-î se ura,
 Și el mare se 'ntorcea
 Să vadă pe maica-sa.

Șarpele (pag. 439)

Foicică trei granate
 Departe, mare, departe,
 Departe și nu prea forțe,
 Colo 'n sat la Cătrunesci
 Și colo la Andrașesci
 Șuntu-mi trei feciori de popă,
 Câte-și trei citesc la carte.

(pag. 439)

Fôe verde de trifoiu,
 Când era sôrele 'n toiú,
 Frațiorul ăl mai mic
 El mai mic
 Și mai voinic
 Că-î cu statul
 De copil,
 Cu sfatul
 De om bătrân.

Balaurul (pag. 444)

Fôe d'alunica,
 Cine se întunica,
 Joi de dimineta
 Pe nor și pe ceta?
 Voinic tinerel,
 'Nalt și subțirel.
 El mi s'a sculat
 Nôptea pe 'noptat
 Șoină ca și-a chemat,
 Și i-a adunat,
 Ôgarî a chemat
 In grajd c'a intrat,
 Cal și-a înfrănat,
 Cal și-a 'ncălecat
 Și el mi-a plecat
 Tot la vânătore,
 Pentru însurătore,
 Vânat să găsescă,
 Masa să gătescă.

Brumarul (pag. 453)

Supt umbră de rosmarin
 Pe scaun de calomfir,
 Sade o tineră Domnița,
 Că florî galbene 'n cosița.

Mierla și sturđul (pag. 457)

Sus pe rãmurele
Două pãsarele,
Certa, mi se cãrtã,
Vorbele-și inodã,
Sturđul din pãduri,
Mierla d'arãturi.

Mesterul Manole (pag. 460)

În sus pe Argeș
Prin el carpiuș,
Prin el aluniș,
Plimbã-mi-se plimbã,
Domnul Negru-Vodã,
Pe dalba-i moșie
C'o verde cocie,
Verde zugrãvitã,
Într'aur poleitã,
Cu opt telegari
Cu nouã zidari
Nouã mesteri mari,
Și Manole dece,
Cari mi'i întrece
Stã inima'i rece.
Pe Argeș în jos
Pe un mal frumos,
Negru Vodã vine,
Pe d'albai moșie

Radu Calomfirescu (pag. 477)

Foicicã trei smicele
La mijloc de corturile
Printre corturi mărunțele
Masã mare mi-e întinsã,
Tot de cãpitani coprinsã.

*Cãntece vechi istorice**Radu Șerban Basarab* (pag. 478)

De ostași e ocolit,
De ostași țepenii, vîrtoși,
Romãni tinerii și vînoși,
Și urcã la munți înalți,
Printre petre, printre brați,
Pe plaiuri, muchie, del
Sã soseascã în Ardél.

Oștirea ș-o rãnduesce
Noptea 'n patru pãrți lovesce ;
Omor, junghe Turci, Tãtari,
P'ã creștinilor tirani.

Iancul mare (pag. 470)

Ia sã-mi dați, dacã m'e vreți
Turc cu voi sã m'e vedeți
Vr'o cinci-deci berbeci,
berci,
Cu cornele rësucite,
La gãturi cu petre scumpe,
Și 'n vãrful cornițelor,
În chipul boldurilor,
Cãte-o pãtrã nestimată,
De plãtesce lumea tótã.

Kara Gheorghe s'a jurat (pag. 482)

Pe sabia, pe mãsrac,
Sã lase Giurgiul sãrac :
Nici-un Turc de îndurat,
Nici fete de mãritat,
Nici cãlmaie de jurat.

Bimbașa Sava (pag. 485)

Oștea dela Diu
A perit intãiu
O sutã cinci mii
De voinici delii,
O stea de la munte
Cu arme mărunte,
A perit în frunte,
Ș'acolo s'împute.

Bãtaia Ruso-Maghãrã (pag. 489)

Frunzã verde lemn uscat
Unde'i drumul la Banat,
Cu Ungurul sã m'e bat
Foe verde trei migdale,
De la Sibiũ mãi la vale,
Se ridic'o oște mare,
Oste mare de Muscali,
Îmbrãcați în haine verđi,
Nici sã-i veđi,
Nici sã'i vised'i :
Da'i cu glonțul, nu isbesci
Nici unul
Nu nimeresci.

Ștefan Vodã (pag. 500-503)

În oraș în Bucuresci,
La casele mari domnesci,

In curte la Ștefan-Vodă,
Mare masa mi-e întinsă
Și de mari boeri coprinsă
De boerii
Statului
Stâlpilor
Țariogradului

Fôe verde ș'o lalea
Miul mi se ciobănia,
Cu oițele 'mi pornia,
Și 'n pășune le mâna,
Tot prin albă
Colelie,
Unde fir de iarba
Nu e.

Fulga (pag. 509-513)

Ađi e Lună și mâne, Marți
Pléca Costea la Galați,
Să iea sare la mîore,
Bolovan
Pentru cărlană,
Și opinci
Pentru ciobani.

El la stână se ducea,
Prin perdele se 'ntorcea,
Oișórele-aduna,
De pe urmă le mâna,
Și din tôte că-mi rapia
jumătate

A treia parte.
Fulgă, mare, le rapia,
S'apuca
De le ducea
Tochmai colo la cerdac
Ca să-și facă d'un conac.

Cânteece vechi haiducesci

Stanislav

umblă Turcii d'aiurea,
d'aiurea prin plaiurea
după Stanislav vitézul (p. 573)

că mi-e diua
cârciumar,
și 'mi-e nóptea
măcelar ;
diua cârciumar de
buți,

nóptea măcelar de
Turci,
măcelarul
Turcilor,
hingherul
Tatarilor (p. 573-475)

Turci, p'aiurea de 'mi umbla,
iuti, mare c'ajungea
mai din josul vadului,
vadului Venezului,
und'se stringe
fetele
de 'nalbesce
pânzele
și le bat cu pietrele
albe ca lebedele (p. 574)

— voi mereu să vă tot duceți
pên'ceți vedé c'o s'ajungeți
colo la Vadul surpat,
că muma lui Stanislav (p. 574)

și 'i curăta
armele
tot de sóia
armenésca,
de untura
tătărăsca,
de stropuri
ieniceresci
și de sânjiuri
păgânesci. (p. 574)

Dunărea 'n două tăia
și 'ntr'o clipă ajungea
pînă la Vadul surpat,
la muma lui Stanislav,
ér, pe mal déca zăria,
drept la babă se ducea, (p. 574)

duce-vé-ți, agalelor,
pe luciul Dunării
la scursorile morii,
la o salcie pletósă
pitulată și stufósă,
că pe dinsul l'ęți afla (p. 574)

Turcii Dunărea tăia,
acolo că 'mi ajungea
și sub salcie zăria
caicel împodobit
tot cu zale de argint
și pe apă priponit (p. 574)

p'el mai harnic c'alegea :
 gros
 la falcă,
 ras
 la céfa,
 mustați după cap înódá ; (p. 575)

ér din cârciumă eșia
 frumósa
 cârciumarésá
 cu vedrița
 plină-rasă
 și spre Dunăre privia
 și la dânsul se uita (p. 575-576)

indărét mi-se 'ntorcea
 pên'ñ josul vadului
 vadului Venezului (p. 576)

Șéde Grecul tolănit
 și la față rumenit,
 de ibovnicî ocolit : (p. 577)

nunta mândrá cá făcea,
 de se ducea pomina
 dincolo de Brăila (p. 577)

Doicil

Foicica lemn cânesc,
 în sat marele sírbesc,
 jumétate romănesc,
 d'a treia parte turcesc (p. 577)

călare p'un puiú de leú,
 cu ochi' n cap ca de smeú,
 cu cêlmaua
 capului
 cât rotila
 plugului,
 cu gura cât bêldia,
 cu trupul cât bútia,
 dește ca resteiele,
 mânî ca putineiele (p. 577-578)

ca sê aibá ăl deliú,
 deliul
 Tatarului
 din fundul
 Bucégului. (p. 578)
 e gazdul
 deliului
 din fundul
 Bugégului

cu gura
 cât bêldia
 cu trupul
 cât bútia,
 cu degetul
 cât resteiul,
 cu mâna
 cât putineiul. (p. 579)

și 'mî gatesce
 pe negrul
 cu ochiul
 ca postavul : (p. 579)

și 'mî scóte ăl busdugan
 care 'mî trage la cântar,
 cu máciucă și cu zale,
 peste cincî mií de ocale. (p. 580)

Pleca Ilinca plângênd,
 pêr galben derépênd,
 din ochi negri lăcrêmând,
 (p. 580)

Spre târgul Odriului,
 la Pórta 'mpêratului. (p. 580)

Deliul
 Tatarului
 din fundul
 Bugégului,
 unde vorba 'i auđia, (p. 580)

Busduganul repeđia,
 după céfa mi'l lovia,
 la casa sufletului,
 unde 'i pês deliului. (p. 580)

i'l trimetea
 în târgul Odriului,
 la Pórta 'mpêratului. (p. 580)

Toma Alimos

Foicica fagului,
 la pólele muntelui,
 muntelui Pleșuvului ;
 în miđlocul
 câmpului,
 la puțul
 porumbului ;
 pe câmpia verde, 'ntinsa
 șéde Toma Alimos,
 haiduc din țera de jos,

nalt la stat,
mare la sfat
și vitéz cum n'a mai stat. (p. 581)

și cu murgul priponit
în pripone de argint, (p. 582)

Manea, slutul
și urêtul ;
Manea, grosul
ș'artăgosul ; (p. 582)

cu pèrul lăsat în vînt,
cu maciuca de pămînt. (p. 582)

— D'alei, Toma Alimos,
haiduc din țera de jos,
nalt la stat,
mare la sfat,
pe la mine ce-ai cătat? (p. 582)

Apoi, mare, să te duci
drumu'n codri să apuci
pên'la Paltinii trăsniți,
unde's frații poposiți ! (p. 584)

'far'd'un tènèr sprâncenat
și cu semne de vèrsat,
cu pèr lung și gâlbior,
care'mi este frățior, (p. 584)

drumu'n codri c'apuca
și mergea, mare, mergea,
pên'la Paltinii trăsniți,
la voinicii poposiți. (p. 584)

Golea haiducul
Pe munți, vere,
pe munți, dragă,
pe munții de siminici,
vine-ua ceta de voinici,
de voinici
și de haiduci,
tot voinici tomnatici
vin pe cai sèlbatici,
grași
la falcă,
groși
la cefă. (p. 589)

unde'i mai mare
păsare
la rețedul pèrului
în potriva fesuului,
unde'i pès voinicului. (p. 589)

Gheorghelaș

Savaï, căpitan Gheorghită,
feciorul lui Negoită,
ce'mi umblă
din stâna 'n stâna
să cerce brânza
de bună,
din perdea
până'n perdea,
s'ași alégă
d'o pielcea
sè facă cușmă
din ea,
cușmă négră, mocănescă,
ca nimeni sè nu'l cunoscă.
p. 591)

Pe Plaișor mi-apuca
tot la capul plaiului
la stâna Visterului. (p. 591-592)

cam la capul plaiului,
la stâna
Visterului,
pe calea
Vornicului
'n vremea
mițuitului. (p. 592)

mare, se bă'enăria
tot pe Bâsca-făr'-de-cale
făr'de nici o stupărare,
până'n capul Plaiului,
la stâna Visterului. p. 592]

s'a dus la miei
tot la capul Plaiului,
la stâna Visterului. (p. 592)

Macovei, cum îl zăria,
tocma 'n stâna
că 'mi intra,
sarică
pe el lua,
între burduși se culca, (p. 592)

Ce-a făcut ?
Lapte dulce c'a bėut,
de friguri s'a bolnăvit,
în strungă mi-adormit
ș'acum în stân'a intrat
și nte burduși s'a culcat.
(p. 593)

Frumușel tu mă legași,
pe Plaișor mă coborai
și, când fuse la Cislău
și beam apă d'n Buzău,
tu îmi dai cu cisma 'n cefă,
de beam apă sângerată
cu măsele-amestecată !...

(p. 593)

Luă juntul ghintuit,
plin cu trei glonțe d'argint ;

(p. 594)

și cu glonțele 'l sbură
în casa sufetului,
în șosul buricului,
unde'i pês vo'nicului.

(p. 594)

Burulén

purcedea
tocma'n valea

Vaiului,
la fântâna
hoșului,
unde 'i toiul
fânului.

(p. 601)

mititel pistòl scotea,
mititel și ghintuit
cu trei glonți în el d'argint.

(p. 602)

și, mare, că mi 'l ochia
la marginea fesului
unde'i greu ciocoiului.

(p. 602)

Bolbocén Haiducul

Frunză verde călcioră,
la Focșani, între hotară,
ese Bolbocén în țară :

(p. 602)

Fóe verde ș'un pelin,
la cărciuma lui Călin
Bolbocénu bea la vin ;

(p. 602)

de se ducea pomina
de la Rômnicul-sărat
dincolo de Calafat
și 'n Braila pe uscat
de Vasile Bolbocénul

(p. 604)

Botea

Botea dórme
la stupină
cu capul
p'o rădăcina,
cu paloșul
pus la mână,
cu durda
pe lângă râna,
cu flinta
lângă tîrsăna (p. 604)

Busuioc

Busuioc
șéde la fac
de 'și usucă — obielele
și numără țilele
când sosesc poterile.

(p. 604)

Pân'obielele
usca
și țilele
socotia,
îatē potera sosia
și potera 'l coprîdea.

(p. 604)

Potera
din Mehedinți
fuge cu ierba
prin dinți, (p. 605)

potera
de la Gomet
fuge cu mâna
la piept, (p. 605)

b) In poesieile populare străine

DIN GASCONIA

In *Petit Pater*

Petit Peter
 Digatz, que Diu l'a dit.
Au leuat,
Au couchat,
 Bounos obros pousqueu hê
 Noste-Segne *s'es leuat*
Per nau crampos es passat.
Nau Marios a troubat.
 — *Nau Marios, que hasetz-bous?*
 — *Que batian lou hill de Diu.*
 — *Nau Marios, que pourtatz-bous?*
 — *Oî, crème, e lou sant rousit.*
 Debat aquet aubre, las flouretos
N'an d'oumbre,
Ni couloumbre
De soubre.
 etc. 1).

Am subliniat aci părțile unde este *amplificare descriptivă*.

Traducere :

Petit Pater, — Dites, que Dieu a dit. — Au lever—Au coucher,—
 Bonnes oeuvres puissions-nous faire. — Notre-Seigneur s'est levé,—
 Par neuf ehambres il est passé.— Neuf Maries a trouvé.— «Neuf
 Maries, que faites-vous? Nous baptisons le fils de Dieu.—Nuef Ma-
 riés que portaz-vous?—De l'huile, du chrême, et le saint rosier. Sous
 cet arbre, les fleurettes—N'ont ni ombre, ni couleurs—Sombre re, etc. 1)

In *Contro L'Auratje* (contre l'orage)

— Bèi-t'en, tempesto,
En terro deserto,
Oun lou pout nou canto,
Ni henno n'enfanto,
Ni lou boè nou lauro...

Traducere :

— Va-t'en tempête,—En terre déserte,— Où le coq ne chante,—
 Ni la femme n'enfante,—Ni le bouvier ne laboure 2).

Ne mărginim la aceste exemple pentru că nu dispunem
 de texte adevărat populare străine.

1) Bladé. Tom. I pag. 2—5.

2) Idem p. 42, 43.

2) REPETIREA DE CUVINTE

a) In poesia populară română

§ 27. Ori-ce schimbare în organismul omului are un re-sunet în creer. O anumită modificare în organism se traduce prin o anumită schimbare în creer. Schimbarea acésta din creer e óre-cum simbolul său echivalentul schimbării din organism. Acésta schimbare din creer se traduce la exterior printr'un gest, printr'o mişcare de fisionomie, printr'o interjecţiune sau printr'un cuvînt ori printr'o frasă. In acest cas cuvîntul său frasa sau gestul represintă schimbarea sau modificarea din creer, precum modificarea ori schimbarea din creer represintă schimbarea ori modificarea întimplată în organism.

Vra să dică dacă cine-va repetă acelaş gest ori acelaş cuvînt, acésta înseamnă că în mintea lui continuă a predomini aceeaşi schimbare, aceeaşi stare, corespunzătoare la o anumită schimbare ori stare a organismului. Un *Ab* repetat arată că în organism persistă o stare sau o modificare durerósă. Creerul serveşte ca un biuroù central care înregistrează stările din neuntru din organism şi le comunică în afară prin diferite semne care pot fi mişcări de fisionomie, ori gesturi, ori cuvinte. Şi noi sîntem obicinuiţi a înţelege şi interpreta aceste semne care se repetă. Sîntem obicinuiţi a le interpreta şi sîntem chiar obicinuiţi a ne mişca şi noi faţă de ele.

Poeţii şi oratorii în mod instinctiv au simţit ce mare e rolul repetării cuvintelor, şi au întrebuiţat repetarea de cuvinte ca un mijloc de a îndupleca şi de a mişca.

După dînşii, retorii şi-au dat samă de puterea repetiţiunii cuvintelor în discursuri oratorice şi au numit chiar repetarea de cuvinte *figură oratorică*. Şi este în adevăr

repețirea de cuvinte o figură oratorică pentru că dacă un orator, apărând pe un prevenit, repetă adese ori același cuvânt duios, judecătorii simt instinctiv că acest cuvânt reprezintă o stare de duioșie a spiritului oratorului, simt că această stare persistă în sufletul oratorului și prin simpatie se mișcă și ei, compătinesc și adese ori pot să hotărăască chiar ertarea. Și repețirea de cuvinte este nu numai figură oratorică, ci este și figură poetică, și poporul în mod instinctiv simte puterea ei și o întrebuințază în poesiile sale.

Poesia cultă întrebuințază și refrenul al cărui efect e basat tot pe faptul repețirii, dar atât repețirea de cuvinte cât și refrenul poezia cultă le-a împrumutat tot de la poezia populară pentru că cel întâiu poet tot poporul a fost. Poporul a cântat mai întâiu și a păstrat înregistrate în mintea sa mii de versuri vii până când a început să le înregistreze și hârtia și scrisul pentru ca să le păstreze mórte.

Iată exemple de repețire de cuvinte :

Colindul Crăciunului (pag. 16)

Astă sară 'i sara mare
Sara mare a lui Crăciun.
Nimerirăm l'astă casă,
L'astă casă, l'ast domn bun,
Domnul bun, jupân cutare
Stropiți feți de coconți creți:
Coconți creți vor pomeni
C'asa-i legea din bătrâni
Din bătrâni, din ómenți buni
Stropiaú casă, stropiaú masă.

Colind de feréstră (pag. 18)

Apoi *mî-l* luaú,
De *mî-l* înfașăú.

Colindul tuí Cristos (pag. 19)

Bine am nimerit
Bine ne-aú primit
Cutare om bun
Om bun și bătrân.

Colind de Tinér (pag. 20)

E un negru mic norel
Nu e negru, nici norel...
Ș'a plecat în vânătoře
Vânătoře 'nsurătoare.

Florile dalbe (pag. 20)

Sculați, sculați, boeri mari,
Sculați voi Români plugari.

Botezul (pag. 23)

Icía în ceste curți
Și 'n ceste domnií
Șus te-am ridicat,
Șus la 'naltul cer
Șus să 'mpărătescí.

Christos, Crăciun și sf. Ión

Sfinții mai mărunți
Șfinți și mucenicí (p. 25)

D-lui nostru Isus Christos

Infășeșel (pag. 26—27)

Infășeșel în foi de măr
 Jidanî de veste'mî *prindeaû*,
 Mî-și *prindeaû* de-l căutaû.
Cărăruia d'apuca
Cărăruia drept la munte.
 Noi mai bun cî *bună vremea*
Bună vremea în ceste case.

Colindul lui D-zeû (pag. 28)

Icia mare 'n *ceste curți*,
Ceste curți. ceste domniî,
 Crescutu-mî-aû *doi meri naltî*,
Doi meri naltî și minunați.
 Rîu de vin și rîu de mir
Făpt-am, Dómne, iar am făpt.

Colindul sf. Vinerî (pag. 32)

La *scaunul* domnului
 La *scaunu* de judecată.
 Unde merge lumea *tótă*.

Tóder Diaconul (pag. 35)

Légăn se 'ntindea
Légăn de mătasa
 Tot cu *vița* 'n șése.
Domnul și cu *sfinții*
Domnul și *părinții*.
 Bolovanî *marî*
 Mai *marî* și mai *tari*.

Colinde tradiționale și vânătorescî

Solul (pag. 45)

Ciucurî d'ibrișim,
Ciucurî de argint.
Dalbî coconași
Dalbî și *drăgálași*.

Colind de Oștén (pag. 55—56)

La *stâlpul* din grajd
 Stă *murgul legat*
Legat și 'nfrăpat
Pascî *murgule pascî*
Pascî să mî te 'ngrași,
 Cu 50 de cai
 Toți cai *potcoviți*.

Colind de feréstră (pag. 58)

Doi *stolnicî* de *mese*
mese să-mî *întindeți*
făclî să-mî *aprindeți*
 curênd mai curênd
 Din *cés* de la *masă*
 vin să-mî *pritociți*
 vin de 9 *buți*.

Ciula (pag. 58)

Ciute ciutaline
Ciute fără *spline*
 Că *n'am* și *n'am* unde
 Să mă pot *ascunde*
 Până la *Pod'ose*
 Ose *noduróse*
 Din ose *mărunte*
 De *ciute* *cornute*.

Ciula (pag. 60)

Tot *ciute* *mărunte*
 Tot *ciute* *cornute*
 Făcea cum *putea*
 Și *fugea*, *fugea*

Colind de feréstră (pag. 61)

lumea *creștinéză*
lumea și *pămîntul*
 și cu noi cu *totul*

Colind de tinăr (pag. 62)

Tot cu *păsărele*
Paserî *mititele*
Paserî *gâlbioare*
 Stăpâne, stăpâne
 Drag stăpâne al meu
 Dat de D-zeû.

Cerbul Runcului (pag. 64—65)

Arcul își *lua*
Arcul *săgeta*
Săgétă, săgétă.
 Fire-ai *blestemată*

Domestic

Sandul (pag. 70)

Ia'l catafi în busunar
 În busunar și 'n peptar
 Ia'l catafi în degețel
 C'eți găsi al lui inel
 C'au schimbat inelele
 Ce lucesc ca stelele.

Colind de flăcău (pag. 71)

La umbra merilor
 Zari hora fetelor
 Fetelor și dinelor
 Zinelor frumóselor

Colind de familie (pag. 79)

Ferice-mi ferice
 Ferice de mine...
 Paftale cu bolduri
 Lasate pe folduri
 Paftale cu zale
 Lasate pe țale.

Colind de fată mare (pag. 82)

Cântecul nu-î moșicesc
 Ce-î cântec împărătesc
 Nu cânt de 'mpăratul tău
 Ci cânt pentru dorul meu.

Légănuț (pag. 83)

Că 'mpăratu'î la vânat
 La vânat la preumblat
 Vine vremea de 'nturnat
 Și 'nturnatu-î pe-acolea
 Pe-acolea pe lângă ea,

Fata Radului (pag. 84)

Colo 'n sus către Solnoc
 Se vede-o pară de foc
 Iar la para focului
 Cine șede locului?
 Șede fata Radului.

Colind de logodnică (pag. 85)

Vamă va lua
 Vamă fără samă.

Colind de fată (pag. 86)

Și nu-și plăcă la fântână
 La fântână în grădina.
 Când fântâna-î stoborâta
 De trei junî mî-e ocolita.

Colind de fată mare (pag. 86—88)

Și de horă se gătia
 Și la horă se ducea
 În horă de se prindea.

Colind de văduvă (pag. 91—93)

Mî-a crescut un Ciparos
 Ciparos miros frumos
 Și de-mî domnul mititel
 Mititel și 'nfașețel.

Colind de năvodar (pag. 94)

Imî împletesc pe isvode
 Pe isvode la năvode
 La năvode de mătasa
 Cu vița 'mpletită 'n șese
 Frumușel ca-l judecau
 Mi-l judecau mi-l legaū.

Colind de pescar (pag. 95)

Dete o tona, dete două
 Când fu tona a d'întău
 A tras sus a tras în jos
 Năvodul la mal a scos.
 Dacă vedea și vedea
 Că nimic nu folosia
 El p'atât nu se lasa.

Jocuri de copii (pag. 192)

Trânti una trânti două
 Trânti, vere, pân'la nouă
 Trânti fata Grecului
 Veni Grecul mănios.
 Bună ziua biată fată (pag. 195)
 Eū nu sint o biată fată

Oițile aū pornit (pag. 204)
 Oițile-aū flămândit

Vînt de vară mi-a bătut
 Copaciul s'a clătinat
 Din copaciū că mi-a căduț
 Lazăr avea trei surori
 Trei surori pe trei cărări.

'N lapte dulce l'au scaldat
 'N lapte dulce cu junița
 C'a murit o fată mare (pag. 205)

Fată mare logodită
 Și cu fuste pregătita
 Cu perdele puse'n cue
 La ferestre cu gutue
 Cu perdele prinse 'n ace.

Scaloianul (pag. 211)

Ca să curgă ploile
 Ploile ca gârlele
 Să se ude grânele
 Grânele și orđele
 Să dea drumul ploilor
 Ploilor și apelor
 Apelor bogatelor.

Banița (pag. 217)

In pădure născuț
 In pădure crescuț

Câtece de dor

Măritișul (pag. 270)

Că mila de la părinți
 Anevoe-o s'o mai uți;
 Că-i mila de la streini
 Ca gardul de maracini.

După măritiș (pag. 271)

Foicică, fôe lată
 Fôe lată de pe baltă

De oftat (pag. 272)

De oftat ce-am oftat tare
 Furca peptului mă dore.
 De oftat ce-am oftat eū
 Sa mâniét Dumneđeū.

Ursilôre (pag. 278)

Drum la dél și drum la vale,

Strein și singur (pag. 283)

Vai de vin
 Vai de pelin

Singurădalea (pag. 286)

Inimiôra mi-a rēpus
 Inimiôra mi-a rānit

Fericitul (pag. 287)

Nimenea nu mi-a venit
 La nimenea n'am cerut
 Am făcut cum am putut
 Am făcut cum am sciut.

Birul greū (pag. 289)

Pelin béū, pelin mânānc
 Cu pelin sara mă culc.

Copiū haiduci (pag. 290)

Fôe verde trei gutăi
 Trei gutui și trei lamăi

Ce să mă fac? (pag. 311)

Foicică foi de mac.
 Nu mai sciū ce să mă fac;
 Cu nimică nu mă 'npac!
 Cine 'mi place eū nu-i plac,
 Doru-i duc și doru-i trag.

Oltenesc (pag. 315)

Față 'n față să privim
 Ochī cu ochī să ne 'utālnim

Număi (pag. 319)

Foicică solz de pește
 Să vedī lumea cum trāesce
 Cum trāesce cum iubescē

Mângâierea

Foae verde ș'o craiță
Am avut d'o puiculiță
Puiculiță balăioara
Dar dușmanii mi-o luară

Foae la inimioară (pag. 322)

Arde făcul și m'încinge
Nimenia nu-l pôte stinge
De cât numai puicuța
Puicuța cu gurița.
Foc la inimioara mea
Cât ar arde Slatina
Slatina și Craiova

Sună, Sună, și răsună (pag. 324)

Sună sună și răsună
Sună petricica 'n vale
Răsturnându-se pe cale
Mândra mea plânge cu jale
Plânge, plânge și suspină
Plânge plânge și jelesce

Treî lebede (pag. 421)

Până 'n ȃiuă s'au sculat
S'au sculat, s'au mânecat
Iată mare 3 coconî
3 coconî feciori de domni
Să măsurăm pămîntul
Pămîntu' cu umbletul
Feți frumoși și 3 coconî

Holera (pag. 433)

Și pe murgul că 'nșeua
L'inșeua, nu-l inșeua
Și megea mare mergea
Că cu Vălcul imî sosia
Imî sosia și holera

Vălcul iarăși se ruga (pag. 434)
Vălcul iarăși îi ȃicea.

Blestemul (pag. 437)

Măicuță, măicuță
Măicuță drăguță.
Suge sugemi-te-ar
Șerpii mânca-mi-te-ar

Șearpele (pag. 439)

Depart, mare, de parte
Depart și nu prea forțe.

Balaurul (pag. 444)

Cal și-a înfrânat
Cal și-a înșeuat
Voinice, voinice
Nu-mi nuî face price
Sugî mărcuța sugî
Sugî să nu mai plângî
Suge-te-ar cîni
Cîni și șerpii

Iancu Mare (pag. 480)

Turcesce-te Iancu
Turcesce beiulle
Beiule creștinului
De turcit eû m'aș turci
Cânl cu voi m'aș învoi
Pașa bine l'asculta
Pașa tôte i-le da
A treia ôră 'l rugă
A treia ôră-i cerea
Ia să-mi dați 50 de epe
Epe tinere, sirepe
La conac că-i aducea
La conac lângă gema
Ia 'ncepeți agalelor
Ia 'ncepeți pașalelor
Dacă vedeau și vedeau
Turcii din purcei mâncau
De lege se lepădau
Dintre 50 de agale
Dintre 50 de pașale
Care-mi este Iancu Mare?

Bimpașa Sava (pag. 485)

Căpitan Ghencea
Că să bea, să bea
Ciubuc și cafea
Și mi se ducea
Că să-i dea să-i dea
Pașa Kihăia
Ciubuc și Cafea
Dar o bea, n'o bea
Că pașa-i ȃicea
Ôstea ceealaltă

Ostea de la balta
Isbândi îndată
Pustia s'o bată.

Badiul

Frunzuliță mărăcine,
Mărăcine cu Gheorghine } 532
Fôe verde ș'o lalea
Imi umbla, mare, umbla }
Umbla Turcu d'aiurea } 538
D'aiurea prin plaiurea }
Tot de Badiul cărciumarul }
Tot de Badiul măcelarul }
Dar ceușul măruntel } 540
Măruntel și ochesel } 539 p.
Că turcii unde'l trăgea }
Că Turcii unde'l ducea }
Că Turcii unde'l lega }
Ce-mi stai neică de privești }
Și nimica nu 'ndrăsnesci } pag. 541
La nimic nu folosești }
La nimica nu gândesci }
Veți că Turcii mă căsnesc }
Mă căsnesc mă chinuesc }
Banî prin casă că-i vârsa }
Banî prin colțuri îi lăsa }
Banî prin casă presăra }
Banî prin colțuri că lăsa }
Dar nimic nu folosia }
Una tace } 544
Alta face }
Una 'l mișcă }
Alta 'l pișcă }
Una cu vin îl stropesce }
Alta cu buze-i zâmbesce }
Una bea și chinuesce }
Altor stă de mi-l vorbesce }
Bădulăsa de'l vedea }
Bădulăsa ce-mi făcea? }
Dar Niculcea ce făcea }
Ce făcea și ce ținea?

Iorgovan (pag. 588)

Ei trec p'ici, trec pe coala } 560
până trec și Dunărea }
Cutremura cărciumile }
Și tot cerca vinurile }
Cercă unul, cercă două } 561
Cercă vinuri pân' la nouă }

Doicil (pag 577)

Și-mi cerea mare, cerea
Cu țesala 'l țesala
Cu jeratic il hrania
Cu gebreaua 'l gebraria

Toma Alimoș (pag. 581)

Manea slutul și uritul
Manea, grosul și-arțăgosul
Venia, mare ca vîntul
Ca Vîntul și ca gândul
cu pîrul lăsat în vînt.

Golea haiducul (pag. 588)

Pe muntîi, vere,
Pe muntîi, dragă,
Pe muntîi de sminici
Vine-o ceta de voinici

Stanislav

mai din josul vadului,
vadului Venezului,
(pag. 574)

bună, diua, fetelor
fetelor, suratelor!
(pag. 574)

numai una răspundea,
numai una le spuneă
(pag. 574)

duce-vă-ți boierilor,
duce-vă-ți agalelor,
(pag. 574)

cinci galbeni de cap îi da:
cinci galbeni de câte cinci,
de cap două-zeci și cinci.
(pag. 575)

Doicil

La ceuș deca trăgea.
ceușul se speria:
(pag. 578)

și 'mî cerea, märe, cerea,
(pag. 578)

nouë coptóre de pânî.
nouë bufi pline cu vin
(pag. 578)

nî la umbră,
nî la sóre.
nî la cap,
nî la picióre,
nî la slabe,
brățişóre ;
(pag. 578)

sórele nu l'a vëdüt.
nici sórele, *nici* luna.
nici câmpul, *nici* pajistea !
(pag. 579)

mäsdrăcelul își scotea,
masdracul și sabia ;
(pag. 580)

Și de *vedea* și *vedea*
(pag. 581)

Toma Allmos

la pólele *muntelüi*
muntelüi Pleşuvulüi ;
(pag. 581)

Inchinare'aşî și n'am cui !
Inchinare'aşî *murgulüi*.
murgulüi sîrëpulüi,
(pag. 582)

Inchinare-aşî *armelor*
armelor drăguţalor,
armelor surorilär,
(pag. 582)

Că 'mî *venia*. märe. *venia*,

S t ä p ä n u l

Manea. slutul
și uritul

Manea grosul
ș'artăgosul.
venia, märe? ca *vîntul*
ca *vîntul* și ca gândul.
(pag. 582)

și *fugea* nene. *fugea*,
(pag. 583)

nu fugi, că n'am dat vamă,
nu fugi, c'o să'mî dai samă !
(pag. 583)

și la *murgul* se ducea,
și pe *murg* încălică
(pag. 583)

și pe Toma l' ajungea
mörtea négră, *mörtea* grea
(pag. 584)

D'alelei murguţule,
d'alelei, drăguţule.
(pag. 584)

ér la cap și la picióre
pune-mî, *pune-mî* câte-o fióre ;
(pag. 584)

care 'mî este *frătiör*,
frătiör, de vitejie,
(pag. 584)

și *mergea*, märe, *mergea*,
(pag. 584)

Goiea haiducul

Pe *munţi*, vere,
pe *munţii*, dragă,

de *muntii* de siminici
vine-o ceta de *volnici*,
de *vrinici*
și de haiduci,
(pag. 588)

Gheorghelaș

din *stână* 'n *stână*
să cerce brânza
(pag. 591)

din *perdea*
până 'n *perdea*
(pag. 591)

Ți-ti-u calul, *Ți-ti-u* oile,
și 'ți curtez și dillele,
că *scii* ore, aū nu *scii*,
(pag. 593)

Poterei așa 'i grăia,
poterei de pe Buzcū
(pag. 593—594)

la *Vister* că i-l ducea.
ér *Visterul*.
(pag. 594)

Căți in cale lu'ntălnia
căți la dînsul se uita.
(pag. 594)

Bolbocin haiducul

— Măi, Vasile *Bolbocene*,
Bolbocene,
Râmnicene
(pag. 603)

și *potera* că'mi *sosia*
Cum *sosia*

i'nconjura,
(pag. 603)

pelcelușe cumpăra
Pelcelușe brumări
le vindea la cazacli.
pelcelușe mai de soi
le vindea pe la cicoi,
pelcelușe de miore
le vindea pe la hotare.
(pag. 604)

Busuioc

«*Busuióce busuióce*
«*busuióce* nu tea-í cóce
(pag. 604)

iată *potera* sosia
și *potera* 'l coprindea
(pag. 604)

mî-o umplea
mî-o umplea și *mî-o* 'ncărca.
că numai *glónțe băgă*
băga glónțe cu mâna
și ierba
cu căciula
(pag. 605)

Potera lu'nconjura,
potera mi'l căuta
(pag. 605)

de *Busuioc* *pomenia*
și lui *Busuioc* cânta
«*Busuióce, Busuióce*,
«*Busuióce*, nu te-ai cóce,
(pag. 605)

2) REPETIRE DE CUVINTE

b) In poesia populară străină

DIN AUVERGNE

Le Vieux Mari

Moun pèr' m'a bela eun mari,
 Jamais vous n'avez tant ri:
 Eou me l'a bela io lei pri,
 Io voulio tant rive,.....
 Quand vinqvait la proumera neuit
 Ne faguait re ma que dourmi.
Pringuai oune épione, le piquei,
Pringuait sas brayas, s'intugit,
 Et io mos gounios, le seguei;
Dedien le jardin l'attrapei,
Dedien son lit le ramenei,
 Devina ce quo me fagueit?
 O par ma fé ne,n soubrei gi. 1)

La Yoyette 2)

Bien le bonjour, beau-père, belle mère (bis)
Bien le bonjour vous soit donné.
 A la Yoyette il m' faut parler.
 Mais la Yoyette elle est à la grand' messe (bis)
 A la grand' messe à Saint-Denis,
 Tardera pas à revenir

§ 28. Observăm acică repetirea este așa de gustată de popor că el întrebuintază câteodată în acelaș timp și repetirea de cuvinte și repetirea versului chiar în care sînt cuvintele ce se repetă. Așa vedem, în strofele de mai sus, primul vers însemnat cu *bis*; ceea ce înseamnă că acest vers, în cântare poporul îl repetă, și ceea ce mai însemnează că grupele: *Bien le bonjour* și *à la grand' messe*

1) Din Litterature orale de L'Auvergne par Paul Sébillot. Paris 1898. — pag. 265 — 266.

2) Ibid. Paul Sébillot. pag. 267—268.

în loc de două ori după cum se ved scris, poporul le rostesc de trei ori.

Cu cât nivelul cultural al unui popor e mai jos, cu atât el iubesc mai mult repetițiunea sub ori-ce formă, fie în musică, fie în ori-ce. *A moi la vie*; a dis Faust într'un moment; iar un popor mai aprópe de starea naturei dice *à moi* la ori ce'i cade sub mână și'i place: *à moi le sucre*, *à moi le vin*. Imi aduc aminte de un negru—*Pai-pibri*—de la *Jardin d'acclimatation*. Acest negru—om ca de vr'o 30 de ani, avea un instrument de musică, de ale lor — o cójă de copac, pe care erau întinse două córde. In aceste două córde, fórte rău acordate cânta negrul nostru. Adică ce cânta? Bătea în ele cu-o pană și călca cu degetele de la mâna stângă de scoteau în total trei sonuri, care la el trebuie să fi format o întrégă gamă. Și acéstă gamă o repeta mereu. Intr'o di a cântat acest cântec timp mai bine de oră și jumătate. Și cânta cu atâta drag, cu atâta lăcomie, că 'l vedeai *că in acel drâng-drâng-drâng* el trăia cu întréga lui ființă; cânta și parcă nu se mai sătura de cântat.

Un copil e în stare să cânte cât e diua de mare :

- «Melc, melc,
- «Codobelc
- «Scóte córne
- «Boeresci
- «Și te du la Dunăre
- «Și bé apă turbure.

Ca exemplu de repetițiune sau mai bine dis de ultra-repetițiune ori de repetițiune sêlbatică putem cita din Insula Mauriciú două bucăți, adecă două cântece: *Carilalo* și *Ramsamy Courtin*.

«Entre ¹⁾ nos chansons satiriques, il en est deux sur lesquelles leur notoriété nous force à insister. La pre-

1) Le Folk-Lore de l'Île Maurice par, C. Baissac. Paris. 1888 pag. 444.

«mière, *Cari lalo*, vient du passé le plus lointain ; l'autre, «*Ramsamy Courtin*, plus récente, comme l'indique le nom «indien de Ramsamy, n'est pas moins populaire que son «ainée. Elles sont l'une et l'autre dans la mémoire de tous ; «de là des variantes innombrables entre lesquelles nous «avons choisi de notre mieux.

«*Cari lalo*, nous l'avons dit, date d'un autre âge. Nous «en donnerons le couplet, initial sur lequel tous les autres «du à cent créations indépendantes entre elles, sont «venus se modeler tant bien que mal.

Acestea le dăce autorul colecțiunii de folk-lore din *Ile-Maurice*.

Iată prima bucată de care este vorba :

Cari lalo

Cari lalo, milatresse,
 To pique sousouna,
 Cari lalo, milatresse,
 To pique sousouna ;
 To pique sousouna milatresse
 To dire la liqueir,
 To pique sousouna milatresse
 To dire la liqueir.
 Cari lalo, milatresse,
 To pique sousouna

Cari lalo, milatresso,
 To monte dans cariole (bis)
 To monte dans cariole, milatresse
 To dire dans caléce (bis)
 Cari lalo, milatresse,
 To monte dans cariole,
 Cari lalo, milatresse,
 To porte chrysocale,
 To porte chrysocale, milatresse,
 To dire de l'or fin.
 Cari lalo, milatresse,
 To porte chrysocale.

Despre acéstă bucată, autorul colecțiunii măi adaugă :
 «Le lecteur le comprend maintenant, il n'y a pas de

«raison pour que la chanson finisse : *To manze bambaras*, «milatresse, to dire camorons; *To loui lagrains* *zague mi-* «latresse, to dire triffes dé France, et les aménités succèdent aux politesses. 1)

Despre bucata numită *Ramsamy Courtin*, pe care o reproducem în întregime, iată ce dice autorul colecțiunii:

«*Ramsamy Courtin* est aussi une chose à tiroirs; libre «à qui veut d'y mettre ce qu'il veut. D'où nous vient la «chanson? L'histoire ne répondant pas, nous en sommes «réduits à l'induction, et voici la genèse que nous proposons au lecteur.

«Un père, propriétaire d'un «*immeuble*» voudrait bien «marier sa fille. Il a invité à diner un zéne homme qui «pourrait lui faire un gendre. Il donne à son domestique, «*Ramsamy Courtin*, en l'envoyant au bazar, vingt-cinq sous «et le menu pour le festin du soir. Cependant le zéne «homme arrive. Le père, pour avancer les choses, veut «faire chanter sa fille; la zéne vierge s'y refuse. Changement de tactique du propriétaire: c'est par l'ostentation de son luxe qu'il séduira son hôte ébloui. Etil énumère «avec une légitime fierté, les richesses de sa maison, les «commodités de son mobilier, dont pas une pièce secrète, «pas un vase intime n'échappe à son inventaire. Entre «temps, on se met à table, et l'amphytrion, au dénouement de la pièce, commande à *Ramsamy Courtin* de «lui ôter vite sa cravate: on verra pourquoi.

«C'est nécessairement dans la revue du mobilier que «la fantaisie créole se donne carrière; là, notre imagination folâtre se sent la bride sur le cou: *Guette dans «mo larmoire serviettes pour souye lipieds! Guette dans fond «zardin cacouse en bas banoir! C'est interminable, et spirituel Zisqu'à napas bon.*

«Il nous suffit maintenant de donner le cadre du ta-

1) Ibid. pag. 445.

bleau; le lecteur est libre de brosser sur la toile ce que bon lui semblera. 1)

Iată bucată :

Ramsamy Courtin

Ramsamy Courtin
 Va-t'en au bazar :
 Êne la tête cabri,
 Six sous mouroungue bâtons,
 Restant la monée
 Prend éne sous disel,
 Avlà vein-cin sous, Ramsamy,
 Napas blië massala.

Ciantez donc ma fille.
 Ma fille ne vé pas çanté !..
Ciantez donc, ma fille,
 «Bel anze, ô ma Licie!»
Ciantez donc, ma fille,
 Et largue tout vous la voix ;
Ciantez donc, ma fille!
Ma fille ne vé pas çanté.
 Guette dans mo parterre
 Pied belsamine en fleir ;
 Guette pans mo zardin #
 Zet d'eau qui hisse en l'air ;
 Guette dans mon salon
 Portrait Lapoléon ;
 Guette en bas lilit
 Êne bande pôdcambe doré.

Guette dans mo grénier
 Paquet tambarins mîrs ;
 Guette dans Pécairie
 Ene paire bel bourriqués...
 Aïoh, Aïoh, Ramsamy,
 Mo gagne malad latéte ;
 Tir vitment mo cravate,
 Ramsamy,
 Et laissé moi ômi.

1) Ibid 445, 446.

3. INTREBUIȚAREA NUMĂRULUI

a) In poesia populară română

§ 29. Numeralul are puterea de a multiplica noțiunile pe care le întovărășește, adică servește a determina noțiunile presintându-le minții noastre desfăcute în exemplare de acelaș fel. Acéști analizare, ori desfacere în exemplare ne ajută mîntea să vadă lucrurile dintr'o dată, ca într'un tabel sinoptic, concretisate ori plasticisate, ori individualisate. O noțiune întovărășită de un numeral nu mai e ceva abstract ci concret, și mîntea o pricepe așa de bine pare că ar fi prezentată dinnaintea ochilor, căci numeralele se rapórtă în deosebi la simțul vederii, care e unul din simțurile cele mai de încredere. Când ți se spune o noțiune întovărășită de un numeral, e ca și cum ți-ar pune dinnaintea ochilor un număr de lucruri reale.

Acesta e rolul pe care numeralele îl au în poesia populară.

Poporul e serios în sentimentul și afecțiunile sale, el nu se mișcă de nimicuri sau de abstracțiuni fade și fără fond, de aceea, după trebuințele și preferințele lui, poesia sa, poesia populară a ajuns să întrebuințeze și numeralul pentru a concretisa și plasticisa fondul cugetărilor ce presintă.

Iată exemple de întrebuințarea numărului, în poesia populară română :

Colind de bătrâni (pag. 30)

Crescutu-mi-aŭ *nouă* meri
 La vârfulor de *nouă* meri,
 Ardu-mi *nouă* luminări.
 De la *nouă* luminări,
 Pică-mi *nouă* picături
 Iar din *nouă* picături ;
 ruptu-mi s'aŭ,
trei riuri
trei pâriuri

Colindul Sf. Vineri (pag. 32)

Cu cuțit tăietu-m'a
 In cazan băgatu-m'a
 Și *trei* zile fiertu-m'a.

Colind de ferăstră (pag. 39-40)

Sus mai sus se ridică.
 Cu doi nori s'amestecă.

Colind de preot (pag. 41-42)

Dați 'n tócă de *nouă* orî
 Și în clopot de *trei* orî—

Solul (pag. 45)

Și pe el mi-l țin
 Vre-o *cinci* voinici
 Vre-o *cinci* comisei,
 Doi de derlogei,
 Doi de dalbe scări
 Iar al *cincilea*,

Colind de ferăstră (pag. 58)

Vin să-mi pritociți,
 Vin din *nouă* bufi.

Ciula (pag. 62)

Că am 3 frați
 La curte dați.—

Cerbul Runcului (pag. 64)

Fir găitâneșce
 In 6 se 'mpletesce

Sandul (pag. 64)

Căn'am fost aici
 De anișori *cinci*
 Calea cam departe
 Departe de 9 zile
 El mi-o face în 3 zile
 In 3 zile pe 9 cai
 La 3 zile când venia
 Marii boeri lu'ntreba.

Colind de flăcău (pag. 71)

Verti hori de *trei* orî
 De *trei* orî de *nouă* orî
 De *opt* orî tot câte *nouă*
 Și fac *șapte-deci și două*

(pag. 120)

Trei parale mărunte
 Să te pup pe frunte

(pag. 121)

Facusem mămăliga cât nuca
 Și-o păzaŭ doi-spre-dece cu
 Imaciuca

(pag. 122)

Din o *sută* dobor *trei*
 Când sînt vrăbiile 'n mei.

(pag. 130)

Ba are părințele
 De-ale cu șese picere

(pag. 130)

Și nisce beșticî
 Tot cu câte *cinci*

Urare cu plugul (143)

Plugul badei cu 12 boi

(Plugul 145-147)

Și vre-o *trei* babe bătrâne
 Dece epe, tot sirepe.
 Atunci ea împărția vre-o 5.

Plugușorul (148—170)

Cei doi-spre-dece bourei
 Și doi-spre-dece plugărei
 N'afă fer de trei parale.
 Și a ales 15 epe, tot sirepe,
 Câte de deuce ani sterpe.
 Nouă saci luă vârgași,
 De la nouă turme făpși.

Orație de nuntă (171—175)

Peste o sută de deluri.
 Două sute Grăniceri,
 O sută feciori de boeri,
 Din cei mai mari.
 O sută cincî-deci și cincî,
 De cei mai voinicî.

Vornicia (178)

De și sîntem trei saū doi.

Orație de ertăciune (183)

De doi-spre-dece ani fiind uscat.

Către Sf. Cruce (188)

Cruce'n masă,
 Grăce în tus 4 unghiuri de casă.

Lună Nouă (190)

Lună, lună nouă,
 Tae pânea în două,

Cântecul aricîului (191)

Cu salbă,
 De nouă lel,
 Să ăa zestre,
 Nouă țeste
 Ș'un ogar
 După car.

Simple recitative (191)

Unul a murit,
 Unul a perit,
 Unul în munte s'a suit,
 Cincî la munte c'au vent

Jocuri de copii (192)

Trântiū una,
 Trântiū două,
 Trânti'î mare,
 Până la nouă.
 Șapte pite (194—203)

Ș'un pitoiū,
 Ș'un găvan.
 De usturoiū.
 Una'î mara,
 Două'î para,
 Trei e rugul,
 Pictorugul.

Când țiganul tot fugia
 C'un cimpoiū,
 C'un flueroiū,
 Cu trei puî de iepuroi.

Un cațel
 Ș'un purcel,
 Și pe cutare
 D'un picior.
 Trei, trei,
 Colăcei.

Restrlșlea (281)

Dar carënd s'a istovit
 La 3 ani mi-a și murit.
 Frumoși brađi, că i-am cioplit,
 Cu 5 popi, că l'am cetit.

Fratele rēsnei (282)

Nouă frați, pe nouă cai,
 Te cătară nouă ai.

Țancu Jianul (291)

Foicică 3 gutui
 3 gutui, 3 alămăi.
 Și cum sta,
 Și cum vorbia,
 Bine vorba nu'mi sfârșia
 Pintenî murgului, că da
 Trei pistole slobođia.

Fetițele (306)

Sfântișori și icoșari
 Cu fetițe din Focșani
 Numai de 18 ani.
 Femece cu 2 bărbați
 Țea-mî cuțitul din ficiți.

Mariorei (312)

Cu dragostea'n 4 părți
Na de la mine 5 sloți.

Am iubil (315)

Iubii fete și neveste
O sută și cinci-spre-dece.
Iubii una, iubii două,
Iubii o sută și nouă,
Ș'o să mai iubesc vr'o opt.

Oltenesc (318)

Spune'mi mândro vrei nu vrei
Că colea mă rogă trei.
Unde sint cu 2 cu 3.

Barbul (329)

Cu 12 boi la jug.
Să uita la 12 boi,
Șiși alege dintr'inșii doi.

Răsbunarea (335)

Frunză verde 3 bujori.

Fala urilă (337)

C'o buză de 5 oca.

Nițule de la Munteni (338)

Foicică 3 coceni.

Cucul (346)

Vine cucul de 3 țile
Peste văii peste movile.

Sorele și Luna (410)

Măre 9 ai.
Tot pe cai,
4 a ciumpăvit.
5 a omorît,
Și nu a nimerit
La 9 argele,
9 feciorele.

Sfinți mucenici (412)

Maî mari și maî mici,
O sută și cinci.

Iovan Iorgovan (415)

3 țile de vară,
3 de primăvară.
La 3 pătinei.
3 țile broșceșce
Și 3 voinicesce.
Dintr'acești voinici,
De 5 miî ori cinci.

3 Lebede (421—432)

Târnova e cetate,
Cu 3 turnuri ferecate
Și cu 3 cruci de argint.
Pe crucițe cine'mi sède?
Ședu'mi trei lebede albe.
Iată mare 3 coconî,
3 coconî, feciori de domni.
Că nu sîntem lebede albe
Ci 3 fete de 'mpêrat.
Ne silirăm de sburarăm,
Că trei nori.
Feți frumoși și 3 coconî
Feți frumoși feciori de domni.
Că noi sîntem țile mari:
Una este Vinerea,
A doua Sâmbeta,
A treia Dumineca.

Oia Nădrăvană (435)

3 turme de oi,
De oi tot țigai
Cu 3 Dorojanî,
Feciori de mocanî,
De 3 țile încóce,
Gurița nu'ți mai tace.
Sînt 3 veri primari.
Dar gura nu'mi tace
De trei țile 'ncóce.
Ei 3 Dorojanî,
Feciori de mocanî,
Slugi de 9 ani.
Urcă și scobórá
Și drumul măsórá
3 turme de oi.

Blestemul (437)

Plutașul Mihaiu
De 30 de ai.

Sarpele (434)

Foicică 3 granate,
Depart, mare departe.
Sintu-mi nu 3 feciori de popă,
Câteși 3 citesc la carte.
Frații câte 3 plecară,
Imi plecară de vînară.
Gâlbenășii să-i luați,
Impărțindu-i ca 3 frați
Sint opt ani și jumătate,
3 săptămâni scapate
Fost-am și noi 9 frați
9 frați ca 9 brați,
Dar pe 8 că ne-a 'nșelat,
Și pe 8 că ne-a mîncat.
Numai eu am mai scapat.
Patru cîasuri se lupta,
Patru cîasuri se'ntrecea,

Radu Calomfirescu (477)

Foicică 3 smicele,
La mijloc de corturile.

Balaurul (444—458)

3 zile de vară,
Din zori pînă'n sară.
3 zile audia,
3 zile de vară
Din zori pînă'n sară.
D'acum de 3 zile,
De cînd stau la tine.
3 zile asculta
Pîn lu'nțelegea.
O sută șoimei,
Cinci-deci ogărei.

Mieria și Sturzul (458)

Vie lângă mare
Cu 9 răzore

Cicorea (459)

Doi luceferei
Pețitorii ei.

Manolea (460)

Cu 8 telegari
Cu 9 zidari,
9 meșteri mari

Radu Șerban Basarab (479)

Oștirea ș'o rînduește
Nóptea în patru rărți lovesce

Iancu-Mare (840—884)

Ia, să-mi dați, dacă mă vreți,
Turc ca voi să mă vedeți
Vre-o cinci-deci de herbeci berc
Ia, voi Turcilor săm-mi dați,
Vre-o cinci-deci de boi balaț
Cu vergi negre pe spinare
Rotogole pe sub póle.
Ia, să-mi dați, cinci-deci de epe,
Iepe, tinere, sirepe,
Cu dungă negre pe spinare
Strănutând de câte-o mare.
D.alei Pașa, dacă vreți,
Turc ca voi să mă vedeți,
Ia, faceți-mi de-mi trimete-ți,
Cam vre-o cinci-deci de agale
Cam vre-o cinci-deci de pașale?
Dar Iancu ce mi-și făcea?
La porcari că poruncia
Cinci-deci de porci că frigea.
Dintre cinci-deci de agale,
Dintre cinci-deci de pașale
Care-mi este Iancu-Mare?

Bimbașa Sava (485)

Ostea de la Diiu
A perit întâiu;
O sută cinci miș
De voinici delii!

Povestirea unui om gîngav (846)

Și la Căineni și la Bran,
Dece eran la un han!

Bălaca Ruso-Maghiară din 1848
(459)

Fóe verde trei migdale,
De la Sibiu mai la vale,

Strigă beiu în gura mare.
A *treia* oră 'l ruga,
A *patra* oră 'l cerac.

Miul Sgiobiul (497)

Cinci-deci fără *cinci*,
Patru-deci și *cinci*,
Străini de părinți,
De când erau mici.
Și-*ești* doi disagei,
Plini cu gălbinefi.

Fulga (510)

După Fulga se ținea
Și cu tot 'mi tot venia,
Tocmai *patru-deci* și *cinci*
Cinci-deci, mărē fără *cinci*,
Tot voinici, și tot Levinți.
Du-te neică 'n stâna mea
C'am un miel de *opt* oca
Numai pentru sama ta.

— pag. 511—520 —

Dar ei *patru-deci* și *cinci*
Cinci-deci, mărē, fără *cinci*,
Stâna 'ntrēgă au prēdat,
Oile că-au adunat.
Și eu, neică, eu ți-am dat
Mielușel de *opt* oca,
Numai pentru sama ta,
Ți-am dat lapte, ți-am dat caș
Pentru *cinci-deci* de drumășfi.

— pag. 512 —

Și Togan, căne bētrân,
Tată la *șai-deci* de câni,
Ține pe Fulga de brâni.
Cu Mocan, căne bētrân,
Tată la *trei-deci* de câni,
Care de unde'i prindea,
Cam de vînă-i apuca
Și la Costea mi-i ducea.
Iar, după ce'i omora,
Câte *cinci* mi'i aședă,
Nouē grămēfi că facea
Lemne 'n prejur le punea,
Foc de *patru părți* le da,
Și *cine* pe drum trecea.

Corbea (527)

Și pleca pe drumul mare
Cu *trei* ouē roșiore.

— pag. 530 —

Muriau *unu*, muriau *doi*,
Muriau *patru-deci* și *doi*.

— pag. 521 —

Dete o *rōtă*, dete *douē*,
Dete, mărē, până la *nouē*.

Badiul (538)

Iar nōptea măcelăresce
Cu *cinci-deci* de măcelari
Tot agale și Turci mari.

— pag. 540 —

Ș'acum dōrme într'un pat
Pe *trei* perne rēsturnat.

— pag. 541—548 —

Tot cu galbeni venetici
De câte o *sută* și *cinci*.
La căsuța mititica
Care ți pare de nimică
P'afară cu-o *sută* uși,
Și 'n pivnița *mi* de buți.
Țăind cada la o bute
De vre-o *șapte* palme 'n frunte,
Cu fa mare ea lua
Și *cinci* oca vin turna.

Vēlean (550—557)

Vre-o *cinci-deci* de Ieniceri
Groși la cap, cărunți la perī.
Na *cinci* pungī de irmilici
Na *cinci* *pungī* de gălbănași.

Iorgovan (558—559)

Vre-o *cinci-deci* de Ieniceri
Groși la trup, cărunți la perī.
Un caic e prīponit

— pagină 575 —

Și cu Turcii se tocmia
Cinci galbeni de cap îi da,
Cinci galbeni de câte *cinci*,
 De cap *două-deci și cinci*.
 Și *cinci* galbeni că'i dedea,
 Pe un cal încăleca,

— pagina 575 —

Că'mi făcea
 Stréng în *patru* de mătasă,
 Ștanislav la fund cădea,
Trei zile și *trei* nopți sta.
 Iar, când mare se trezia.
 Și chefua
 Cu ibovnicii, *trei* ce-avea.

Doicil (pag. 577)

Noué coptóre de pâni,
Noué buți pline cu vine
 Și bătlage cu rachiú.

— pagina 578 —

Cu *cinci-deci* de mână, de pâni,
 Și bătlage *trei* cu vin.
 Cu măciuca și cu zale,
 Peste *cinci* mi de ocale.

— pag. 580 —

Să'ți arăt pe nunul mare
 De vre-o *cinci-mii* de ocale.

Toma-Alimos (pag. 589)

Floricele că'i sădia,
 Cu *trei* lacrami le stropia,

Golea haiducul (pag. 584)

Că e vâtaf de voinici
 Peste *patru-deci și cinci*.

— pag. 588 —

Până colo 'n Valea-Rea,
 Cu *trei patru* se'ntânlia,

— pag. 589 —

Cu baltac
Patru 'l facia.

Gheorghelaș (pag. 589)

Să'mi dai o *sută* de lei
 C'ai ajuns vâtaf de oi

— pag. 592 —

Șapte ani la biruri da,
 dar de gróza.
 Apoi paloșul scotea,
Patru ciosvarți-l făcea.

— pag. 593 —

Alege'mi de-un mielușel
 La *doué* oi plecașel,
 Lua juntuł ghintuit,
 Plin cu *trei* glónțe d'argint ;

— pag. 594 —

Trei zile acolo că'mi sta,
 La el nimeni se ducea
 De la *trei* zile 'ncoala,
 Beșg Ilie se scula,

Burulén (pag. 594)

Vre-o *cinci-deci* de cositori
Patru-deci adunatori
 Să'mi coséscă fân cu flori.

— pag. 601 —

Sava-î, *cinci-deci* de voinici,
 Voinici cu cöse lungi ;
Patru-deci d'atunatori
 Să coséscă fan cu flori.
 Eșia, *cinci-deci*
 brazde, numéra
 Dar Burlén, ce făcea
 Al *doilea* că trăgea.

— pag. 602 —

Mintitel și ghintuit
 Cu *trei* glonți în el d'argint,
 Pe *doué* lemne
 Și nu te mai lași de rele !

Iolbocén haiducul (pag. 602)

Că's voinic cu comănac,
Cu *șapte* poterî mă bat !

— pag. 603 —

Că's voinic cu comănac,
Cu *nouă* zapcii mă bat !
Numai o măciucă'i da,
Cinci sute de lei scotea,

Botea (pag. 604)

Până colo 'n Valea-rea,
Cu *trei* poterî se'ntâlنيا,
Și după ce isprăvia,
Șapte sute lei îi da
Și la săraci împărția.

Băcul Haiducul (pag. 605)

Șapte pungî făgăduia,
Orî la cine se afla.
Șapte pungî făgăduia,
Dar nimeni nu se afla
Trei beșlii
Și *trei* delii

Moșnegul (pag. 616—622)

Feciorașul s'a mărit
Opt-spre-dece ani a împlinit
Și lui vremea i-a sosit.

Sócra și nora (pag. 623)

Trece-mî ziua
Trecu-mî *două*
Trecu-mî, mare, până la 9
De *opt* orî tot câte *nouă*
Facu-mî *șapte-deci* și *două*.

Milița și Ischreū (pag. 633—634)

Ba frământa turta bună
Törnă viu gălbuiū în ploscă
Iea vre-o *șapte-deci* la număr,
Șapte-deci de săgețele
Pântru *șapte-deci* tovarăși.

Ilincuța Sandului (pag. 635)

În caic cine mî-și sînt
Duși pe apă, duși de vînt ?
Vre-o *cinci-deci* de Brăileni
Șai-deci de Turci Galațeni
Cu *opt-deci* de Țarigradeni
Și vre-o *sută* Giurgiuveni.

Kira (pag. 647—651)

Două, trei sandale
Petru galióne.
La cărciuma mică
Mică și pitică,
Cu 50 de buți,
C'o *sută* de uși,
Butișóre dese
D'o *sută* de vedre.
Harapul măi bea,
Și a *treia* dicea
Până ici colea
De *trei* orî vâslia,
În pisc îl isbia,
Și'n *două* 'l făcea.
Cinci-deci de becheri,
Trei zile ș'o nópte
Trei zile de vară,
Trei zile de primă-vară.

Nunul mare (pag. 654)

C'o *sută* tot de care
Încărcate de covóre.
Șapte buți alătura
Șapte 'n capete punea.
Șapte fete că'mî gătia
Șapte fete că-mî scotea.

Nunta lui Iancu Vodă (657—658)

Nouă buți de vin scotea,
Nouă buți în șir punea
Vinurile că'mpărția,
Șapte buți pe la nuntași
Două buți la călarași
Șapte fete că 'mbrăca

Neguța (pag. 660)

Când li-i cununa,
De *trei* orî așa,
Așa, tot așa,
De *trei* orî dicea
Și mi'l blestema

3. INTREBUINȚAREA NUMĂRULUI

b) In poesia populară străină

DIN GASCONIA

Petit Pater

Noste-Segne s'es leuat,
 Per nau crampos es passat.
 Nau Marios a troubat

Traducere :

Notre Seigneur s'est levé,
 Par neuf chambres il est passé.
 Neuf Maries il a trouvé ¹⁾.

Pregario dou Sé

Au noum de Diu me cauchi jou.
 Cinq anjouletz que trobi jou :
 Dus as pés,
 Tres au cabes.

Traducere :

Prière du soir

Au nom de Dieu je me couche
 Cinq angelots je trouve :
 Deux aux pieds,
 Trois au chevet ²⁾.

Pater noster, credo

Quoate libès qu'i a au ceu,
 Quoate tems,
 Quoate candeles d'argent.
 Per aqui s'en ban passant
 Lou Boun Diu e la Bierge Mario.

Traducere :

Quatre livres il y a au ciel,
 Quatre temps,
 Quatre chandeliers d'argent.
 Par là s'en vont passant
 Le Bon Dieu et la Vierge Marie. ³⁾

1) Balade, Tom. V. p. 2, 3.

2) Ibid. p. 26, 27.

3) Ibid. p. 36, 37.

DIN AUVERGNE

*Joli Capitaine**(Puy-de-Dôme)*

À la *première* ville,
 Son amant l'habille
 Tout en satin blanc.

À la *seconde* ville
 Son amant l'habille
 Tout en diamant.

À la *troisième* ville
 Son amant l'habille
 En or, en argent.

À la *quatrième* ville
 Il lui dit : «La belle
 Faut nous marier

Nous irons en France
 En toute assurance,
 Vivre en liberté.

À la *cinquième* ville
 Son Galant la mène
 Sur son cheval gris,

À la *sixième* ville
 Le brave roi de France
 Est très réjoui ¹⁾.

4. ENUMERAREA ȚILELOR SEPTĂMĂNEI

a) In poesia populară română

§ 30. Prin enumerarea și numirea țilelor săptămânei poporul a găsit mijlocul de a concretisa timpul.

Săptămâna este o divisiune sau o măsură de timp cu care mintea noastră e așa de familiarisată, încât și-o începue ca ceva concret, așa putea țice chiar material; iar

¹⁾ Paul Sébillot Littérature. orale de L'Auvergne. Paris 1898. Pag. 355, 356.

șilele săptămânei sînt părți ale acestui tot, dar părți așa de cunoscute, în cât pentru fie-care din noi ele își au locul lor anumit, la începutul, la mijlocul sau la sfîrșitul săptămîinii, sau aceluși tot.

E interesant a se studia ce fel își închipue poporul în mîntea lui săptămîna cu șilele ei. De obicei își închipue săptămîna ca formată din șapte dungî sau vârste, din care Duminica e cea mai grósă și mai luminósă. *Marți* și *Joi* sînt de asemenea luminoase, însă *Joi* e mai luminósă de cât *Marți* pentru că *Joi* e mai grósă, ori mai lată de cât *Marți*. Șilele de post: *Luni*, *Mercuri* și *Vineri* sînt mai întunecóse, mai ales *Vineri* e mai întunecósă de cât tóte. *Vineri* însă e și mai îngustă de cât *Mercuri* care de și e mai întunecósă dar e aprópe tot așa de grósă ori de lată ca și *Joi*. *Luni*, e îngustă cam așa ca și *Vineri*. *Sâmbăta* e destul de lată, dară nu-i nici luminósă, nici întunecósă. *Sâmbăta* mai e însă caracterisată prin aceea că e ajun de *Duminică* și un fel de încheere de lucru; de aceea *Sâmbăta* parcă nu prea e și de lucru, ci mai mult o și de cîrpitură sau și suplementară. *Sâmbăta* parcă e și de lucru pînă la amédă numai de și poți lucra și pînă a doua și, *Duminică*.

În mîntea poporului șilele săptămîinii sînt așa de deosebite unele de altele în cât ele forméză părțile cele mai concrete ale timpului. Dăm mai jos exemple de enumerarea șilelor săptămîinii în poesia populară.

Alătura cu enumerarea șilelor săptămîinii socotim la concretizarea timpului și numirile de șile de sêrbători.

Alătura cu acestea póte merge și enumerarea dife-rișilor sfinți.

Iată exemplele:

<i>Ciula</i>		<i>Balaurul</i>	
Joî de dimineța Pe nor și pe ceta	} p. 60	El că mi-a plecat Joî de dimineța, Pe nor și pe ceta	} p. 444
<i>Colind de tinër</i>		<i>Mauolea</i>	
Ađi e Sâmbetă, Mâne Duminică Sâmbetă trecea Și ăiua-mî sosia	} pag. 63	Joî de dimineța, Pe nor și pe ceta	} 460
<i>Plugul</i>		<i>Gântecul Zaveriei 1821—1822</i>	
Plecarăm în o sfintă Joî Măsuraram și'l ararăm Joile văile Mercurile dêlurile		Joî, Joî, Joî, Șaracii de noi, Că ne duce ca pe boi, Și ne tae ca pe oi Șaracii de noi.	} pag. 488
<i>Femeea măritată</i>		<i>Fulga</i>	
Măncăi Vinerea o dată Și Sâmbăta nici-o dată Duminică ajunai Până mi te căpatai	} pag. 271	Intr'o Joî de dimineța Mult e ceta Neguréta	} p. 509
<i>Cântece erotico-bacice</i>		<i>Corbea</i>	
<i>Vară-ta</i>		Foică de cicôre In ăi de inta Joî Mare	} 527
Ba eú nu sint sluga ta Mai adastă joile Pân' s'or face horile.	} p. 336	<i>Vêlcan</i>	
<i>Cânteci vechi solare și supertițiose</i>		In sfinta ăi a Vinerei Pe luciul Dunărei	} 550
<i>Iovan Iorgovan</i>		<i>Iargovan</i>	
Joî de Ćimineța, Pe rouă, pe ceta	} 415	Pe lucișul Dunărei, In ăiua sfintei Vineri	
<i>Trei lebede</i>		<i>Burulén</i>	
Că sintem trei ăile mari : Unaeste Vinerea A doua este Sâmbăta A treia este Duminica	} pga. 422	Foierde ismă creța, Când pe Joî de dimineța, Cam pe rouă, cam pe ceta	} 600
<i>Șerpele</i>		<i>Cântece estice</i>	
Citi Vineri și Sâmbăta, Iar când fu spre Duminică	} 439	<i>Moșnegul (pag. 616)</i>	
		Foică viorea, Iată, mare, se'ntâmpla	

Că Sâmbătă
 'l Logodia
 Duminică
 'l Și nuntia
 Lună uncropul
 Că'i cânta
 Marți acasă mai ședea
 Firman Mercuri îi sosia
 Joi la ôste că'l pornia
 C'a intrat Tătărimea.

Numiri de zile de sêrbători

In colind de insurat (pag. 81)

Ciorapî albișori
 Pantofi gălbiori

Și mi'i sciû purta
 Rar la zile mari,
 Diua de Ajun
 Diua de Crăciun
 Și-a de Bobotéză

In Corbea (pag. 532)

In Vinerea ouelor
 Dinaintea Pascelor.

In Golea (pag. 584)

In Joia Joi-marilor
 In Vinerea ouelor
 In Sâmbêta Pascilor.

4. ENUMERAREA ZILELOR ȘEPTĂMÂNII

b) In poesia populară străină

DIN GASCONIA

Par un jour de Dibès-Sant,
 Noste-Segne s'est bist en croutz.
 Sa praubo mai que lou cridec :
 — «Las ! Moun hill, que bous êi-jou hèit ?

Traducere :

Par un jour de Vendredi-Saint
 Notre-Seigneur s'est vu en croix.
 Sa Pauvre mère lui cria :
 — «Las ! Mon fils, que vous ai-je fait ? 1)

Au Lleit (Au Lit)

Quant me couchi sur la dreto,
 Coum lou petit Jèsus hasèuo,
 Prengui lou Boun Diu per moun pai,
 La Sento Bierge per ma mai,
 Lous sentz per mous amics.

Traducere :

Quand je me couche sur la droite
 Comme le petit Jésus faisait,
 Je prend le Bon Dieu pour mon père,
 La Sainte Vierge pour ma mère
 Les saints pour mes amis. 2)

1) Bladé Gascogne. Tom. V. pag. 80, 81.

2) Ibid. pag. 62, 63.

5. EXPRESIUNI FRAȚIONARE

a) În poezia populară română

§ 31. Ori-ce cuvint pus pe lângă altul mai substanțial, sevesce a-l determina pe acel mai substanțial și a-l face mai plactic ori mai concret *Neculai Cbiornu* e mai plastic de cât *Neculai, trei calici* e mai plastic de cât *calici, jumătate de porc* e mai plastic de cât *porc*.

Sint un număr de cuvinte care exprimă defecte în plus sau în minus, ca *știrb, colțat, chel, bubos, chelbos nă-sos*, precum și expresiunile de *jumătate, a atâtea parte* și termenul de *intreg*; acest fel de cuvinte aū o deosebită putere de a concretisa.

Din tôte aceste feluri noi dăm aci mai jos numai exemple de expresiuni fraționare. Iată :

Colind de preot (pag. 41—42)

Ca să'i erte din păcate
Din păcate *jumătate*
Din greșeli a *treia parte*.

În jocul păpușilor (pag. 120)

Trei lei și jumătate

Haiducul

Fôe verde trei grante
Treciū Oltul *jumătate*

Cântec de dragoste (pag. 326)

Căci d'un an și șapte luni
Mă porți puică cu minciuni.

Fulgă (pag. 510)

Oișorele aduna
De pe urmă le mâna
Și din tôte că-mi răpia
jumătate
a *treia parte*

Doicil (pag. 577—579)

În sat marele sêrbesc,
Jumătate românesc
D'a *treia parte* turcesc

De căud cū m'am bolnavit
De șapte ani și *jumătate*
Că mă cauți și șapte

Cătându-te și șapte,
Șapte ani și *jumătate*

Toma Alimoș (pag. 583)

Da'ti mânia la o parte
Și bea ici *pe jumătate*

li da ploscă haiducescă
Pe *jumătate* s'o goléscă.

Moșnegul (pag. 616)

După mine să'mi oftăți
Și mereū să m'asteptați
Nouă ani și *jumătate*
Cu credință și dreptate

Marcuț Vilézul (pag. 664)

Marcuț dacă mi-l lua
Și la gură mi-l ducea
jumătate că m'l bea
Pe loc se cutremura.

b) In Poesia populară străină

§ 32. In textele de care dispun, n'am găsit exemple destul de potrivite. Totuși cred că și în poesia populară străină trebuie să fi existând *expresiuni fracționare*, întrebuințate ca mijloc stilistic pentru concretisare.

6. EVALUĂRI TOPICE

a) In poezia populară română

§ 33. Cum prin enumerarea Țilelor săptămânii poporul concretisază timpul, așa prin evaluări topice ori prin numiri de localități concretisază spațiul.

De aceste concretisări e nevoie adese ori în poezie, mai ales în poezia lirică, pentru a servi ca termeni de comparațiune pentru evaluarea unui sentiment. De pildă, în cântecul: *Arde foc în Bucuresci*, se descrie un foc grozav pentru a se înțelege puterea unui foc de dragoste, pe care nu-l poate potoli de cât iubita. Iată cântecul :

Arde foc în *Bucuresci*
 Merg scânteele 'n *Popesci*
 Și dogorea la *Ploesci*,
 Iar lumina'n *Câmpina*
 La Cucóna *Zoița*.
 Arde focul și se'ntinde
 Bucuresci' nu s'aprinde
 Numai inima'mi cuprinde
 Și cu flacări o încinde.
 Arde focul mă încinge
 Șapte *judete* nu'l stinge
 Nicî scripcarul cu scripca
 Nicî cobzarul cu cobza
 Numai puica cu gura
 Ii potole arsura.

Tot pentru concretisare poporul întrebuințază și nume proprii de persoane, cum aci e numele de cucóna *Zoița*, Așa sînt și numele de *Vălcu*, *Golea*, *Corbea*, *Chira*, și altele.

Iată încă vr'o câte-va exemple unde se întrebuințază numiri de localități.

In *Trei Lebede* p. 421

Târg frumos n'am mai vëdut
Târg frumos ca'n *Târnova*
Vestit pâna'n *Cladova*
Că e *Târnova* cetate
Cu trei turnuri ferecate.

In *Holera* p. 433

Valcul mare, de'mi vedea
Calu-afară ca'și scotea
Deșeuat l'incăleca
Căraruia apuca
Și mergea, mare, mergea,
Pên'la Nistru c'ajungea

In *Șerpele* p. 439

Colo'n sat la Cătrunesci
Și colo la Andrăsesci.

In *Dobroșan* p. 473

In oraș în *Bucuresci*
In curtea lui Mihnea-Voda
Nimerit'a
Poposit'a
Mare, trei moșnegi bătrâni
Unul e din *Burdușani*
Altul e de la *Ceganî*
Al treilea din *Lupșani*.

In *Radu Calomfirescu* p. 477

In susul *Pitescilor*
D'asupra *Petrescilor*
'N lunca *Călinescilor*
Și-a *Călimănescilor*.

De asemenea In *Iancu Moruți* p. 483 ; în *Fulga* p. 509. In *Geliu Costea* p. 513 ; In *Corbea* p. 528 și în alte multe locuri.

Bolbocén haiducul pag. 604

De se ducea pomina
de la Râmnicul-Sarat
dincolo de Calafat
și'n Brăila pe uscat
de Vasile Bolbocénu

Milu Sglobiul pag. 499

Din țară Moldovei
Până'n susul Vrancei
 mai sus
 la Cobia
 mai jos la Vlasia

6. EVALUARI TOPICE

b) În poesia populară străină

§ 34. În textele de care dispun, n'am găsit exemple potrivite, cred însă că trebuie să existe și în poesia populară străină acest fel de mijloc pentru concretizarea spațiului.

c) Caracterile particulare privitoare la formă și la fond

§ 35. Caracterele aceste prin natura lor ajută cași forma să fie atrăgătoare și fondul să se pună în evidență; sau făcând parte din fond ajută forma, ori făcând parte din formă ajută fondul.

Unele din aceste caractere sînt, însă, comune poeziei populare române și celor străine, iar altele sînt particulare numai poeziei populare române.

Vom face observările trebuitoare asupra fie-căror din aceste caractere, la rîndul lor.

A. CELE COMUNE

1. ÎNTREBĂRI DESCRIPTIVE

a) În poesia populară română

§ 36. Când întrebăm, întrebuițăm un anumit ton. Tonul cu care întrebăm e cu totul deosebit de acela ce întrebuițăm când povestim. Tonul întrebător ne atrage atențiunea sa și de a căuta să dăm răspuns sa și de a asculta ce răspuns va da altul.

Acéstă proprietate a tonului întrebător face pe ómeni să întrebuițeze acest ton, căutând să-l utilizeze și acolo unde propriu-*dis* n'ar fi loc de întrebare. Mai a les în descripțiuni, care pot câte odată să fie prea lungi și nu destul de interesante, se întrebuițază tonul întrebător sau întrebările. Așa întrebuițază poporul întrebările descriptive în poesiile sale. Și poporul chiar face multă întrebuițare de forma întrebătoare pentru că și are mai multă nevoe, fiind că poesia populară fiind orală și cu totul nestabilă ori fugitivă, are nevoe de un ajutor care să atragă mereu atențiunea să nu se pérdă nici un cuvînt.

Tonul întrebător sau întrebările descriptive se întrebuițază în literatura populară a tuturor popórelor și este un caracter nu numai al versului ci și al prosei. Aci noi însă urmărim numai întrebările descriptive din poesia populară, sau mai bine *dis*, numai întrebările descriptive din versurile populare.

Iată un număr de exemple din colecțiunea G. Dem:

Colind ds tinër

Ce 'mí e sus pe lângá cer? } Q
Din gurița ce-mí grăia? } Q

Botezul (pag. 23)

Cine 'mí șéde în el?
Vorba ce l-era?

Colindul Sf. Ión (pag. 24)

Cine șéde 'n el?

Christos, Crăciun și Sf. Ión (p. 25)

Dar ce mí-a visat?
Cine 'mí șéde 'n el?

Christos și Apostolii (pag. 28)

Da 'n cap ce 'mí punea?

Colindul lui D-deú (pag. 29)

În rîu de vin cine mí-se scaldă?

Colindul Archangelilor (pag. 33)

De departe ce 'mí vedea?

Tóder Diaconul (pag. 36)

Măre ce 'mí făcea?

Colind pentru familie (pag. 39)

Dar în pórtă cine 'mí șéde?
Și din gură ce 'mí grăia?

Colind de feréstră (pag. 40)

Porumbelul ce 'mí făcea?

Colind de păstor (pag. 41)

Dar merézul unde l'a pus?

Colind de preot (pag. 41)

Dar în el ce mi se vede ?
La ostrov cine că 'mi vine ?

Colind de vitéz (pag. 52)

Dar pe unde datu 'mi-aū ?

Colind de vitéz (pag. 53)

Dar pe acolo cine 'mi vine ?

Ciula (pag. 59)

Ce te 'ntristezi ?
Și mereu oftezi ?
Dar pe Olt cine vine ?
Dar în légân cine șede }
p.

Colind de tinér (pag. 62)

Calul cum își îngrijesce
Și cu ce-l îngrijesce ?

Colind de flăcău (pag. 64)

Cine își hrănesce ?
Și-și îngrijesce ?

Sandul (pag. 69)

Ce ți-e calul asodat ?
asodat și ne-adăpat ?
Aī gonit ori te aū gonit ?
aī gonit ori aī fugit ?

Colind de tinér neinsurat

Hora mândră se spărgia
iar cutare cum pleca ? }
p.

Radul (pag. 73)

Stavile cine le bate
iar în légân cine șede ?

Radul (pag. 74)

Cine 'n lume s'ar afla ?
pe murgul d'ar devăra ?

Colind de insurăței (pag. 77)

Dar în pat ce-i așternut ?
Covor verde de mătase
Capătăiū ce mi-este pus ?
Este o pernă peștriciōră
Dar ia pat cine 'i culcat ?

Colind de flăcău (pag. 80)

Cine 'n lume s'o afla ?
S'o afla și adevăra
Merii de mi-o săgeta ?

Leagănul (pag. 83)

Iar cutare de auđia
Ce răspuns îi trimetea ?

Colind de insurat (pag. 78)

Đara danțul cine 'l trage ?

Viclem (pag. 104—105)

Dar cine va cuteza
Unul dintre Istrailiteni
Capul a le sfărma
Puternicilor Viteni ?
Dinsul domnul domnitor
Dinsul craiul erailor
Impăratul 'mperaților ?

Vasilca (pag. 135)

Sus sint înalte mânăstiri
Mânăstiri
Nalte zidiri
Iar în ele cine șede ?
Șede maica și cu fiul
Și 'mi judecă pe Siva
De ce 'mi ești așa grasa
Și frumōsă ?
Intrebând'o, ispitind'o
Ce a bēut și ce a mīncat
De-are trupul așa 'ncălcăt ?

Orație de nuntă

Cu ce trébă mare
Ați venit la noi ? }
p.

Ce mă 'ntrebați d-vóstră
 In grab de venirea nóstră ?
 Ce este acéstă mulțime ?
 De ținut ochi și gură cască ?
 Și se tem că le mănâncă ?
 Dar ce, nu descălecați (172).

Orație de peșit (pag. 172)

Cum trăiți, cum vă aflați

Orație de nuntă

Dar ce umblați,
 Ce căutați ?
 Ce umblăm
 Ce căutăm
 Cine sînteți d-vóstră
 Să ne luați
 Sama nóstră ?
 In ce voia vă aflați (176).

Rugăciuni de copii către sf. cruce.

Demoni răi, neînblânziți
 Pentru ce 'mă ispânziți

Ruga (pag. 273)

Ș'acolo ce 'mă audia ?
 Ș'acolo ce imi vedea ?

Dorul grei (pag. 277)

De ce m'ai îmbetrănit ?
 Ca să sciu să te jălesc

II Doine (pag. 280)

Copilașii, mici
 Copii mărunței
 Ca bobul de mei
 Ce ar fi făcend ei ?

Năiță (pag. 288)

Frunză verde de măr dulce
 Pe Nae la grópă îl duce.
 Iar de plâns cine mi 'l plânge ?

Iancu Jianul (pag. 291)

Din creștet până 'n pămînt ?

Hoțul de cai (pag. 299)

«Spune, spune, putu de cuc
 «Căisorii und' se duc ?

Militarul (pag. 300)

Murgul meu cui să rămăi ?

Sărutulul pag. 309)

Fóe de sulfina,
 Cine 'mi tot suspina
 De-vale 'n grădina ?

Căntece bachice (pag. 329)

Fóe verde balaboiu,
 Ce cați Barbule la noi ?
 Aă nu sînt fete la voi ?

Fóe verde balaboiu
 Iar vii, Barbule la noi ?
 Ce, nu sînt fete la voi ?

Barbul (pag. 329)

Barbule din Răsuceni,
 Ce cați la noi în Strâmbeni ?
 Ce cați Barbule la noi,
 Ori nu-s fete pe la voi ?

Burlacul (pag. 330)

De dor de inimă rea
 El în cărciumă intra
 Și la beutura bea
 Și din gură ce ăcea ?

Ungurul (pag. 334)

Ungurene vreme rea
 Ce-ai catat în țara mea
 De m'ai scumpit făina
 De m'ai mănecat slămina ?

Nașul și finul (pag. 334)

Ba-te crucea de fine,
 Dar-ce avea țonța cu tine ?

Fata urâtă (pag. 337)

Cine naiba să te țiea
C'o buza de cincî oca?

Nișule de la Munteni

Foicică trei coceni	} 338
Nișule de la Munteni,	
Ce-ai cătat la Moldoveni?	

Toboșanca (pag. 339)

Cu ce sburător te-ai prins
Ochișorii de ți-ai stins?
Cine mi te-a sărutat?
Buzele de ți-a mușcat
Cu ce tinăr te-ai iubit
Fața de ți-ai vesteșdit?

Craii (pag. 339)

Fôe verde ș'o lală
Ce cați neică pe șosea?

Varianta (pag. 340)

Verde fôe păpălău
Ce cați mândră pe colnie?

Nașa și finul (pag. 342)

— Frunză verde lemn uscat
Nu ți-o fi, finé, păcat?

Piteșténchiu (pag. 343)

— Garofiță din Pitești,
 alba ești,
 frumósă ești,
In lume cum mai trăesci!

Cucul (pag. 344)

Ce te plimbî pe hătătura
 ă nu ți-e inimă buna?

Cucul (pag. 345)

Dar din cântec ce 'mî cântî
Și din gură ce-'mî spunî?

Cucul (pag. 347)

Cucule, unde ai ernat?
De mîncare, ce-ai mîncat?

Păsărică 'naltă, 'nvolță,
Ce mi 'ți stai tristă la pîrtă?

Șerpele (pag. 440)

Pîn să scôta ce să bea
Pînă ce setea și-or tăia
Ochii-și negrii de-arunca
Și când colo ce-'mî vedea?

D'alei neică neiculița,
Cu ochii mici de șerperița
Voinicel cu chip drăguț
Dintre furcă, dintre puț
Ce 'mî stai neică tolănit
Cu fața spre răsărit?

Ochișori de 'și arunca

Pe năgarea	} (pag. 442)
cîmpului	
Spre resarea	
Sôrelui	

Intr'acolo ce 'mî vedea?

Balaurul (pag. 442)

Fôe de-alunică
Cine se 'ntunecă
Joi de diminéță
Pe nor și pe ceta?

Focul de 'mî zăria
frigărea lua
La foc că mergea
Și se apropia
Dar când ajungea
Ce grôză vedea?

Voinic tinerel
Nalt și subțirel
Ce te socotesci
Și mă tot privesci
Țiind frigăruica
De fript păsăruica?

Voinic tinerel
Nalt și subțirel

Strain și bogat
De arme n'șesat
Ce asmuți soimei
Și ogăreii?

Brumărelul (pag. 450)

Voinicelul mi-o privia
Somnul dulce cum dormia
Și mereu se tot gândia
Și mereu se socotea
Ș'o deștepte în grab, ați ba?

Nunta unde mi-o făcea
Hora unde mi-o învârtea?

Brumarul (pag. 453)

D'alei tînără Domnița
Cu flori galbene 'n cosița
fir'eii fată
orî nevastă
orî dîină
Din cer picată?

Dar tu cine să fii ôre
Voinicelule călare
Alb ca fulgul de ninsóre?

Manole (pag. 460)

Noiaș
purcareaș
Ce mi 'i răspundea
Porcii tot păzind
Murmura întorcînd
Nu cum-va ai vîdut
Pe unde ai trecut
Un zid învechit
De mult parasit?

Radu Calomfirescu

In susul Pitescilor
D'asupra Petrecilor
In lunca Călinescilor
Ș'a Călimănescilor
Sóre mândru a răsărit
Orî florile aî înflorit?

(pag. 477)

Iancul mare (pag. 482)

— Dintre cincî-deci de agale
Dintre cincî-deci de pașale
Care 'mi este Iancul mare?

Cântecul Brăilei

Săracă Braila noastră,
Cine o să te stăpînescă?

Bătăia Ruso-Maghiară din 1884
(pag. 489)

— Frunză verde lemn uscat,
Unde 'i drumul la Banat
Cu Ungurul să mă bat?

Frunză verde măr sălcii,
Unde 'i drumul la Sibiu
Unde a fost bătăia întâiu?

— Foicică călțunaș,
Ungur, ungar, ungaras,
Fața de trandafirăș
La Muscal de ce te lași?

Foicică ș'o lălea,
Ungurul, dacă vedea,
El din gură ce 'mi ținea?

Căntece haiducesci

Mihul Sglobiul (pag. 496—500)

Pe la meș de nôpte
Ce frunză de bate
Cu flori de mórte?

Mihul se trezia
Și ce mi 'i ținea?
— Murgulețul meu,
Călișorul meu
De ce mi-ai cotit
Și te-ai poticnit?
Iă spune 'mi ce 'ti pasă
Și ce mi te apasă

Au șeaua
Orî zăua
Orî dalbe plocate
Orî scumpele arme,
Orî trupușorul meu,
Ți se pare greu,
Că 'i necununat
De nimic stricat?

—
Calul Mihului
Fiul codrului
Să móră de sete

Și de erbă verde ?
Murgul d'auđia
Se cam rușina
Și ce mi 'i ăicea ?

Nu știu că-i unul Mihul
Sglobiul

Frate ca leul
Și văr cu șoimul ?
Mihul se tređia
La ei se uita
Și ce le grăia ?

Stefan Vodă (pag. 500—503)

— Dar tu, surióra mea ?
Neica nu te asculta !
La mine de ce ai venit ?
Aú haine ți-ai ponosit,
Aú Vodă mi te-a gonit,
Aú ție ți-o fi sosit
Vremea de căsătorit ?

— D'alei surióra mea,
Nu știu că-s bólă de drac
Și viú Domnlor de hac ?

— Spune-mi mie, flăcaș,
Spune 'mi mie, clobănaș,
Știi tu drumul
Codrului
Până la fagul
Miului
Miului
Sglobiului,
Miului
Hađducului ?

La fag, mare d'ajungea,
Fagul de 'i-l aréta,
Ce vedea se spăimânta,
Că Miul ce mi 'și făcea ?

Corbea

Maí aprópe se dádea,)
Mă-sa ce mi 'i răspunea ?) p. 528
Suflet parcă 'i maí venia)
Și din gură ce 'i ăicea ?)
Muma Corbiș se 'ntorcia)
Și la curte ce 'mi gasia ?) p. 53 op. 85 p. 528

Maí aprópe că venia)
Și din gură ce grăia ?) p. 530
Tapa că și-o alegea)
Apoi, mare, ce 'mi făcea ?) p. 531 p. 530

Badiul

Și 'mi căta, cât imi căta)
Ei de cine 'mi întreba ?) p. 538
Dar céusul ce 'mi făcea)
Dintre Turci se alegea) p. 530
Iar acolo ce vedea)
Pe Neculcea mi 'l gasia ? (p. 539)
Badiulésa de 'l vedea)
Badiulésa ce 'mi făcea ?) p. 544
Apoi mare ce 'mi făcea ?)
Mana pe cofa punea) p. 540
Slobozenie că 'i ăa)
Și Neculcea ce 'mi făcea ?) p. 547
Apoi Badiul ce făcea ?)
Măna 'n paloșe punea) p. 548
Iar Neculcea ce făcea ?)
Bună ăiua că 'și lua) p. 549
Și cu ea se sfătuia)
Apoi mare ce 'mi făcea ?) p. 540
Fóe verde ș'o lalea)
Apoi Badiul ce 'mi făcea ?) p. 549

Válcan

Dar într'insul cine 'mi șéde)
Când p'o rana, când pe cóte) p. 550
Pe coróre verđi culcați)
Și de arme încărcați ?)
Nedea, mare, ce 'mi făcea ?)
Pe Válcan il părăsia) p. 551
Válcanés' se deștepta)
Și, când colo, ce vedea ?) p. 555
Iar mândruța ce 'mi făcea ?)
Bine vorba nu sfărșia)
Și Válcan ce imi făcea ?) p. 557

Iorgovan

Dar înăuntru cine șéde ? (p. 558)

Stanislav (pag. 574)

— Bună ziua, babă grasă,
Chip ales de jupânésă :
Nu ți-e flacăiașu-acasă ?

Doicil (pag. 578—579)

Au haine
C'ăi fi dorit
Și flori
Ăi fi ponosit
Orî ție că ți-a venit
Vreme de căsătorit,
De ești tristă și oftezi,
Din ochi negrii lăcrămezi,

Toma Alimoș (pag. 582)

Ochi negrii de 'și arunca,
Peste câmpuri se uita
Și departe ce 'mî zăria ?

— D'alei Toma Alimoș,
Haiduc din țarn de jos,
Nalt la stat
Mare la stat
Pe la mine ce-ai cătat ?

Manea stînga
Iși întindea
Să fea plosea
Și să bea
Iar cu dreapta
Ce 'mî făcea ?

Foică micșunea
Vreme multă nu trecea
Și pe Toma îi ajungea
Môrtea négră, môrtea grea,
De pe cal descălica

Ochiul
Se 'mpăejena,
Capul
I se învîrtia
Și 'n des codru se pleca
Iar din gură ce 'mî grăia ?
(pag. 584)

Gheorghelaș (pag. 593)

— Ba ȃic d'eu, pre legea mea
Că nu am pe nimenea

Dar asară, pe 'nserat
Mânătorul ce-a făcut ?

— Fôe verde crăci de teiú,
Legea ce n'ăi, Macoveiú,
Cin' te scôse 'n ochi-meî ?
ȃile tale
Sfârșite
Păcatele mele
Multe

'Ți feaú calul, îți feaú oile,
Și 'ți scurtez și ȃilele
Că scii ôre, aiú nu scii
Că 'n Ghisdita mé gasii ?

Burulean

Fôe verde Ismă crêta
Când fu Joi de diminêta,
Cam pe roua, cam pe cêta,
Cađui lui Burulean grêta,
Și grêta de diminêta
È scurtare de viața.
Iar el mare, ce 'mî făcea ?
(pag. 600)

Multă vreme nu trecea
Césul prânzului sosia
Cositorii înceta
De cosit nu măi cosia
De mămăligă că 'mî punea ;
Alții luleúa
aprindea,
La umbră mi se culca,
Iar Burulean ce mî făcea ?
(pag. 601)

— Burulene, om ciúdat
Io prin sat
Nici nu ți-am dat,
Pui de gâini nu ți-am luat :
De ce dar m'ăi injurat ?
(pag. 602)

Bolbocean Haiducul

Fôe verde ș'un pelin
La cărciumă lui Calin
Bolboceanul bea la vin ;

Fôe verde de suşaiū
 Bea cu Creţul
 Neculaiū ;
 Ş'apoi verde de hameiū
 Bea cu tînêrul
 Mateiū
 Bea vînul
 Cu vedriţa
 Rachiul
 Cu ploschiţa.
 Dar maică-sa ce 'mî graia,
 Şi din gură ce 'î dîcea ?
 (pag. 602—603).

Busuioc

Potera îl inconjura
 Potera mi 'l cauza
 Ca să 'î scurteze vieţa
 Dar Busuioc ce făcea ?
 (pag. 605).

Băcul Haidueul (pag. 605).

Foicică de pe lac
 Cine 'mî sue la cerdac
 Mai în jos de Tarigrad ?
 Inalţatul de împêrat
 De erî nôpte s'a sculat.

Moşnegul pag. (616).

Foicică ş'o lalea
 Moşul, mare, ce făcea ?
 Un pahar de vin lua
 Cu vin negru că 'l umplea
 Şi mesenilor dîcea :

Despărşirea (pag. 622).

Iar Ghencea
 Ce 'mî făcea ?
 Nevestica îşi sâruta
 Două lacrămi 'î lăsa
 Dîua bună că-şi lua.

Înceuţa Săndului (pag. 635).

În caie cine mi-şî sint
 Duşî de apa, duşî de vînt ?
 Vr'o cinci-şeci de Brăileni

Şei-şeci de Turci Galaţeni
 Cu opt-şeci de Tarigrădeni,
 Şi cu o sută Giurgiuveni
 Adunaţi de beşlêga
 Beşlêga de Oréva.

Dar ce e, ce s'a întîmplat
 Lumea de s'a adunat ?

Săndulêsa ce 'mî făcea (p. 637)

Iencea Săbiencea (pag. 639)

Dară Iencea ce 'mî făcea ?
 El din gură 'î rîspundea :
 — Alei, soră Stăncuţa,
 alei soră draguţa
 Afară mē îmboldia frica.
 În casă nu 'mî-e nimica !

Domestică. Kira

Dar cine le 'ncarcă ? (p. 64).
 Până le 'ncarcă.
 Vinul unde 'şi bea ?
 Vin cine 'mî vindea
 Şi 'mî Cărciumăria ?
 Kira'auđia (p. 648)
 Ce mi 'î rîspundea ?
 Dinu ce 'î graia ? (p. 650).

Nunul mare

Şi fata de unde o ũea ? (p. 653).
 Fôe verde ş'o lalea
 Cu ce nuntă şi-o nuntea ?
 Nunul mare ce 'mî făcea ? (p. 656).

Nunta lui Iancu-Vodă

Dar fata de unde o ũea
 Linu, mare ce 'mî făcea ?
 Iar din gură ce 'mî dîcea ?
 Şi din gură ce 'mî graia ? (p. 657).
 Dar naşu sêū ce 'î dîcea ?
 Şi din gură ce 'mî dîcea ? (p. 658).

Nega

Într'însa cine se vede ? (p. 660).

<p><i>Drăguța înșelată</i></p> <p>In ea cine șede? (p. 661).</p> <p style="text-align: center;"><i>Neguța</i></p> <p>Dar Neguța ce făcea? (p. 662).</p> <p style="text-align: center;"><i>Nevasta rătăcită</i></p> <p>Și din gură ce-i ținea? (p. 663).</p> <p style="text-align: center;"><i>Marcul Vitézul</i></p> <p>Și ea, mare, ce 'mă făcea? (p. 664). Și cu vorba ce 'i ținea? (p. 665). Și din gură ce 'mă ținea? (p. 666). Sluga, mare, ce 'i ținea?</p> <p style="text-align: center;"><i>Marcul Vitézul</i></p> <p>Dar la masă cine șede? (p. 667). Cu paharul cin le da? Ea, mare, ce mi 'și făcea? (p. 667). Sluga, mare, ce 'mă făcea? Dar la urmă ce făcea? (p. 668).</p>	<p style="text-align: right;"><i>Tudorel</i></p> <p>Tudorel ce mi 'și făcea? (p. 668). Ce țară doresci? (p. 671). Ce țară poftesci? Țara unгуресcă Sau țară Nemțescă? Tudorel ce mi 'și făcea? (p. 672). Sócră-sa ce 'i răspundea (p. 674). Și din gură ce 'i ținea?</p> <p style="text-align: right;"><i>Tudorel</i></p> <p>Dar cine mi le-a clădit? (p. 675). Dar unde cărcumăria?</p> <p style="text-align: right;"><i>Juganii</i></p> <p>D'un arcan mi 'și impletia (p. 688) Și din ce mi 'l tot făcea? Și ei, mare, ce 'mă lingea? (p. 689) Atunci, mare, ce fac ea? Foicică colilie (pag. 690) Cine 'mă sbóra pe câmp ie? Moș Drăgan ce măi făcea? (p. 691)</p>
---	---

b) In poesia populară străină

§ 37. In textele pe care le am la dispoziție nu găsim exemple destul de potrivite, pentru că și poeziile în care le găsim nu sînt drept populare. Eă sînt convinși însă că *întrebările descriptive* exista în toate poeziile adevărat populare.

Nu caut numai de cât a găsi acum exemple în poesia străină pentru că lucrarea de față are de scop mai mult de a anunța unele lucruri de cât de a le trata aprofundat.

In trecut putem cita ca exemplu de întrebări descriptive, mai multe locuri din bucata: *Liebesprobe*.¹⁾

1) Des Knaben Wunderhorn von Armin, und Clemens Brentano, Berlin Erster Theil. p. 70,71.

2. REPETIȚIA FORMULELOR

a) In poezia populară română

§ 38. Numim formulă o grupă de cuvinte care se repetă de două sau de mai multe ori în aceeași bucată de poezie și chiar de prosă.

Formulele fac mai multe servicii : se întrebuintează :

- a) Ca mijloc de recapitulare,
- b) Ca conjunctive sau legătore,
- c) Ca atributive.

Ca mijloc de recapitulare formulele servesc a reaminti ore-cum ceea-ce a fost vorba mai 'nainte. Reamintirea acésta însă, a ideilor de mai 'nainte pe lângă ideile noué de acuma, servesc ca un fel de legătură și ast-fel formula devine conjunctivă.

O formulă pôte fi numai recapitulativă sau numai conjunctivă sau și amîndoué deodată și acesta e cazul cel mai obicinuit.

In vorbirea obicinuită și in frasă, poporul face legătura prin repetiția unor vorbe, de pildă :

Iar când ridică ochii in sus iaca'l *vede pe Smeu*. Iar după ce'l *vede pe Smeu*, merge tot înnaite..... și când ajunge aprópe de dînsul, atunci dîce: *acuma ce-o da D-đeu*. Iar după ce dîce *acuma ce-o da D-đeu*... etc.

Ací vorbele : *vede pe Smeu* și *acuma ce-o da D-đeu* servesc ca legături.

Când formulele cuprind însușiri de ființe ori de lucruri, atunci sint atributive.

Iată formule din colecțiunea G. Dem. :

Repetiția formulelor se găsește și in poezia celorlalte popóre.

Colind de tinër (pag. 20).

Cântători
Lucefcri
Ispititor } de 2 ori

Colind de om cu trei feciori (p. 22).

Trimisese
Adusese } de 3 ori

Colind de bêtrân (pag. 30).

Scaldă-se
Baiază-se } de 5 ori

Colind de voinic străin (pag. 46).

Voî slugă de domn
dréptă
și înțeléptă } de 2 ori

Colind de tinër anume Ion (p. 49).

Dă-mi'l taică, dă-mi'l
Dă-mi'l maică, dămi'l } de 2 ori

Colind de oștén (pag. 55).

Pasci, murgule, pasci
Pasci să mi te'ngrași } de 2 ori

Bieteim (pag. 107).

Poruncă prea înalte
Impărate } de 10 ori

— pag. 108 —

O deî ai deilor
Ai cărturarilor
Ai Saducheilor
Și ai fariseilor } de 2 ori

— pag. 110 —

Am umblat
Am cercetat } de 4 ori

— pag. 112 —

Ce-î auđi de la mine
Să nu ésa de la tine
Și să nu mai scie nime } de 2 ori

— pag. 115 —

Am umblat
Am cercetat } de 2 ori

Restriștea (pag. 280).

Frunză verde foî de nuc
N'am o cale să mă duc
Să mă duc din acest loc
Că e loc făr de noroc
Și-o siliște
Făr de triște } de 2 ori

Mă miram (pag. 303)

Mă miram, puică miram
Mă miram de ce slăbiam
Și pricina n'o găsiam } de 2 ori

Marișica din Ploești (pag. 316).

Albă ești
Frumósă ești } de 2 ori

Sórele și luna (pag. 410).

Lumea 'n lung și lat
Țara románescă
Și moldovenescă
Lungiș
Curmeđiș
Măre, noué ai
Tot pe noué cai } de 2 ori

Iléna Simziana

Dómna florilor
Și a garófelor } de 5 ori

Iovan Iorgovan (pag. 419).

Iovan Iorgovan
Fecior de Rímlén } de 3 ori

Trei lebede (pag. 422)

Cu capul de diamant
Și cu ochii de smarand } de 3 ori

· *Ōia năsdraṽană* (pag. 435).

Oiṽa, oiṽa
Oiṽa plaviṽa
Oiṽa balană
Cu lâna bârsană

} de 2 ori

Să le mai spuī iar
De n'o fi 'n zădar
Să le spuī aṽa
De te-or ascultia

Strunga oilor
Jocul mieilor
Dorul băcilor

} de 2 ori

Ṗarpele (pag. 43).

D'aleī neică frăṽiorī
D'aleī neică vinători
Ce grea sete m'a coprins
Inimiōra cā mi-a încins

} de 2 ori

Frunṽuliṽa mēr sālcīu
Frăṽiorul mijlociū
Ṗi din fire cam sglobiū

} de 2 ori

Frăṽiorul cel mai mic
Cel mai mic
Ṗi mai voinic
Ce-ī cu statul de copil
Iar cu sfatul de bătrân

} de 2 ori

Trecu un cēs, trecu douē
Trecură până la nouē

} de 2 ori

El pe loc ce-a ascultat
Jumētate e 'mbrăcat
Jumētate desbrăcat

} de 2 ori

Ba căpestre mi-a nădit
Frīu de frīu a tot lungit
Ca un lanṽ a închipuit

} de 2 ori

Mai voinicule drăguṽ
Dintre furcă dintre puṽ
Ce e nu-mī prea pare bine
Că vēd neica nu mai vine

} de 2 ori

Proctetul dacă-l'auṽia
Proctet, mare, zimbăia
Că luī bine cā-ī parea
Faṽa i se înveselia
Ochii 'n cap īī strālucia
Limba i se deslega
Ṗi din gură mi'ī ḽicea
Vorbă dulce-ī rēspundea

} de 2 ori

Balaurul (pag. 444).

Délul Piscului
Codrii Nistrului
Câmpii Leṽiei
Ṗi-af Ṗovedriei

} de 2 ori

Voinic tinerele
Nalt Ṗi subṽirel

} de 2 ori

Frigarea gāsia
Pasaria scotia

} de 2 ori

Ṗoimī cā trimetea
Ogarī
Asmuṽia

} de 2 ori

La sōre sclipind
Ca focul lucind

} de 2 ori

Un tinēr Huṽan
Puiū de Moldovan

} de 2 ori

Pasă de mē scōte
Din gură de ṽerpe
Din sudorī de mōrte
Că te-oīṽ prinde frate

} de 2 ori

Ia lasă drumul
Ṗi-apucă câmpul

} de 2 ori

Mai mult nu mai pōte
De arme bogate
La brău înṽesate

de 2 ori

Brumărelul (pag. 450).

Nu mai plānge Ṗi ofta
Ci te scōlă de-acolea
Ṗi dă neichii guriṽa

} de 2 ori

Copiliṽa mi-l privea
Ṗi cu vorbă'ī rēspudea

} de 2 ori

N'mi mai cere gurița
 Ca ți-o părea rău de ea
 Eū nu sunt de-o fată mare
 Să dau gură la ori-care
 Si voinicului calare
 Ci sint flóre
 De pe mare
 Cine mă miróse móre?

}
 de 2 ori

Merla și Sturzul (pag. 457).

Merlița, merlița
 Pasere pestrița
 La códă lătița
 La cioc porumbița
 La gură plăvița

}
 de 2 ori

Meșterul Manole (pag. 460).

Var și cărămidă
 Că-i pustie multă
 Că-i lucrare lungă

}
 de 3 ori

Ori-ce te-am rugat
 Tóte mi le-ai dat
 Dă Dómne și acum
 Să iasă pe drum

}
 de 2 ori

Manole, Manole
 Meștere Manole
 Didul că mă stringe
 Țișóra imi curge
 Copilașu-mi plinge

}
 de 2 ori

Iancul Mare (pag. 480).

Turcesce-te, Iancule
 Turcesce-te beiule
 Beiule, creștinule

}
 de 3 ori

Lasă-ți legea românescă
 Și te da'n legea turcescă

}
 de 2 ori

Kara-Gheorghe (pag. 481).

Kara-Gheorghe s'a jurat
 Pe sabie, pe măsrac
 Să lase Giurgiul sărac

}
 de 2 ori

Miul Sglobiul (pag. 496-500).

De-un mândru cântec
 Cântec de voinic
 Din cobuz de os
 Cu cue de tufa
 Inima'ți răsuflă
 Cu fundul de sticlă
 Inima'ți despică
 Cu fire de sirmă
 Inima-ți sfărimă

}
 de 2 ori

La Cobia
 Mai jos
 La Vâslea

}
 de 2 ori

La valea
 adâncă
 La poteca
 strimta

}
 de 2 ori

Doicil (pag. 578).

Deliul
 Tătarului
 Din fundul
 Bucégului

}
 de 2 ori

Toma Alimoș (pag. 584).

Bine vorb nu sîrșea (de 2 ori)

Bolobocén haiducul (pag. 603)

— Mai, Vasile, Bolobocene
 Bolobocene
 Rimnicene

}
 de 2 ori

Kira (pag. 647).

Un arap buzat
 Negru și ciudat
 Cu solzi după cap
 Cu mustăți de rac
 In spate cocoșat
 Nu poți să-ți ții risul

Kiră Kiralina
 Frumușică diuă
 Rumenă
 Calină
 Flóre din grădină

}
 de 3 ori

Nunul mare (pag. 653).		Măicuța, măicuța In lume draguța) de 2 ori
Care-mi era mirele	} de 2 ori	Kira (pag. 643).		
Mirele ginerele		Kiră, Kiraliană	} de 5 ori	
Inalța umerile		Flóre din Grădina		
Nunta lui Iancu-Vodă (pag. 657).	Rumenă, calină			
Și s'alérgă mirele) de 2 ori	Neguță (pag. 658).		
Mirele ginerele		Trei frați	} de 3 ori	
Neguță, Neguță		Kirii		
Nu cum-va te dóre		Hoiții		
Pe la cingétóre		Brăilii		
Pe la ochișóre		Serpii		
Pe la căpușor		Dunării		
Aí simțit vre'un dor?				

b) In poesia populară străină

§ 39. De și nu putem da aci exemple de *repețire de formule* în poesia populară străină, totuși credem că există

3. ALTERNATIVE DE CONTRAST

b) In poesia populară romină

§ 40. Intrebuințarea alternativelor de contrast e un mijloc de a accentua, de a întări ori de atrage mai mult atențiunea asupra unui lucru. Accentuarea capetă și mai mare putere când alternativa de contrast e pusă sub forma interogativă.

In forma interogativă, alternativa de contrast se prezintă sub forma împunetóre a unui ultimatum: ți se cere un răspuns categoric, îngrijitor, care trebuie neapărat să ți atragă atențiunea. Vra să ȃică *alternativele de contrast* sînt încă un mijloc de a atrage atențiunea asupra fondului, rupënd monotonia povestirii. Iată exemple de alternative de contrast:

Colind de ferăstră 58

Dormiți nu dormiți

Scii ori nu scii?

Lacul roșu
Ce nu-i roșu

Până 'n pod de ôse
Ce nu-i de fel d'ose
Pân la pod de carne
Că n'a fost de carne.

Colind de flăcău 64.

Cine rău tot hrănesce
Și mi-și îngrijesce?
Cutare își hrănesce
Și nu-și îngrijesce

Colindul cerbului

Fiind-c'ați fugit
Pe dél inverdit
Fînd-că n'ați fugit
Pe dél inverdit.

Sandul

Ai gonit ori te-au gonit?

Colind de flăcău

Vedeți aū nu vedeți
Cele lungi în verđi
Acei munți cărunți

Către sfînta cruce 188.

Și nu-i casă ci'i cetate
Cu ferestrele 'nzăuate.

Jocul de a scaunele 195.

Eū nu sînt o biéta fată
Ci sînt o mătușă bétă.

Ollenesc 318.

Spune-mi mândro mergi nu
mergi
Ori poteca sa'mi deslegi.

Spune-mi mândro vrei, nu vrei
De mē ieī de nu mē ieī
Că cōlea mē rōgă trei

Dragostea la bătrânețe 326.

Nu sciū vînturī le luară
Ori dușmanii le furară

Blestemul 438.

Imi dormia ori nu-mi dormia
Că iată se pomenia

Șerpele 439.

Departē mare, departē.
Departē și nu prea fōrte

Mierla și Sturđul

De vrei ori nu vrei.

Meșterul Manole 460.

Lucra nu lucra
Dormia nu dormia

Iancu-Mare 481.

Tōte că'i le dedea
Iancu tot nu se tu

Iancu Maruzi 443.

Nu e sōre rēsărit
Ci 'mi-e Iancu împodobit

Miul Sglobiul 499.

Voī scii
Nu să hađuciți
Nu să biruiți

Fulga (509—513).

Fōiă verde ismă creța
Ni 'mi e cētă
Negurēța
Ci 'mi-e numă de o albēța

4. ACOMODAREA FORMULELOR

a) In poezia populară română

§ 41. Prin acomodarea formulelor, înțelegem potrivirea aceleiași formule pentru diferite persoane și diferite împrejurări.

Prin acomodare, formulele pe de-o parte ajung a se repeta de mai multe ori, iar pe de altă parte capătă și ele un fel de nuanțare care le scapă de monotonie.

Acomodarea formulelor le mai deosebesce și de refrenurile obicinuite care sînt stereotipe.

Formulele acomodate nu sînt de cît tot formule însă nise formule ôre-cum împrôpătate.

Iată exemple de acomodare de formule din poezia română, colecția G. Dem :

Colind de tinăr (pag. 20)

Mis'a dorî	Ce veți dorî
cântători	cântători
lucéferî	lucéferî
spititorî	ispititorî.

Colind de om cu trei feciori (p. 22)

Alemescé limbî de șoimî
limbî de șoimî și grași berbeci

Trimese la limbî de șoimî
limbî de șoimî și grași berbeci

Colind de tinër (pag. 47)

1. Iar Lisandru Vodă
din gură-mî grăia
și ast-fel îi dicea :

2. Domn Lisandru Vodă
din gură-mî grăia
și ast-fel îi dicea.

Colind de oștén (pag. 55-56)

1. Pascî murgule pascî

pascî să 'mî te 'ngrași
c'am să mi te vînd

2. Pascî murgule pascî
pascî să mi te 'npaci
că eū nu te-oi vinde.

Cântecul sócrei (pag. 271)

1. Fôe verde de secare
la te scólă fetă mare

2. Fôe verde de secare
dă mai iute sócră mare

Eistriștea (pag. 271)

1. Să mă duc dintr'acest loc
Că e loc făr de noroc
ș'o siliște.
făr de triște.

2. Să rămăiū tot într'un loc
singură făr de noroc
p'o siliște.
făr de triște.

Iubesc (pag. 303)

1. Iubesce, dragă, iubesce
dar 'nainte te gândesce
2. Iubesce, dragă, iubesce
că vremea se vremuesce.

Leliță Săftiță (pag. 313)

1. Leliță, leliță,
lelița, Săftița,
ia eși la portița
2. Lelița, lelița
lelița, Săftița
vino la portița.

Văduviță grasă (pag. 315)

1. Văduviță grasă,
tinăra rămasă
rumenă trumăasă
la ochi mângăioasă
2. Văduvița dragă
tinăra și fragă,
dragă copilița.

Ollenesce (pag. 139)

1. Spune-mi, mândro mergi nu
[mergi.
orî poteca să-mi deslegi
din două una să-mi alegi
2. Spune-mi, mândro, vrei nu vrei
de mă ieși, de nu mă ieși,
că colea mă rîogă trei.

Grău mărunt (pag. 319)

1. Fôe verde grău mărunt
de amoretat ce sînt
nu vîd luna pe cer sus
nici sôrele la apus.
2. Fôe verde grău mărunt
de amoretat ce sînt
nu scîu luna pe cer merge
orî puica la apă trece
Să-mi aducă apă rece.

Auđi lele (pag. 325)

1. Auđi lele, auđi dragă,
auđi lele, popa tîcă
eși afară de te rîogă.
2. Auđi lele, popa tîcă
eși afară de te roagă.

Craii (pag. 339)

1. Fôe verde și-o lalea
ce cați, neică pe sosea
2. Fôe verde și-o lalea
ce cauți leică pe sosea?

Sôrele și luna (pag. 410)

1. Că mi-a tot umblat
lumea 'n lung și 'n lat
2. Că eă mi-am umblat
lumea 'n lung și 'n lat.

1. Puternice sôre,
ești puternic mare.

2. Puternicul sôre
ca puternic mare.

1. Printre rămurele
dalbe pasărele.
cântă 'n versurile
și nu prea cânta
ci se gongănia
din gură-mi ăicea

2. Printre rămurele
nisce pasărele
cântă 'n versurile
dar nu prea cânta
ci se vâeta
din gură grăia.

1. De tot ce vedea,
bine că-i părea
și se mulțumea.

2. De tot ce vedea
mult rău că-i părea
nu se mulțumia.

Iovan Io'govan (pag. 422)

1. Sus pe Cerna, sus,
mulți voinicî s'a'û dus
dar care s'a'û dus
Cernei nu i-a'û spus,
și toți s'a'û repus.
2. Pe mine în sus
mulți voinicî s'a'û dus
dar care s'a'û dus
Cernei nu i-a'û spus
și toți s'a'û repus.
1. Și iacă-mî sărea
tot din stâncă 'n stâncă
2. Și iacă-mî trecea
tot din stâncă 'n stâncă.
- 1: Dalei, mare, trei coconî
trei coconî feciori de domni
segețile nu 'nțeglați
arcurile nu 'ncordați
2. Atunci, mare, trei coconî,
trei coconî feciori de domni
segețile că-și lua
arcurile că-și trăgea.

Holera (pag. 433)

1. Colo 'n țara muscălească
pe ulița armenescă
este o șandă țigănescă
2. Colo 'n țara muscălescă
pe ulița armenescă
tot la șandra țigănescă.

Șarpele (pag. 440)

1. Măi copile, mic de stat
dar la minte înțepat
ție, vere, pară-ți bine
că nici ăsta nu măi vine
2. Măi, copile, mic de stat
dar la minte înțepat
lucru nu-ți pară ciudat

Balaurul pag. (444)

1. Voinicice, Hușan
tinăr moldoven
2. Voinicice Hușan,
vitez moldoven.

Radu Șerban Basarab (p.478-80)

1. Frunză verde arțaraș
vino 'n coace ciobănaș
2. Frunză verde arțaraș
ian ascultă flăcăiaș.
3. Frunză verde arțaraș
ian ascultă ciobănaș.

Fu'ga (pag. 509-513)

1. Ađi e Lunî și mîni e Marți
plăcă Costea la Galați.
2. Ađi e Lunî și mîni e Marți
vine Costea din Galați.
1. El la stîna se ducea
prin perdele de 'ntorcea
2. El la stîna de-ajungea
prin perdele de umbra.

Sanislav (pag. 574)

- 1) pîn' îți vede c'o ajungeți
colo la Vadul surpat
că muma lui Stanislav
2. Și 'ntr'o clipă ajungea 574
până la vadul surpat
la muma lui Stanislav.
1. Iată, mare c'ajungea
măi din josul vadului
Vadului Venezului.
2. Până 'n josul vadului
Vadului Venezului.

El când se simția legat
numai din brațe mișca 575.

El, legat de se simția
numai brațele-și mișca 575.

Doicil

1. Din drumul
Bucégului
deliul
Tătaru'ui (pag. 577)

2. deliul Tătarului
din fundul
Bucégului

1. Cu cêlmaua
capului
cât roțita
plugului
cu gura cât beldia
cu trupul cât butiea
dește ca resteile
mâni ca putineile

2. cu gura (pag. 579)
cât beldia
cu trupul
cât butiea
cu degetul
cât resteiul
cu mâna
cât putineiul

Toma Alimoș (581)

1. Șede Toma Alimoș
haiduc din Țara de jos
nalt la stat
mare la sfat
și vitéz cum n'a mai stat.

2. D'alei Toma Alimoș, (582)
haiduc din țeră de jos,
nalt la stat
mare la sfat
pe la mine ce-ai cătat

3. Sava! Toma Alimoș 583
haiduc din țeră de jos
nalt la stat
mare la sfat
și vitéz cum n'ai mai stat

1. Codrul se cutremura (582)
ulmî și brađi
se clătina
fagi și paltini
se pleca
fruntea de i-o rēcoria
mâna
de i-o sêruta.

2. Codrul se cutremura (p. 584)
ulmî și brađi
se clătina
fagi și paltini
se pleca
fruntea
de i-o rēcoria
mâna
de i-o sêruta

1. pân' la Paltiniî trăsniți
unde-s frațiî poposiți

2. pân' la Paltiniî trăsniți
la voinicii poposiți (p. 584)

Gheorghelaș (pag. 592)

1. tot la capul plaiului
la stâna visteriului

2. cam la capul plaiului
la steaua visteriului.

1. Frumușel că mi-l lega
pe Plăișor l'aducea
In cislău când cobora,
se pleca ca să bea apă,
Macoveiū îi da în cêfa
de bea apă singerată
cu masele-amestecată.

2. Frumușel tu mă legaî 593.
pe Plăișor mă coboraî
și, când fuse la Cislău
și beaū apă din Buzêu
tu-mî dai cu cisma 'n cêfa

de beam apă singerută
cu mâsele amestncată.

Burulén (601)

1. Vr'o cincî-đeci de cositori
patru-đeci adunători
să-mî coséscă fân cu flori

savaî, cincî-đeci cositori 601
patru-đeci d'adunători
să coséscă fân și flori.

Bolbocean haiducul

1. Maî Vasile Bolbocene 603.
Bolbocene
Romnicene

2. Maî Vasile Bolbocene 603.
Bolbocene
Româncene
..

1. Nu's femeie, concîu port 603.
ca să đici că eû nu pot.
ci-s voinic cu comânac
cu șepte poterî mă bat.

2. Nu sint femeie cu concîu
să đic că 'n luptă nu pociû,
ci-s voinic cu comânac
cu noué zapciî mă bat.

b) In poesia populară străină

§ 42. De și nu daû aci exemple, totuși cred că și în poesia populară străină se întrebuteză acomodarea formulelor. (?)

B. CELE NECOMUNE

5. *Care și nici de conștrat*

§ 43. Aci e vorba de *care* cu înțelesul de: *unii, alții*, ca în:

Care vin
Care se duc

și de *care* ce se repetă de maî multe ori.

De asemenea și despre *nici* care se repetă.

I-am numit *care* și *nici* de contrast de și pôte maî bine ar fi fost a se numi *care* și *nici* descriptivî.

Care și *nici* de contrast saû descriptivî sînt proprii poesiei populare române.

Poporul adese ori în loc de care întrebuintéză prepoșiunea *de*, spre pildă: *cel de vine*, în loc de: *cel care vine*.

Iată câteva exemple din Colectia G. Dem:

Ollănesc (pag. 315)

Vino, mandro, că nu-s lup,
Nici vr'un câne să te rup.

Arde foc în Bucuresci (322)

Nici scripcarul
 Cu scripca
Nici cobzarul cu cobza

Mama și Tala (323)

Că n'ai bani ca s'o plătesci
Nici lacrimi ca s'o jelesci
Nici popie ca s'o grijesci

Puișorul meu (328)

Nici bine, *nici* rău nu-mi pare
 Numai la fizați mă dore.

Barbul (329)

Cu mici *nici* n'am ce vorbi
Nici nu pot a mă iubi.

Bulacul (330)

Nici muere, *nici* copii
Nici un fel de capătăi.

Hora Ciuciului (341)

Nici c'auđi și încă veđi
Nici că sufer nu mă cređi.

Nărămea cea frumoasă (405)

Nici sub lume, *nici* sub sóre.

Sórele și luna (414)

Nici n'a cunoscut
Nici n'a pomenit.

Ivan Iorgovan (418)

Nici că-mai vorbia
Nici că-mai gândia

Óe năsdărăvană (435)

Nici iarbă páscea
Nici apă nu bea
Nici umbră-í plăcea

Balaurul (450)

Nici că se oprea
Nici că-o asculta

Brumarul (453)

Ba nu-s fată
Nici nevastă
Nici đina
 Din cer picată.

Manole (460).

Nici se 'mpedica
 Și *nici* se 'ntorcea

Nici voiú să mai fie
Nici voiú să se scie

Kara Gheorghe (482)

Să lase Giurguiul sărac
Nici cadină cu bărbat
Nici un Turc de însurat
Nici fete de măritat
Nici célmale de purtat.

Bătaia Ruso-Moghiară (1848-48)

Imbrăcați în haíne veđi
Nici să-í veđi *nici* să-í viseđu

Mihul Sglobiul (406)

De loc numi apasă
Nici șeaua
Nici zaua
Nici dalbe zarpale
Nici scumpele arme

În noi să nu dai
Nici să nu ne tai
Nici să nu ne strici
 Nimic să ne đici

Ștefan-Vodă (pag 5)

Nici haine n'am ponosit
Nici Vodă nu m'a gonit
Nici mie nu m'a sosit
Vremea de căsătorit.

Stanislav (576)

Nici un rău nu ți-am făcut
De ce la Turci ne-ai vîndut.

Docil (578)

Nici haine n'am ponosit
Nici mie nu m'a venit.

Nici luna nici sôrele
Nici câmpul, nici pajistea

Golea Haiducul (589)

Nici fierul
Nici oțelul

Stanislav (576)

Da sluga lui Nedelea
Care bea
Și chefuia

Gheorghelayi (593)

Care focuri c'aprindea
Care mămăligi făcea

Dar el mare, *nici* vorbea
Nici vreme nu zăbăvia

Petcul Haiducul (609)

Care mare se afla
Care de se aduna

Aguș al lui Topală

Nici mai mult că nu trecea
Nici mai mult nici mai puțin.

Iencea Sabiencea (639)

Nici murgul nu m'a trântit
Nici haine n'am ponosit.

Kira (648)

Nici colo la noi
Nici aici la voi.

Neguța (659)

Nici la subsuori
Nici la ochișori
Și *nici* la căpsori.

Tudorel (672)

Nici țara Nemțescă
Nici p'a Românescă.

Mitul (683)

Nici juncaniî n'am perdut
Nici sub fag m'a doborît.

6. NUMĂI EMFATIC SAŢ ISOLATOR

§ 44. Acest *numai*, în poesia populară și mai ales în cântece răspîndesce un aer deosebit de melancolie. Când cântă poporul:

Totă lumea rău cu mine
Numai Dumnezeu cu bine...

Acest *numai* te face să simți starea de izolare în care se simte el. Pentru acest motiv îl numim izolator. Il mai numim și emfatic pentru că prin el se pune mai în evi-

dență starea de isolare ori împrejurările excepționale în care se simte poporul și care îi pricinuesc momentele de melancolie.

Și acest **numai** este caracter deosebit al poeziei românești pentru că corespundătorile din celelalte limbi pare că n'au atâta putere.

Iată câteva exemple din poezia română Colecția G. Dem :

Cântec de lume (Doine)
Singur pe lume (pag. 283)

Numai mie n'are cine
Durerile să-mi aline

Numai pentru mine nu e
Inimiore 'mi că să-i spue.

Cântec Eroico-Bahice
Totă lumea (pag. 314)

Numai puica mă iubesc.
Numai puica mă primesce.

Totă lumea mă urăsc
Numai puica mă iubesc.

Imbetrânitul (pag. 327)

Frunzuliță erbă verde
Numai cine-mi scie, crede
Patima'n care mă vede

Numai cine-a păscut dorul
Scie cin'mi-a albit părul.

Stanislas (pag. 574)

Numai una răspunea
Numai una le spunea

El legat de se simț'a
Numai brațele 'și mișca.

Cântec domestice

Ilincuța Caudului (pag. 635)

Dar feciorul de 'mpărat
Numai capul de-l vedea
Pe hanger mâna punea
Numai pentru Ilinca.

Marcul Vilézul (pag. 667)

Și la vînt că-l arunca
Numai pulberea-î mergea
Și numai atunci mai bea

Tudorel (pag. 675)

Numai unul nu-mi pleca
Numai unul rămânea

Tudorel (vanantă) (pag. 680)

Numa'n ie se scula.
Numai voica se scula.

7. CĂ NARATIV

§ 46. Pe acest *că* îl numim *narativ* pentru că n'are altă întrebuințare de cât susținerea șirului narațiunii, fiind din punct de vedere sintactic, de altfel, *netrebuitor*.

Acest *că* de obicei se construiesc cu imperfectul, de pildă :

In *Brumărel* (pag. 451)

Drum de-a lungul apuca
Poticuța *că* 'mî ținea...

Pěr din cap dărăpēna,
Fir cu fir *că* și-l *smulgea*

P'amēndoi îi cununa,
Mândra nuntă *că* făcea.

Se construiesc însă și cu perfectul, de pildă :

Cot la cot *că* i-a *legat*
Și la sorți *că* i-a *luat*.

Iată câteva exemple de întrebuințarea acestui *că* în poesia populară română. Colecția G. Dem :

In *Dobrișan* (pag. 474).

Dobrișan *că* i-a *oprit*
Și la el i-a *poposit*.

In *Ștefan-Vodă* (pag. 503).

Mâna dréptă
că *punea*
Din tulpină
că'l *scotea*.

In *Fulgu* (pag. 511).

Toți cîobanii *că* 'ntreba
Dar nici unul nu scia.

In *Vâlcan* (pag. 558).

Apoi nuntă *că* făcea
Cu popă se cununa.

In *Stanislaw* (pag. 574)

Turci p'afurea de 'mí umbla
Iată, märe c'ajungea

In *Ghiță Cătănuță* (pag. 630)

In dél, märe, cã 'l *chémã*
Până Ghiță cã *urca*. . . .

Până masa se 'ncehea
Toți vecinii cã *chemã*

Atunci socrä-sa 'i *dicea*
Și din gurã cã 'i *grăia*

In *Marcu-Vilëzu* (pag. 665)

Și turcul mi se scula
Și 'n picióre cã *săria*

Sluga, märe, c'*asculta*
Tot ce 'n casã se vorbía,
Și prin ușã cã *vedea*
Tot ce 'n casã se făcea.

CELE TREI CARACTERE CUNOSCUTE

§ 47. Sînt vr'o trei caractere ale poesiei populare, care aũ fost observate înainte de studiul de față, dar n'aũ fost explicate.

Aceste sînt :

- 1) Intrebuințarea lui *de*,
- 2) *U* final sunător,
- 3) Rima asonantică.

1. Intrebuințarea lui **de**

§ 48. S'a observat mai de mult în poesia populară prezența unui *de*, adaos fără nici un rol altul de cãt pôte pentru eufonie, servind cãte odatã ca articulațiune inițialã unei vocale ori unei silabe ce începe cu o vocalã.

Acest *de* însă nu e un caracter al posiei populare pentru că nu se găsește în totă țară, nu e general. Ba chiar și în colecțiunea G. Dem. îl găsim în vr'o câteva cântece dictate de Petrea Crețu Șolcanu lăutarul Brăilei: într'un cântec la începutul căruia G. Dem. pune notița:

Scriș parte la 1870 după repausata mea mămă, parte la 6 August 1883, după Petrea Crețu Șolcanu la Lacul-Sărat.

În vr'o câteva cântece adunate de la deferiți lăutari; și într'un cântec reprodus de la Anton Pann, din *Spitalul Amоруlă*

Se pare că acest *de* este numai un provincialism, care dacă se găsește în mai multe locuri e foarte posibil să fi trecut de la lăutar la lăutar. E foarte posibil ca Petrea Crețu Șolcanu lăutarului Brăilei să-l fi avut din origine comună cu Anton Pann care a trăit pe la Galați.

Și Petrea Crețu Șolcanu la câți n'a putut el să-l dăruească împreună cu cântecele și improvisările lui! În tot casul nu putem primi fără dovezi îndeajuns ca fiind caracter al poesiei populare un lucru al căruil rol nu se simte, ori al căruil rol e așa de mic. Iată ctăeva exemple din colecțiunea G. Dem:

1. Foică de bujor
Dar un hoț de vânător
Smulse trei fire de pěr
Și făcu d'un lațișor
2. Și mă duse la domnie
ca să fiu d'a lor soție. (p. 280).
3. La Trandafirul al mare
S'a făcut d'o adunare (p. 297).
4. Vestea, mare, se ducea
Vestea, mare, d'ajungea
Tocmai de la București
La Chiajna și la Giulesci. (p. 298).
5. Cătaiu erva câte-un fir
Să găseș d'un trandafir. (p. 304).

6. Foică verde, fõe
D'ar da D-đeũ d'o plõe (p. 305).
7. Oĩu iubi d'o nevestică
Să staũ nóptea fără frică. (p. 315).
8. Fõe verde și-o crăiță
Am avut d'o puiculiță. (p. 319).
9. Să dea D-đeũ să móră,
Să mẽ fac d'o vrăbióră
Să'i manânc din colivióră (p. 328).

În exemplele : 1, 2, 3, 8 și 9, se vede că acest *de* pôte să aibă înțeles de *ca*, adică : *un fel de* :

1. Și făcu *ca un lățișor* sau un fel de lățișor ;
2. Ca să fiũ *ca a lor soție* ;
3. S'a făcut *ca o adunare*, sau *un fel de adunare* ;
8. Am avut *ca o puiculiță*, ori *un fel de puiculiță* ;
9. Să mẽ fac *ca o vrăbióră* sau *un fel de vrăbióră*
o pasăre óre-care.

În exemplul 4, *de* are înțelesul obicinuit de : *în cât* :
Vestea se ducea, *în cât* ajungea tocmai de la Bucu-
resci la Chiajna.

În exemplele 5, 6, 7, *de* are înțeles de *vre* din
vr'eun, vr'o :

vr'un trandafir ;

vr'o plõe ;

vr'o nevestică.

În aceste trei exemple din urmă (5, 6, 7), *de* acesta e aprópe fără înțeles, și dacă ar fi să fie el un caracter al poeziei populare — adică al versului popular, ar trebui ca ast-fel, fără înțeles să fie întrebuițat pre-tutindení. În acest cas am ție că e pur și simplu eu-fonic.

Pôte că acest *de* să fie *de* final de pe la gerunđiile care în versuri aũ fost urmate de *un* sau *o*, mai ales în cesurá, și apoi s'a generalisat și în locuri unde nu era gerunđiũ. de pildá de la :

Cătafû érba căte-un fir
Şi găsinđ *un* trandafir

s'a putut face :

Cătafû érba căte-un fir
Şi găsiť *d'un* trandafir.

Şi acesta se pôte cu atît mai mult cit întrebuinţarea gerunđiilor este mai obicinuită la cărturari, căci lăutarii țin mult să imiteze pe cărturari.

Ast-fel acest *de* ar fi de origină cărturărescă, trecută prin lăutari; deci. cărturăresc, lăutăresc, iară nu popular, ori cel puțin *incă* nu popular.

2. U final, sunător

§ 49. Se scie că articolul enclitic saű postpositiv masculin *l*, în vorbirea populară s'a perdut, adică nu se mai aude la nominativ și acusativ. Poporul nu ȃice *a venit stăpinul* saű *am vęđut pe stăpinul*, ci *a venit stăpinu* saű *am vęđut pe stăpinu*. În locul articolului, adică, la urma cuvîntului a ramas numai acel *u*, acel vechiű *u*, la care în vremuri s'a fost lipit prin postpunere articolul *lu*. Ast-fel cuvintele acestea masculine, în limba poporului, când trebuie să fie articulate, sînt terminate în *u*, la singular și anume într'un *u* sunător. În cîntec, însă în multe casuri, când sînt în rimă atunci de asemenea capătă un *u* fiind sunător. Acest *u* sunător, ritmic — căci e provocat din cauza ritmului — se întilnesce la urmă, adică în rima acelor versuri care după pronunţarea literară sînt în măsură de şese silabe și pe care poporul le cîntă ca și cum ar fi de şapte silabe și fiind-că mai tôte cîntecele, în romînesce, sînt, adică se cîntă pe măsură de şapte saű opt silabe, de aceea mai tôte versurile, care ar fi să fie terminate în conşonă, sînt terminate în *u* sunător Şi fiind-că cele mai

multe versuri sint terminate ast-fel, de aci rezultă că sunetul caracteristic al rimelor populare române este *u*, adică *u* sunător.

Cred că nu e nevoie să mai amintesc că la plural poporul *ține*: *stăpâni*, nu *stăpânii* adică cu un *i* sunător nu cu *ii*.

Din acest punct de vedere versurile din colecția G. Dem. sint greșit transcrise, căci in loc ca cuvintele să fie scrise așa cum le pronunță poporul, ele sint ortografisate după ortografia de pe atuncea a Academiei Române. Iată de pildă, un cântec, care după cum e scris, nu scim cum ar trebui să fie cântat ca să nu i-se strice accentul românesc. In colecție e tipărit cu *u* scurt, ast-fel:

Arđă'lŭ foculŭ bărbatŭ
Cum mă bate turbatŭ
Mă pisază ca mēru
Și mă smulge de pēru! *).

In cântare ar trebui să fie accentuat ast-fel:

Arză-l focul bărbat
Cum mă bate turbat
Mă piséză ca mēr
Și mă smulge de pēr;

însă in cântare poporul pronunță așa, cu *u* sunător, și fără *i*:

Arđă-l focu bărbatu
Că mă bate turbatu
Mă piséză ca mēru,
Și mă smulge de pēru 1).

U sunător este un caracter al poesiei populare române.

* pag 274, Gh. Dem.

1) Cântecul acesta de il citez ca exemplu din colecția G. Dem. totuși nu e chiar popular ci e taurit de Anton Pann. Vezi colecția G. Dem. pag. 274: *Femea Bătută*.

3. Rima asonantică

§ 50. Când două versuri se termină în aceeași silabă, atunci acea silabă comună amânduror versurilor constituie ceea-ce se numește rimă. Rima este o păreche ori o îngemănare de silabe *alăturate* în paralel, și în cuvinte deosibite.

Rima este o particularitate a poeziei moderne, deși sint limbi a căror poezie saū mai bine ale căror versuri n'au rimă.

În vechime nu era rima și nu se scie cât vā trăi în viitor, totuși pentru diua de astă-đi noi judecăm rima așa :

Rima în romănesce începe cu silaba accentuată. Silaba accentuată forméză capul rimei. Când accentul e pe ultima, atunci rima are numai cap, fără picioare. Acésta s'a numit și rimă masculină. Când accentul e pe penultimă atunci rima are și cap și picioare. Acésta s'a numit rimă feminină. Când accentul e pe antepenultimă atunci rima are cap și picioare și mijloc.

După cum vocalele și consónele corespundătoare sint ori nu aceléși, rimele se numesc: *bogate, sărace și asonante*.

1. Rime bogate :

De trei silabe : (închi-de-te
(deschi-de-te

De două silabe : (împăr-te
(despăr-te

De o silabă : (nă-sòs
(o-sòs

2. Rime sărace :

De trei silabe : (dū-că-se
(rû-pě-se

De două silabe : (căr-te
(de-șăr-te

De o silabă : (nòr scòt pùs
(mòr tòt sùs
(vòr bòt rùs

În rimele numite bogate atât vocalele cât și consoanele corespunzătoare sînt tocmai aceleși.

În rimele numite sărace numai vocalele corespunzătoare sînt aceleși, iar dintre consoane trebuie să fie aceleași numai acele din silaba ultimă; și anume cele ce urmează vocala.

Rimele bogate se mai numesc și rime perfecte, deși nouă ni se pare că perfecte și chiar bogate mai degrabă ar trebui să se numescă rimele cele-l'alte care de obicei se numesc sărace.

Rimele sărace cuprind o frumoasă varietate de consoane, pe când cele bogate sînt chiar monotone. Se pare că cei-ce au împărțit rimele în bogate și sărace au asemănat bogăția rimelor cu bogăția economică. Un om cu dare de mână își face totă mobila la fel și nu e monotonie ci bogăție; pe când un om cu mijloace mai restrinse își pune mobilă de câte feluri și dă mână, pentru că nu-i dă mână să facă la fel. Aușul însă nu scie să facă această alegere, aușul se vede că e mai pretențios de cât vederea: vederea se simte mulțumită într'un salon cu totă mobila la fel, pe când aușul nu se simte satisfăcut numai de aceleși sunete.

Deosebiriile acestea, însă, vin și se duc cu timpul, ca și gusturile oamenilor ca și aprecierile criticilor sau stilisților, retorilor, etc.

Astă-și s'a schimbat și moda cu mobila la fel.

3. *Asonanțe* se numesc acele rime care fac serviciul de rime, dar care nu îndeplinesc condițiunile cerute pentru a fi rime. Iată exemple de asonanțe din colecția G. Dem. pag. 311, 512.

Cine 'mă place eă nu 'i plac
Doru 'i duc și doru 'i trag

Fôe verde sălcioră
Cât ține ăia de vară

Grâu 'i mic și ăia 'i mare
N'ei fi mai putend de șale

Ba secera n'oiu lăsă,
 Vorba nu ți-oiu asculta
 Marioră dintre bălți
 Cu dragostea 'n patru părți
 Na de la mine cinci zloți
 Și nu te iubi cu toți.

Marioră din Potlogi
 Tu te mâinii, tu te 'ntorci
 Tu iar de neica te rogi.

Când toca la Radu-Vodă
 Eū stam cu puica de vorbă,

Și ședeam pe pajște
 Și vorbiam de dragoste.

În aceste exemple vedem asonanțe de una, două și trei silabe.

În poezia cultă rimele cu cât s.nt de mai multe silabe cu atât par mai frumoșe, așa că pentru ca o rimă să fie perfectă parcă ar trebui să fie de cel puțin trei silabe. În poezia populară însă lucru se petrece alt-fel. Poporul își cântă poeziile, și în cântec, de obicei în melodiile populare, resună numai una sau două silabe de la urmă, ori am putea dice mai bine *una sau două bătăi de tact* de la urmă. Ariile popularu sînt de obicei tăete pentru rime cu două silabe și de aceea o rimă de *trei silabe* e pronunțată în cântare ca una de două, de pildă rimele de trei silabe, adică asonanțele :

Pa-je-ște
 Dra-go-ste

Sînt pronunțate :

Păje-ște
 Drago-ste

Pe de altă parte rime ori asonanțe de o singură silabă sînt pronunțate în cântare ca și cum ar fi de două silabe căci li se adauge la sfârșit un *u* sau *i* ritmic, sau tot din pricina ritmului cântării li se lungesce vocala finală. De pildă, în cântare în loc de :

plăc, }
trăg, } de o silabă

poporul pronunță :

plă-cu }
tră-gu } în două silabe

De asemenea în loc de :

bălți }
parți } de câte o silabă
zloți }
toți }

poporul poate să pronunțe în cântare :

bal-ți }
par-ți } cu două silabe
zlo-ți }
to-ți }

În felul acesta vedem că în poeziile populare cele cântate, asonanțele nu mai sînt așa de asonanțe ci ajung să fie a prôpe rime, și am pute dice chiar rime, de ôre-ce în cântare partea cea mai resonătoare, vocala sau vocalele finale, sînt la fel și sunătoare, iar consônele care diferă sînt nisce articulațiuni care trec aprôpe ne bagate 'n samă. De pildă, din asonanțele.

plac
trag !
bălți,
parți
zloți
toți

în cântare se aud rimele :

ă-cu
ă-gu
ă-ți
ă-ți
o-ți
o-ți

Se vede dară că din cauza cantării poeziile populare nu perd nimica prin aceea că întrebuintează asonanțe în loc de rime propriu dice. Ast-fel asonanțele

pot să fie întrebuințate în totă libertatea și constituesc un caracter al poeziei populare.

Poesiile populare care nu se cântă, de obicei se recită, și recitativul popular este tot un fel de cântare în unison ¹⁾.

1) Eram față într'o zi când cine va își dădea osteneță să convingă pe un țaran ce frumoase sînt poeziile lui V. Alexandri. Îi dadu un volum din biblioteca Minerva și puse pe un baet să citescă.

Băetul citi: *Măndruliță de la Munte*, Țeranul asculta o bucată apoi dice:

— Ei, Domnule, asta'i fuumósă, dar fără diblá (viórá) nu faci nimica.

Țeranului îi place poesia dar cântată.

ORIGINA LITERATURII POPULARE

CONSIDERAȚIUNI

§ 51. Apele cele mari se forméză din cele mici, din isvóre, din picături; dar trebuie mai nainte de tóte să fie apă de unde să vină și picăturile și isvórele.

Ca să găsim origina literaturii culte, pentru timpurile moderne ar trebui să mergem până la invențiunea tiparului și a hârtiei, iar în timpurile vechi la origina scrierii. Pentru ca să găsim însă origina literaturii populare ar trebui să mergem până la origina limbii sau a vorbirii sau a celor dintâiu mijlóce prin care ómenii se puteau înțelege între ei pentru a 'și comunica ideile și sentimentele.

Nu mergem însă până acolo. Nu întrebăm pentru ce s'a născut literatura populară pentru că scim că omul precum are nevoie de hrană, de îmbrăcăminte, de adăpost, așa are nevoie și de a gusta frumosul și de de a-l exprinia. Nu vorbim nici despre felul cum și-a exprimat omul frumosul la început, ci am voi să scim numai cum și-a luat naștere principalele genuri literare care constituesc literatura populară cea nescrisă cea orală.

Ca să putem ajunge la acest lucru, sîntem nevoiți să încercăm a face o schiță de clasificare a materialului literaturii populare orale.

Clasificarea literaturii populare

§ 52. Până acuma s'au făcut două feluri de clasificări în materialul literaturii populare.

De-o parte diferitele clasificări speciale pe care diferiții folkloriști le-au făcut în colecțiunile lor asupra materialului adunat de ei; iar pe de altă parte clasificările generale în care folkloriștii au căutat să cuprindă întregul material de folklor.

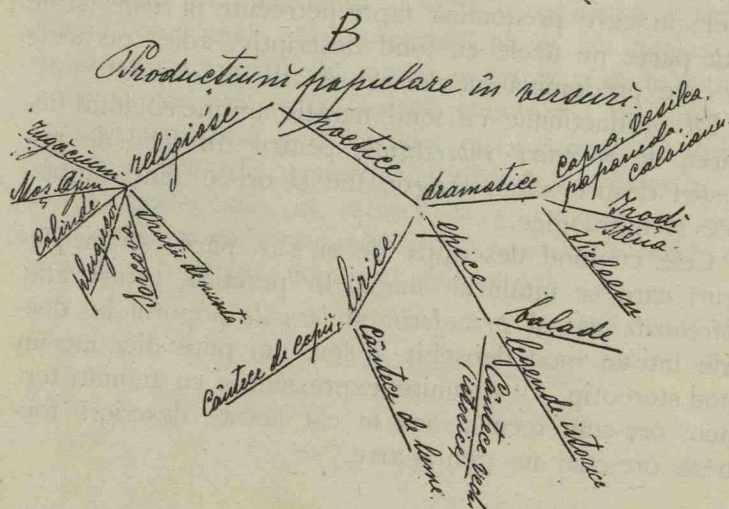
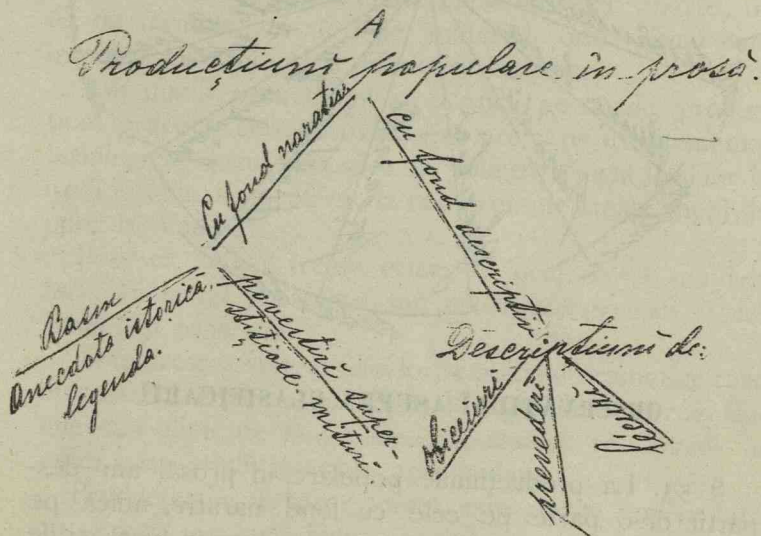
Clasificările speciale putem dice că sînt tôte bune de ôre-ce nu ne interesază de cât ca să ne servescă de îndreptar într'o colecțiune ôre-care specială. Clasificările generale, însă, nu par destul de reușite, de ôre-ce diferențele specifice ale claselor nu sînt destul de hotărîte, materialul dintr'o clasă trece și în altele, marginile logice ale claselor nu sînt respectate.

Greutatea cea mare ce s'a întîmpinat a provenit de acolo că nu s'au mărginit, ca în literatura cultă, numai la producțiunile estetice, ci au căutat a cuprinde în clasificare întregul material de folklor adecă tôte producțiunile populare.

Altă greutate rezultă de acolo că nu s'a luat ca punct de vedere al clasificării caracterile naturale de *formă* și de *fond* ci s'a luat câte un caracter puțin definit, cum e, de pildă, *scopul*. Așa din punct de vedere al scopului s'a împărțit întregul material de folklor în: literatura *copilăriei*, *a tinereții*, *a bărbăției* și *a bătrîneții*.

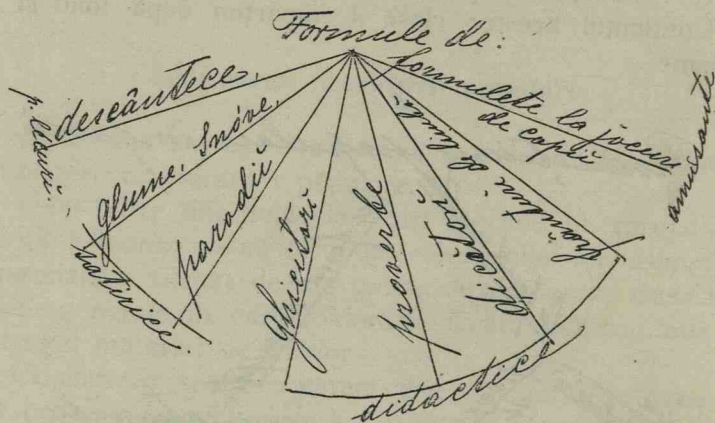
In clasificarea noastră noi împărțim întregul material de folklor, după *formă* în trei clase:

- A. Producțiuni populare în prosă,
 - B. Producțiuni populare în versuri,
 - C. Producțiuni populare în prosă cu versuri,
- Conținutul acestor clase îl împărțim după fond și anume.

C.

PRODUȚIUNI POPULARE ÎN PROSA CU VERSURI

OBSERVAȚIUNI ASUPRA CLASIFICĂRII

§ 53. La producțiunile populare în prosă, am despărțit de-o parte pe cele cu fond narativ, adică pe acele în care predomină fapte petrecute *în timp*; și de altă parte pe acele cu fond descriptiv, adică pe acele în care predomină lucruri ce se află *în spațiu*.

La producțiunile cu fond narativ am întrebuițat numirea de *povestiri superstițioase* pentru tot felul de povestiri despre stafii, strigoii, fee și ori-ce ființi fantastice și mitologice.

Cele cu fond descriptiv de și s'ar păré că sînt lucruri care se întîlnesc numai în practică, totuși atât *obiceșurile* cât și *prevederile* și *lécurile* poporul le descrie într'un mod deosebit al său, am puté dice într'un mod stereotip, cu anumite expresiuni și cu anumiți termeni óre-cum tehnici, așa în cât aceste descrieri forméză óre-cum un gen aparte.

Producțiunile pe care le-am numit religioase, de și astă-ți numai sînt religioase, ci aparțin în cea mai mare parte la obiceiuri, totuși le-am numit religioase pentru că credem că prin origina lor se rapoartă la cult. Pe de altă parte, de și aceste producțiuni se rapoartă mai tôte la obiceiuri totuși ele forméză un gen aparte, un fel de formule, un fel de material oral, ritual care întovărășese practica diferitelor obiceiuri.

Am numit producțiuni dramatice pe acele producțiuni practice care întovărășesc ore-care exhibițiuni materiale, ca: jocul păpușilor la vicleem; jocul iroșilor la iroși; stéua și lucéfêrul la cantecele de stea; capul de porc la Vasilca.

Pôte că aci ar trebui clasat și jocul *caprei* sau *brezaei* sau *turcei* sau *țurcei* sau *malangei*; precum și *caloianul* și *pașaruda*.

Tôte acestea sînt, în felul lor, exhibițiuni dramatice care în cursul vremilor s'aũ alipit de rugăciuni sau rugăciunile sau alipit pe lângă ele. Acesta se va dovedi în viitor prin studii speciale aprofundate.

Producțiunile a căror formă este prosa amestecată cu versuri, ori mai bine, pôte, a căror formă e nehotărâtă, căci unele sînt în versuri altele de acelaș fel în prosă cu versuri ori numai în prosă, n'aũ de comun între ele de cât acéstă formă nehotărâtă ori amestecată, în fond însă mai tôte sînt nisce *formule*, fie *didactice* ca *ghicitorile*, *proverbele*, *șicetorile* și *frânturile* de limbă; fie *sociale* ori *satirice* ca *glumele* și *parodiile*; sau *amuzante* ca *formuletele de la jocurile de copii*, ori privitoare la lécuri, cum sînt *descantecele*.

A) PRODUȚIUNILE POPULARE ÎN PROSA

DESPRE BASME

Numele Basmelor

§ 54. Revenind la chestiunea originii literaturii populare, dintre toate producțiunile în prosă începem cu origina basmelor.

Förte târziu au început învățații să bage în samă literatura populară și ca dovadă avem faptul că d'abia pe la 1812 apare prima colecțiune sistematică de basme din Europa, cea a fraților *Grumm*.

Ca să găsim origina basmelor e natural să ne în trebăm mai întâiu dacă nu cumva numirea *basm* ne pöte da vre-o lămurire.

Cuvântul *basm*, însă, la noi îl găsim alătura cu cuvântul *poveste*; iar unii au mai alăturat și cuvântul *mit* și pe acel de *fabulă*.

Trebue deci mai înainte de toate să vedem în ce legătură se află toți acești termini și dacă nu cumva, aflându-se în vr'o înrudire, am puté din această înrudire trage vre-o încheere în privirea originii basmelor.

§ 55. În privirea terminilor: *basm*, *poveste*, *mit fabulă*, iată ce dice Dl. B. P. Hasdeu, autoritatea superiöră de la noi în materie de folklor :

«Cuvântul nostru *basm* *) este de origină slavică însă numai ca material brut.

«Românii împrumutară pe cale cărturărăscă pe paleo-slavicul *basni* «fable» care nici o dată nu însemnéza la slavi *basmul* propriü dis «conte», ceea ce se chémă rusesce «skazka», polonesee «*bajka*» bohemesce «*bagha*»

*) Rev. Nouă an VI, No. 10 p. 369—390.

«bulgăresce și sêrbesce «*prikazka*». In limba literară, sub «formele *basnă* și *basnu*, cuvintul cel paleo-slavic a păstrat la noi tot-d'a-una sensul sêu primitiv de «*fabulă*» sau «*apolog*» cu nuanța cea obicinuită de «*minciună*».

§ 56. «Pe acest *basn* graiul poporan l'a prefăcut foneticese în *basn* și i-a dat sensul precis de «*conte*» făcându-l ast-fel să nu se mai confunde cu noțiunea de «*fable*» și mai cu samă cu aceea de «*mensonge*», căci țêranul, după cum vom vedé mai la vale, crede în posibilitatea și chiar în realitate celor povestite în *basme*, încât pentru dînsul *basmul* e departe de a fi minciună, iar când recunósce și el că e minciună, atunci nu este *basn* țêrănesc, ci *basn* **din lume**, ca în orația de nuntă din Ialomița:

«.....Nu gândați că vorbim glume

«Orî niscaî *basme* **din lume**.

(G. D. T. poes. pag. 172).

«Din dată ce nu'i vine a crede într'o narațiune ce i se presintă sub numele de *basn*, țêranul caută a i da un epitet, prin care s'o înlătore din sfera *basmelor* propriu zise. Așa este *basmul* **cu cocoșul roșu**, numele unei glume copilăresci ajuns a fi o locoțiune proverbială cu sensul de o flecârie fără sfârșit. Ast-fel e mai cu deosebire, așa numitul *basn* **cu minciunile**, al căruia însuși numele arată că pentru popor cele-lalte *basme* nu sînt de loc **cu minciuni**. In acel *basn* **cu minciunile** (Fundescu p. 93) un herghelgiu își perde herghelia într'un dovléc sau într'un pepene și o tot caută în zadar trei zile, apoi pe capul unei albine, înjugate la plug cu un boi, crește un nuc etc..., adică nu se povestesc lucruri supra-naturale ci se îndrugă nisce absurdități, iar poporul face tot-d'a-una o mare deosebire între supra-natural și între absurd. In absurd el nu crede, în supra-natural da.

» Transițiunea logică a poleo-slavicului *basni* «*fable*» la românul *basm* «*conte*» se explică prin strinsa înrudire a ambelor genuri de narațiune. Latinesce, ca și grecesce, ele purtau unul și același nume: **fabula**, «*μῦθος*».

«*Fabula* nici nu este alt-ceva de cât o aplicațiune didactică sau etică a parcularității luate din *basm* că dobitocele vorbesc ca și oamenii, adică este un produs al *basmului*, o micșorare a lui, o «*fabulla*» din «*fabula*», după cum o numește Quintillian: *Aesopi fabullas, quae fabulis nutricularum proxime succedunt* (Inst. I, 9). Este probabil că, din latinul *fābula*, Românii, după legile fonetice cunoscute, își vor fi format din capul locului *făură*, care însă ciocnindu-se la noi cu omofonele *făur* «*ferar*», și *făur* «*Februarie*» a căutat să dispară din graiul, înlocuindu-se mai târziu prin *basm* și prin *poveste* care nu provocați nici o confusiune.

«*Sinonimul poveste* întrebuițat mai cu deosebire în Moldova, este de asemenea palco-slavic: *pověsti*; la Slavi însă el însemnează narațiune în genere, chiar o relațiune curat istorică, uneori roman, nici-odată *basm*.

«*Deja în vechile texturi basnă și poveste* figurază câte o dată alătura ca sinonimi, dar nu cu sensul de «*conte*» și cu acela de «*legende*», «*récit fabuleux*», de exemplu la Urechia, Letop. I, p. 96: «*ca niște oameni neașezați și mai mult proști și necărturari, ce și ei au scris mai mult den basne și den povești....*»

«*Pentru a diferenția cei doi sinonimi, cuvintul poveste* trebuie luat, cum se și iewă până la un punct în popor, cu înțelesul de ori-ce fel de narațiune, fie legendă, fie snovă, fie anecdotă, fie «*povestea vorbeii*», după cum dicea foarte nimerit Anton Pann, în cari nu ne întâmpină nimic miraculos sau supra-natural, pe când «*basm* este și rămâne numai «*conte bleu*» numai «*Mährchen....*»

«Ast-fel, de exemplu. «Păcală» nu este un *basm*, e numai o *poveste*, căci toate păcăliturile lui sînt foarte firești, afară de singurul episod al fluerului celui magic, care însă este împrumutat dintr'un deosebit *basm* cunoscut mai pretutîndena și publicat în versiunea germană sub titlul: «Der Jude im Dorn» în colecțiunea fraților Grimm. În *poveste*, element supra-natural nu există de loc; în *fabulă* sau *apolog* elementul cel supra-natural al vorbirii dobitocelor este o simplă convențiune, o straveștire care nu înșală pe nimeni, pe care nimeni n'o ica adlitteram, și care, de și născută din popor, totuși s'a făcut mai acasă în literatura cea cultă; numai în *basm* supra-naturalul constituă un element esențial.»

Din aceste citate de la D-l B. P. Hasdeu se vede înțelesul ce se dă termenilor: *basm*, *poveste*, *fabulă*, *mit*.

§ 57. Termenul *poveste*, însă sinonim cu *basm* se întrebuintează în Moldova și cu înțelesul de *narațiune*, *legendă*, *snovă*, *anecdotă*, istorie chiar, dar și cu înțelesul absolut de *basm*, de orice în Moldova termenul *basm* nu este cunoscut de popor. Ast-fel *povestea* în Moldova are și înțelesul de «*conte*», iar epitetele întrebuintate de popor pe lângă termenul *basm* se întrebuintează în Moldova tot așa de bine și pe lângă termenul *poveste* în loc de *basmul* **cu cocoșul roșu** în Moldova se dice: **povestea** *cu cocoș-roș*, și în loc de *basmul* *cu minciunile* în Moldova se găsește: *povestea* *nevădută* și *neauđită* ¹⁾. Epitetele însă le întrebuintează poporul nu pentru a deosebi un *basm* țărănesc sau *poveste* țărănescă de un *basm* minciunos sau de o *poveste* minciunosă, ci numai pentru a deosebi un *basm* de alte *basme* sau o *poveste* de alte *povești*. Poporul întrebuintează epitete dicînd: *basmul* *cu cocoșul roșu* sau *povestea* *cu cocoș-*

1) Veđi Prosa de Th. D. Sperantia, 1890. București.

roș tot așa cum ar putea dice *basmul* sau *povestea* cu *împăratul verde*; însă nu dice, sau dice foarte rar — *basmul* sau *povestea* cu *împăratul verde*, pentru că basme sau povești cu *împăratul verde* sînt foarte multe și variate; dară dice *basmul* sau *povestea* cu *cocoșul roș* pentru că *basmul* acesta e unul și același, cunoscut pretutindena.

Epitetul din versurile de mai sus, unde se dice : *basme din lume*, nu trebuie luat în considerațiune, pentru că aceste versuri nu sînt de proveniență populară, așa că vorbele : *din lume*, nu sînt puse acolo ca notă distinctivă pentru a determina sfera noțiunii *basme*, ci sînt puse, curat numai ca umplutură, din nevoea măsurii și a rimei. Dacă însă versurile acestea ar fi în adevăr populare și dacă poporul ar fi șis : *basme din lume*, atunci s'ar fi înțeles chiar *basme*, adică chiar *basme țărănești*, *basme* ca toate *basmele*; pentru că mai *din lume* ca *basmele*, adică mai răspândite, ori mai cunoscute ca *basmele* nu mai e altă. Prin *basme din lume* poporul n'ar fi înțeles *basme minciunose* sau *basme false*, căci *din lume* nu e nota caracteristică a minciunii : minciuna plécă de la unul sau de la puțini; prin *basme din lume* poporul ar fi înțeles : *basme* de acelea de care circulă prin lume, adică *basme*.

Basmul cu cocoș-roș și mai ales *basmul cu minciunile* este un fel de parodie în care miraculosul e dus la absurd.

Paleo-slavicul *basme* sau *poveste* pôte să fi înlocuit în românesce pe latinescul *fabula*, însă înlocuirea nu s'a făcut pe baza particularității luate din *basme* că *dobitócele vorbesc ca și ómenii*.

Acéstă particularitate n'a fost nici caracteristica înțelesului terminului *fabula*, care însemna în general *narațiune*, *povestire*, *vorbire* (din latin : *fabula*, din *fari*, a vorbi), și nici caracteristica *basmului*. Caracterul *bas-*

mului, s'a ȕis, e supra-naturalul. Vorbirea animalelor din basme, nu e de loc ceva surprindător pentru popor, cãci poporul admitând posibilitatea supra-naturalului, în acest supra-natural cuprinde astã-ȕi și vobirea animalelor.

Pe de altã parte se scie cã poporul crede cã animalele pot sã vorbescã în anumite ȕile ale anului, de pildã la Crãciun sau în ajunul Sf. Vasile. Și dacã vorbesc acuma la anumite ȕile, de ce n'ar fi vorbit și altã datã în împrejurãri importante, în împrejurãri în care trebuiaũ sã servescã pe un fêt frumos?

Cu tôte aceste noi nu afirmãm cã poporul crede cã animalele chiar vorbiaũ. Ca sã putem afirma acêsta ar trebui sã scim dacã animalele din basme erau chiar animale, și dacã nu cum-va sub numele de animale trebuie sã înțelegem altã-ceva, adicã ómeni.

Termenul *basmu*, decĩ, n'a intrat în limbã cu înțelesul *fabulei de asta-ȕi*; nici *fabula așã cum se înțelege asta-ȕi*, nu este un produs al basmului: cel puțin nici una, nici alta nu s'a dovedit. Ceea-ce credem noi despre fabulã vom arêta mai departe.

Faptul însã cã atãt termenul *basm (fable)* din Muntenia cãt și *poveste* (naraȕiune), (istorie) din Moldova s'aũ introdus din paleo-slavicã pentru a denumi *unul și acelaș lucru*, vine în sprijinul pãrerii nòstre cã *basm și fabula* cã și *poveste* aũ avut înțelesul de: *naraȕiune, «conte»*.

Acestea le ȕicem în privirea raportului dintre *basm și fabulã*.

§ 58. Intru cãt privesce raportul dintre terminii *basm și poveste*, vedem cã termenul *basm*, în Muntenia, s'a ales cu înțelesul precis de «*conte-bleu*» și a rãmas numai în Muntenia; pe cãnd *poveste* cãpëtând înțelesul de «*conte-bleu*» în Moldova s'a întins și în Muntenia cu înțelesul de *naraȕiune în general*, pe care il are și în Moldova. Așã se explicã faptul cã Anton Pann își alege

titlul de *Povestea vorbeii*. Cu același înțeles de *narațiune*, *istorie* este întrebuințat în Moldova termenul *poveste* în basmul *Poves'ca Poveștilor* ¹⁾, în locul unde tatăl găsin-du-și pre fiul său perdut își povestesc *povestea vieții lui*.

Dacă urmăm exemplul lui Anton Pann, atunci putem numi *poveste* și *Istoria isprăvilor lui Păcală*.

Ar fi folositor, pentru clasificarea științifică, dacă s'ar admite în literatura cultă termenul *basm* pentru «*contebleu*», adică pentru narațiuni care cuprind supra-natural, narațiuni cu *Fet-frumos*; și termenul *poveste* pentru narațiuni mai fără supra-natural sau cu un fel de supra-natural care se găsește la tipul *Păcala*, cum e de pildă *Șotia-Babei* ²⁾.

Am întrebuințat aci expresiunea de : *un fel de supra-natural*, pentru că în adevăr nu e ușor a fixa anume până unde merge, până unde se scoboră, unde încețază supra-naturalul. E destul să întâlnim cel puțin *un fluer magic* și am și eșit din sfera întimplărilor firești.

§ 59. Intru cât privește mitul, s'a mai zis că *mitul este un basm individualizat*, adică deosebirea între «*basm și mit*, e că basmul are un caracter general; că mitul «*cunoște persoane anumite și locuri anumite, pe când «basmul se învârtesc într'o regiune ideală, căreia îi «sint străine noțiunile de individ, de timp și de spațiu. «(Basmele Române de L. Șăineu* ³⁾);

Acésta se potrivește pentru astă-zi, dar nu se potrivește pentru toate timpurile, adică nu se potrivește și pentru începutul basmului și al mitului; n'a fost în tot-d'a-una basmul cu caracter general și mitul individualizat.

Noi credem că basmul ca și mitul la început, adică la nascere, a fost individual, adică și unul și altul a

¹⁾ Prosa Th. D. Sperantia. 1890. București.

²⁾ Idem : Prosa.

³⁾ Buc. 1895, pag. 61, 62.

fost individual și local. Caracterul general l-au căpătat tocmai în urmă, atât basmele cât și unele mituri, căci poporul nu putea să începă cu abstracțiuni, a trebuit deci să începă cu particular individual.

În popor însă ceea-ce e individual tinde și poate ajunge să se generalizeze, și ceea ce e general pote din când în când să sufere încercări de localizare. Poporul și astă-đi chiar are obiceiul de a localisa și individualisa faptele *care i-se par posibile*. Fărte adese-ori mi s'a întimplat ca cine-va să'mi povestescă o anecdotă cunoscută ca veche, sau scrisă de mult chiar de mine, ori chiar originală a mea și cu toate acestea să mă asigure că faptul s'a petrecut în cutare loc și a fost săvârșit de cutare persoană cunoscută lui sau unui prieten al lui. O dămnă bătrână, din Iași, îmi povestea nise lucruri pe care eă le sciam că sînt din isprăvile lui *Diogene* din vechime, dar ea mă asigura că s'aă petrecut în Iași, în Păcurari, și că ea a cunoscut pe acel *cutare* care le-a făcut. Dacă acéstă dămnă ar fi scris ceea ce 'mi povestea mie, firesce că ar fi pus și *numele locului*. Păcurari (Iași) și *numele persoanei și timpul*.

Negreșit apoi, că cei din Iași și mai ales cei de prin Păcurari, care ar fi cređut ca posibile ori adevărate aceste lucruri povestite ori scrise de acea Dămnă, povestindu-le și ei la rāndul lor, ar fi continuat unii din ei, de a spune că s'aă petrecut în Păcurari; iar alții de prin alte locuri, și mai ales după trecere de vreme, ar fi început ori a le localisa pe la dinșii prin satele ori tārğurile lor, ori a spune că s'aă întimplat într'un sat ori tārğ anumit.

Dar îndată ce nu se mai fixază locul și timpul, e deja generalizare. Și la acéstă generalizare puteăă să ajungă chiar din prea multă localizare; căci dacă începéu să audă că acelaș lucru s'a petrecut și în Păcurari la Iași și într'o mahala din Podul-Ilăei și în

Tâgul Frumos și în Vaslui și în Botoșani, se înțelege că trebuiau în loc de a mai fixa locul să zică numai că a fost *undeva* sau a fost *odată*.

Ast-fel o povestire, un fapt, cât se mărginesc a trăi numai în aceeași localitate și în același timp, continuă a fi individual; iar când începe a se răspândi, a se depărta în spațiu și a trece în alte timpuri, atunci începe și a se generaliza.

Dacă cine-va ar fi fixat prin scris acea povestire ca localizată, ea ar fi rămas localizată cel puțin în scris, dar n'ar fi putut-o împedea de a se răspândi mai departe și a merge până la generalizare. Un exemplu de localizare este zicătoarea: «*iea din gardul Răzvoei*» (la Iași) și *iea din gardul Mântulesei* (București).

Miturile vechi în cea mai mare parte au fost din întâmplare prinse ori fixate prin scriere de diferite persoane care credeau încă în realitate sau posibilitatea lor și ca atare le-au localizat și individualizat. Adeca voim să zicem că ceea ce numim noi astăzi *mituri* sînt nise fapte care s'au fixat prin scris. Prin urmare se poate să mai fi fost fapte de acestea, dar care nu s'au fixat prin scris, și ne fiind fixate sau generalizate, și așa au rămas până astăzi; căci astăzi nu se mai poate localiza de ôre-ce nu mai par posibile. Așa basmele de astăzi copriind lucruri care nu se mai par posibile astăzi și care deci nu se mai pot localiza nici individualiza.

Miturile dacă n'ar fi fost fixate la timp, prin scriere, ele ca și basmele ar fi ajuns să capete un caracter general, să se învîrtescă într'o regiune ideală careia să'i fie streine noțiunile de individ, de timp și de spațiu cum s'a și întîmplat de sigur ca unele mituri, care n'au fost fixate și care, din această pricină rămânând libere, au fost luate de curentul viu al basmelor și amestecate în acest curent în care se mai găsesc și astăzi

Nu urm z  deci de loc că generalitatea este caracterul permanent al basmului, nici că individualizarea este caracterul permanent al mitului: nu urm z  adică neapărat că ori-ce basm se nasce cu caracterul de generalitate. Si basmul si mitul s'au născut cu caracterul de individualizare si atit basmul cât si mitul tind a căpăta caracterul de generalizare si il si cap t  c nd nu sînt fixate si chiar în afară de fixare.

Termenul *mit*, *μῦθος*,  nseamn z  ca si fabula: povestire nara iune.

Prin urmare termenii *basm* si *poveste*  n literatura populară  nseamn z  același lucru si se deosebesc ast di si de *fabul * si de *mit*. Personajele din mituri, de exemplu, din cauza fixării lor prin scris  u ajuns să devină din ce în ce mai concrete si mai proprii si să se deosebec  din ce în ce mai mult de cele din basme, cu care p te odată  u fost identice. Basmul sa  povestea sînt altă ceva de c t mitul si vom ved  că sînt si altă ceva de c t fabula.

At t mitul însă cât si fabula sînt nisce isv re de ale basmului; dar nu singurele isv re.

CE SE  ICE DESPRE BASME

  60. Dintre t te produ iunile populare cele mai interesante  u fost cele ce erau mai în strinsă legătură cu credin a sa  religiunea, ori am puté  ice cele care erau un produs al religiunii.  n ac st  categorie s'au găsit povestirile despre  ei si despre isprăvile  eilor, acele povestiri care se cunosc sub numele de mituri.

Dintre t te produ iunile populare, miturile  u fost cele mai favorisate, ele  u fost cele mai de timpuriu studiate.  n timpurile din urmă c nd s'a sim it nevoea de a da o explicare si basmelor, atunci pe motivul că

și ele sînt un produs popular, s'aū apropiét de mituri și s'a legat origina lor de origina miturilor. Iar acéstă apropiere între basme și mituri s'a păstrat ca dogmă și se păstréază și în ȃiua de astăđi. Și astăđi încă cei mai mulți invéțați identifică basmul cu mitul, védënd în unul și în altul aceleași personaje.

Aū fost și păreri deosebite dar cu puțini susținétori.

În general putem ȃice că explicarea basmelor s'a căutat pe trei căi, și anume :

1. Prin derivarea basmelor din mituri ;
2. Prin derivarea basmelor din visuri ;
3. Prin derivarea basmelor din literatura cultă.

1) DERIVAREA BASMELOR DIN MITURI

A) Sistemele de interpretare

§ 61. Cei care derivă basmele din mituri se împart în patru categorii, după felul cum își explică formarea saū origina miturilor :

- a) Unii care în personajele din mituri véd personaje istorice ;
- b) Alții care în personajele din mituri véd personificarea corpilor ceresci ori a fenomenilor ceresci.
- c) Alții care véd în personajele din mituri, nisce alegorii ori simboluri sub care se ascund forțele naturii ori diferite adevéruri religioase, morale, politice, științifice, etc. și
- d) Alții care véd în mituri interpretarea naivă pe care mintea ómenilor primitivi o dádea diferitelor evenimente.

a) După cei din prima categorie toți *ȃei* și *semi-ȃei* și eroii care se întălnesc în mituri sînt personaje istorice, prinții saū filozofii, ómeni însemnați pe care posteritatea i-a idealizat și poetisat pînă ce a ajuns

să-i divinizeze; și diferitele fapte și isprăvi atribuite personajelor mitice sînt evenimente istorice idealisate și poetisate.

Acest fel de interpretare datéază din secolul III a. Chr. și e datorit lui *Evhemer* de la care și-a luat și numele de *evhemerism*.

Un continuator al lui *Evhemer* în zilele noastre este filosoful englez *Herbert Spencer*, care în teoria despre cultul străbunilor îmbrățișază *evhemerismul*¹⁾.

După *Spencer* oamenii distingeau pe strămoșii lor iluștri cu diferite porecle («sobriquets») corespunzătoare gradului de distincțiune ce voiau a le acorda, potrivit cu meritele și cu felul isprăvilor ce făcuseră în viață. Ast-fel de porecle erau ca: *Sóre*, *Fulger*, *Cer*, etc., și urmașii sau supușii unor ast-fel de strămoși ori șefii distinși purtau neapărat nume de Fiul Cerului, Fiul *Fulgerului* sau *Supușii Cerului* ori ai *Fulgerului*.

Cu trecerea vremei însă, ștergându-se din memoria urmașilor înțelesul ori însemnătatea acestor numiri, acești urmași atribuiră Cerului, *Fulgerului*, *Sórelui*, etc. diferitele fapte ale strămoșilor. Astfel de la oameni și fapte omenesci se ajunge la personificarea lucrurilor naturii, se trece de la natural la supranatural, se trece de la *Istorie* la *Mitolgie*.

b) După cei din a doua categorie toți *zeii* și *semi-zeii* și *eroii* care se întălnesc în mituri sînt de origină solară și născuți prin o confuzie de limbă.

În *Rig-Veda*, de pildă, *Sórele* se numesce *Amantul Auroréi* și *Aurora*—*Amanta Sórelui*, din cauză că *Aurora* precedéază pe *Sóre*; sau *Aurora* se numesce *Sora Sórelui* și *Sórele*—*Fratele Auroréi* din cauză că și unul și altul aú de autor comun — părinte — pe *Indra-Cerul* Omenii în loc să l numéscă pe **Sóre** cu un termen

¹⁾ Essais sur le progres. trad. par Burdeau.

propriu, l'au numit figurat cu termenul comun de *frate* sau *amant*, și pe **Auroră**, de asemenea *soră* sau *amantă*. Ast-fel pentru a spune că Sorele urmăresce Aurora diceau că Amantul urmăresce pe Amantă. De asemenea descriind fazele zilei, adică peripețiile prin care trece Sorele și Aurora de dimineță și până sara sau de dimineță și până iar dimineță, oamenii întrebunțau tot termeni figurați ori metaforici. De pildă pentru a spune că după răsărirea Sorelui Aurora a dispărut, ei diceau că Amantul a ajuns pe Iubita lui și a răpit'o sau a luat'o cu dînsul; iar pentru a spune că la apus Aurora a rămas în urma Sorelui, diceau că Amantul a fugit sau a murit și iubita a rămas singură.

Cu trecerea vremei, însă ștergându-se din memoria oamenilor înțelesul acestor termeni figurați, acestor metafore: adică oamenii uitând, de pildă, că e vorba de *Sore* și de *Auroră*, au ajuns să credă că e vorba chiar de un amant și o amantă, de un tîner și de o fată și astfel din nisce figuri poetice, din nisce cuvinte au ajuns să facă nisce persoane istorice. Resultatul e că deitățile nu sînt de cît nisce nume: «*Numina nomina.*»

Acastă teorie este datorită eminentului sanscritist de la Oxford Max Müller¹⁾ după care legendele mitologice rezultă din *fenomenele regulate* și periodice ca răsăritul și apusul Sorelui și la care pincipalul rol îl jocă Sorele și Aurora.

Urmând aceiași cale de interpretar Adalbert Kubn²⁾ dă o mai mare importanță *fenomenelor trecătoare* ca furtuna și plóea, care iéu locul Sorelui și al Aurorei.

c) După cei din a treia categorie miturile ori sînt nisce expresiuni simbolice ale forțelor naturii (*Dupuis*³⁾)

¹⁾ Essais sur la Mythologie comparée Paris 1859.

²⁾ Die Herabkunft des Feuers und des Göttertraukes. II ed Güttesloh 1886.

³⁾ Origine de tous les cultes, 1795.

ori sint diferite adevăruri morale și religioase acomodate de preoți ori poeți sub forme simbolice care să pôtă fi înțelese de popor (*Creuzer* 1).

Alegorismul și simbolismul au avut multă trecere, de o parte din cauza înclinațiunii omienilor spre misticism, iară pe de altă parte și din pricina lesniciunii de înțeles, de ôre-ce puterea fantasiei pôte să țină loc cercetărilor anevoioșe. «In secolul XVI, cei mai mari «representați ai sciinței și ai filosofiei nu es din în- «terpretarea alegorică care, în mânele unui Bacon, de «exemplu, duce la rezultatele cele mai strani. Astfel «istoria Sfinxului și a lui Odip lui îi pare *o fabulă ele- «gantă și instructivă, inventată pentru a representa sciința «unită cu bunul simț*. Figura compusă a Sfinxului arată «varietatea subiectelor pe care sciința le îmbrățișază; «formele femeesci ce i se atribuesc, înșamnă că sciința «este atrăgătoare până și în probleme; aripele cu care «este înzestrat, însemnéză că ideile trebuie săși ia «sborul în lume; ghiarele îndoite ale monstrului sint «axiomele și argumentele care se prind în spirit. Enigma «propusă n'a fost deslegată de cât de un om schiop «pentru că parabola are de scop să învețe că numai «cei cuminiți și nu cei ce se grăbesc a conchide, gă- «sesc deslegările cele bune. (*Bachelin introduction gé- «nérale* 2)».

d) După cei din a patra categorie miturile în loc de a fi nisce abstracțiuni alegorice ori simbolice, sint din contră nisce concretisări produse spontaneu de mintea naivă a omenirei primitive, care își explica ori-ce eveniment în modul cel mai naiv. Așa, de pildă, din faptul că o colonie grécă, din Tesalia, plécă, după sfatul lui Apolon și se stabilește în Libia, poporul forméză mitul său mai bine çis forméză istoria în care

1) *G. Fr. Creuzer, Symbolik und Myth. der alten Vœlker, besonders der Griechen. Leipzig 1810—1812.*

2) *Jules Brun, Sept Contes Roumains, Paris 1894 pag. XVII—XVIII.*

se spune că Apolon a răpit pe o feciără din Tesalia anume Cirena și a dus-o în Libia.

Representantul acestei teorii este eminentul elenist Ottfried Müller¹⁾.

B) Sistemele mitologice aplicate la noi

§ 62 Teoria admisă de Max Müller și Kuhn fusese aplicată deja de către frații Grimm la interpretarea mitică a basmelor.

În resumat :

«Frații Grimm, inițiatorii acestei noue științe a literaturii populare, consideraū basmele ca niște ultime ecouri din vechi mituri comune n mului indo-european («wunderbare letzte Nahklnge uralter Mythen»).

«Ei compară elementele mitice din basme cu «fragmentele unui diamant sfrmat, împrăstiate pe solul  coperit cu  rb și flori și numai ochii cei mai ageri le pot descoperi. Însemnarea lor s'a pierdut de mult, dar se simte încă, și ea dă basmului valoarea sa, satisfc nd tot deodată plăcerea naturală pentru miraculos 2).

«Iar despre analogia incidentelor mitice în basmele popoarelor diferite :

«Se află situațiuni care sînt aș a de simple și de naturale, că revin pretutindenea, precum se află cuge-tri, care se nemesesc de la sine ; s'aŭ putut dar forma independent și în țerile cele mai diverse basme identice sau cel puțin f rte analoge. Ele se pot compara *cuvintelor* isolate, puțin deosebite sau perfect concordante, pe care limbi chiar neînrudite le-a  produs prin imitarea sunetelor naturale (LXII).

«Teoria fraților Grimm, de și conține o mare dos de adev r, posedă însă doue lipsuri fundamentale :

¹⁾ Prolegomen. z  einer Wissenschaftlichen Mytholog 1825.

²⁾ (*Kinder und Hausmrchen*, 3 ed. G ttingen 1856. Vol. III, p. 409; cf. *Hahn Griechische und albanesische Mrchen*. Leipzig 1864, vol. I, Introducere).

«1. Ea nu are în vedere de cât popóarele indo-eu-ropene și cu totă acéstă circumsciere într'o singură familie etnică, ea identifică credințele popórelor arice cu ale umanității primitive.

«2. Exclusivă ca punct de plecare, ea este în aplicațiune de o exagerată rigurositate, excluđend cu deseavârșire rolul fantasiei creatóre și al istețimii poporale.

«Ne vedénd în tóte basmele absolut de cât mituri și reminiscențe mitice, ea dá povestirilor celor mai naive o gravitate silită, care nu-i departe de ridicul.

«Acésta se póte constata în mai multe din interpretările fraților Schot, cari aplică basmelor române vederile ilustrațiilor întemeitorii ai folklorului europén. După dinșii nu numai copii cu pėrul de aur din povești represinta mitul deului solar, dar chiar în aventurile lui Păcală se pot afla urme de vechi tradițiuni divine. (Auch in diesen niedrigen Eulenspiegelgeschichten sind Spuren alter Göttersage zu finden¹⁾).

«Teoria fraților Grimm a găsit la noi un partisan entusiast în persóna venerabilului folklorist bănățan, D-l Dr. Al. Marienescu, care a publicat acum vre-o trei-đeci de ani, sub titlul «Descoperiri mari» o serie de interpretări mitice ale basmelor române. Ast-fel D-l Marienescu vede în «fata din Dafin» pe chiar deitza Daphne, în «Fet-Frumos cu pėrul de aur», pe chiar Phaeton, în «Dafin Impėrat» pe «Apollo Daphneos», în «Delia Damian», pe «Apollo Delios», în cei «Doi feți logofeți», pe «Dioscurii», în «Arghir și Iléna», pe «Apollo Argyrotox și pe Diana» în «Urga-Murga» pe «Hermes Demiurgos și pe Mercur» Cu un cuvint, pentru D-l Marienescu: «Poveștele sînt miturile religiunii păgâne... În povești împėrații său feciorii de împėrați

¹⁾ Schott Walachische Mărchen, Stuttgart 1845 p. 360.

«sînt de regulă zei păgâni, degradați la ómeni, sînt fenomene naturale, fizice, etc., personificate după stema mitologică veche, sînt continuarea religiunii de 2—3000 ani (*Argbir și Iléna Cosinzéna* p. 23).

«Iată și seria poveștilor comentate de D-l Marienescu în Albina VI și VII (1871—1872): «*Fata din Dafin*» după Fundescu (No. 16), «*Fet-Frumos cu pèrul de aur*» după același (No. 17), «*Dafin Împèrât*» după același (No. 48), «*Delia Damian*» cules de autor (No. 10 din 1870), «*Doi feți logofeți*» (id. No. 68 din 1871), «*Seran și Dioran*» (No. 98 din 1872). Apoi «*Piticoti*» în *Familia* din 1871 (No. 34), «*Psyche*» în *Federațiunea* din 1872 (No. 64) și broșurile: *Argbir și Iléna Cosinzéna* (Schott, No. 16) și *Uriășul cu ochii în frunte* («*Ausland* din 1851).

«In fie-care din comentariile sale, D-l Marienescu studiază basmul sub raportul filologiei, mitologiei, astronomiei și fizice, aventurându-se în domeniul infinit al ipoteselor subiective» (L, Șainenu)¹.

Teoriile lui Max Müller și Kuhn au fost aplicate basmelor române de către D-l Léo Bachelin în *Introducerea generală* ce face la traducerea francesă «*Sept contes roumains*», a D-lui Jules Brun și în prefața fie-cărui din cele șapte basme.

Iată o apreciere a lucrării D-lui Léo Bachelin :

«D-l L. Bachelin adoptă întru tóte interpretările so-lare și atmosferice și le mănuesce cu o rară abilitate. Citirea introducerilor sale la mai multe basme române, atît de frumos scrise, îți fac impresiunea unor curate povești, așa că nu scii ce să admiri mai mult : fantasticul basmului ori broderia ingeniosului comentator. Ce să șici într'adevăr cînd D-l Bachelin te asigură cu o gravitate magistrală, că în poveștile românesci

¹) Op. cit. p. 50—52.

«porcul «ne saurait être autre chose qu'une forme zos-
 «mospbique de la brune matinale, de la nuée orageuse ou
 «de la nuit», că **Sfintele : Mercurea, Vinerea și**
 «**Duminica** «sont évidemment des déesses aurorales» că
 «**împăratul** «c'est le ciel répandu partout», că **fetele**
 «sale sont des divinités crépusculaires, aurores du soir ou
 «du matin» că până și **argatul** din grădina împără-
 «téscă «n'est autre que le soleil», ba chiar **țiganca** le-
 «gată de cōda unei epe, cu un sac de nuci «il ne s'agit
 «évidemment de rien autre que de la mort de la nuit, qui.
 «liée à la jument solaire, s'en va en lambeaux, tandis que
 «les étoiles — les noix tombant du sac — se perdent une
 «à une dans la clarté du grand jour venu, où Fêt-frumos
 «épouse l'Aurore».

«Cu un cuvînt, D-l Bachelin întreveđe pretutindenea
 «în basme numai mituri, ței și ține, sōre și crepuscul,
 «acolo unde noi *simpli muritori*, nu putem zări altă
 «ceva de cāt pure producțiunii ale fantasiei, în care
 «s'au amestecat ici și colea reminiscente din alte epoce.

«Teoria solară și cea atmosferică, sint parțiale și
 «nu ating de cāt suprafața : ele nu ne explică nici
 «nascerea miturilor nici *asemănările lor* suprinďetōre la
 «atâtea *nēmuri* deosebite prin origină și graiū (ceea ce
 «excluce o radiare dintr'un centru unic). Apol ele lasă
 «cu totul la o parte așa numitul *element absurd și irațional*,
 «acele *incidente obscene și monstruōse* (familiare în mi-
 «turile Grecilor ca și în ale Hotentōților). Ele sint in-
 «capabile a explica *mctamorfosele*, intima legătură între
 «om și restul creațiunii, precum și *tendința de personi-*
 «ficare universală». (L. Șainénu 1).

Faptul că D-l Bachelin mănuesce cu o rară abilitate
 interpretările solare și atmosferice este fōrte adevērat :
 D-l Bachelin e maestru desēvārșit în mănuirea lor.
 Pentru ingeniositatea interpretărilor n'ar trebui să-l în-

1) Op. cit. p. 54—55.

vinovăţescă muritorii simpli, de ôre-ce interpretarea depinde de teoriile pe care D-l Bachelin le-a adoptat şi pe care le cunósce şi scie să le aplice. În adevăr după aceste teorii poţi să explici până şi faptele cele mai nemitologice ori mai puţin solare. Poţi să găseşti de pildă, că Ión Pipa ¹⁾ este un erou solar şi anume că Ión Pipa e sórele; cârciuma pe care o urmărea e nóptea pe care o urmăresce şi o învinge sórele. Banií pe care îi fură de la cârciumă sînt stelele, pe care sórele cu lumina sa le ascunde, etc., etc.

Întru cât privesce chestiunea asemănărilor ce se găseşte între basme la diferite némuri reproducem de la D-l Bachelin câteva pagini, așa de bine scrise şi atât de plăcute la citire. Iată ce ăice D-l Bachelin :

« C'est chause comme de vieille date que tous les
« contes populaires se ressemblent. Non seulement ils
« ne différent guère d'un bout à l'autre de l'Europe,
« chez les peuples de même race, mais on peut dire :
« chez tous les peuples du monde, à quelque famille
« ethnique qu'ils appartiennent. Cette analogie univer-
« selle s'explique d'ailleurs aisément et par plusieurs
« raisons.

« Si capricieuse, si abondante que puisse être l'ima-
« gination humaine, elle a ses lois et ses limites. La
« fantaisie elle-même — surtout celle qui crée sponta-
« nément, sans artifices voulus de style, et de compo-
« sition — invente et conçoit selon une logique secrète
« qui se trahit jusque dans les contes bleus les plus
« extravagants ; de sorte qu'on peut les considérer,
« dans leur ensemble, comme une flore intellectuelle
« qui, le terreau cérébral où elle pousse étant à peu
« près le même partout est partout la même. De la
« ces concordances générales si frappantes entre les

¹⁾ Un cunoscut criminal minor, care ataca pe cârciumari. Procesul lui s'a judecat de câţiva ani înainte pe când scrieam aceste rânduri.

« mythes, et les fables, les proverbes et les chants populaires, chez les nations les plus distantes les une des autres.

« Si l'anthropologie suffit à rendre compte d'un grand nombre des similitudes que l'on rencontre dans le folklore, une autre cause non moins plausible les motive encore mieux ; c'est que les contes et les mythes roulent tous sur un thème commun, puisqu'ils ne font que narrer la vie et la mort des jours, la lutte quotidienne de l'ombre et de la lumière, la lutte annuelle de l'hiver et de l'été, la périodique succession de la belle et de la mauvaise saison. Dramatisés ou romancés comme ils le sont, ces récits merveilleux où figurent tant de personnages, du monstre à la bête, de l'homme au dieu, ne sont, après tout — si multiples et si divers qu'ils nous semblent à première vue, — que la transposition poétique des phénomènes météorologiques ou naturels s'accomplissant dans le ciel ou sur la terre.

« Pour les épisodes qui les composent, ils reproduisent eux-mêmes, encore ou des mythes condensés ou des phases du mythe général. Réduits par l'analyse à leur plus simple expression ces incidents qui, reliés entre eux, constituent un conte, se ramènent à un petit nombre de formes primitives. M. M. Loys Brueyre, Hahn et Baring Gould, dans les tableaux qu'ils ont dressés, en comptent tout au plus de quatre-vingts à cent. Aussi bien, la variété qu'on remarque dans ces récits ne provient-elle que des différentes combinaisons possibles entre ce petit nombre d'épisodes qui les composent, auxquels s'ajoutent, selon les temps et les lieux, des souvenirs historiques, des influences religieuses et l'accent local particulier à chaque peuple.

« Ce que nous venons de dire des aventures fabu-

«leuses, s'applique également aux personnages qui, eux
 «aussi, quoique innombrables, peuvent être ramenés à
 «quelques prototypes universels, représentant le soleil,
 «la tempête, le jour, la nuit, le crépuscule, l'aurore, la
 «vie végétale, la nuée orageuse et d'autres événements
 «naturels. C'est donc à de l'histoire naturelle et à de
 «la météorologie mises en action que nous avons af-
 «faire. De là l'élément fataliste qui apparaît dans tous
 «les contes, sous forme de sorts jetés, de charmes
 «rompus, de métamorphoses inévitables qui marquent
 «la durée, le passage ou l'évolution des phénomènes.

«Aux ressemblances résultant des facultés inventives
 «de l'homme, ou provenant des éléments constitutifs
 «des mythes, il convient d'ajouter les analogies qui
 «sont dues à la communauté d'origine; car il est des
 «contes qui sont le patrimoine commun d'une groupe
 «ethnique, au même titre que les langues et les cou-
 «tumes.

«Il n'y aura dès lors rien d'étonnant à ce que ces
 «contes-là, chez tous les peuples indogermaniques par
 «exemple, ne divergent guère de nation à nation
 «que par certains détails de couleur locale, ou par de
 «fortuites interpolations historiques ou religieuses, qui
 «s'y sont glissées au cours des âges. Mais ce qui sur-
 «prend toujours dans l'étude du folklore, c'est moins
 «les variantes introduites dans la version primitive que
 «la pérennité même de cette version, que l'on retrou-
 «vera telle quelle chez toutes les nations soeurs, pour-
 «tant géographiquement fort éloignées les unes des
 «autres et absolument diversifiées d'esprit, de langue
 «et de culture. Il faut au fond que l'homme soit fort
 «peu inventif littérairement et ait avant tout une excel-
 «lente mémoire pour avoir gardé si fidèlement le sou-
 «venir de ces récits, parfois très longs, que se racon-
 «taient déjà ses plus lointains ancêtres.

« On sait, en effet que la plupart des contes de fée
 « ne sont que des débris d'anciennes cosmogonies. A en
 « croire les savants, ils auraient tous la même origine :
 « ils seraient venus du plateau de l'Iran, d'où les tribus
 » aryennes les avaient emportés dans leurs migrations
 « vers l'Orient et l'Occident. Mais tous aussi se seraient
 « modifiés et enrichis au cours des siècles, en se loca-
 « lisant ça et là. Ainsi s'expliqueraient avec les ana-
 « logies, aussi les variétés qu'ils offrent de nation à
 « nation, variétés dues à des influences de temps, de
 « race et de milieu.

« Assurement, il n'est pas besoin d'être un grand
 « clerc pour s'apercevoir que les contes populaires ont
 « des traits, des personnages, des affabulations analo-
 « gues; qu'il y a entre eux des affinités comme entre
 « les langues issues de la même souche. Or, comme on
 « peut retrouver dans un mot actuel — malgré tous les
 « changements qu'il a subis à travers les âges — la
 « racine ancienne dont il n'est qu'un dernier rejeton ;
 de même on peut aussi découvrir dans le conte mo-
 « derne, si enjolivé, si romancé qu'il soit, le mythe
 « primitif dont il n'est que la dernière pousse¹⁾.

2) DERIVAREA BASMELOR DIN VISURI

§ 63. Acastă teorie se datorește astăzi ilustrului nostru filolog, d. B. P. Hasdeu.

Pentru a explica originea basmelor, d. Hasdeu caută să explice originea supranaturalului care se găsește în basme. Acest supranatural d-lui îl găsește în *vis*. De aceea tot în *vis* pune și originea basmelor.

Iată după d. Hasdeu trăsăturile comune fundamentale ale basmului și visului *)

1) Sept. Contes Roumains. p. XXVI—XXXI.

*) Revista-Nouă, București anul VI. 1894 p. 374—375.

- «1. In *vis* totul capătă forme mai mult de cât iperbolice... aceeași ultra-exagerațiune în *basme*.
- «2. Ceea-ce vizază omul poate să se adevărească în starea-i de veghere.... visurile dară, ori cât de ciudate în aparență, pot fi cređute, pot fi ceea-ce Virgiliu numia «vera somnia», pot descoperi ceea ce nu se vede sau nu se scie; de aci ori-ce popor crede în *vis*, și tot așa el crede în *basme*, pe care — la noi și pretutendeni — le începe mai tot-d'a-una prin afirmativul «fost'a-fost», ba în limba sanscrită însuși *basmul* se chemă *itibasa* = iti ha sa «adică» așa a fost...
- «3. În *basma* ca și în *vis* spațiul se șterge; dormind în București omul se vizază la Paris, și peste o clipă la New-York, tot așa precum eroul *basmului* străbate ca săgéta până la buricul pământului peste nouă mări și nouă țeri în lumea albă și în lumea-negră, fără a se prea plânge de oboselă.
- «4. În *basma* ca și în *vis*, se șterge nu numai spațiul, dar și timpul: în câte-va minute vizătorul trăește mai mulți ani; eroina *basmului* umblă atâta încât își tocesce toégul și papucii de fier, totuși ajunge la țel tânără și frumósă ca și'n ziua plecării.
- «5. În *basma* ca și'n *vis*, sborul este un mijloc foarte îndemânatec de locomoțiune.
- «6. În *basma* ca și'n *vis*, omul vede ăei sau ăine și petrece cu sfinții.
- «7. În *basma* ca și'n *vis*, ne întimpină monștri, cu care ne luptăm și pe care mai tot-d'a-una îi învingem.
- «8. În *basma* ca și'n *vis*, deosebirea de limbă nu există, toți se înțeleg unii cu alții, ba vorbesc omenesce până și dobitoacele.
- «9. În *basma* ca și'n *vis*, metamorfozele cele mai extravagante sînt ceva foarte normal.
- «10. În fine, în *basma* ca și'n *vis*, suferințele și ne

«norocirile cele mai cumplite se închee sistematic prin-
«tr'un bun desnodământ, printr'o nuntă, printr'un ban-
«chet, căci coșmarul în ipnologie este o excepțiune.

«Nu se pôte găsi un singur element al basmului
«care să nu'și aibă obîrșie în vis **)...

3. DERIVAREA BASMELOR DIN LITERATURA CULTĂ

§ 64. Teoria după care basmele derivă din literatura
cultă, anume teoria *migrațiunii* are ca reprezentant pe
filologul german Benfey,

Susținător al acestei teorii la noi a fost d. dr. M.
Gaster *) care se exprimă ast-fel :

«Benfey explică atât originea cât și asemănarea bas-
«melor între dînsele, prin *migrațiune* ; căci susține că
«aū venit din India în Europa *abia* pe la secolul al
«X al erei nōstre, împreună cu celelalte cărți popu-
«lare...

«Noi din parte-ne — urmează d. Dr. Gaster — în-
«clinăm spre teoria *migrațiunii*, dovedită până la evi-
«dență, pentru o parte însemnată a literaturii popu-
«lare moderne. Nu admitem însă termenul pus de
«Benfey și nici nu credem că aū venit tōte în forma
«de *basme*, ci noi voim să dovedim că *o mare parte din*
«*basmele actuale, dacă nu cea mai mare parte, s'aū des-*
«*voltat din novele și povestiri*, pe care poporul cu în-
«cetul le-a schimbat în *basme*, înzestrând pe eroii acelor
«povestiri, cu trăsuri fantastice și cu facultăți suprana-
«turale luate, saū din credințele vechi saū din cercurile
«literaturii *apocrife și romantice*.

«... cercetarea istorică, mai țice : D-l Dr. Gaster,
«ne arată că cea mai mare parte din aceste elemente

**) B. P. Hasdeu. Revista-Notă, anul VI. p. 375.

*) Literatura populară română. 1883. Busuresci.

«pretinse *mitologice*, și prin urmare foarte *vechi*, sint din «contră de origină *literară* și prin urmare relativ foarte *noi* »¹⁾.

Noi în locul lui Benfey, am lăsat să vorbescă reprezentantul său, Dl. Dr. Gaster dar observăm că chiar după D-l Dr. Gaster teoria lui Benfey singură nu e suficientă pentru a explica originea basmelor. Insuși D-l Dr. Gaster cată să completeze teoria lui Benfey, anume că *cea mai mare parte din basme s'aũ dezvoltat din novele și povestiri pe care poporul le-a schimbat în basme înzestrând pe eroi cu trăsuri fantastice și cu facultăți supranaturale...*

În acelaș timp mai observăm că nici D-l Dr. Gaster nu explică în de-ajuns origina basmelor, de ôre-ce, eum chiar D-lui spune, poporul trebuie de la el să mai adaugă eroilor acele *trăsuri fantastice și facultăți supranaturale*. Și dacă acestea le adaugă poporul în basme atunce ce mai rămâne din literatura cultă, pentru basme ?

În studiul de față însă ne mărginim numai a expune somar diferitele teorii, fără a le combate nici a le susține. Tot somar vom expune și părerile noastre.

X

CE CREDEM DESPRE ORIGINA BASMELOR

a) Origina fabulei

§ 65. Pe lângă cele ce s'aũ dis până acuma despre origina basmelor adăugăm și noi ôre-care considerațiuni.

La începutul societăților omenești, când ômenii trăiau cu păstoria și cu vinatul, totă știința omenească se mărginea la distingerea animalelor și la cunoșcerea apucăturilor lor, atât pentru a se puté apêra de ele cât și pentru a le puté ataca sau învinge sau vâna. Omul

¹⁾ Dr. Gaster Op. cit. pag. 545.

cel mai învățat din acele vremuri era acela care scia mai mult despre animale. În toate ocaziunile principalul obiect de conversațiune atuncea era despre animale.

Ômenii de atunci întru atât cunosceaŭ de bine animalele, în cât chiar când voiaŭ să caracterizeze un om, îi dădeaŭ tot note de ale animalelor, îl comparaŭ cu un animal: cutare era, de pildă, ôe, cutare epure, cutare leŭ sau lup sau vulpe ori șacal. Mai ales când aveaŭ nevoie să vorbescă de cei mai mari din trib, de aceia de care se temeau, întrebuițaŭ ca pseudo-nime numiri de animale.

Prin acêsta se explică originea fabulei.

S'a ȃis de mult că fabula a fost un *protest contra tirăniei sau a dispotismului*, și cei ce au ȃis'o acêsta se pare că au avut dreptate.

Fabula este un gen literar care are menirea de a vesteȃi faptele rele.

Acêsta explică pe de-oparte întrebuițarea pseudonimelor, adică nevoea de a întrebuița pseudonime. Iar obiceiul de a întrebuița ca pseudonime nume de animale se explică prin faptul că pseudonimele acestea, adică numele de animale, le erau la dispoziție, ca cei mai potriviți termini de comparațiune.

Tot acêsta explică pentru ce în fabulă animalele vorbesc ca ômenii: pentru că în fabulă se vorbea nu de animale care nu pot vorbi, ci de ômeni care vorbesc.

Încă un lucru care dovedesce că acêsta este originea fabulei, după părerea noastră, e existența *moralei de la fabulă*.

Teoria despre originea fabulei se datoresce lui Édélestand du Méril și noi am utilizat'o de mult în lucrarea noastră *Fabula in genere și fabuliștii români in specie* ¹⁾. Din acêastă teorie noi însă deducem acuma considerațiunea despre *graful animalelor și despre morala fabulei*.

¹⁾ București 1892. Edit. Acad. Român. pag. 16,

În adevăr, ce rol are încheerea numită morala fabulei, când această încheere nu face de cât a repeta ceea ce s'a spus pe larg în fabulă?

Ne închipuim că un om ôre-care de pe acele vremuri spune la ai s'ei vestea următoare: *Lupul cel bătrân și cu cel tinăr s'a botărit ca la nôpte să gătue oile care vor fi lângă isvorul din vale.*

Acastă veste putea să aibă două înțelesuri: sau că lupii adică *nisce lupi*, aveau de gând să mănânce *nisce oi*, sau că *nisce ômeni* pe care îi numiau cu epitetele de lupi, aveau de gând să ucidă pe *alți ômeni*. Din această pricină, când era vorba de ômeni, atunci cel ce spunea vestea, după ce o povestia mai întâiu pe larg și în gura mare apoi mai la urmă adăuga mai cu jumătate de gură: *«Dar să știți că nu-i vorba de lupi și de oi, ci e vorba de ômeni.*

Acest adaus făcut de povestitor e deci necesar, și acesta e tocmai morala fabulei.

Obiceiul de a face această morală nu s'ar fi putut nasce dacă fabula nu ar fi vorbit despre ômeni de acei care erau de temut.

Vra să șică numirile de animale din fabulă sînt *nisce* pseudonime omensci care represintă chiar ômeni concreți. Voiu să șică animalele din fabulă, la începutul fabulei nu sînt abstracțiuni ci persoane concrete; iar fabula este un gen literar independent de alte genuri, adică nu derivă din basm nici din alt gen, ci s'a născut singur dintr'o necesitate socială.

Acesta este origina fabulei.

b) Origina basmului

§66. Cu vremea însă formându-se societăți mai mari, seminții sau triburi și din cauza pășunii sau a hranei intrând în rivalitate unele cu altele, și unele ajungend

supuse altora ; cele *supuse* încep a se teme de cele *domnitore* ca și ori ce *supus* de tiranul său.

În acest cas de *supunere* a unui *trib* ori a unei *seminții* la alta, aș trebuit să se nască nise *pseudonime* care să cracterizeze *tribul* sau *seminția* *domnitore* și *asupritore*. Ne greșit că trebuiaș se întrebuițeze *pseudonime* pentru a se feri de *spionajul* care este o *apucătură* primitivă. Noi credem că în aceste *vremuri* aș luat *nascere* *pseudonime* ca : *Mama-pădurii*, *mădă-nópte* și alte *numiri* de *ființi* *rătăcioșe* și de *monștrii* care se *întâlnesc* în *basme*.

§ 67. Cu numele de *Mama-pădurii* s'ar fi putut numi foarte bine un *trib* sau o *seminție* puternică, de prin nise locuri *păduroșe*, și pôte care *stăpânia* de mult acele locuri. Cu nume de *Mădă-nópte*, un *trib*, care era chiar la *mădă nópte*. Tot așa pôte chiar și *numirile* de : *Statu-palmă barba-cot* pentru vr'un *trib* de *ómeni* mici ori *scunđi*, *pitici*, care făceaș *prădăciuni* ; *numiri* de *monstri* ca : *Bala*, *Balaurul*, *Mistrețul*, după cum se *întâlnesc* în *basme* : *Țara* sau *pămîntul* *Balei* sau a *Balaurului*, a *Mistrețului*, etc., pôte să fi *servit* a *desemna* *țara* sau *pămîntul* unor anumite *triburi* cu *óre* care anumite *calități* sau *defecte* sau *apucături* sau cu *anumiți șefi*. Se pôte foarte bine ca un *trib* întreg să se fi numit *balaur* pentru că *șeful* său se numia astfel. Tot așa *smeii* vor fi fost nise *triburi* puternice și *dominătore* sau *apăsătore* și aceste *numiri* se pôte să li se fi dat tot după *șefii* lor.

În tot *casul* aceste *numiri* care se *întâlnesc* astăzi în *basme* noi credem că la început aș fost nise *pseudonime*, în cele mai multe *casuri* *colective*, desemnând *popóre* sau *triburi* sau *seminții* *domnitore* sau *apăsătore*, în tot *casul* *rău-făcătore*. Acele care nu erau *rău-făcătore*, ori pôte care nu erau nici *dominătore* se numiaș *indefeorent* după numele *șefului* lor, de *pildă*,

impărația împăratului roș, *Impăratul Roș*, *Impăratul Verde*, etc., Pote în unele cazuri să fi avut și pseudonime.

Töte aceste pseudonime, însă, de și colective totuși reprezentaü colectivităüi sau ființe concrete.

Acësta credem noi că este originea personajelor din basme, cu alte cuvinte aci găsim noi originea basmelor.

Basmul se asemănă în origine cu *fabula* :

Fabula, însă, este un protest al indiviüilor contra tiraniei altor indiviüi, pe când *basmul* este un fel de protest al unui *trib* ori *seminüii*, *popor*, *comunităüi*, contra altui *trib*, *seminüii*, *popor*, sau *comunităüi*.

Basmul, ca și *fabula*, începe cu numiri de fiinüi concrete și negreșit și cu numiri de localități concrete, și cu date precise, astfel că la început *basmul* ca și *fabula* a fost o simplă povestire sau naraüiune de lucruri concrete sau adevărate ori individuale. Cu vremea însă prin trecerea acestor povestiri prin alte locuri și în alte timpuri, fiinüile sau lucrurile concrete își perd individualitatea și încep a însemna altă ceva, o fiinüă abstractă ori altă fiinüă deosebită de aceea ce însemna la început.

§ 68. **Fët-Frumos.** Așa la 'nceput, de pildă, ce trebuie să fi fost Fët-Erumos? Negreșit că la 'nceput Fët-Frumos era câte un eröü care se distingea în luptă cu vre unul din triburile inimice, cu Méüă-Nöpte ori cu mama-Pădurii ori cu vr'un Smeü, și care eșia biruitor sau prin *forüă*, prin *indëmănare*, prin *viclesug*, ori prin *ajutorul norocului*.

Am numit aceste patru lucruri căci de obiceiü acestea sînt mijlócele care ajută pe Feüi-Frumoșii din basmele tuturor popórelor; și acestea sînt mijlócele ideale de reușită ale tuturor popórele. Töte popórele cred în ele și le doresc și încă doresc să le capete prin minune, să le vină ca dar de la o fiinüă supranaturală.

Fët-Frumos la 'nceput a fost un *eröü naüional*, iar cu vremea a ajuns să fie un fel de *ideal popular*.

Făt-Frumos din basmele de astăzi este idealul pe care îl vizază poporul. Vrei să scii ce fel ar dori să fie un popor ôre-care? Cercetéză-i basmele și veđi cine și ce fel e Făt-Frumos și fii sigur că întreg poporul vré să fie ca acest Făt-Frumos.

Ca să caracterisăm pe Făt-Frumos trebuie făcute studii speciale și aprofundate, totuși în trecét putem spune, de pildă, că la Români :

Poporul este credincios, și crede în bunătatea și milostivirea dumnezească, de aceea Făt-Frumos de obicei și dăruit printr'o împrejurare ôre-care cu *putere*. Ajunge, de pildă, Făt-Frumos așa de puternic că asvârle buzdușanul până la cutare înălțime. Mai e dăruit Făt-Frumos și cu diferite lucruri sau talismane, ori este ajutat de ființi supra-naturale ori chiar de animale.

Și Făt-Frumos e ajutat pentru că el însuși umblă cu dreptate, și însuși face bine și dă ajutor pe unde poate: el e *bun*, e *milos*, e *drept*, e *cavaler*, dar e și *reșbunător*.

El e bun căci ajută pe frații lui, care în urmă caută să-l pèrdă, dar e ièsbunător când descopere mișelia sau trădarea. Din felul cum frații lui Făt-Frumos se pòrtă cu el, căci mai în tot-de-a-una îl trădeză, se vede că poporul a fost pățit, a suferit de trădarea fraților în vremuri, -- frați tot colectivi, triburi ca Iosif — dar cu tóte acestea nu se teme de trădare: frica de trădare nu împiedecă pe Făt-Frumos de a-și căuta de drum, el merge înainte ca un vitéz și la nevoie pedepsește pe cei nevrednici și pe trădători. Poporul desprețuește pe trădători, poporul e vitéz. Făt-Frumos nu cruță nici pe mama lui. Când o află că e vinovată, când află că ea dându-se în dragoste cu un smeu a voit să-l pèrđă pe dînsul, atunci n'o mai cruță de și îi este mară. N'o atinge el de-a dreptul cu arma, ci de obicei o chémă afară aruncă în sus o săgétă și dice: *Acuma, mamă, care din noi doi e vi-*

novat peste acela să cadă săgéta și săgéta cade peste ea. Săgéta cade așa cu voea lui D-zeu, dar cu toate acestea Fêt-Frumos s'a răsbunat.

Fêt-Frumos e *milos* căci nu ucide, adică nu dă cu săgéta în *vulturul* său în *ursul* său în *animalul* care îi ese înaintea și care se rîgă de el, ci încă dă ajutor animalului și îi lîgă rana de la aripă sau de la picior; de aceea și animalul îi va arăta recunoștința dîndu-i ajutor miraculos la vreme de nevoie. Și animalul pôte fi tot ceva colectiv, vre-un trib.

Fêt-Frumos e cavaler și drept căci în tot-de-auna respectă drepturile altuia.

Sînt însă eroi populari, adică un fel de Fêt-Frumoși care reușesc prin șiretenie. Da, sînt și de aceștia; și chiar și Fêt-frumosul cel mai cavaler găsește cu cale că e bine să întrebuițeze *șiretenia* față de cei răi. Poporul înțelege să fie cavaler, însă cavaler cu cavalerii. Cu cel rău, rău să fi.

§ 69. Părinții lui Fêt-Frumos pot fi de ori-ce condițiune, de la împărat până la porcar; nascerea nu e un merit pentru popor. Fêt-Frumos pôte să fie fecior de Împărat sau de porcar, dar în tot-de-auna el e fiul cel mai mic, și de obicei cel de-al treilea, ori singurul fiu și în acest cas născut printr'o minune. Poporul crede mai superiori și mai bine dotați pe copiii cei mai mici.

§ 70. Frații de obicei nu iubesc pe Fêt-Frumos și îl trădeză. Intre frați dragoste nu există de sus în jos: fratele mai mare uresce pe cei mai mici, cel mai mic însă, care e Fêt-Frumos iubesc sincer pe cei mai mari până când îi află vinovați. Sora însă iubesc pe Frate, de și îl pôte trăda câte odată când ea se amorisază de un smeu. De obicei însă când fratele, prefăcut în pasere ori în alt animal, e ucis chiar de tatăl său din îndemnul mamei vitrigi, atunci sora îi adună oșele și le îngropă la fântână, ca să se intruzeze iar. Fratele

însă nici odată nu trădeză pe soră. Faptul că sora crede în reînvierea fratelui, în reîntruparea lui, arată că femeia crede în puterea de viață a poporului ei. La dinsa se aplică dicțtorea poporului:

Vița de vie
Tot învie,

De obiceiă părintii, tata și mama iubesc mai mult pe fiii cei mai mari, iar pe cel mai mic nu-l bagă în samă.

§ 41. Mama vitrigă de obiceiă e rea cu copiii bărbatului. Fôrte multe mame vitrige se întâlnesc în basme, dar tați vitrigi nu se întâlnesc.

Cine scie dacă nu cumva tôte aceste numiri de familie ca tata, mama, frați, surori nu sînt *pseudonime colective* de triburi ori seminții cu care se găsiău într'un grad de rudire ca frații între ei, ori ca fiii cătră părinți? Chiar legendele din istoria veche pot să ne pre-sinte nume de triburi sub nume de persône, de pildă numele Iosif pôte să fie numele unui trib pe care celelalte triburi de istraeliți îl găsesc în Egipt. Numirile celor șapte regi legendari dela începutul istoriei Romanilor, pot fi numiri de generațiuni ori periode. Dar legendele acestea nu sînt de cât basme care încă din vremea de demult aă avut ocasiune să fie fixate prin scriere. Vechele legende care aă fost fixate prin scriere aă rămas ore-cum localisate, a rămas ore-cum fixat că cei șapte regi aă fost la Roma și că Iosif și cu frații lui aă fost istraeliți și aă mers în Egipt din Mesopotamia. O mulțime însă de alte legende, adecă tôte celelalte legende care n'aă fost fixate, și-aă perdut cu vremea terminii saă cuvintele care puteaă să le fixeze într'un loc și ast-fel aă ajuns să fie lipsite de ori-ce semn de loc și de timp. Aceste legende istorice nu sînt altă ceva de cât basmele de astădi. Cu alte cuvinte *basmele de astădi sînt legende istorice,*

care cuprind isprăvile diferitelor triburi ori seminții ori comunități, legende care n'aū apucat să fie fixate prin nici un fel de scriere. În acest curent de idei, ori în această supozițiune, termenul de *mamă vitrigă* pe care îl întâlnim așa des în basme pōte să fi însemnând *patrie nouă* sau *patrie adoptivă*, care de ordinar era nepriinciosă copiilor adică generațiunilor tinere, pe care le-a fost adus *tata* adecă generațiunea bătrâna. Dacă în vremele de demult ómenii aū putut numi pe *Sóre* frate cu *Luna* ori amant și amantă — cum se vde în Rig-Veda — de ce *patria* ori *pămîntul nascerii* nu s'ar fi numit *mamă*, *mamă adevărată*; iar *patria adoptivă*, *mamă vitrigă*?

Pentru ce de pildă generațiunile tinere — aduse de tată, și persecutate de mama vitrigă—nu s'ar fi numit cu numele de *copiū tatātui* sau *fata tatălui*? Și numirile acestea de membri de familie ca mamă, tată, frați, etc., însemneză negresit numiri de triburi de acelaș sînge; dar se pare ca și celelalte triburi pe care le numiaū cu pseudonime ca *Medă-Nópte*, *Mama-Pădurii*, nu erau de sînge deosebit de óre-ce în basme nu se întălnesc deosebiri de limbă, nu se spune nici odată că nu s'aū putut înțelege în limbă. În basme tóte persónele vorbesc aceeași limbă, toți dar, se pare că sînt de același ném: *Mama-Pădurii* de acelaș ném cu *tata* și cu frații lui *Făt-Frumos*. Singurul personaj de alt ném care se întălnesc în basme e *țiganul*, tiganul care într'un moment vré să iea locul lui *Făt-Frumos*. Țiganul însă nu e luat ca străin ci e luat pentru a îndeplini rolul dramatic de *traitre*. Țiganul e introdus în urmă în basm.

§ 71. **Baba.** Un curios personaj e *baba* din basmele române. Ori când e vorba de a face un rău în basme numai de cât se arată o *babă*. Baba face intrigă în casă, baba descopere că mai tresce și unde anume trăesc *fata*

împăratului pe care mama vitrigă, împărătesa a căutat s'o părădă din pricină că era frumoasă. În basme baba este *le traitre* din piesele cu intrigă ale teatrului modern, un *traitre*, am pute dice *fără sex*. Baba trebuie să fi însemnând generațiunea *bătrână* sau *veche* dintr'o țară cucerită. În cazul unei cuceriri, populațiunea tânără indigenă a țării cucerite ori se supune ori se revoltă pe față contra cuceritorilor, iar populațiunea bătrână perđindu-și ori-ce ideal și ori-ce iluzii devine egoistă, fără scrupuli și e gata a face rău, și dacă poate îl și face atât cuceritorilor străini cât și indigenilor care sufer jugul.

În cazul acesta, împărătesa, adică mama vitrigă care își urmărește propria sa fată, sub cuvânt că e mai frumoasă și poate plăcea bărbatului — împăratului, poate însemna chiar pe patria cucerită care caută să-și extermineze generațiunea tânără care arată supunere ori simpatie pentru cuceritor.

§ 72. De ore care însemnătate este și *Calul* din basme, calul cel înaripat al lui Făt-Frumos.

Noi credem că acest cal pe care îl întâlnim în basme nu e ceva alegoric ci însemneză tot cal. Că acest cal e înaripat și ceva deosebit de ceilalți cai, lucrul se înțelege ușor: imaginația poporului l'a idealizat căci nu putea să-i dea lui Făt-Frumos un cal ordinar.

Important, însă, e faptul că acest fel de cai nu se găsesc ori unde. Ca să capete un cal de felul acesta, în multe basme Făt-Frumos e nevoit să se ducă peste nouă țări și nouă mări la o babă-smeoică ce avea o epă care în fie-care noapte feta câte un mânăz. Și baba lua inimile de la toți mânăzii și le punea la unul, și numai acela era cal cum îi trebuia lui Făt-Frumos, cal înaripat și năsdăvan.

Acastă împrejurare se pare că amintesc nisce vremuri când în țara lui Făt-Frumos nu erau cai, sau cel

puțin nu eraū caī buni și Făt-Frumos trebui să se ducă în altă țară, la alt trib ca să-și găsească un cal bun.

Pöte printr'un studiu serios asupra calului din basme s'ar putea descoperi grupul etnic de pildă din care fac parte basmele Romănilor cu acel cal năstrăvan.

După cât mi-aduc aminte, istoria pomenesce de un răsboiū în care Egiptenii pentru întâiași dată au cunoscut calul ¹⁾.

¹⁾ Ca să nu mă îndepărtez eū însu-mi în cercetări laterale, am rugat pe doi d-ni profesori: D-l C. A. Ionescu și D-l Vășile Maniu, care mi-au dat următoarele notițe în privința calului. Iată-le:

G. Maspero «*Histoire de l'Orient*» t. I p. 9.

Deux au moins des espèces animales qui vivent à présent sur les bords du Nil, le cheval et le chameau, ne sont pas figurées sur les monuments des plus anciennes dynasties et paraissent n'avoir été introduites que longtemps après la fondation de l'empire.

(Fr. Lenormant «*Sur l'antiquité du cheval en Égypte*» și

G. Maspero «*Histoire de l'Orient*», t. I p. 334 ch. VIII.

«Enfin la race chevaline fût éportée par les Pasteurs aux bords du Nil, s'y était acimatée et y avait prospéré grâce aux soins que les Pharaons et les nobles avaient pris d'elle. La plupart de villes de la moyenne et de la basse Égypte, possédaient des haros célèbres.

Maspero «*Histoire de l'Orient*» t. I p. 489. ch. XI. (La Médiè).

In Media se cunoscea calul, chiar înainte de năvalirea Păstorilor în Egipt.

Marius Fontane «*L'Egypte*» p. 452 (Indep.).

Le cheval, récent. Son introduction coïnciderait avec l'invasion des Hyksos.

Gustave de Bon. «*Les premières civilisations*» p. 191.

Calul a fost adus în Egipt, de către Hicsoși, în timpul dinasetii a XIII-a.

Van den Berg «*L'Orient*» p. 14.

Le cheval et le chameau ne figurent pas sur les monuments de l'ancien Égypte.

Ch. Normand. «*L'Orient*», p. 130.

Les anciens égyptiens ne connurent qu'assez tard le cheval.

Seignobos Ch. «*La civilisation orientale*», p. 12.

Calul a fost adus de Hycsoși. El apare în monumentele dinastefi a XVII-a.

C. A. Ionescu, Profesor.

Equideile din cari o speță e calul

Equideele și-au făcut aparițiunea în epoca terțiară, atât în lumea veche cât și în lumea nouă. Astfel în America, care astăzi nutrește numai caī originari din Europa, se găsește prin ôre-care terenuri resturi fosile deosebite de ale celor originari din Europa. Aceste fo-

Dacă basmele noastre își trag originea lor de la popoarele Indo-germane, se poate foarte bine că pe când s'au început basmele, Indo-germanii să nu fi avut cai, ori cel puțin să nu fi fost găsit cai la toți Indo-Germanii și să fi fost nevoiți cei mai mulți Indo-germani să își caute cai pe la popoare de alt nēm, poate pe la cele de nēm Semit, ori cel puțin pe la alte triburi de Indo-germani care se mutaseră în lucruri mai depărtate.

§ 73 S'a observat în basme ca miraculos faptul că animalele vorbesc. D-I B. P. Hasdeu în ingenioasa D-sale

sile sunt proba irecusabilă a existenței equideelor (în America) cu mult mai înainte de stabilirea omului.

În Europa, «dise C. Gervais (în cartea intitulată *Historia mamiferelor*, și publicată la Paris în anul 1855), erau mai multe specii printre caii fosili, și în specia care se apropie mai mult de calul actual, se află diferite rase caracterizate prin diferența de talie și proporțiune; scheletele vechilor animale au unele forme grôte întocmai ca cele ale cailor alsacieni sau bulonezi, altele oșele fine ale cailor arabi.

Cum nu este posibil a demonstra legăturile de rudenie care lega caii actuali cu aceia care și-au lăsat oșele în straturile diluviene, în caverne, etc., nu se poate asigura că Europa nu a fost într'un timp ore-care privată de aceste animale, după ce mai înainte nutrise un număr cu mult mare de cât astăzi.

Idea lui Gervais (un naturalist distins)

Cuvier (*alt mare naturalist*) dice că în unele părți ale Germaniei, se găsește un enorm număr de dinți de cai fosili.

Brehm spune că afară de regiunile polare toate celelalte părți ale pământului au fost locuite de equidee.

C a l u l

Nimic nu ne poate lumina asupra chestiunii când s'a început a se întrebuința calul, precum și asupra țării în care s'a domesticit pentru prima oară. Se crede însă că popoarele Asiei Centrale fură cele d'întiu care făcură din cal un animal domestic, și că de aci s'a exportat de o parte în extremul orient și China, de alta la Miază-Zi și Occident.

Domnul *Brehm* spune că chiar și filologia vine aci în ajutorul Zoologiei, dovedind că diversele nume date calului, în limbile occidentului, derivă din Zendă și Sanscrită (adica din limbile Asiei Centrale); deci din acest antic focar al vechii civilizațiuni ne-a venit speța acesta. Ori-ce ar fi istoria găsește mai întâiu, aceste animale, în Egipt. În ruinele Persepolis, pe hieroglyfele cele mai vechi, se

teorie despre origina basmelor, dice că fabula a luat animalele care vorbesc din basme. Nouă ni se pare cu totul alt-fel. Animalele din basme sînt tot animalele din fabulă. Fabula adevărată e mai bătrână de cât basmul. Basmul s'a născut când societățile omenesci erau mai mari, mai bine constituite, mai compacte, mai definite; pe când fabula s'a născut încă în micile societăți. Pe când basmul și-a luat naștere, pe atunce animalele deja vorbeau, adevărat pe atunce oamenii erau deja obicinuți a întrebuița pseudonime.

vede cai purtând oameni și trăgând care. În persia și India, calul a fost de asemenea, chiar de la origina timpurilor istorice, tovarășul omului. Chinezii, cari l'au primit din streinătate îl întrebuițau în expedițiile militare cu 2000 ani înaintea erei noastre. Ebreii n'au avut cai de cât din epoca lui David și Solomon. Abraham, Isac, Iacob avéu măgari, cămile și oi, însă nu avem idee despre cai. Este remarcabil că în cărțile ebreesci nu se menționează nimic despre cai de cât din epoca lui Iosef; trebuie deci a crede că Ebreii nu au avut cunoștinți de cai de cât din timpul întorcerei lor din Egipt.

Domnul Gervais ne spune că: în Epoca lui Moise Israeliții nu se serveau de cai și că legislatorii lor le recomandau să nu aibă frică de cai și căruțele inamicilor cu cari se războiau. În timpul lui Solomon, însă, Ebreii întrebuițau cai, căci în Cartea Regilor se spune că: Solomon a adunat un mare număr de cai și calareți; el a avut 1400 căruțe 1200 oameni calari pe care îi împărți la cetăți și că reținu o parte pentru a sta pe lângă persoana sa la Ierusalem. Tot în aceeași carte ni se spune și proveniența cailor, și anume că ei veneau din Egipt și Coa. Patru cai îl costau pe Solomon 6 sicile de argint.

Tot Domnul Gervais ne spune că în Europa domesticirea cailor se urcă mai înainte de timpurile eroice ale Grecilor și că Omer în Iliada vorbește de hergheliile lui Priam. Gervais spune că (după cum se constată din baso reliefurile monumentelor asyriane) speța cailor din Asia minoră era foarte frumoasă, și că de sigur de aci s'au adus cai în Grecia, cai ce se întrebuițau în Epoca lui Pericles la jocurile olympice.

Legenda care ne arată pe Neptun dând un cal Atenei, pe când Minerva îi dă o ramură de măslin face, după Domnul Gervais, a se admite origina străină a cailor. Din Armenia se aduceau cai la Tyr și Sydon.

Arta de a calări se spune că ar fi inventată de către Scythii, și că când au venit în Thracia, Grecii s'au înspăimântat atât de mult în cât au crezut că omul și animalul nu fac de cât unul singur: se asigură chiar că acesta este și origina fabulei centaurilor. Se știe că și Mexicanii au avut aceeași spaimă când au văzut pentru prima oară calareții spanioli conduși de Cortez.

Vasile Maniu, profesor.

Astfel animalele vorbitoare din basme sînt tot animalele vorbitoare din fabulă. Și cînd încep a se nasce basmele, atunci printre pseudonimile de popore sau triburi se amestecă și pseudonime de persóne.

Să presupunem de pildă că un eroú național, Fêt-Frumos, merge contra unui popor apăsător, de pildă, contra lui *Méđă-Nópte* și în acéstă întreprindere Fêt-Frumos e ajutat și de vr'o câte-va personaje puternice din tribul lui, de pildă de un personaj care se numia *Cerb* sau de unul care se numia *Epure* sau *Urs* sau *Lup*. În acest cas nu e nimic mai natural de cât ca basmul să spună că Fêt-Frumos ducendu-se în contra lui *Méđă-Nópte* s'a întîlnit c'un *cerb*, c'un *epure*, c'un *urs*, c'un *lup* și a vorbit cu dinșii. E fôrte natural să fi vorbit, adecă pentru ómenii de atunci era fôrte natural ca Fêt-Frumos să fi vorbit cu aceste animale de óre-ce aceste animale aveaú numai numele de animale iar încolo erau ómeni ca și Fêt-Frumos.

Astfel graiul animalelor din basme pôte fi ceva miraculos pentru astáđi, dar pentru ómenii de atunci a fost ceva natural.

§ 74. **Ceea lume** sau *lumea cealaltă* sau *tărámul celalt* care se întîlnesc în basme și unde trece Fêt-Frumos trebuie să fi însemnând *țara depártată* unde locuesce vr'un trib pe care Fêt-Frumos îl supune și pôte îl iea în robie. Și acel trib trebuie să fie de acelaș ném cu Fêt-Frumos de óre-ce vorbesce aceeași limbă. Ideea de *lumea cealaltă* în înțeles de țară depártată trebuie să fie luatá din mitologie, dupá mersul sórelui care dupá ce apune trece în timpul noptii prin celalt tărám ca să rêsará diminéța iar aci la noi.

Originea armărilor și a blasonului

§ 75. Chipurile acele de animale care se găsesc pe mărcile diferitelor țări și ale diferite'or familii vechi și ilustre, e foarte posibil după noi să fie datorite unor obiceiuri tot așa de vechi ca și basmele.

Un flăcău din Moldova dacă ucide un șerpe, îi ia pielea și și-o pune la pălărie.

O regină a Scitilor, mi se pare Tomiris, lua capul regelui Cyrus și'l aruncă într'un vas de singe.

Alte dați capul învinsului era purtat într'o lance.

Mai în tot-deauna cu spoliile scumpe luate de la învinși se împodobiau învingătorii.

De ce dar învingătorii nu și-ar fi făcut un fel de podobă și din chipul învinsului, săpându-și mai ales chipul lui *cel alegoric*, chipul care reprezenta pseudonimul: *O pasere, un balaur un elefant, o semi lună, un delfin, un zimbru, etc?*

Și scutul învingătorului se păstra cu sfințenie de către familia și de către supușii sau urmașii lui. Și câmpul scutului se îmbogăția cu chipurile sau alegoriile noilor învinși. Și urmașii care se scoboraū din două familii ilustre puteau să și figureze pe scutul lor chipurile celor două scuturi ale familiilor din care se scoboraū; așa ca pe un singur scut să fie săpate alte două scuturi, fie-care cu podóbele lor, etc.

Astfel ni se par nouă lucrurile. Cadrul lucrării de față ne opresce însă de a mai continua cu conjicurile în privința acestor lucruri care cer un studiu amănunțit și aprofundat.

METAMORFOSA

§ 76. In basme și in mituri întâlnim foarte adese ori *metamorfoza*, sau am puté dice că o întâlnim așa de multe ori în cât metamorfosa se póte lua ca unul din caracterele comune basmului și mitului.

Pe lângă explicările câte s'a dat metamorfosei, adăugăm și noi următoarele:

Metamorfoza din basme și mituri trebuie să'și aibă origina în travestirea obicinuită adevărată în schimbarea de haine.

Se știe cum diferite triburi sălbatice de astăzi obișnuiesc a se schimba în haine când merg la vânat de diferite animale. Vânătorii la aceste triburi se îmbracă, adică se travestesc în animale, își pun corne, se îmbracă cu piele de acele animale, etc., pentru a se putea apropia mai mult de ele, ori pentru a nu le speria să fugă.

Apoi precum travestirea se întrebuintează pentru a înșela niște animale, tot așa se întrebuintează și pentru a înșela un om, un inamic.

În vremile vechi travestirea trebuie să fi fost foarte întrebuintată. Și în vremele de demult când se povestea că cutare sau cutare s'a făcut cerb, totă lumea înțelegea că el numai s'a travestit ca cerb. Mai în urmă însă, cu schimbarea obiceiurilor, travestirile ajungând mai rari, oamenii când au auzit că cutare s'a făcut cerb, începuseră a înțelege că el de-a binele s'a transformat chiar în cerb, adică s'a făcut chiar cerb.

De aci înainte se înțelege foarte ușor că dacă cineva se poate transforma în cerb, atuncea, negreșit se poate transforma și în căne și în lup și în pasere cât de mică; în vrăbie, în rândunică, etc., sînt multe basme, în care eroul pentru a scăpa de *Smeu* se transformă în muscă.

Iată deci în scurt calea naturală pe care s'a dezvoltat ideea de metamorfosă.

Studiul aprofundat al acestei chestiuni e unul din cele mai bogate în rezultate.

§ 77. *Mitul*.—Luăm aci vorba despre mituri nu pentru

a defini acest fel de producțiuni populare ci pentru a defini mai bine basmul.

Din lupta individului contra individului, a omului contra omului, contra despotului, a rezultat genul literar pe care l'am numit *fabulă*.

Din lupta grupelor de ómeni contra altor grupe, din lupta dintre colectivități, a rezultat genul literar numit *basm*. Și acest basm a fost antemergătorul genului literar numit *epopee* care s'a născut mai în urmă din lupta dintre popóre.

Precum din lupta ómenilor între ei a rezultat literatura, așa din lupta ómenilor contra naturii a rezultat *religia* cu corelativul ei literar numit *mit*.

O deosebire dintre mit și basm privitye ca produs literar, e că numirile de persóne din basme represintă popóre sau triburi, colectivități concrete, pe când numirile de persóne din mituri represintă ca indiviđi corpuri și fenomene ceresci sau puteri naturale. Altă deosebire e că materia basmului e formată de peripectiile prin care trece Făt-Frumos până să ajungă la isbândă, pe când materia mitului e dată de schimbările diferite prin care trec lucrurile din lume până să ajungă la o anumită stare sau formă, ori de împrejurările în care se produce ori s'a produs un fenomen sau un fel de fenomene.

O împrejurare care a făcut ca în decursul timpului basmul să se deosebescă de mituri este *fixarea*.

Miturile fiind în strînsă legătură cu credințele religioase, din cauza interesului ce presentaũ, aũ ajuns, mai curând, mai de timpuriũ, cele mai multe din ele, să fie *fixate* ori prin scriere, ori prin forma mai mult ori mai puțin fixă a epopeei. Se 'nțelege că acele care aũ fost odată fixate aũ fost astfel garantate contra schimbărilor și aũ continuat de a păstra caracterul individual și al persónelor și al locurilor și al timpurilor; pe când

basmelor care au rămas nefixate să circuleze liber din gură în gură și-au pierdut cu timpul ori-ce caracter de individualitate și au căpătat pe acel al generalității sau abstracțiunii.

Caracterul de generalitate l-au căpătat de asemenea și miturile care n-au apucat a fi fixate nici prin scriere nici prin versurile epopeei, și s-au amestecat, dacă nu s-au pierdut, în masa cea mare a basmelor; și caracterul de individualitate l-au căpătat și basmele care din întâmplare au fost fixate ori epopee ori prin scriere, și din această pricină multe din ele au trecut în rândul miturilor, iar altele au rămas numai ca *legende*.

§ 78. *Legende*.— Un fel de producțiuni populare mijlocii între basme și mit, adică care se puteau cu ușurință alipi indiferent ori pe lângă basme, ori pe lângă mituri, au fost un fel de povestiri ca cele de pildă, despre fondarea unei colonii, ori fundarea unui oraș, de pildă fundarea Atenei. Din aceste povestiri, acele care s-au întâmplat de au fost fixate ori prin epopee ori prin scrieri, și-au păstrat individualitatea și au ajuns *legende istorice* ori s-au alipit către mituri; iar care au rămas nefixate și-au pierdut caracterul de individualitate și s-au confundat în masa basmelor.

Evoluțiunea basmelor și studiul lor

§ 79. Până acum studiul folklorului se face în condițiuni foarte rele. Inchipuiți-vă că cineva ar voi să studieze ce este arborele cu părțile și viața lui și n'ar avea la dispoziție ca material de cât un număr de frunze, nicidecum bucăți de coajă, bucăți de lemn, bucăți de rădăcini, toate reslețite. Cum ar pute să reconstituie arborele întreg? Cum ar pute să și dea samă de rolurile acestor părți? Cum ar pute să și dea samă de viața arborelui, când nici o legătură nu se vede? Poți să afli care e elementul principal al formațiunii? Scii ce este celula?

Ce este un fascicul fibro-vascular? Ce este seva? Ce este pătura liberiană? Cum se dezvoltă păturile lemnoase?

În aceste condițiuni se face încă astăzi studiul literaturii populare. În toate părțile, adică în toate țările se fac numai colecțiuni de material, dar ce fel sînt aceste colecțiuni? Pentru studiul literaturii populare chiar colecțiunile cele mai bogate nu sînt suficiente, fiind-că chiar cele mai bogate colecțiuni de astăzi nu ne pot da de cît părți disparate sau reslețe din arborele de care vorbiam mai sus. Să ne închipuim, de pildă, că colecțiunea de poezii a lui G. Dem. și cea a lui Ispirescu, de basme, sînt complete, adică amîndouă aceste colecțiuni cuprind toate producțiunile populare cîte circulază astăzi. Ce ar presenta întreg acest material de cît părți, reslețe din arborele nostru? Se presupunem că ar reprezenta chiar toate părțile arborelui, dar cum am putea noi să reconstituim arborele și să ne dăm samă de viața lui, cînd pînă acuma n'avem idee ce este un arbore? Cînd n'am mai vădut pînă acuma astfel de organism? Ca să cunoști un organism trebuie să-l cunoști funcționînd, să-l cunoști trăind, să-l cunoști durînd în timp, să-i observi schimbările care le ia din moment în moment.

Ca să putem studia literatura populară și să ne dăm samă de viața ei în total și de viața ori evoluțiunea fie-cărui gen în particular, ar trebui să avem colecțiuni care să cuprindă *diferite fase din acelaș gen*. Ar trebui, să avem colecțiuni așa formate ca să putem vedea, de pildă, acelaș basm, basmul cu *Mama-Pădurii* ce a fost acuma un an, acum doi ani, trei ani, zece ani, cinci-șeci de ani, o sută de ani, etc. Numai cu ajutorul unor astfel de colecțiuni am putea să ajungem a trage ore-care conclusiuni despre ceea ce a putut să fie basmul în vremurile de demult.

Am mai spus că literatura populară este un orga-

nism viu care trăește așa precum trăește și limba și suferă modificări din moment în moment. Fie-care gen din literatura populară se schimbă din moment în moment și fie-care gen are părți mai rezistente, un fel schelet care se schimbă mai cu greu și părți mai puțin rezistente ori mai puțin durabile care se schimbă mai cu înlesnire.

Să și închipuască cineva ce idee ar pute să și facă despre viața basmului, din simpla citire numai ori audire a unui basm cu *Mama-Pădurii*; și ce idee ar pute să și facă cineva din citirea unei colecțiuni ale basmului cu *Mama-Pădurii* așa cum se găsește el în toate satele din țară. Dar încă dacă am ave basmul acesta în colecțiune completă din totă țara și în diferite faze de câteva decenii de ani în urmă? adică dacă am ave o colecțiune completă din totă țara de acum un an, altă colecție de acum doi ani, alta de cinci ani, alta de zece, alta de două-zeci, etc.? O colecțiune de felul acesta chiar numai a unui singur basm ar pute să ne dea despre dezvoltarea sau evoluțiunea acestui gen literar o idee mai lămurită de cât toate colecțiunile de basme câte există astăzi.

Dacă am lua toate colecțiunile de basme câte sint astăzi în Europa, ele ne-ar da numai o idee despre ceea ce devin basmele în urma răspândirii lor în spațiu, dar nu și despre ceea ce pot să devină în urma duratei lor în timp.

§ 80. Basmele, ca și totă literatura populară, ca și toate organismele viețuitoare, variază după *loc* și după *timp*.

Presupunem că un basmu nou sosese astăzi la Focșani. Până peste un an de zile acest basmu chiar la Focșani se va modifica și va diferi de ceea ce este astăzi. Se va modifica din an în an și din moment în moment așa că după o trecere mai mare de vreme

va căpăta modificări mari. Dar basmul acesta se va modifica și mai mult trecând din *Focșani*, de pildă la *Râmnicul-Sărat*, *Odobesci*, *Tecuci*, *Brăila*, *Galați*, etc. În fie-care localitate se va modifica în mod deosebit propriu acelei localități. Se va modifica în mod deosebit în diferite regiuni. Altfel de modificări va lua la munte, altfel la șes, altfel în regiunile deluroase, altfel lângă Dunăre, altfel lângă Mare. Și în fie-care localitate se se va modifica și după timp, adică din zi în zi, și din moment în moment.

Până acuma nu s'a făcut încă nicăeri o colecțiune științifică de basme, dar dacă s'ar face undeva — și dacă nu se vor face atunci nu se vor pute studia — ar trebui să fie făcută în modul următor:

Ar trebui mai întâiu un om cu pricepere, sau de pildă Academia Română, după cum a încercat Kahn¹⁾, să reducă toate basmele la un număr de prototipuri.

După aceste prototipuri apoi în intervale de *un an*, *cinci ani*, *zece ani*, etc., să se facă colecțiuni în totă țara, adică în toate comunele. La aceste intervale, adică, să se culégă toate basmele din toate comunele, fie-care basmu purtând un titlu corespunzător prototipului cu care samănă.

Tote aceste colecțiuni apoi, să fie adunate, de pildă, la Academia Română ori la alt centru, să fie clasificate ori împărțite după prototipuri și după loc (comună, județ) precum și după timp.

Colecțiunile făcute în felul acesta, negreșit că ar fi mari și ar cere ore care muncă, pôte un întreg serviciu, dar ar fi un admirabil material științific asupra căruia s'ar pute face importante studii asupra literaturii populare și asupra Etno-psihologiei.

Aceste colecțiuni ar presenta adevărata fotografie a

¹⁾ Griechische Märchen. I, 45.

sufletului poporului, adevărata sa oglindă. Din studiul acestui material s'ar pute constata cât de apt e poporul de a primi schimbările civilizațiunii, cam ce direcțiune ar fi folositor să i se dea și ce fel de legi i s'ar pute aplica mai cu folos.

Variautele Basmelor

§ 81. Gândindu-ne numai la aceste colecțiuni ne putem închipui cât de mult variază literatura populară: de pildă, cât de multe *variante* se forméză mereu.

Pricinile acestor variante sint două:

1. Pe de o parte basmele, ca și întéga literatură populară, variază din *pricina modificării ideilor și cunoștinților poporului*. In vremile de demult arma de vânătore a lui Făt-Frumos era arcul și săgéta; în vremele de astăzi începem a întâlni pușca. Așa într'un mic basmu intitulat *Păcală și Tândală* pe care îl dăm la urmă în apendince întâmpinăm *pușcă și glonțe*. Tot în acest basm întâlnim și *Turci*, nație străină, cum nu se obicinuesce în basmele vechi.

Dăm în apendice mai multe basme importante din acest punct de vedere.

Așa în *Basmul cu Jupân Lupilă, Crucilă, Cănilă, Ciocrălă și Coțofănilă* întâlnim numele orașului *Paris*.

In basmul *Vrăjitorul și Impăratul*, povestit de un elev de la Pirotecnia Armatei (București), întâlnim numirile: *soldat, casarmă, ofițer, princesă*.

In *Impăratul Fermecat* întâlnim cuvintul: *bilețel scris*, apoi *vapor și căpitan de vapor* pe când în basmele din vremuri se întâlneau numai corăbii.

In fie-care mediū basmele se modifică după ocupațiunile și ideile ómenilor. Așa de pildă în casarmă. Prin 1881—82 în Iași aveam un fecior în casă, ori logofăt

pe un Gheorghe, care era soldat cu schimbuł. Acest Gheorghe imi spunea multe de basme, sau povești, după cum se ȃice în Moldova. Dar tóte poveștile lui Gheorghe erau localisate pentru viața de casarmă. *Făt-Frumos* al lui Gheorghe era de obicei un *recrut*, iar smeul era *sergentul major* sau *vacmistrul*. Imi aduc aminte de un basm al lui Gheorghe, în care Făt-Frumos adică *recrutul*, nu știu prin ce minune, căpétase o putere așa de mare, că într'un moment de supărare l'a scuipat pe sergentul major cu atâta putere că i-a crăpat capul și i-a sburat creierii. Aceste lucruri le-am verificat apoi și prin alți soldați și se pot verifica ori când: casarma localizează basmele.

Am ȃis că basmele variază după mediul social, dar nu trebuie să uităm că basmul variază după timp și după loc.

2. Pe de altă parte basmele variază din pricina influenței celorlalte genuri literare.

În vremele de demult basmul a primit în el, ca un fel de afluenți, unele legende și unele mituri care erau ne fixate, ba chiar și unele din cele fixate. Apoi a primit și a intercalat în el o mare parte de material din literatura cultă, și astăzi continuă de a primi multe de bucăți sau episoade sau scene din literatura cultă. Acest material din literatura cultă, intercalat în basme a făcut pe *Benfey* să stabilească teoria că basmele sînt nisce producțiuni din literatura cultă devenite populare și că au venit din India în Europa prin secolul X d. Christ., împreună cu celelalte cărți populare. Benfey trebuia să țină samă însă de aceea că:

1) Precum o narațiune sau episod care s'a scris, nu e împedicat prin nimica de a se și popularisa, adică a se povesti și de către popor;

2) Tot așa o narațiune sau episod popular, care o bucată de vreme s'a povestit numai oral, póte de la

o dată oare-care să fie scris, adică pôte ca o variantă din el să fie fixată prin scriere.

De pildă, relativ la punctul întâiu avem cazul cu Arghir și frumoasa Elena. Arghir și Elena a fost o narațiune scrisă, apoi s'a popularizat, învățându-se versiunile pe din afară și în sfârșit a rămas în popor, se înțelege, cu multe schimbări, numai narațiunea în prosă.

În cazul acesta trebuie să admitem că Arghir cel în prosa e luat din literatura cultă.

Relativ la punctul al doilea: Basmul cu *Sarea în bucate* există și se povestesc în popor. Într'o vreme Ispirescu a fixat prin scris o variantă din acest basm.

Fixarea acestui variant însă n'a împedecat întru nimic circulațiunea în popor a basmului, adică a diferitelor sale variante. Și, când un Benfey ar susține că aceste variante fac parte din literatura cultă, adică sînt derivate din *Sarea în bucate* a lui Ispirescu, atunci acel Benfey ar trebui să dovedescă cel puțin său că nici un variant din basmul cu *Sarea în bucate* n'a circulat în popor înainte de variantul scris de Ispirescu. Variantul scris de Ispirescu e cel mai vechiu de cât toate celelalte variante care circulază în popor.

Ceva mai mult fondul basmului *Sarea în bucate* e și în piesa lui Shakespeare: *Regele Lear*, și cu tôte acestea nu putem susține că basmul românesc: *Sarea în bucate* e derivat din *Regele Lear* al lui Shakespeare, ci rămâne, cum și este, că *Regele Lear* al lui Shakespeare e tras dintr'o variantă a unui basm vechiu, din care a fost derivat și variantul românesc *Sarea în bucate*.

De ce s'aü păstrat basmele

§ 82. Basmele s'aü păstrat în popor pentru că ele sînt un produs estetic al minței omenesci, așa dar s'aü păstrat precum se păstrează ori-ce produs artistic.

Causele care au favorizat păstrarea basmelor au fost mai multe.

La începutul formării lor ele au fost de un interes deosebit, căci conțineau povestiri de acele fapte sociale care privia *fericirea, viața și existența* tribului din care făcea parte de obicei și povestitorul și ascultătorul. Pe aeele vremuri basmele țineau loc de istorie, de filosofie a istoriei și de știință a istoriei sau de sociologie.

Acest mare interes ce presentaū basmele, le-au făcut să ajungă așa de iubite de popor în cât au devenit o necesitate organică sufleteseă a lui. Oamenii au ajuns să se nască cu înclinațiune cătră basme, au ajuns să le guste, să le iubescă în mod instinctiv.

Cu această înclinațiune organică, instinctivă, ómenii întrebuinteză basmele :

a) Pentru a'și ocupa timpul liber.
 b) Pentru a amusa și óre-cum a instrui pe copii, din care causă în vechime, la Romani, se credea că fabulele sînt numai pentru copii : *fabulae nutricularum* (Quintillian¹) și în țilele nóstre în clasificările literaturii populare după vrăstele omenesci, basmele au fost lăsate la vrăsta copilăriei.

c) Pentru a întreține starea de veghere în timpul unei munci migăloase, adică pentru a ține pe ómeni să nu adoarmă, de pildă la clacă de desfăcut porumb, la ședétóre de scărmănat pene, lână și la alte lucruri migălóse și monotone care se făceau mai cu sémă sara, în timpul nopții.

1) Inst. I. 9. cit. de d. Hasdeu in art. despre Basm.

Variantele și circulațiunea basmelor

§ 83. Negreșit că la început basmele au fost în număr restrâns, pentru că ele povestiau *fapte istorice*, întimplate. Cu timpul însă ele, trecând din gură 'n gură și din trib în trib, se modificară într'atâta, în cât cel care a povestit cândva un basmu, peste o bucată de vreme îl întâlnea așa de modificat în cât credea că e un altul. Astfel au început să se formeze variantele chiar din cele de'ntăiu timpuri și în urmă s'au înmulțit din ce în ce mai mult și se înmulțesc încă.

Basmele circulă. Ele trec nu numai din gură 'n gură între granițele aceleeași țări, ci trec și granițele și circulează de la popor la popor.

Sint basme pe care le găsim astăzi la *Români*, la *Ruși*, la *Italiani*, la *Francezi*, la negrii din *Africa*, la *Indienii* din *America* etc. Neapărat că le găsim modificate sub forma de variante, dar fondul e același.

Fondul acesta însă, este el antropologic? adică s'a născut el, independent la fie-care seminție ori la fie-care popor, la care îl întâlnim? Ori unele seminții, unele popore l'au împrumutat de la altele? Acesta nu o putem hotări din ceea-ce știm și din materialul ce posedăm până acuma. Știind însă că basmele sint un produs popular circulator și mai știind că multe basme sunt produse similare antropologice, trebuie să admitem că dintre basmele comune la mai multe seminții, unele sint proprii rasei lor iar altele sint împrumutate.

§. 84 *Specimene de basme* din cauza lipsei de spațiu nu dăm nici chiar în resumat.

La nevoie se pot consulta diferitele colecțiuni cunoscute precum și lustrarea d-lui Lazăr Șeinenu: *Basmele Române* ¹⁾.

1) Buc. 1895.

ANECDOTA (Snóvã)

§. 85. *Anecdota*, ἀνέκδοτος inedit, nepublicat, din ἐκδίδωμι public, divulg. *Anecdota*—ne publicat, ne atestat, ne recunoscut, ne autentic.

Snóva (slav. *Is.* din, *nova* nouă).

Distingem *anecdota* de *snóvã*. Sint două feluri de *anecdote*: a) unele care sint nisce narațiuni de fapte, care se pôte să se fi întimplat chiar, dar nu sint atestate, dovedite. b) Altele cari sint nisce creațiuni făcute cu scopul de a ridiculisa, *isnovite*, adică făcute din nou.

Cele de felul întâiu s'ar puté numi *anecdote istorice*, iar cele de felul al doilea *anecdote artistice* sau *Snóve*.

Anecdotele istorice noi le-am clasificat alătura cu basmele, între producțiunile populare cele cu fond narativ și în prosă; *Snóvele* însă le-am clasificat alătura cu *glumele* între producțiunile populare cele în prosă amestecate cu versuri.

Noi distingem în dezvoltarea unui basm trei faze. În faza întâea basmul se presintă ca *anecdota istorică*; în faza a doua când, adică, a fost înfrumusețat și îmbogățit ori poetizat de imaginațiunea populară, se presintă ca *legendă istorică*; iar în faza a treia, când și-a perdut caracterul de individualizare și s'a desfăcut de precisările de spațiu și timp, atunci se presintă ca *basmu desăvârșit*.

Descripțiuni de obiceiuri, prevederi, lécuri

§. 86. Aceste descripțiuni n'aũ nici un caracter estetic deosebit, de aceea le considerãm numai ca nisce descripțiuni ordinare în prosă și nu insistãm asupra formei lor. De asemenea nu insistãm nici asupra fondului de oare-ce fondul nu e literar.

Lăsând deci la o parte fondul literar al obiceiurilor populare, spunem aci numai în trecăt că aceste obiceiuri sint de mare interes etnografic. Așa de pildă, în obiceiurile de la nuntă se găsesc urme de *răscumpărarea femeii de la un trib*, de pildă de la tribul căruia aparține. Obiceiul numit *Vadra*, în *Moldova*, cred că e o urmă de răscumpărare de acest fel. Tot așa cred că e și cinstea de la *Răspuns*, din *Moldova*; și cinstea și împărțirea de *pane*, după nuntă, prin jud. Argeș.

În obiceiurile de la morți, după cât cred, și după cum voiū arēta altă dată, sau după cum va constata ori-cine, se găsesc urme de *cremațiune* sau *arderea cadavrelor* și urme de *antropofagie*. Așa de pildă *toēgul* de la mort e urmă de ardere; iar *coliva*, *praznicul*, *pomana*, etc., urme de canibalism.

Se înțelege că toate aceste obiceiuri sēlbatice aū fost îndulcite de cătră religia creștină care le-a înecat și le-a dat un alt înțeles.

B. PRODUCȚIUNI POPULARE ÎN VERSURI

a) Religiose

§ 87. *Divisiune*. Producțiunile populare în versuri se pot împărți în două grupe: *religiose* și *poetice*.

Am đis (pag. 205) că producțiunile religiose sunt un fel de formule, un fel de material oral, ritual, care întovărășește practica deferitelor obiceiuri ale cultului, fie acel cult actual sau vechiū și aprōpe părăsit de mult.

Nū intrăm aci în amēnunte care nu pot intra într'o *introducere* în literatura populară, dar ca să dăm o pildă cum obiceiurile vechi ale cultului s'aū schimbat, spunem numai că creștinismul și-a pus sērbătorile lui

tocmai în locul celor corespunzătoare păgâne : de pildă la *Crăciun* în loc de *Nascerea sórelui* s'a pus *Nascerea lui Christ* după solstițiul de érnă, iar în primăvară, după echinoxiul de primăvară, în loc de învierea naturii saú a sórelui, s'a pus *Învierea lui Christ*.

În loc de a analiza, ori de a arăta ce cuprind fie-care fel de aceste producțiuni populare, noi dăm aci numai în resumat conținutul bucăților din colecțiunea G. Dem.

I. Rugăciuni

§ 88. Aceste producțiuni populare sînt de obiceiú rugăciuni făcute pentru copii.

Mamele învață pe copii să țină aceste rugăciuni când se culcă, când fac semnul crucei, când fac semnul crucei pe perina de culcat, etc.

Considerațiuni asupra acestor rugăciuni să se vadă în colecțiunea G. Dem. Teodorescu pag. 186. Iar la pag. 188-89 să se vadă și rugăciunile de copii.

Din toate noi dăm aci numai următoarea :

Inger îngerașul meú
Roga-te lui Dumneđeú,
De cu ți și pâna'n nópte
Pâna'n césul cel de mórte.

II. Moș-Ajun

§ 89. Asupra *Moș-Ajunului* să se vadă în colecțiunea G. Dem. la pag. 10, câte-va considerațiuni.

Bucățile spuse la *Moș-Ajun* sînt un fel de formulețe scurte, pe care în ajunul țilei de 24 Decembre, în unele localități, ca de pildă în Bucuresci, copii umblând de la casă la casă, le cîntă pe la ferestre. Iar din casă li se dau : covrigi, saú mere, nuci, un gologan etc.

Cea mai scurtă variantă este acésta :

Bună diminéța
La Moș-Ajun
Ne dați
Ori nu ne dați ?

Pentru cele-lalte variante a se vedé colecțiunea G. Dem. pag. 11 și 12.

III. Colindele

§ 90. Considerațiuni asupra colindelor să se vadă în colecțiunea G. Dem. p. 14 și 15.

În Moldova se ȃice : *colindă, colinde*; în Muntenia : *colind, colinde*.

Observație. Noi trimitem de o cam-dată la colecțiunea G. Dem. numai să se vadă ce s'a ȃis până acuma.

Noi avem asupra acestor lucruri părerile năstre care sînt în multe părți deosebite și pe care le vom spune când le va veni rîndul.

Iată resumate de colinde :

1. *Colindul lui Christos* (p. 19.)

Sus la naltul cer, p'un jeț d'aurel, șade Iesus Chiristos cu Maria și Iosif. Iosif spune că după ce s'a născut Isus s'aă dus cu el *în țara Ugurească, dar Ungurii i-aă luat la gónă cu căiniă*. Atunci ei veniră în *România*. Aci aă fost bine primiți și găsduiți la (cutare) om bun care i-a băgat în casă și i-a ospătat. Până aă mâncat ei Isus s'a făcut mare, până aă mai bėut, el s'a urcat la cer să-l boteze Ión și i-a pus numele Christos, d-nul tuturor și al *Románilor*.

2. *Colind de tînăr* (p. 20.)

(Cutare) tînăr a încălicat p'un cal galben grăngorel

Șeua-i luce 'n aurel

Șcarile-i în argințel

ș'a plecat la vânătoře și a găsit pe Zina Zinelor.

Ióna sora Sorelui.

El a luat-o și a ascuns-o în celar, în păunar. Sórele a trimes s'o caute luceferii ispititori.

Tînărul le-a spus să nu caute în celar, căci d'o

scăpa un păun îi iea sôrelui un cal bun, iar d'o scăpa o păuniță, iea pe sora sôrelui de soție.

Tinêrul cu părinții și cu noi să fim sănătoși.

3. *Florile dalbe* (p. 20.)

Sculați boeri mari, că vă aducem un D-đeū nou născut, e luminat cu raze. Sculați Români plugari că s'a arătat pe cer o stea strălucită pentru fericiri menită.

Pămîntul întineresce, cântă turturelele și un porumb a adus o flôre dalbă și vă ȓice să trăiți.

Mulți ani și fericiți
Și ca pomii să 'nfloriți
Și ca ei să 'mbêtrâniți

4. *Colinda* (p. 21.)

Sculați boeri că v'aduc un prunc născut în Rêsărit și *invêscut* în scutec alb. E luminat de raȓe cu o pêtă nestimata pe frunte. Sculați boeri să-i aducem tãmâeri. *O cometă* ne-a spus că e împărat mare și că va aduce fericire. Turturelele cântă și un porumb a adus două ramuri și le-a lăsat la căpătâiū. Porumbelul vă ȓice să trăiți

Mulți ani fericiți
Precum pomii să 'nfloriți
S'ajungeți să'mbêtrâniți

5. *Colind de om cu trei feciori* (p. 22.)

Ferice de ție om cu trei feciori toți cu meserii: Cel mare, comis mare; cel mijlociū prepară berbeci, și șoimi și cel mic e vinăriciū.

D-đeū se duse la comis și-i puse masa; trimise la cel mijlociū și aduse grași berbeci, trimise la cel mic și aduse vin și se ospetară.

Omul întrebă pe D-đeū când se sfârșesce pămîntul ?

D-zeu îi spuse că atunci e sfârșitul pământului, când fiu va bate pe tată-său, fica pe mamă-sa și fina pe nașă-sa.

6. *Botezul* (p. 23.)

În curți împărătesci sînt mese împărătesci întinse și în mijloc e D-zeu într'un jelt de aur, lângă el șede bătrânul Crăciun și Sfîntul Ion. Cu toții beau și os-pătau. D-zeu dîse că el e mai mare. Crăciun de asemenea.

Ion dîse că el e mai mare, căci D-zeu e mai mic de dîle, căci când s'a născut D-zeu, el l-a ținut în pólă i-a dat numele de Isus și l'a urcat la cer.

Sus să împărătescă
Jos să înțeleptesca
Și să creștinesca.

7. *Colindul Sfîntului Ion* (p. 24')

În nisce curți domnesci sunt mese întinse și făclii. aprinse. D-zeu șede într'un jelt de aur; Crăciun șede într'un jelt de argint; Ion șede într'un jelt de chiparos.

Cu miros frumos.

În jelturi mai mici șed sfinții. Ei beau și se desfătau. Atunci se întrebă care e mai mare?

Ion dîse că e mai bătrân căci el a ținut în pólă pe Isus și tot el i-a pus nume și i-a dat un toiag de argint ca să stăpănescă.

Cerul și pământul
Lumea și norodul
Și pe noi d'a rîndul.

8. *Iisus Christos, Crăciun și Sf. Ion* (p. 25)

O variantă a precedentei de care diferă prin aceea că tot ceea ce vorbește Crăciun, Sf. Ion, Iisus este un vis al stăpânului, că în curtea sa sunt acele mese împărătești și mai era un drum spre *Kesărele*.

9. *D-l Nostru Iisus Christos* (p. 26)

Astă-sară s'a născut *Domnul bun*, mititel, înfășățel. De când s'a născut, crângul a infrunțit, câmpul a înverșit. Jidovii atunci îl căutară, din casă în casă, din masă în masă; dar nu-l găsiau. Maică-sa fugi cu el la munte și fu ajunsă de Ión ce-i dîse: să mERGă înainte că e un riú de vin, altul de mir și altul de apă. In vin îl boteza, în apă îl scãlda și în mir miruia pe Iisus.

10. *Christos și Apostolií* (p. 27)

Apostolií întrébă pe Iisus din ce e făcut vinul, mirul și grãul? Iisus le spune: Jidovii m'aú prins în Rusalim în casa lui Crăciun și m'aú restignit; mi-aú bătut cue prin tâlpi și palme și curgea sânge ce se făcea vin. M'aú îmbrăcat cu urzici ce corpul bășica; m'aú încins cu măceși și mi-a curs sudóre ce s'a prefăcut în mir. Mi-aú pus cunună de spini pe cap și aú curs lacrãmi ce s'aú prefăcut în grãu. De atunci s'a dat vinul la bătrãni, grãul la norod, mirul la preoți.

11. *Colindul lui D-đeu* (p. 28)

O variantă a precedentei în care sfinții întrébă pe D-đeu din ce s'a făcut vinul, mirul și grãul.

Explicarea lor e ca în precedentă.

12. *Colindul lui D-đeu* (p. 29)

In aceste curți domnesci aú crescut doi meri cu vârurile împreunate. In ei ard două lumânãri; din ele pică trei picături și se face un riú de vin de mir și de apă limpede. In riú se scaldă D-đeu și se mirue și se primenesce. Mai jos e Crăciun și Ión se scaldă se premenesc și se miruesc. Mai jos se scaldă sfinții. Mai jos se scaldă acest om bun (cutare). D-đeu întrébă cu

cine se potrivește? El spune că nu se potrivește cu nici unul, ci cu binele ce a făcut; căci a ospătat pe toți, a făcut poduri, puțuri și toți îi mulțumesc. D-zeu îi dăse să se ducă la raiu nejudecat

Să stea la masă nechemat
Să bea pahare n'inchinat

Sănătate în altă casă, la anul și la mulți ani.

13. *Colind de bătrân* (p. 30)

În aste curți împărătesci sunt nouă meri în vârf cu nouă lumânări; picând nouă (lumânări) picături se face un riș de vin, altul de mir și altul de apă. D-zeu se scaldă, se premenesce și se miruesce. Mai jos e Iôn ce se scaldă, se premenesce și se miruesce. Mai jos sunt Sfinții și mai jos Domnul (cutare). D-zeu îl întreabă cu cine se egalază? El spune că cu nici unul din ei; ci a făcut bine la friguroși, flămânți; a făcut puțuri, păduri. D-zeu îi dăse să se ducă în raiu, că-l găsesce descuiat și luminat

Intră în el nejudecat
Ședî la masă nechemat.

14. *Colindul Sfintei Marii* (p. 31)

Pe dinnaintea curții domnesci se plimbă Sânta Maria cu furca în brâu, cu caer verde. Ea tórce fașa lui Christos c'o să'l boteze, însă îl botezase Iôn. Sânta Maria se supără și voi să se ardă, dar busuiocul stinse focul; dete să se înce dar sânta cruce n'o lăsă.

Voi să se taie în săbii dar se turtiră.

Ion dăse Sântei Marii să nu fie supărată ci să fie Iisus al amândoror.

15. *Colindul Sf. Vineri* (p. 32)

Sfinta Vineri a îngenuchiat la scaunul D-lui. Ea
 dicea : Dómne m'ai trimis să botez. Cei din Cetatea
 Irodului nu s'au creștinat ci m'au prins, m'au legat, m'au
 tăiat, în cazane m'au băgat, scăpând am venit să-mi
 dai în ajutor îngerii. D-șeu șise lui Petru să-i trăsnească
 cu sete ; șise lui Ilie să-i trăsnească cu mânie. Ilie trăsna
 dracii și pămîntul se tremura ; dracii botezului să dea.

mirului
 botezului
 și creștinatăților.

16. *Colindul Arhanghelilor* (p. 33)

La o masă ședea D-șeu cu Sfinții ca Ión, Ilie, Petru.
 Ei mâncau. Atunci vine Arhanghelul Gabriel și Mihail
 și îngenuchind spun ; după ce au plecat Ilie, Ion și
 Petre, idoliu au venit în raiu și au luat cununa,

Luna cu lumina
 Zorile cu razele
 Stelele cu florile.

au mai luat scaunul de judecată. Atunci Arhanghelul
 Gabriel și Mihail cerură ajutor. D-șeu trimete pe Ión
 botezând, pe Ilie fulgerând și pe Petru ploii bătând.

Idoliu se spăimântau și botezului se dau Mihail și
 Arhanghelul Gabriil iaú cele răpitate și le duc în raiu

17. *Tóder diaconul* (p. 34)

Tóder diaconul și diaconésa se jurară a pribegi la
 călugărie prin văi adânci, prin scorburi de munți, prin
 codrii cărunți. Diaconésa se duse la călugărie prin
 pustii, ca să nu vadă voinic, pasăre sburând, să n'audă
 popă tocând, cocoș cântând ci numai vîntul bătând și
 ape curgând. Când fu aprópe să móră D-șeu chemă
 pe Ión, Ilie, Petru, Mihail și Gabriel și le șise : In

pustie e o călugăriță care s'a gândit la mine totă viața și acum e aproape să moră ; duceți-vă și faceți-i un lăgan de mătasă în care să se odihnescă. Sfinții se duceau îi luașu sufletul îi da aripi și o trimetea unde îi plăcea c'asa Domnul vrea.

Trupul îl luașu, îl înfășeau, lăgan îi făceau și în vîrf de paltin o îngropașu. Apoi plecară la cer și spuseră Domnului, acesta se bucură și se dete jos pe pămînt. Ajunge la lăgan și suflă peste călugăriță care învie. Ea începu să se închine și D-șeu îi dete ȓile multe.

Tóder diaconul a plecat și el în pustie să nu mai audă de frate, de rudă. El a trăit până a cărunțit și când la bătrânețe a perdut calul ce-l căuta cu anul. L'a întălnit Domnul cu Sfinții și l'a întreat : Ce caută ? El spune că 'și caută calul cu anul. D-șeu îi ȓise că dacă vré să trăiască mult să postescă și o să-și găsiască calul, el jură că va posti și 'și facu o chilie la care îi ajută și sfinții. Bolovanii după cuvîntul lui D-șeu se făceau munți. Din nisip făcea ómeni. Tóder se rugă să-i iea viața ; D-șeu îl luă în cer.

18. *Colind de familie* (p. 39)

Ale cui sunt aste case minunate cu porțile ferecate,
 În pórtă șéde jupán..... el vede peste casă mulți porumbei vineți și ȓice nevetei să i să întindă masa în casă să reverse grău, să pună un colac ; porumbeii vor intra în casă și vor mânca grău, după aceia se vor urca până la nori și la Domnul se vor ruga.

Colindătorii de vor fi junii vor intra în casă și or cânta, colacul și-l-or lua.

19. *Colind de feréstră* (p. 39)

Ale cui sunt aceste case minunate, cu lanțuri de fer legate cu streșini de busuioc ?

În vârful caselor un stol de porumbei. Din ei ese
unul cu gușa verde, cu pene zugrăvite,

Capu'i bate'n aurel.
Ciocu-i bate'n argințel.

Porumbelul sboră până la nori, se lasă în prundul
mării de unde ea petricele, se ridică în sus și se lasă
pe casele (cutărui). Acesta vrea să săgeteze porumbelul.
Porumbelul ȋise să nu-l săgete căci nu e porumb
alb, ci e Sf. Ion trimes de D-ȋeu, cu legile sfintei
cruci *cununiei* și *botezului*. El ȋise că l'a trimis D-ȋeu
să măsoare pământul și a aflat munții înalți, văi adânci,
câmpul cu ogórele

Livedea cu florile.

20. *Colind de feréstră* (p. 40)

Cocoșeii că-mi cântară, boeri mari nu se sculară.
Cântară a doua óră, boeri mari nu se sculară. Atunci
se ridicară și se lăsară în prunturile mării

și luară
apșórá'n guri; órá
petricele'n degețele.

Se ridicară în sus și se lăsară la feréstră și cântară
a III-a óră, boeri mari se deșteptară. Aprinseră lumă-
nare scóse un colac, o vadră de vin c'așa se dá la
Crăciun. Boerul să fie sănătos la anul și la mulți ani.

21. *Colind de păstor* (p. 41)

Pe munții cu flerile
Pasce Nica oile.

Le strânge și le duce la meréz, care e în vârful
muntelui sub un paltin gălbior. Vântul scutura frunȋă
și se întărătară oile; atunci D-ȋeu se scobóri pe pământ
și grăi: Nică ale cui sunt aste oi ce sbiară așa
de frumos? Nică ȋice :

sînt ale tale
 cu ale mele
 eû le pasc
 tu le pîzesci.
 Eû le mulg
 tu le'mulţesci.
 Eû le tund
 tu mi le crescî

D-şeû i le dete lui tôte, ca un părinte fiului şeû.
 Bine! dar Nică să'i dea:

La Sîzene doue miele
 La sînjos un miel frumos
 La ispas un bulz de caş.

22. *Colind de preot* (p. 41)

Ô bisericuţă e lângă ostrov. Către ostrov vine o corăbiură în care e părintele (cutare) cu preotésa şi coconaşii. Preotul dîse copiilor şeî să ia tóca în stînga, ciocanul d'a drépta şi să se urce în clopotniţă să tóce şi să tragă clopotul ca să vie lumea la biserică şi să se róge lui D-şeû, să le erte păcatele de jumătate,

Din greşeli a treia parte.

Apoi intră popa în biserică cu evanghelia în mână şi copii lui se suiră în turlă, traseră clopotul, iar poporul veni la biserică se rugă lui D-şeû şi le ertă din păcate jumătate, din greşeli a treia parte.

23. *Colind de preot* (p. 42)

Pe un ostrov e o mică bisericuţă în care ard nouă lumânări şi cântă nouă cântători şi slujesc nouă preoţi

Ei vèd o corabie şi în ea era preotul (cutare). Vèntul o aduse la mal şi preotul (cutare) eşi din corabie cu vanghelia în stînga,

Şi cu crucea d'a drépta.

El intră în biserică şi dete ordin să se sue în clopotniţă să dea'n tóca de trei ori

In clopot de nouă ori

Să vie norodul să se rîge. Grămăticii deteră în tîcă de trei ori și'n clopot de nouă ori și norodul veni, se rugă lui D-șeu să-i erte din păcate jumătate, din greșeli a treia parte.

24. *Colind de preot* (p. 43)

Intr'o bisericuță de pe ostrov slujeau nouă preoți cu nouă logofeți. Preotul cel bătrîn dîse logofătului celui mai tânăr să se sue în clopotniță și să tragă clopotul. El eși afară și vîdu o corabie ce venea către mal. Din ea eși preotul (cutare):

Papuci negri încălța
Toiag în mîna lua

și venea la biserică să cînte aghios Isus Kristos, ca să vină poporul să se rîge.

Poporul veni și se rugă
D-șeu că-i erta
Din păcate jumătate
Din greșeli a treia parte.

25. *Colind de preot* (p. 44)

Sus în vârful munților, la tulpina brașilor e o mî-năstire cu trei turnuri; în ea slujesce preotul (cutare) cu mătîni d'a stînga

Cu toiagul d'a drépta

El începu a ceti evanghelia. Asculta Maica precista și Sfînta Duminica. Fiul Maicei preciste începu a-l plînge. Maică-sa îi dîse: Să nu mai plîngă căci jidovii s'au sfătuit să-i facă o cruce înaltă, împărătescă.

Fiul dîse mă-sei; lasă-i să-mi facă, că le-am găsit eș loc la talpa Iadului.

La vîlvórea focului
Und's viernii neadormiți
Și cu dinții ascuțiți

Maica blagoslovi pe preot și se innălță la cer.

26. *Solul* (p. 45)

În curtea lui *Mircea Vodă* e un cal priponit cu pripon d'argint; pe cal îl țin cinci argați;

Doi de dârlogi
Doi d'albe scări

Iar al cincelea îl bate pe spate și mi-l netezesce și îl gătesce cu cioltar de fir,

Ciucuri d'ibrișim
Ciucuri de argint
Lungi până'n pământ

Mircea vădend calul întrebă al cui e? Un voinic îi spuse că atunci când era comis, a fost trimis de Mircea să taie capul unui boer; acesta însă l'a pus la masă și ți-a dăruit cioltarul de fir.

Coconașii ți-au dăruit ciucurii de fir, d'argint

lungi până la pământ.

Pe boer nu l'am tăiat și ți-am adus darurile. Mircea dete calul cu toate ale lui comisului.

27. *Colind de voinic strein* (p. 46)

(Cutare) voinic sulujesce de mic la Domn Constantin, cu clondirul în stânga, cu paharul în dreapta. El umple paharul dar oftând îl varsă peste brațul Domnului. Constantin îi ȕice: ce ai gând rău să-mi iei Dômnă și Domnia?

Voinicul spuse că se gândesce la părinții lui care nu pot prânȕi de jalea lui. Apoi mai spuse că s'a gândit la frații ce nuși pot încura caii de jalea mea. *Domnul Constantin* îi ȕise să slujescă numai până la Sân-Văsii. S'a gândit la surori ce fac cununii și se veștejesce pentru că nu le pot purta de jalea mea. Domnul

Constantin îi dîse să slujască numai până la Sîn-Văsiî, când îi va da un cal cu mîndru caftan și 12 cai și 8 secerași, negri țigănași și se va duce acasă la dragii părinți să prînzescă cu ei, să încurî caii cu frații tîi și să porți cununile împreună cu surorile tale.

Vcinicul să fie sănătos
Cu frați surori

Și cu noi toți junî colindători.

28. *Colind de tînăr* (p. 47)

La spatele Domnului Lixandru Vodă slujesce cu paharul'n mînă, cu chivăra'n brău, un tînăr. El a vîrsat paharul pe spatele Domnului. Lixandru Vodă dîse lui fêt-frumos, că i-a gîndit rîu la capul lui.

Și la trupul lui.

Fêt-frumos dîse, că nu i'a gîndit rîu, ci gîndit la părinții lui care nu pot prîndi de doru-i. Se gîndesce la frați ce nu-și pot iucura caii de focul lui. Surorile de dorul lui, nu pot purta cununile care se veștejesc.

Lixandru Vodă dîse să-i slujescă făt frumos numai până la Sîn-Văsiî, când l'o face ban la Craiova. El s'o pune credincios și s'o duce la părinți cu care o prîndi, or dichisi frații lui caii și surorile lui vor purta cununi tot în cinstea ta,

Și în fala mea.

La Crăciun și la Bobotéză când preoții botéză și luminéză creștinii.

29. *Colind de voinic* (p. 55)

(Cutare) șede în noroi până în genuchi, în apă până'n sapă și se luptă cu Turcii ce ieau caicele, și cu *Frâncii* ce iaă vadurile. Aceștia începură a robi;

robiră fete mari cu bani pe cap; robiră voinicei; robiră neveste de câte un prunc.

Tănărul (cutare) vedu o fată cu o brătară la mână, cu cercei în urechi și pieptul bătut de lei. El îi dîse; hai la mine și nu te voi face rîbă, ci Dîmnă peste argați, nurora părinților și cumnățica fraților.

La mulți ani cu sănătate
Și cu bine'n ceste case.

30. *Colind de oștîn* (p. 54)

Murgul păscea. Stăpănu-i dîse să pască să se îngrășe spre a'l vinde, să-și facă nuntă cu ce o lua pe el Murgul îi dîse să-l vîndă dar să-și aducă aminte cum, cînd răsboiul cu *Turcii* și *Frâncii*, unde a fost bătut, murgul s'a aruncat în Dunăre și l'a adus pe mal nevătămat. Stăpănul îi dîse să pască fără grijă că nul va vinde, și că numai l-a amăgit.

Murgul urmă: m'ai mai pus la încercare anul trecut la Bobotéză cu 50 cai potcoviți și cu nepotcoviți; i-am întrecut pe toți și ț-am făcut fală ție de voinic.

Și mie de cal bun.

Făt-frumos fie-mi sănătos cu frați, părinți și cu toți ai lui.

31. *Colind de tînăr anume Ión* (p. 49)

La marginile țerei sunt trei paltini; Sub ei sunt oști leșesci, care aũ domn și altele românesci, ce n'aũ Domn. Ele aũ aũdit că cutare boer are fũ Ión ce ar fi bun de Domnie.

Oștile se duc și 'l cer măsai să le fie Domn.

Acesta spune că e mic și nu scie să încalice calul, să încalțe cisme, să încingă sabia, să înfrângă oști. Oștile îl cerură și lui tătă-său și acesta le spuse că-l vor învăța cei bătrâni să cârmuiască. Ei îi deteră pe

Ión care se duse cu oștile și-î făcu o haină lungă până la pământ : cu sórele și luna pe spate, duoi lu-ceferi pe umeri și stelele pe póle.

Tinér fêt-frumos
Fie-mi sănátos. —

32. *Colind de Cocon* (p. 50)

Sub zare de sóre, în Ostrov de Mare a crescut un Călin și la umbra lui se odihnesc oști de *Moldoveni* și de *Craioveni* și de *Munteni*. Cele muntenesci caută din sat în sat, din vad în vad, că aũ auđit că cutare boer are un cocon ce ar fi bun de Domnie.

Ei 'l găsec și 'l cer tatălui seũ. Acesta li-l dá dar muma lui ȓice că e mic și nu scie a domni și împărăți. Muntenii spun că e ușor a împărăți, căci stai și împărȓesci la lefegii 'lefile la armăseii armele și stai la masă și călăresci.

Tinérul să-'mi fie sănátos cu frați și cu surori și părinții să trăiască.

33. *Colind de Vitez* (p. 51)

Prin cei nouė brađi, prin cei nouė munți se plimbă nouė frați și cel d'al ȓecelea (cutare) e vâtaful lor. *Mihnea-Vodă* îi poftesce la masă.

Ei se duc, dar Vâtaful îi sfătui să nu dea armele și caii la armăseii ; însă ei nu-l ascultară și deteră armele caii și papucii. Vâtaful nu le dete și beu și ospăta cu calu de frăũ.

Mihnea Vodă porunci să tae, Vâtaful încalecă, scóse paloșul de la brău și omori pe cei nouė părtași și scăpă pe frații seii.

Mihnea ȓise să nu-i tae slugile că o să-i trebuiască la Crăciun și la Bobotéză.

34. *Colind de copil* (p. 55)

Muma (cutăruî) eși înaintea oștilor și le dete rachiū și le dīse : asceptați că am gătit pe (cutare) i-am tăcut vestmīnt lung până la pămīnt, care are cāmpul cu florile în pept ; luceferii pe umeri ; pe pōle e marea turbure cu multe coralii ; cu căpitani care ascēptă pe (cutare) să-l facă să împartă lefile la lefegii, gălbe-nași la boerinași.

35. *Colind de Vitez* (p. 53)

Pe lângă **mare** *) se vede tīnerul (cutare), venind cu un stol de mari boeri și le dīce : grăbiți că o fată zidesce o cetate în ispita Turcilor și în pōfida **frâncilor** *). Turcii o bat de pe uscat și Frâncii de pe Marea Négră și n'o pot lua. Grăbiți să mergem s'o luăm noi.

Ei se duc, dārāmă zidurile și fata-i dīce să intre pe pōrtă boerescă, că el va fi Domnul cetății ea va fi Dōmna lui.

36. *Colind de flăcău* (p. 53)

O fată zidesce o cetate în pofida Frâncilor și în ispita Turcilor. Turcii o bat pe uscat și Frâncii de pe Marea Négră, dar n'o pot lua. Atunci tīnerul (cutare) intră în grajd iea pe *Lidvul* ce fugea iute, il țesăla, il înșela lua într'o mână sulița

Și paloșul întralta

și il frânse în zidul cetății și surpă turnu cu sulița. Atunci fata-i dīse să nu măi strice zidul ci să vină pe pōrtă boeresce și să se așede la masă domnesce.

Iar cutare fēt-frumos
El să-mi fie sánatos.

*) Am avut *mare* pe vremea Frâncilor ! (G. Dem.).

37. *Ciuta* (p. 56—96)

Lângă Grozesci s'a făcut din plõe un lac unde erau mai multe ciute.

Păsceaū tôte afară de una care nu păscea de lóc. Un cerb (care era fratele ei) o vede și o întrébă de ce nu pasce... Ea atunci răspunde, că nu pasce din causă că mâine cutare o să vie cu cal, cu ogar și cu șoiman și o să le dee drumul să apuce valea *Jiului* până la ele, o să le gonescă până la *Lacul roșu* (roșit de sîngele lor) și până la *Podul de ôse* făcute din ôsele lor) ceea-ce să și întimplă.

38. *Colind de fată* (p. 61)

Oltul vine mare și pe el brađi, molifti și un cerb înnotând, avënd pe cörne un légân de mătasă și în el o fată mare care cosea și nu tăcea ci mereū đicea să 'nóte mai lin să nu-ı strice cusătura căci apoi face

lin mai lin
cerbe strețin

furtună, și se rugă tot mai lin că aū frați și vinători și te or împuşca și cu carnea ta mi-or face nuntă, apoi din pielea ta mi-or acoperi casa, iar cu sîngele îmi vor zugrăvi casa, din unghiile tale mi-or face pahar ca să beaū în đile mari.

39. *Colind de tînăr* (p. 62)

Un tînăr își hrănesce calul cu ce crede că e mai bun, își hrănesce de asemenea și șoimul.

Tot cu fîn tocat
Și cu orz pisat
De vînt vînturat
Cu apă
Din nástrapă.

Intr'o đi șoimul đice cătră cal, că mănâncă degéba și nu pôte sbura ca el. Calul il spuse la stăpânul său și acesta îi spuse că Duminică o să-l pue la încercare.

La acea încercare, calul după ce alergă veni cu un cias mai degrabă ca șoimul. Șoimul cere a fi pedepsit el căci a întârziat. Calul se pune pe lângă stăpânul său să-l erte căci se va folosi măcar la ȕile mari, ca de Crăciun și Bobotéză, când va merge la curte călare pe murg și cu șoimul pe umăr, făcându-î bucurie Domnului de la care va căpăta mulțumire.

40. *Colind de flăcău* (p. 64)

Ca și colindul de tîner. Flăcăul își îngrijesce de cal, de șoim și 'ntr'o ȕi de primăvară pornesce la drum. Calul spune stăpânului că șoimul alérgă pe sus și el pe pămînt și cum s'a lăudat, dacă m'a întrece să-mi scôtă vinile și dacă l'oîu întrece eă, să-î tai aripa ca să nu mai fie mândru.

41. *Cerbul Runcului* (p. 64)

Cerbul Runcului se lăuda că nimeni nu scie unde mănăncă el, unde dörme, unde bea apă și nici unde sede. Un tîner însă auȕindu-l se duce acasă, ȕea calul (murgul) vine acolo cu o săgétă, trage în el. Cerbul acuma numai pôte fugi, și ȕice că de ce n'a văȕiit săgéta ca să audă și el și să sară în virful muntelui. Și încheie cu sănătatea voinicului.

42. *Colindul cerbului* (p. 65)

O variantă a celei precedente cu deosebire că cerbul e în *Muscel* și se laudă ca și cele-l'alt că nu scie nimeni unde șede, însă un vînător îl aude, și-l săgetă. Cerbul ne mai putënd fugi îi ȕise: Din córnelé lui să se facă buciüm, picîörele lui, pentru că nu a putut fugi, să le dea la Copoi, ochii pentru-că n'a vędüt săgéta să-î dea șoimului, iar pielea slugilor și carnea vöinicului.

43. *Colind despre ȕiuă* (p. 68)

Un voinic rătăcise cinci ani pe la Mărul rotat, pe la câmpul rourat, pe unde vėdu pe doi vulturi, cã se bat. El a intrat pe acolo prin umbrele de fãg. In timpul acesta ı̃ scãpã fulgul și-l prinse, ıl duse pe la un jupên care avea fatã mare, ca ea sã-l pörte la ȕile mari.

L'a jupân cutare
C'are fatã mare
Fata sã mi-l pörte
 fetiȕã
'n cosiȕã

44. *Sandul* (p. 69)

In sara de Sf. Vasile toȕi boerii se adunã la curte, numai Sandu vine numai dupã 3 ȕile, cu calul asudat și obosit. Boerii ıl întrebã cã de ce a asudat, l'a gonit cine-va? Spuse el, cã nu, ci cã a fost la vınat și i-a eșit o ciutalinã în cale și l'a necãjit mult pãnã a omorıt'o. In sã alȕi boeri ıl pãresc, ȕicându-i cã nu e adevãrat, ci ȕic cã are o ibovnicã la care, cãnd se duce ıea trei cai, cu unul sã duce la ea, cu altul stã la ea, iar cu al treilea vine de la ea. Apoi i-aũ mai ȕis cã, dacã nu crede, sã-l caute, cã va gãsi la el odøre, inele și chiar cununia. Boerii ıl cãutarã și gãsirã scumpe odøre, inele și cununia. Sandu vėdend acesta ıși aduse ibovnica și se cununã cu ea acoloa.

45. *Sandu* (p. 70)

Variantã precedentei.

46. *Colind de flãcãũ* (p. 71)

Spune cum se lãuda marea, cã cine s'ar afla sã sarã în ea. Un tınër ascultãnd'o se repeȕi acasã ıși luã murgul și cu el se bagã în mare și eși în vad ıși aruncã ochii spre cer, vėdu o horã de fete, de ȕine.

Cum le vădu le dete bună ziua. Nici una nu răspunse, afară de una care zise ca să vie cu ele în horă... Se apucă la joc, până când calul începu a necheza, atunci el îi spuse murgului să mai stee, că el e neînsurat și îi va da érbă din Valea *Argeşului*.

Cine 'n lume s'ar afla
S'ar afla și-adevera
Să dea 'n mare
Ca o flóre
Sa éşă 'n vad
Ca un brad
Cu ciotlar
Neasudat

Sări 'n vînt
Sări 'n pămînt
Sări în mare
Ca o flóre
Și nu eși 'n vad
Ca un brad
Cu ciotlar
Neasudat.

47. *Colind de tînér neînsurat* (p. 72)

Varianta ca și precedenta numai cu deosebire că flăcăul la urmă plecă cu țina (mirésa) împreună.

48. *Radul* (p. 73)

În prundurile Mării Negre, două vînturi aș rupt două stave de jugani galbeni pe care le bate, un cal negru

Ce-i cu cóma
Viforită
Și cu códa
bicî făcută
Cam în codă
C'am în comă

legănă un légăn unde se afla o fată cu ochi negri, care cosea și din gură zicea că: cine s'ar găsi să încalece pe negru fără scări, fără șea... Nimene nu se gășia, afară de Radu, care se rugă lui D-zeu și încercă de se încaleca și reuși... Dacă reuși îi fu partea ei și stăpânul calului.

49. *Colind de flăcău* (p. 75)

La un colț de grădină lângă o fântână staș 3 fete de grec. Un voinic spune cătră una să mérégă cu el. Ea spune că nu se póte, că nu să potrivesce cu el,

căci ea are câmpii înălbite de flori și până nu le va purta nu se va mărita. El îi spune din nouă că și el are munți plini cu oi și s'or duce prin acele flori și le vor împrăstia, nerămânând de cât puține pe care tu le vei purta de Țile mari.

(...) e mai înaltă
 Și mai sprincenată
 Cu sprinceana trasă
 Chip de jupanésă.

50. *Colind dn flăcău* (p. 76)

Un voinic trece călare spre drumul **Giurgiului** cu săgeți și voesce să săgeteze o păsăruică, însă ea îl oprește și-i spune ca să nu dea că-i spune ceva și anume să se ducă mâne la casa cea mare că acolo e soția lui.

51. *Colind de om însurat* (p. 77)

La umbra a doi meri, creșcuți dinaintea unor curți dormia domnul și dómna. Numai iată că să tredește dómna și scólă pe domn Țicând că a nins și a viforit. Domnul îi spune să se liniștescă că n'a nins, ci bate vint de vară și s'a scuturat florile de măr pe ei și pare ninsóre.

52. *Colind de însurat* (p. 78)

Înaintea curții cresc doi meri, la a căror tulpini să întind mese de boeri. Domnul cu toégul învirtesce și se fericesce că are părinți buni și dómna frumoșă și bine și frumos se pörtă. Apoi în légănul ce se află în acești meri, șede dómna care împletesc și se fericesce că aú părinți buni și domnel frumos ce să pörtă cu :

Cameșă de in
 Cusută cu fir
 Și cu bașbafir

papuci verdișori
 pe la toc cu flori.
 Mult sînt jucători.

53. *Colind de flăcău* (p. 81)

În fața unor curți cresc doi meri înalți până la cer cu mere de argințel. Mere face, nu le còce de duhul Mării Negre și Marea se laudă că cine se va găsi să le săgeteze. Nimene nu putu de cât un tînăr care porni cu săgéta și voi să le săgeteze, dar merele îi vorbiră ca să nu le săgeteze căci îi vor da :

Surióra sòrelui
Nepoțica ținelor.
Frumòsa frumòselor

El așa făcu și porni înapoi. Când se uită îndērēt vėdu și se minună. Era țina ținelor pe care o lua de nevastă.

54. *Colind de faia mare* (p. 82)

Intr'un nucet e un lėgăn în care se află o fată mare care còce și împletește și din gură așa îmi vorbesce, boii noștri, cerbilor resfirați còrnele să 'ntind sanguliele să resară sòrele. Când auđi împărătésa ast-fel vorbind veni la ea și-i spuse să tacă să n'o audă împėratul, care trece pe aci și pòte să se îndrăgescă de ea și pe împărătésa s'o urescă. Fata rėspunde că nu caută de asta căci ea e logodită de mică și nunta e ađi și o să se ducă de aci la alți pãrinți.

55. *Colind de femeie mărítată* (p. 84)

Șede femeea pe malul mării ținėnd pe bãrbatul sėu, Voinea culcat pe brațe. În acest timp vin nisce greci și o întrebă cine e? Ea spune că e Voiniul ei și să tacă din gură să nu-l trezască căci apoi vė ie a vamă și le mai țice să trecă înainte numai cu condiție să-i dea sovon unguresc ca să se gătescă de țile mari.

56. *Colind de fată mare* (p. 86)

Un domn are o fată. O cere un portar mare s'o
dea după el și mai cere și ca țeestre:

Cam'un plug
Cu vineți Boi
Cu cornici
Cu pogonici.

Părinții se întristară mult iar fata să 'mbracă frumos
ca să-l pôtă fermeca pe portar care când a vëdut'o
cere calul din grajd să mērg lângă ea și să facă fală
părinților și fraților.

57. *Colind de fată mare* (p. 87)

Variantă ca și precedenta cu deosebire că pe fata
o ceru un spatar mare.

58. *Colind de fată logodită* (p. 89)

O dalbă lebejoară a cădut la făt frumos și el voi să
o ia de nevastă.

Ea îi puse condiții să-i aducă cununa raiului și să-i
cânte păsările cerului la nuntă. Făt frumos se duse
să caute a se întâlni cu Sf. Vasile și-i spuse; și lui
i se făcu milă și-i dădu ce ceru Făt Frumos, și el se
întoarse îndērēt și făcu nuntă.

59. *Colind de fată mare* (p. 91)

O fată își îngriji grădina sămănând flori de rosma-
rină. Un pesce de mare veni și păscu. Fata puse o
mrējă și a doua zi veni și-l găsi prins. Pescele îi ți se că
din carnea lui va face nuntă și din oșe casă, iar capul
să-l pue în porțiță.

60. *Colind de văduvă* (p. 91)

O ceată de voinici umblău nōptea pe drumuri. Li
întālni o vëduviță:

Dragă văduvița
Albă la pelița
Négră la ccsită;

Și-i întrebă de ce umblă. Ei răspund că să vadă care ómenî îs rîi și care buni. Vêduva întrebă dacă n'au vêdut pe bărbatul sêu luat de Dumneđu. Ei îi cer semnele și ea le spune tóte.

Apoi ei spun că l'au vêdut în măririle cerului.

61. *Colind de văduvă* (p. 93)

Intr'un légân atârnat de-un ciparos șade mititel Domnul Christos și într'un jeț de argint șede văduva.

Ea întrebă pe Domnul Hristos când va fi sfârșitul lumii.

El răspunde că atunci când se vor scula copiii contra părinților, finii contra nașilor și multe altele.

62. *Colind de năvodar* (p. 94)

Un Jupên făcu un năvod și-l aruncă în mare și prinse pe Iuda cel mic și-l bătú. Atunci eși Iuda cel mare și se rugă să nu'l bată căci el nu șcie fúndul mării. Pescii sînt ca frunța și ca érba pe pămînt.

63. *Colind de Pescar* (p. 95)

VARIANTĂ CU DEOSEBIRE CĂ PRINSE UN PUIŪ DE VIDRĂ ȘI LA URMĂ VENI VIDRA CEA MARE.

IV. Plugușorul

§ 91. Considerațiuni asupra plugușorului să se vadă în colecția G. Dem. p. 138.

Aceste Considerațiuni sînt însă mai mult ca insuficiente. Cadrul scrierii de față nu ne permite, totuși trebuie să ne oprim puțin asupra Plugușorului.

La plugușor se deosebesc două lucruri: 1) Partea literară, sau formulele și 2) Partea materială.

1) *Partea literară* e un recitativ, de obicei în versuri. Acest recitativ e o narațiune epico-alegorică,

precum se va vedea în resumatele ce dăm mai jos

2) Partea materială constă :

a) Din sunarea unui clopot mai mic sau mai mare, sau a unei talange, sau a unei cărcei de fer. Sunarea clopotului sau cărceii, sau talangei întovărășesce recitativul.

b) Clopotul, sau talanga și recitativul pot să fie întovărășite și de *buhăiu* care imităză răgetul bouului, și pot fi întovărășite și de *tobă*, sau *dăiră*, care probabil e de origine mai nouă;

c) Tote acestea pot fi întovărășite de *urs*, de *cal* sau de *capră*.

Ursul, *Calul* și *Capra* nu se fac însă în toate localitățile ci preserat ici și colo în totă țara.

Ursul, *Calul* și *Capra* sînt nisce întruchipări care represinta aceste animale. Un fel de costume cu care se îmbracă un om, de obicei un flăcău, și ast-fel îmbrăcat jôcă după cîntecul de fluer, de cimpoiu, de clarinet, de vioră, etc.

G. Dem. în colecția sa nu vorbește despre acestea și până acuma nici nu le-a studiat nimene, de și sînt de un mare interes, și pôte chiar cele mai interesante. În modestul început de *Museu Etnografic* făcut în București prin inițiativa mea în 1901, și sub auspiciile Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, am reușit să adun o colecțiune de specimene de *Capră* numită după localități și *Brezăe*. La această *Capră* sau *Brezăe*, am constatat și urme evidente de *Lupercale*.

Spațiul însă ne silesce a ne opri aci.

Trebue să spunem însă că aceste lucruri de origine păgână sînt reu vădute de religia creștină de aceea ele se răresc și dispar pe fie-care și.

Nu încheiî însă fără a mai atrage încă odată luarea aminte asupra lor, până ce vom avé ocașie să înche-găm un studiu despre ele.

Iată resumate din recitativele plugușorului :

1. *Pluguşorul* (p. 139)

Pluguşorul cu doi-spre-zece boi
 Hai-hai
 Plesniţi măi
 Hai-hai

Au eşit într'o joi cu plugul cu doi-spre-zece boi, cu plugul ferecat, cu cateni de aur legat, la câmpul mare şi au arat Joile văile, Miercurile gropile, şi au semănat grâu de vară fără sacară să răsară 'n primăvară. La lună, la săptămână s'au dus să vadă cum merge semănătura şi au găsit grâul în paiu ca trestia, în spic ca vrabia şi 'n bob ca mazărea. Au mers la târg şi au făcut săcerele pentru nouă nepoţele, şi unii săcerau alţii făceau snopi. După ce 'l săcerară, îl treierară cu 8 jugani jugăniţi toţi suflând de osteniţi. După ce 'l treierară şi 'l vinturară îl pusără în saci şi 'l duseră la mără. Spēlară petrele morii şi apoi îl măcinară şi 'l încărcară, şi sosiră la acēstă casă pe care belşugul n'o lasă. Am mai ura, dar sîntem de pe la munţi, unde sînt fraţi mulţi, unde paiul grăului e mic şi Românul mai voinic.

Pamîntul este cam uscat
 Şi fierele ni s'au mîncat.

2. *Pluguşorul* (p. 145)

Aho, a ho copii argaţi, staţi şi-mi ascultaţi cuvîntul.
 S'a sculat mai an bādica Traian, a încălecat pe cal,
 s'a uitat peste câmpuri, a ales locuri şi a pus la arat
 un plug cu 12 boi:

Boi bourei
 În cōdă cōdalbei
 În frunte ţintăţei
 Mănaţi, copii
 Hii, hii!

Tōtă ȓiua a arat şi sāmănat grâu şi cât lucrul a sfârşit, s'a stărnit vînt mare şi ploii multe după vînt

și-a încolțit semânța. La luna, la săptămâna, se duse să vadă de-î grâul răsărit:

Era 'n spic cât vrabia,
Era 'n paiu ca trestia!
Mânați, măi!

Traian iute s'a întors, a încălecat pe un cal nădrăvan cu potcove de argint s'a dus la Tighina și a cumpărat oțel se facă seceri.

Apoi a strîns fine și vecine și vre-o trei babe și le-a dus la câmp și le-a pus la secerat. Ei iute secerău apoi carele încărcău și giređi nalte durau în capul pămîntului. Apoi făceau aria, aduceau epe și treerau grâul, îl vînturau și la móră îl pornia. Hóța de móră, când vedu atâtea care, puse còda pe spinare și o plecă în cea luncă de scăpare:

Luncă mare
Frunză n'are
Lumea mică
Frunza'i pică

Er morarul meșter bun, luă un ciocan, prinse móră și o aședă la loc, turna grâul în coș și curgea făina în covată. Traian se bucura, dăruiă pe morar și acasă se înturna.

Dochiana, jupănésa cea frumósă, auđia scărțiitul carrelor, sufleca mánicele, lua sita și cernea făina. Apoi mama plămădia, făcea colaci și împărțea la flăcăi. Cum a dat D-zeu lui Traian, ast-fel să vă dea și voue,

Să vă fie casa casă,
Să vă fie masa masă;
Și la anul sa trăiți, să vă găsim infloriți,
Ca meri
Ca peri
În mijlocul verii,
Mânați, măi!
Hai, hai!

De urat am mai ura, dar ni-i că însērăm departe de
casa noastră. D-vóstră aveți curți luminate

Văruite
Șindrilite

noi avem bordeie mici, bune pentru voinici,

Veltucite
Și lipite

și cu stuh acoperite, dar câte pae la noi, atâți bani
fie la voi.

Ș'am mai ura dar ni-i că însērăm și avem de trecut
o dumbravă unde sînt fete nebune, ce se leagă de
feciori, ca albinele de flori

Și le 'ncurc cărările
Tot cu desmierdările.

3. *Variantă din Bucovina* (p. 148)

Bună vremea, bade gasdă, odihnesci ori numai ne
amăgesci.

Noi ne-am luat de cu séră ș'am făcut ca copii, dar
și de-acum îi bine că mîni e Sântul Vasile.

Intr'o Joi de diminéță s'a sculat Badea, s'a spelat
cu straiu nou s'a îmbrăcat, la icóne s'a 'nchinat și apoi
a poruncit slugilor să scótă boii și aú scos 12 boi :

Boi bourei
În códá codálbei
În fruntea țintăței
Mici de statură
Buní de trăsura
Cu córnelé belciugate
Cu aur suflate
Mânați bâtei !
Hai, Hai !

A luat badea boii și plugul și s'a dus la arat la
mêru-l rotat. A arat și rêuversat grâu pe brasdă și sara
s'a întors badea acasă

Bucuros
Veselos

c'a eșit grăul frumos. După ce a înoptat s'a culcat cu lelica în pat mândru cu așternutul de argint și a visat Diminéța s'a rugat Domnului să-î împlinescă visul.

Apoi a poruncit să-î aducă calul, ce era negru ca, corbul și cu potcove de argint. Badea s'a rezămat în sulită a încălecat și a plecat la vânat. De vânat el n'a vânat

De sbieretul oilor
De răgetul vacilor
De cântecul mierlilor
De țipetul ulilor
De vuetul văilor
De șoșetul frunzelor,

dar s'a dus să vadă grăul cel negrăpat. Era mândru și frumos ca și fața lui Christos. Atunci el a smult trei spice și le-a dus lelicăi. Ea l'a pus pe masă și s'a luminat casa și copii s'a-ă bucurat. Apoi a dis că-î numai bun de secerat.

Bădica s'a dus la Resnăvan și a cumpărat fer și oțel și l'a dat la Lionte țiganul să facă seceri. Secerile făcute, le-a împărțit la voinici și a-ă secerat. Apoi a ales o ariă de aramă cu otgonul de ibrișin. Badea s'a dus și a dus 15 epe sirepe cu potcove de argint. a trierat și pornit la móră 9 care. Móra a fugit în luncă dar morarul a aședat'o la loc și a turnat grăul în coș și curgea făina în covată.

Badea dăruia pe morar și pleca cu carele acasă. Lelica trimise pe fata ei să iea sita din camară și să cernă până sara. Copila aduse o sită rară și atunci măsa se duce singură și aduce una désă și pune pe fată la cernut. Ea cernea și făcea cu ochiul la flăcăi. O Babă făcea colaci mari și mici dar unul măi frumos uns cu miere și preserat cu zachar. Când l'a scos din cuptor și l'a pus pe masă s'a luminat casa apoi l'a rupt și a dat la plugari. De urat am măi ura dar măi avem și în alt loc de urat și ni-s drumurile încurcate.

4. *Plugușorul* (p. 154)
(Colecț. Burada)

A arat Jupân Vasile Joile Văile, Vinerile piscurile, Marțile hârtópele și a sămănat. Apoi a venit acasă la ju-pânésă și șeđu o lună. Pe urmă plecă pe cal să vadă de-i bun grăul. De bucurie că era frumos se duse drept în târg și cumpără fer și oțel și îl dete la Stan țiganul să facă seceri. Pe urmă împărți seceri la fini și fine și la nepoți și îi scóse în ghéța vîntului la se-cerat și pe urmă cărară clăile la arie. Jupân Vasile se ducea în sat la Cegaî și áducea opt cai

Cu córne cánite
Cu unghii potcovite
Cu cođi biciu făcute
Cu copitele treieraú
Și cu nările gránaú
C'urechile vînturaú
Cu códa il primeteaú (alegeaú de pae)

Ist jupân încărca și se ducea la móră la Căpėtan. Móra s'a speriét când a vėđut atâtea care și a fugit în luncă. Jupân Vasile însă o amăgi cu tăríte și o prinse, o puse la loc și începu a măcina.

Dar cea gasdă nu prea frumoasă când vėđu carele cu făină viind, suflecă mânele-i negre și pàrlite ca nisce tãnjeli, și cernu făina tótă, făcu între alții un colac mare de grău curat și vru să-l dea în cămară dar noi de atără l'am cerut.

Rēmăi jupâne sănătos.

V. *Sorcova* (Veđi G. Dem. p. 158)

VI. *Orații de nuntă* (p. 163)

(Veđi *considenții* la G. Dem. p. 162 — 169. Aceste orații sînt însă de origine literară, de și le întrebuițeză poporul)

§ 92. Dăm aci resumate de conăcării. Mai nainte obser-văm că în colecția G. Dem. se đice *colăcerul* (de la *colac*) în loc de *conăcarul* (de la *conac*). Drept e *conac* și *conăcar*.

1. *Orație de nuntă*

Conăcarul țice la casa miresii :

Am venit să ne arătați gasda solilor ca să-i dăm soliele.

Tinărul nostru împărat a plecat cu ôstea la vînat și a dat de urma unei fiare, care i-a pus în mirare pe tîți și aș ținut sfat. Impăratul ne-a ales pe noi să-i găsim fiara. Noi ne-am luat după stéua care s'a oșrit d'asupra acestei curți, și acum să ne dați fiara sau să ne arătați urma ei. Impăratul a mai fost prin aceste locuri și a aflat în grădina d-vôstră o flóre mândră și nerodind. Apoi a făcut siat ca s'o céră și s'o sădască în grădina împăratéscă ca să înfloréscă și se rodéscă. Iar noué să ne dați semn ca să vadă de departe împăratul nostru că-i lucru adevărat pe unde am umblat. Să-i gătiți conac și să nu vè speriați când s'ar lovi obusurile (danțurile).

Vornicelul trimis de mire cu daruri la mirésă țice cam următorele :

Fii veselă jupânésă mirésă că jupân mirele s'a dus la Țarigrad, a cumpărat tot ce a vèdut și ie a încărcat într'o corabie, s'a înecat însă corabia pe drum și numai unul a scăpat, care a însciîntat pe mirele. Acesta a încălecat, s'a dus la Țarigrad iar și a cumpărat tot marfă alésă ; poftim iéu-o.

Când mirii își iaș ertare de la părinți stând în genunchi, un tînér țice :

Ascultați nuntași, noi ne-om ruga și părinții vor erta pe fii lor. Cinstiți părinți să bine-cuvîntați pe fii voștri, căci așa a făcut și D-đeu țicând lui Adam și Evei creșceți și vè înmulțiți. Și acum a venit vremea de căsătorit și fiilor D-vôstre. Amin și mie un pahar cu vin. Inainte de a-l bea uréză :

D-đeu se vè dăruiașcă hrană, bogăție, tărie, înțelepciune, stemă crăéscă și să trăiți și să faceți fii și fete.

Când vornicelul primesce darul de nuntă dice: Bucură-te jupâne mire și jupânésă mirésă că frații D-vostre vi (aduc), se închină cu colaci.

Sara la masă vornicelul bea în sănătatea nunilor și dice: Bucurați-vă nunilor că iată finii voștrii vi se închină cu colaci și vin și vă rîgă să le primiți darul. (Colacii și vinul).

2. *Orație de nuntă* (p. 169)

(Urziceni, Ialomița)

După ce-și dau bună dimineța, conăcarul dice cătră socru: Acum dacă ne-ai întreat vom spune dar să ascultați. Ce e această mulțime? Pe unde am umblat nu ne-a întreat nimeni ce căutăm și de vreți să vă spunem umblați cu blândețe. Împăratul nostru s'a dus la vînat cu ôstea și a găsit o urmă de fiară lângă fântână, iar unii diceau că-i de țină. Atunci el a plecat să găsească țină, a ajuns aci și a vădut o flóre care nu rodesce și a hotărit să o ieă la curtea împăratésă să-și dea rodul la ivélă. După aceea se întorse acasă și ne trimise pe noi. Iaca și carte de la el, chemați popa să-o citésă, că el scie latinesce, dar să fie unul care scie suge că cartea nóstră e o ploscă cu vin. Poftim beți și ne dați țină s'o ducem la împăratul. Gătiți de primit pe împărat, care vine cu rēdvane.

Socrul: De ce nu descălecați?

Colăcerul: Vrem să ne dați răspunsul.

3. *Orație de pețit* (p. 172)

Noi sîntem soli împăratesci, împăratul găsind o urmă de fiară la o vênătore, ne-a trimis pe noi să i-o găsim. Și ajungēnd noi pe aici, am văduto stea cădēnd pe o casă și am vădut o flóre mândră fără rod, împăratul o vrea și ne-a trimis să i-o aducem mirésă.

4. *Orație de nuntă* (p. 173)

Este o variantă cu mici deosebiri de precedenta orație de nuntă. Aci vorniceii să laudă că-s ghinărari.

5. *Altă orație* (p. 176)

După ce întreabă colăcerul miresii pe colăcerul mirelui, acesta răspunde :

Noi sîntem nisce oșteni Rômneni și vă căutăm peste tot, căci împăratul nostru a plecat la vînătoare cu ôste și

Vênară munții	cu epurași
cu urșii,	și satele
văile	cu fetele
cu fierele,	și vênară
câmpurile	cât vênară
cu florile,	urmă de fieră
mărăcinași	aflară.

Urmă de fieră însă nu era ; unii diceau că-i de țină iar alții că-i rață din raiu.

Impăratul ne-a ales pe noi și ne-a trimis dar la pod ne-am poticnit și până ne-am ridicat am pierdut urma iar o babă ne-a îndreptat aici.

Orația ni s'a sfârșit și să ne dați răspunsul dinpreună cu ciuta moțată și câte un colac și un pahar de vin.

6. *Vornicia* (p. 178)

Ce veselie, ce mulți adunați. Trei luni de când umblăm, încă n'am vădut așa lucruri. Afară flăcăii jucând și în casă fetele plângând, însă plâng de desfătare. Noi vedem pórta legată și lumea gata să ne sae în cap. Noi vă sfătuim să fiți blânzi cu noi că noi nu ne temem și în urma noastră vine o cétă armată, dar nu vă temeți că n'au gânduri rele.

Urméză o variantă în care se repetă iar povestea vînătoareii și care mai la vale e ca și precedenta.

7. *Altă variantă* (p. 180)

Acésta se asemăna cu cea de mai sus, cu singura deosebire că solii sint trimiși și-și fac datoria numai pentru simbric.

8. *Orația Pintenului* (p. 180)

— Bună diminéța. Mulțumim. Dar de ce n'ați plecat? Nu ne-am putut duce căci ne-ați dat o sarcină grea și o călăusă nebună care ne-a dus prin gropișuri. Și am dat peste un dél care s'a răsturnat peste carul împé-ratului, carul legat cu pae de mălaiu s'a fărîmat, popa și-a frânt brăcinarul, nașul o mână. Să ne dați băr-dașul satului să drégă carul și să dregem și brăci-narul popei, că alt-fel el nu mai merge cu noi și un-tură să ungem pe nun la mână. Iar dómna mirésă a uitat o mahramă la masă și ne-a trimis să ne-o dați. Dar acum să luăm câte un pahar de vin.

9. *Orație de ertăciune* (p. 181)

Vêdënd D-zeu că n'ar fi bine să fie moș Adam singur făcu și pe Eva din cónsta lui și toți ómenii din ei se trag și obiceiul însoțirii a rëmas până când a venit vremea și la acești însoțiți. Să-i ertați socrii și nuni și să-i blagosloviți.

10. *Orație la încoronarea Domnilor* (p. 184)

Să trăesci o sută de ani, să biruesci pe Turci, Tă-tari, Lehi, etc., dar cu Moldovenii tòi să fii bun Măria ta, că țara-i cam nebună și nu scii ce se pôte întâmpla și într'un cés.

B. PRODUȚIUNI POPULARE ÎN VERSURI

Clasificarea producțiilor poetice

§ 93. Despre poezie, adică despre poezie privită ca artă, nu pot face alt-ceva mai bun de cât să amintesc cele șise de *d-l Titu Maiorescu* în Critice.

Aci *d-l Maiorescu* a stabilit *condițiunea materială și condițiunea ideală a poeziei*, în genere, și cu prilejul aparițiunii colecțiunii de poezii populare a lui *V. Alexandri*, a stabilit în general, într-o cât privesce fondul, deosebirea între poezia cultă și poezia populară¹⁾.

Aci însă ne oprim puțin numai asupra clasificării felurilor poeziei.

Poesia în general ne prezintă lumea ca văzută prin prisma sentimentului; adică poezia ne prezintă lumea nu așa cum este ea, ci așa cum o vedem când suntem stăpâniți de un sentiment. Poezia ne prezintă lumea schimbată în bine sau în rău, după cum și sentimentul e un sentiment plăcut sau dureros. Când sîntem veseli lumea ni se pare frumoasă, când sîntem triști, din protivă.

Poesia deci este un produs din două factori:

- a) *Sentimentul*
- și b) *Lumea.*

Am pute dice că în poezie *sentimentul* pe lângă *lume* este ca, în matematici, *coeficientul* pe lângă un *număr*.

În matematici avem:

$$\text{Coeficient} \times \text{număr} = \text{produs.}$$

1) Titu Maiorescu, vol. I, Bucuresci 1892, p. 7—115 și 117—133.

În poezie avem :

$$\text{Sentiment} \times \text{lume} = \text{poezie}.$$

De pildă fie numărul 5, coeficientul 3 și produsul 15, adică :

$$3 \times 5 = 15.$$

În matematici, numărul este raportul între produs și coeficient, ast-fel :

$$\frac{\text{produs}}{\text{coeficient}} = \text{Număr sau } \frac{15}{3} = 5.$$

De asemenea coeficientul este raportul între produs și număr, ast-fel :

$$\frac{\text{produs}}{\text{număr}} = \text{coeficient sau } \frac{15}{5} = 3.$$

Cu alte cuvinte, dacă din produs (15) scotem coeficientul (3), se înțelege, prin împărțire, găsim numărul (5). Dacă din produs (15) scotem prin împărțit numărul (5), găsim coeficientul 3.

Tot ast-fel la poezie :

Lumea este raportul între poezie și sentiment :

$$\frac{\text{poezie}}{\text{sentiment}} = \text{lume}$$

și sentimentul este raportul între poezie și lume.

$$\frac{\text{poezie}}{\text{lume}} = \text{sentiment}.$$

Cu alte cuvinte, dacă din poezie vei scote sentimentul — adică dacă vei reduce proporțiile date de prisma sentimentului — atunci vei găsi lumea, adică îți va ră-

mănea numai partea privitoare la lume, sau natură sau realitate ; dacă din poezie vei scote *lumea*, natura sau realitatea, atunci vei afla *sentimentul*, adică vei afla proporțiile date de sentiment.

Se înțelege că în cazul cu poezia, operațiunea nu se face așa de lesne cum se face în matematică împărțirea lui 15 prin 5 sau prin 3. Totuși e un mijloc de a face această operațiune, sau mai bine ȃis această analiză.

Prin experiența noastră de tôte ȃilele, noi cunoșcem proporțiile obicnuite ale lucrurilor și din dată ce vedem că cine-va ni le presintă sub alte proporții, noi înțelegem numai de cât că acel cine-va e stăpănit de un sentiment. Iar după felul proporțiilor înțelegem și de ce fel de sentiment e stăpănit.

Când poetul Eminescu, de pildă, îl plânge pe codru că rămăne singurel, că tôte păsărilor se duc și îl părăsesc ; noi înțelegem că nu e vorba de codru, ci e vorba chiar de el (de poet) că rămăne singur pentru că aș sburat și i s'aș dus tôte iluziile.

Sentimentul însă nu e numai de un singur grad. Sint sentimente mai puternice și sentimente mai slabe. Dacă e așa atunci vrea să ȃică și poetul în poezia lui pôte să ne presinte lumea mai mult sau mai puțin schimbată.

Pe de altă parte poetul în poezia lui pôte să co-prindă mai multă sau mai puțină realitate sau *lume*.

Vrea să ȃică amândoi factorii care formeză poezia sint variabili, și sentimentul sau coeficientul și lumea sau realitatea. Prin urmare putem avé trei casuri:

1. *Sentiment* > *realitate* sau *lume*
2. *Sentiment* = *realitate* sau *lume*
3. *Sentiment* < *realitate* sau *lume*.

Insemnăm gradele sentimentului și ale realității cu cifrele până la 10.

In cazul I avem sentimentul mai mare de cât realitatea :

<i>sentiment</i>	<i>realitate, lume</i>	
10	9	} lirică propriu ȝisă
10	8	
10	7	
10	6	
10	5	} lirică filosofică
10	4	
10	3	
10	2	} lirică religioasă
10	1	
10	0	

In cazul acesta sentimentul fiind mai mare de cât lumea, fiind predominant, poesia se va numi sentimentală sau *lirică*.

După gradul realității sau lumii însă, poesia lirică pôte lua și ea diferite numiri. De pildă :

Când gradul realității e mai mare poesia e *lirică propriu ȝisă*, sentimentală, omenescă ;

Când gradul realității e mijlociu poesia e *lirică filosofică*.

Când gradul realității e mic de tot sau chiar zero, poesia e *lirică religioasă*.

In cazul II, când sentimentul este egal cu realitatea atunci poesia este *lirico-epică*.

In cazul III, când realitatea întrece sentimentul poesia este *epică*.

Trebuie să facem aci o observațiune.

In schema grafică de mai sus am mărginit până unde se întinde, de pildă, poesia lirică propriu ȝisă ; lirică filosofică ; lirică religioasă ; dar această mărginire a noastră este cel puțin aproximativă, ca să nu ȝic prea

liberă. Este aproximativă pentru că și aci la clasificarea poeziei ca și la ori-ce clasificare de lucruri organice nu p^ote să existe limită naturală de demarcațiune. T^ote clasificările s^înt făcute pentru înțelegerea noastră, deci t^ote clasificările trebuie să aibă o basă logică și nimic mai mult.

Ceea-ce numim *realitate saū lume* ca material ce intră în poezie se p^ote împărți în două părți:

a) fapte omenesci,

b) restul lumii, afară de fapte omenesci.

Faptele omenesci se 'mpart și ele în fapte bune și rele.

Poesia care descrie fapte omenesci este poezia *epică narativă*. Poezia care descrie restul lumii — afară de faptele omenesci—este poezia *epică descriptivă-pastel*, etc.

Poesia epică narativă care descrie *fapte omenesci bune* este *epopeea*.

Epopeea descrie faptele omenesci bune, lăudând în mod direct meritul, virtutea etc.

Poesia epică narativă care descrie fapte omenesci rele, *biciuind, sfatuind saū ridiculisând*, este poezia numită *didactică*. Acest fel de poezie biciuind faptele omenesci rele și în mod indirect lăudând prin urmare virtutea, meritul, etc. e o poezie cu scop moralisător vedit, căutând nu numai a plăcé ca artă ci și a *moralisa*, de aceea s'a numit didactică.

Din poezia epică didactică fac parte: *satira* care biciuesce, *apologul saū parabola* care sfătuesce și *anecdota* care ridiculiseză.

Fabula este un *gen indirect* de poezie *didactică*. O numim *gen indirect* pentru că de și descrie tot fapte omenesci, însă întrebunțeză *pseudonime* nume de animale, etc.

Fabula p^ote fi și ea *satirică, apologică saū anecdotică* după tonul ce'l iea.

Epigrama, pamfletul, s^înt un fel de satire.

Poesia lirică unindu-se cu cea epică ne de *poesia dramatică*.

Sentimentul din poezia lirică se transformă în *acțiune* în poezia dramatică, însuflind faptele omenesci din poezia epică.

Faptele bune omenesci virtuțile și meritele pe care le cântă epopea, au dat, în vechime, în poezia dramatică, *tragedia*; iar astăzi, când tragedia cu personajele sale a murit, faptele bune omenesci ne dau *drama modernă*.

Urme din vechea tragedie astăzi numai în *feerie* dacă au mai rămas.

Faptele rele omenesci în poezia dramatică dau loc *comediei*, cu felurile sale.

Restul lumii fără fapte omenesci, care formeză fondul poeziei epice descriptive, în poezia dramatică sau în teatru formeză *decorul*.

În aceste margini credem că intră toate felurile de poezii care chiar sînt poezii.

b. Producțiuni Poetice Populare

§ 94. S'a vădut în clasificarea noastră că am desfăcut aceste producțiuni în trei grupe: I) *Lirice*, II) *Epice* și III) *Dramatice*.

I. Liricele

În această grupă intră:

a) Cântecel de copii;

și b) Cântecel de lume.

a) Cântecel de copii

Aceste sînt un fel de imnuri sau rugăciuni adresate unor animale, unor plante, unor corpi ceresci, etc. Exemplu:

La Luna Nouă

Lună, lună nouă
Tae pânea 'n două
Și ne dă și nouă:
Ție jumătate
Mie sănătate
etc. 1)

1) A se vedea G. Dem. 190.

b) **Cântece de lume**

Asupra acestora a se vedé considerațiunii în colecția G. Dem. pag. 268—269.

G. Dem. împărtesce aceste cântece în patru grupe :

- a) Cântece de dor ;
- b) » sociale ;
- c) » erotico-bachice ;
- d) » zoologice.

În această ordine le dăm și noi aci în resumat.

I. *Cântece de dor* (p. 270)

Miresăi. Taci miresă nu mai plânge că la mă-ta te-om duce când s'o întorce gârla, când o face plopul mere și tânjala viorele, când o cânta știuca în baltă atunci te-ei mai face fată.

După măritiş. Bine mai trăiam la mama că mâncam pâne coptă, dar când mă măritaiū luaū grija casei să nu mă mustre bărbatul.

După insurătore. Când eram flăcău încălicam calul și umblam pe unde vream, cu çine mă întâlneam îmi da galbeni și parale să dau voinicilor. De când m'nsuraū luaī grija casei și lăsaī codrul. N'am nici durdă, nici cal și numai nevasta mă mai îndrăgesce.

Femeea cuminte. Nevasta mea puse ôla să se lea și crescū érba sub ea. Puse pescele pe foc dar înțeleni pe loc. Când o cresce nuci în teiū și alune în plop și n'o fi apă la scoc i-o veni minte.

A doua insurătore. Lupii mi-aū mâncat nevasta și eū trecū balta și luaī alta mai lenôsă. Tot peste sârăcie daū.

Ruga. Dômne, fă-mé bulgăraș de teiū și m'aruncă între femeī s'aud cum își farmecă bărbatul... D-zeū îl asculta : una pe alta se învăța și nevestei lui çicea să ieā pământ de la mormînt să i-l pună în așternut, să se scôle surd și mut. Să-i pue la cap dovléc să nu-și găsescă

léc. La picioare itele ca să-î iea dracu minţele şi flórea macului ca să dórmă dracului.

Jelire la mormânt. Scólă sufletele şi-mi spune ce bóla ai ca să-ţi cat doctorie. Că de când nu-ţi este bine la mine nu te-ai mai uitat. Scólă să veđi suspinul cum ese din peptu-mi cu sughituri dese.

Jelirea bărbatului mort. Oh ! sufletele, spune-mi unde fugi de mine, să alerg să viu şi eu. Orî vino de mă omórá nu mă lăsa în chin şi în dor.

2. Doine (p. 276)

Doină. Doină sciú şi doină đic ; cu ea mă plătesc de bir, de boeresc şi de podveđi. Doină, cine te-a scos în calea mea ? că mă-ai secat inima, bată-te pãrdalnica şi mă-ai scurtat vieţa, sãrãcuţ de maica mea.

Dorul. De cine dorul se légã nu-î parã lucru de şagã, că de mine dacã s'a legat m'a băgat în iad şi în cugete cu păcate.

Dorul de voinic sărac
Ca fasolea pe arac (comparaţie)

Sede în loc şi légã bob
Şi-î lasa inima foc.

De oftat. De tare ce-am oftat mă dóre furca pep-tului, sufletul mi se aprinde şi focul îmi cuprinde inima.

Când am oftat D-đeu s'a mâniat că nu mai plouë, nu mai ninge, nu mai cade rouã.

Oftatul. Ómul cu cât oftézá cu atât se uşurézá, de oftat bucuria mi-am stricat.

Dorul greú. Tinereţa am petrecut-o cu amar şi cu oftat, cu dor şi cu suspinat. Cine n'are dor să vie să-î dau eu.

Verde, verde. Ce am iubit nu se vede nicãeri. N'am nici un căpãtãiu şi-s flãcãu n'am nevestã nici copii.

Cãinţa. Inima mi-e rea. Pãrãsii casa, nevasta. Copilaşii mei ce or fi făcënd ? Mult sint strãini, sãrmanii de ei.

Minţii. Bată-te pustia minte că n'ai fost să mă în-veţi să-mi dai poveţe în tinereţe.

Așteptarea. La fântâna din făget îngenuchiaî să te blestem că m'ai făcut să te aștept de giaba și am pierdut o ȃi de lucru de giaba.

Norocul. Eũ voinicel n'avuiũ parte pe lume. Noróce, de te-ași prinde, *Ca p'un cãne te-ași intinde;* cã la toți le-ai dat noroc, pe mine mẽ arđi în foc.

Capul și inima. Tacî inimã cã tu tóte le faci și bune și rele. Ba capul le face și inima le trage cã n'are ce-i face.

Duca. Inima nu mẽ lasã sã-ți ȃic «rẽmãi sãnãtósã», cã fãrã tine nu pot. Mẽ gãndesc sã rẽmãi or sã pornesc. De cãt sã plec mãi bine sã mor cã tu te-ai ruga și D-ȃeu mi-o erta pãcatele.

Dorul de iubit. De cãnd s'a dus neica am pus trei garófe în pórtã și cãte trele s'aũ prins, aũ îmbobocit, aũ înflorit, neicuța n'a mãi sosit. Una s'a uscat cã neicuța m'a lãsat.

N'am pe cine trimite. Sf. Sóre póte nu-i spune cã mi-e dor. Sf-ta Lunã e pe jumẽtate nu i le spune pe tóte. Vintul sbórá șuerãnd nimeni nu-i dã cređemint.

Jelui-m'aș. Jelui-m'aș vintului dar el arde cãmpul; jelui-m'aș cãmpului, el e pustiit de jalea mea. Jelui-m'aș drumului, pustiului, dar el n'are putință. Codrului, el are frunza verde și nu mẽ crede.

Dor de ducã. Bate murgul din picior c'am sã plec departe, unde mi-e dor :

Pe la frați pe la suróri
Pe la grãdina cu florí.

Sãriți frați. Cãnd eram în flórea mea, Sburam *ca o pãserea*, numãi un hoț de vãnãtor puse lațul și mẽ apucã de picior, sãriți nu mẽ lãsați, scãpați-mẽ de la mórte.

Privighetórea prinsã. Privighetórea cãnta în crãngul verde cãnd trei inși o prind și o închid într'o colivie.

Ea nu voia să cânte de cât când o duceau în grădină, unde începea a plânge :

Amar de cine a rămas fără soție, amar privighetorii despărțită de crângu-i.

Restriștea. Când m'am măritat maica s'a supărat dar eă mândru mire mi-am luat. Inelele când am schimbat munții s'aă cutremurat, brații s'aă scuturat, dragostea s'a inflăcărat. Flacăra se topesce. Bărbătelul m'a oropsit și a plecat.

Din nou când m'am logodit m'a iubit bărbatul, dar la trei ani a murit, și am rămas singură cuc. In bordei e o mătă și un cotei, o scrófă cu porcei, dar sint ai sócră-mea, c'a tors pe ei. N'am nimic.

Fratele răsnet. De când te-ai răsnet ne-am făcut 9 feciori și te-am căutat pretutindenii, dar nu te-am aflat nicăeri. Nouă frați te-aă căutat și nu te-aă găsit, ce te-ai făcut ?

Străinul sărac. Voinicul străin, *Ca mărul din drum*, cine trece il sburătuesce. Bogatul străin nici un chin n'are că D-șeu i-a dat minte în cap și are bogăție. Dacă înopteză în vr'un sat e băgat în samă, bine odihnesce, bea și chiuesce. Săracul străin nimenui nu-i drag că n'a alergat, că n'a câștigat, că n'are minte în cap. Când a inserat în vr'un sat este lătrat de câni. Nici se odihnesce, nici se veselesce și singur trăesce ca D-ne feresce.

Străin și singur. Bat-o crucea ursitoare, că mi-a ursit cu urît să fiu singur pe lume. Pe câți i-am iubit să le sciū numai de nume, din toți ce mă iubeaă să nu trăescă nici unul.

Vai de voinicul stăin
Ca un măr singur la drum

câți călăresc il sburătuesc, crângile i le frâng și tulpina-i plânge.

Dor de țară. Departe de țară și de soțioră. Eū m'as duce dar nu pot rēsbate de străinătate, până la mine acasă e o negură dēsă, până la mine 'n țară lanuri de secară.

Dorul de străinătate și ducă. Un voinic încăleca calul și-i dīcea mă-sei: Rēmăi sănătōsă cā mē duc departe în străinătate de ea să am parte.

Dorul de rude. Mē suii pe munți să-mī vēd frați și surori, să-mī vēd mamă să-mī vēd tată. Ce vēdūi? Frați-mī s'au prăpădit, surorile s'ar rāsnit. Părinții au murit, florile s'au ofilit. Dorul s'au isprăvit.

Așa imi vine. Așa imi vine, să mē sui pe munți să-mī fac ochișorii rōtă să-mī vēd mamă, să-mī vēd tată, să-mī vēd mândra cum se pōrtă. Dacă-or fi cu totii bine, gāndul să mī se aline; d'or fi rēu să mē rog la D-deū să mē duc acolo și eū.

Copilul stăin. Mē muncesc de un an să fac pelinul zahăr dar el e tot amar. Mē muncii o vară să fac străinul tată dar stăinul îi

ca pelinul

nu-ți scie dorul și chinul.

Mē muncesc de o lună să fac mumă o străină și imi făcuū curată ciumă

*că străina-i
ca neghina*

nu-ți scie dorul și mila. Mē muncesc să-mī fac prietin și suriōră din dușman și dușmancă, dar dușmanii-s tot dușmani. Dușmanul și dușmanca mi-or fi frate și soră când n'o mai fi pe apă mōră.

Basarabēnul. Trecui Prutul în țēră străină și beūi și mâncai. Voinicii se țin de mine parcă am atāta bine. Dar fi pānea cāt de bună tot se face cleiū în gură, dacă e 'n țāră străină. Mai bine pāne prōstă să se dīcā în țēră nōstră.

Instrăinatul. Trecui Prutul în țāră străină, cercaiū

pânea de-î bună și mi se păru că e tină. Fie pânea cât de bună tot se face clisă în gură; fie pânea cât de rea, dacă sînt în țara mea, cu taica și maica, e mai dulce ca mierea.

Surorile m'aū căutat în toate părțile și nu m'aū aflat. Ele mă plîng cu foc, mai cu sémă a mică plînge de despică frunza în codru. Vai de mine ce am făcut, am pierdut părinții și surorile.

Singurătatea. Erna vine, vara trece și n'am cu cine petrece, că cu cine am petrecut s'a dus și n'a mai venit, inima mi-a rănit. A pus spatele la pămînt și fața la răsărit și a lăsat cu jurămînt să-î facă cosciug de argint și să-l pue mai afund ca să putredă curând.

Dragă băețele. Du-te, n'ai mai fi, să n'am de cine dori, că de cine am dorit, s'a dus, s'a făcut negru pămînt.

Fericitul. Vięta cât mi-am petrecut, rău la nimeni n'am făcut. Am făcut cum am putut de am plăcut lui D-șeu. La nimeni dator nu sînt. Că D-șeu s'a îndurat și vięta mi-a îndulcit și am trăit bine pe lumea asta.

Lume, lume, soro lume. Mi-î drag să trăesc bine, frică mi-e că mor ca mâne, că așa-î lumea trecătoare de voinicî amăgitoare

Ca o apă curgătoare:
Unul nasce și altul móre.

Eū m'oi sătura de tine, lume, când mi-o face coliva, când mi-o suna scândura, când o curge țerâna, când mi-o descânta la cap popa cu cădelnița.

Nu voiū lume. Voi să mor, nu vrēū lume, că n'am parte de amor. De cât să ard în dor mai bine să mor într'un cés.

Că pe care ochii-am pus
Ca un sóre mi-a apus

lumea mi-a întunecat și inima mi-a secat. Noróce, tu

măi luat fericirea și ai bucurat pe altul, cu un cuvânt ați hotărâsc să intru în mormînt. Suflete iubit, vin de veți cât sînt de scârbit, vin de veți cum am să mor ofticat și plin de dor.

Năiță. La casa cu trestioră Năiță trage să móră, nici nu móre nici se scólă. Măsa îi dice : Scólă-mi-te, măiculiță, c'a ostenit măicuța mutându-ți pernița : ni la umbră, ni la sóre, ni la cap, ni la picióre... Pe Nae îl duce la grópă și-l plînge mă-sa și soră-sa mai cu foc ibovnica care plînge și varsă sînge... Ibovnica lui Nae s'a făcut călugăriță și-l tot cată în nescire colo sus la mănăstire. Și-l tot chemă și-l tot plînge vârsând lacrămi și sînge.

Pămînte. Pămînte, face-te-ai os că ce e mai frumos și mai drăgăstos tu tot înghiți. Face-te-ai tină că mi-ai luat o garófă și o verbină din grădină. Pămînte fie-ți de bine dacă la tine mai lua și pe mine cum le-ai luat tóte.

Pămîntului. Arde-te-ar focul pămînt, că ce am pus n'a răsărit. Am pus ismă, trandafir și n'a eșit. Am pus busuioc, a eșit pară de foc.

Mănăstirii. Bucură-te mănăstire că frumoasă flóre îți vine. Nu vine să îmbobocéscă ci să se odihnésă; vine să muceđéscă și 'n tine să putređéscă.

3. *Căntece erotico bahice* (p. 301—330)

1) *Inceputul dragostei*

Dragostea începe de la ochi, de la sprincene, de la buze subțirele și se nasce de la gâtul cu mărgele, de la sin cu drăgănele.

2) *Ochii și sprincenele*

Ochii și sprincenile fac tóte păcatele, te bagă 'n bôlá și'ți légă dragostele.

De n'ar fi ochi și sprincene n'ar mai fi păcate grele,
nici dragoste tinerele.

3) *Marióra*

Lele Marie, sprincenele tale mă mângâe și ochi-ți ca
struguri de vie mă băgă în bôle. De mi te-ar da mă-ta
mie cu ochii tăi m'ași mângâia și sub sprincene m'ași
umbri.

4) *Dragostea*

Păcat de dragostea noastră că lumea e rea și hôtă,
face gura largă, dragostea vrea să ne-o spargă. Pentru
cel îndrăgostit, dragostea e grea ca plumbul, dar pentru
cei care îi cunosc miezul e ușoră ca pléva și ca fulgul
ce sbóră în vînt.

5) *Dragostile*

Dumneșeu să ferescă pe om de dragoste femeescă,
că vine cu dor, cu arsuri și cu junghiuri pe la în-
cheeturi. Te usucă de te face iască și te dă în bôlă
cânescă, te slăbesce, și se duc mințile din cap și pi-
cióarele nu te mai țin, par'că n'ai fi făcut de plin.

6) *Dogorul*

Dragostea rău mă chinuesce. Nôptea pui mâna să
te gălesc și îmi trag plapoma să mă 'nvelesc, unde
strîng perinele, cred că-ți sînt țitele și când îi sărut
colțurile cred că îți sărut buzele.

7) *Iubesce*

Dragă, să iubesci pe cine îți place, să nu aștepti
nici o rugămintă că iubirea e din pară și te arde de
te omóră, dar înainte de a iubi să bagi de samă să
nu te rupi, că n'ai petic cu care să te cârpesci.

8) *Mă miram*

Mă miram puică de ce slăbiam și nu găsiam pricina.
Dar acum mă mir de ce să nu slăbesc când cu dragostea ta aș intrat fiori în mine, și când mă gândesc la sărutatul de la tine nu'mi mai vine nici poftă de mâncare.

9) *Amurezatul*

Cel ce nu e amurezat poate să moră că de el nu e păcat. Cine nu crede amorului să calce numai pe pământ uscat să scie că e blestemat.

Amorul ori te bucură ori te 'ntristeză. Când se împreună amorul pare că bei vutcă de-a bună, iar când se desparte parcă bei paharul de morțe.

10) *Amurezarea*

Pe credință spun, dragă, că de sciam nu mă mai amurezam.

Amorul tău m'a cfticat, m'a făcut din om neom și m'a uscat ca pe un pom.

11) *Blestemat*

Fire-ar blestemat locul unde mi s'a aprins focul și césul unde m'a ajuns necazul și țărâna unde mi-ai întins tu mâna.

Blestemat să fie și norocul, că nu'mi aduce pe puica încóce, căci numai ea scie să mă 'mpace.

12) *Să fie al meu*

Ași dori ca tot ce voiü iubi să fie al meu, să mor când voiü vrea, să mă 'ngrópe unde voiü dicese și lângă cine voiü vrea.

13) *Verde, verde*

Peste tot locul este verde, dar în zadar, eü nu simt nici o plăcere, căci nu'mi pot găsi iubita ce mi-o caut.

14) *Sabarul*

Argeşul e mare, totuşi el nu are haz ca Sabarul, care de şi e mai mic el are o apă dulce şi nu îngheţã. Aci când vd Sbrencele cu ţiţele desvelite, cu rochiţele ridicate şi cu picioruşele gle îmi pare că mă apucă frigurile.

Să veđi Sbrencele încinse cu fotiţe de mătasă şi cu iea numai cu fluturi poleit, te-ai topi de pe picióre.

15) *Sbrelul*

Este o variantă a celui precedent cu deosebire că îndrăgostitul se rg lui D-đeu đicnd : să vie Sabaru mare să iea puntea şi prugenii să se nnece Sbrenii

Să'i rme o Sbrnc
 Care i-a fost lui mai dragă
 Cu cămaşa în altiţ
 Cămaşa ca lebăda,
 Se vede ţiţa prin ea.
 Sfrcul ţiţei roşior
 Ca psderea de fuior
 De 'mi cade leşin să mor

16) *Visul*

Ađi npte pe la o vreme visam că nisce stoluri de rndunele treceu pe deasupra casii mele, pe urmă rndunelele se schimbară în nisce fete tinerele cari veniau să'mi spună că mă iubesc.

Sfinta cruce să'mi ajute să mi se 'mplinsc visul.

17) *Cine*

Cine imi va spune că va veni Niţă, e am să 'i da un galben din slbiţa de la gt, rochiţa de pe culme şi pantoful din picior. Fără el nu mai poci, mi s'a urit.

18) *Fetiţele*

Haide, murgule, să mergem, dar să scii să te opresci la fetiţa de pe Ji cu bordeiu în bălării.

Cu gărliciu drept spre vii
 Cu cercei portocalii
 Cu buzele năramzii.

Acı avem să mâncăm să bem și să dormim. Taica și maica de m'or întreba ce mi-am făcut murgul, am să le spui că l'am vëndut în sfanți, icosari și galbeni de aia mari.

19) *Lelea cu códele lungi*

D-deu s'ò bată pe lelea cu códele lungi, că aea mi-a uscat inima, arde-o-ar focul.

20) *Iubitul*

O fată iubuesce pe un voinicel, tinerel, parcă e tras printr'un inel.

21) *Râul Buzëu*

Un tânăr blestemă malul Buzëului să se dărâme și să crească apoi érbă și dudău să o pască murgu lui; apoi 'și îndemnă calul să fugă mai iute ca să ajungă la mândra în munte la isvóre, înainte de sfințitul sórelui.

22) *Până când?*

Tinêrul se plânge iubitei sale, că de iubit ei se iubesc, dar ce folos că nu se vënd mai nici odată nici nu pot să se sărute.

23) *Fermecătorea*

Un tinêr se adreséză cătră o flóre dicându-i să nu fie fermecătore și să-l facă să umble nemâncat cu dă-sagii la spinare, bătut de vânt, ars de sóre și cu bășici la piciorc.

24) *Făcutul*

Tinărul se rîgă de iubita sa, să'i desfacă ce i-a făcut că și-a perdut mînila și norocul.

25) *Femeea cu 2 bărbați*

Bărbatul amoretat se rîgă de o femeie să'i scotă cuțitul din ficiați, că cuțitul e ruginit și ficiații sînt în pericol de a se putrezi.

26) *Filaretul*

Amantul spune iubitei sale cu vorba de «Soro» vino să ne umbrim pe dëlul Filaretului că acolo e rîcòre, să ne umbrim și amêndoi să ne iubim.

27) *Bobocel de la Ferêstră*

Amanta spune iubitului sêu să plece acasă, ca se ivesc zorile și 'l aștêptă mamă-sa. El nu voesce spuindu-i că 'i e dulce gurița.

28) *D'aș mai trage*

Tînărul nu voesce să se despartă de iubita sa dacă ar sci că are să pață și mai mult de cât a pățit.

29) *Firicel de erbă nêgră*

O tinêră întrebă pe un voinicel de ce pòrtă cămașa nêgră.

El îi rîspunde că e iubita bolnavă și n'a putut spêla de o lună.

Ea îi spune să o iubescă că 'i va spăla cămașa dacă o va iubi.

30) *Firicel de erbă nêgră*

O variantă cu acelaș înțeles ca precedentă.

31) *Iubitul tănuit*

Mama întebă pe fică-sa, care îi este iubitul? Fata nu voesce să'l spue că 'i-e frică că i-l va lua alta.

32) *Sărutatul*

O tinără fată, fiică de isprăvnicel suspinând, rógă pe părinți să nu o mai bată, că va spune pe acela care a sărutat-o.

C'un tânăr înnalt și sprincenat
 Fețișóra lui, spuma laptelui
 Sprincenele lui
 Pana corbului.
 Ochișorii lui
 Mura câmpului
 Mustăcióra lui
 Spicu grăului
 Înalt și sprincenat
 Trans ca prin inel.

33) *Șaicele*

Un tinăr pescar plécă cu șaica la Cladova să'și vadă iubita, o femee vėduvă, de care se îndrăgostise din copilărie. Ajungēnd la dinsa, Maria 'i spune că nu pôte să éșă afară să'l vadă, pentru că are de dospit pânea apoi mai are și o ușă care scărtăe și o cățea lătră-tóre.

Pescarul o sfătuesce să ungă ușă cu untură, să dea lapte boldeicii ca să nu mai latre și apoi să vie afară.

34) *Șaicele*

O variantă a celei precedente. Aci spune că numele pescarului este Evraim.

35) *Gândul*

Aci ne descrie pe un tinăr amoretat, care dīce că nu are nici o tihnă de mănecare, de culcare și nimic nu se lipesce de el.

36) *Argatul*

Fôe verde matostat, ȃice un tîner. Unde'ți vîd gâtul spălat, m'aș băga la tine argat

Ce fel de argat sa'ți fiu,
Numa 'n brațe sa te țiu.

37) *O variantă a celei precedente*38) *Părăsirea*

Un tîner povestesc iubitei sale, cum că în curând o va părăsi. și se va duce la alta, pe care a iubit-o din copilărie.

39) *Despărțirea*

O variantă a părăsirei.

40) *Ce să mai fac?*

Aci un tîner ne spune, că nu scie ce să mai facă, de vreme ce nu pôte iubi pe cinei place.

41) *Mariuța*

Maria, fata unui negustor, seceră la cîmp. La ea vine un voinicel și i spune să lase secera și să se așede amîndoi la umbră.

42) *Mariorei*

Nițu, un flacău tîner, dăruiesce 5 sloți unei fete din Potlogi, numai să nu se iubescă cu toți.

Fata ȃice că nu i trebuesc banii căci banii se cheltuesc și prietenii nu mai găsesc să se iubescă.

43) *Cînd toca*

Un tîner spune că șede cu iubita sa de vorbă tocmai cînd toca de liturgie la biserica Rădu-Vodă. El o 'ntrebă cine a făcut-o așa frumôsă:

Limba în gură ca zahar,
 Dinți marunți mărgăritar,
 Ochișori-ți chihlibar.
 Fața albă de tulpan.

Tocmai cum îi place lui.

44) *Când toca la Radu-Vodă*

Spune ce făcea când toca la fie-care biserică și spune
 că la urmă s'a mâniat puicuța pe el.

45) *Mititica*

Un băiat spune că ar vrea s'o prindă în cring pe o
 fată mititică de stat, ca s'o sêrute și s'o stringă de
 mijloc că i-e tare dragă.

46) *Leliță Săftiță*

Iubitul Săftichi îi bate la feréstră și o rógă să'i dea
 voe înăuntru că de asară de când stă p'afară a în-
 ghețat de frig, stréșina 'l pică și giubeaua îi se strică.

El o deștéptă și o rógă să iasă afară să'i dea o
 sărutare și apoi să plece.

47) *Mustrărea*

Un tinér spune iubitei sale că nu 'l mai iubesc,
 căci iarna pe frig se 'ntâlneau în crâng și acuma e
 vara și nu se întâlnesc.

48) *Părcălab de Odobesci*

Părcălabul de Odobesci spune că a bėut banii Dom-
 nesci cu fetițele după gât.

49) *Domnica*

Să dea o bură de plóe să créscă răsură să 'mi-o
 pun în legătură.

50) *Amorului*

Amorul e blestemat să ajungă călugăr cu mâna pe
 psaltire, cu ochii după copile.

51) *Aolică d'aolică*

Un amoret se plânge că-i este ibovnica mică, și ar lăsa-o să mai crească, dar nu poate, că dorul îl pridedesce. El dice :

Of! că mult e frumoșică,
Par'că e o florică.
Unde 'i vîd ochii ca mura
Mă apucă în piept arsura.
Unde 'i vîd fața ca crinul
Mi se adaogă suspinul.

Și se rîgă mai departe să-i ajute Dumnezeu să crească mai mare să-i potă stinge dorul, cununându-se cu dînsa.

52) *Tôtă lumea*

Unul spune că tôtă lumea îl urêse, numai puica îl iubese.

53) *Puica*

Este o variantă a celei precedente.

54) *Olteneșc*

Tînêrul propune iubitei sale să-l însoțescă în deal că s'a făcut fasolea de hărăcit și să-i ajute puțin. El să cobore pe șiruri la vale, iar ea să se urce pe șir în sus și așa să hărăcescă unul în fața altuia, privindu-se neconțenit.

55) *Am iubit*

Cine-va spune că a iubit și fete și neveste o sută și cincîspre-dece și are dreptul să iubescă, că vlădica de-i vlădică și tot are ibovnică, el 'și pune în gînd să se amurezeze și de o fată de protopop, să-i stea inima la loc.

56) *Cât voiți fi*

Altul spune că în veci n'are să iubescă fete mari, căci dacă 'l va prinde cine-va, 'i-o dă în spinare zălog.

57) *Văduvița grasă*

O văduviōră frumușică e rugată să se spele, să se peptene, să'și lase hainele cernite și să se apuce de iubit, că mai are de trăit.

58) *Bărbat n'ai*

Marițica spune că dă gurița aceluia, cui o iubesc și în veci nu o părăsesce.

59) *Invățul*

Aici avem o convorbire între voinicelul din Crețești și femeia cu bărbat. Dēnsa 'l rōgă să vină în persōnă să'i vorbescă de iubit și să nu mai trimetă pe altul că aude întreg satul.

60) *Marițica din Ploesci*

Marițica spune că trăește rēu cu bărbatul, fiind-că mereu o bate.

61) *Marițica din Ploesci*

O variantă a celei precedente.

62) *A plecat*

Neica plēcă la țară și nu 'mi-a spus d'asară, să'i fac o azimiōră, s'o dospesc la țetișōre, s'o coc la inimiōră.

63) *Hora*

Un flăcău strigă în horă ca de obiceiū:

Haide așa ș'așa
 Săruta-ți-aș gurița
 Sêra și diminêța
 Peste ți și tot-deauna.

64) *Dușmanii*

O fată plânge și blestêmă că nu pôte iubi de lume și de dușmani.

65) *Dușmanilor*

O variantă a precedentului.

66) *Dușmânia*

Este o a 3-a variantă.

67) *Lacrămile*

Aci se vorbește de o fântână cu trei isvôre, cari 'și aũ începutul din lacrămile ce curg din ochii tinerilor și fetelor cari nu se pot iubi de lumea dușmănitore.

68) *Lacrămile*

Este o variantă a celei precedente.

69) *Gardul*

Aci se vorbește de un gard cu nuele care desparte casa unui băiat de a unei fete. Băiatul ȃdice, sã dea Dumneȃeu un vânt puternic sã cadã gardul la pãmânt și sã rêmâe numai parii ca tãmâe dușmanilor.

70) *Oltenesc*

Un tînêr voinicel 'și incalecã calul și pornesce in Muscel spre Cãmpu-Lung, unde ședea mândra lui cu care se iubise de demult.

71) *Grâu mărunt*

Un tînăr ne spune că atît de mult e amoretat, în cît nu vede nici stelele pe cer, nici sôrele la apus, nici iarbă pe pămînt, nici luna pe cer mergînd.

72) *Țațo*

Două personaje vorbesc de lumea, care gelósă de amorul lor, caută să le desfacă iubirea.

73) *Mîngâerea*

O fată care iubea mai înainte pe un tînăr flăcăiandru, acum se mărită și ia pe un altul.

74) *Numai*

Nu știu cum se face, ȃice un tînăr, că lumea tótă se iubesce și nimeni nu o dovedesce. Eū numai de o ȃi iubesc și ómeni: numai de mine vorbesc. Alȃii iubesc ani întregi și cheltuesc averi mari numai pentru nisce ciute de fete; eū cheltuesc numai o leiȃă și aceia pentru o mică porumbiȃă.

75) *Oltul*

Oltul vine mare și turburat, par'că e cu sânge amestecat.

76) *Oltul*

Este o variaȃă a precedentului.

77) *Dav'ar D ȃeū*

Mai multe fete iubesc pe un acelaș flăcău. El le făgăduesce la tóte cîte o dulce sărutare.

78) *Dragă băețele*

O tinără fată spune amantului ei să o viziteze mai des, căci a murit acela de care ibovnicul se teme.

79) *Fă-mă Dómne*

Un tiner voinicel se rógă lui D-đeú să'l facă un porumbel să se înalțe în aer d'asupra satului Braniștea, și să'și vadă ibovnica cum o bate maică-sa. D-đeú 'i ascultă ruga și 'l face porumbel, el se innalță în sus.

80) *Ibovnicul*

O fată ne spune că avea de ibovnic pe un băét neinsurat, care de frica zapciului a trecut apa Jiului.

81) *Alba de la munte*

O femeie măritată spune că scie ea cum să se pórte cu bărbatul său, de și lumea țiece că s'aud vorbe rele despre ea.

82) *Foc la inimióră*

Unul spune că 'i arde inima cu un foc așa mare că ar arde cu el Craiova și Slatina. Pe focul acesta, spune el, nu'l pôte stinge de cât ibovnica sa.

83) *Arde foc în Bucuresc*

Aci focul amorului e comparat cu arderea Bucuresciului, de unde ar merge scánței tocmai la Popesci și lumina în Cămpina, la cucóna Joița. Numai puica pôte să-l potóle cu gura.

84) *Mama și fata*

O fată rógă pe mamă-sa să o lase să se ducă după iubitul său, Miul, care acum trece Dunărea și se duce

cu inima ei. Mamă-sa nu o lasă, spuindu-i că Miul e pui de Jian, care a iubit fetele de pe Jiū și le-a lăsat cu copii.

85) *Ionică*

Ionică plécă peste Olt la ibovnică, că alta ca aceea nu mai găsește din Ploesci în Slatina și chiar dincolo de Cerna.

86) *Ionea*

Un tînăr se rîogă de iubita sa Ionica, să'i dea o sărutare.

87) *Marióreș*

Un tînăr cîntă frumusețea Mariei.

88) *Să slujesci pe toți, să iubesci pe unu*

Acesta e un cîntec sêrbesc în care o tînără fată servește vin la mai mulți tineri.

89) *Marióra*

Amorul usucă pe om și 'l face ca un pom neroditor.

90) *Mariet*

O variantă a celei precedente.

91) *Sună, sună și rêsună*

O tînără fată plângênd, blestêmă érba și pirul, că și-a pierdut dragostele și nu le mai găsește.

92) *Sună, sună*

O variantă a celei precedente.

93) *Ține Dómnne*

Cine-va se rógă lui D-đeú sǎ ție luna în nor și în cétă, sǎ se sature de amor și de dulcétă.

94) *Trandafir*

O fatǎ plânge cǎ iubitul ei, un tinér trandafir, a plecat cǎ se teme de bir.

95) *Auđi lele*

Lelea iese afarǎ sǎ se róge sǎ'i mórǎ bǎrbatul sǎ se mǎrite cu altul.

96) *Puica*

Puica mea se portǎ cu fusta albǎ și cu cordea négrǎ.

97) *Poteca din pǎdure*

Mǎndra 'mǐ spune cǎ'i place sǎ mǎ vadǎ cǎlare prin pǎdure pe drumul pardosit cu alune.

98) *Dina și boerul*

Un boer bogat șade rǎzimat de coșar și trimete slugile sǎ'i dea Dina buzele.

99) *Strǎinul urât*

Un strein streinel se plânge cǎ nu are unde sǎ tragǎ. Ar trage, đice, la o vecinǎ, dar 'i e fricǎ de pricinǎ.

100) *Cântec de dragoste*

Unul cântǎ dragostele vecinii sele.

101) *Dragostele la bǎtrânețe*

O femeie 'și descrie întemplerile din tinerețe.

102) *Moşul bătrân*

Un bătrân cere fetei merele din sân ; ea nu voesce să i le dea.

103) *Imbătrânitul*

Bărbatul în tinerețe iubesce fete și la bătrânețe neveste.

104) *O durere*

O fată spune mumei sale că o dore la inimioră, că amantul i se 'nsoră.

105) *Ibovnica părăsită*

Ibovnica se rógă lui D-deu să móră nevasta iubitului ei ca să o ia pe dënşa.

106) *Puişorul meu*

O variantă a celei precedente.

107) *Puiculița mea*

Tânărul reproşeză iubitei sale, că a audit că ea dă gurița altuia.

108) *Hora*

Când un tânăr juca în horă cu iubita lui, 'i strigă că a aflat că ea mai iubesce pe altul.

109) *Cumnatele*

Douë cumnate se certaü plângându-se prin târg bărbatului. Una dîce celei l'alte că i'a luat bărbatul, iar ea spune că nu l'a chemat să'i bată la pörtă cum acésta o face ca de obiceiü.

110) *Barbul*

Bărbatul se duce în alt sat să'și caute fete de iubit
că prin satul lui sînt fete mici, cari nu ajung să'l sărute.

111) *Barbul*

O variantă a celui precedent.

4. CÂNTECE PROFESIONALE (p. 298—301)

1) *Ciobanul*

Ciobanul spune, că de cât slugă la ciocoiu mai bine
cioban la oi, iar văcarul țice, că de cât slugă și ar-
gat mai bine văcar în sat.

2) *Hoțul de cai*

Hoțul spune că se fură caii din bătătură, pe negură
și pe brumă și'i duce la păduri, tot cu iarbă cu răsuri,
iar cu ei călătorești până nu te mai zăresci.

3) *In temniță*

Un hoț de cai spune că se gîndesce la Cîmpu-Lung,
la grajdul unui avut, să'l măsoare până în fund, să'și a-
légă un cal porum, să'l trecă Dunărea, fără să'i ude scara.

4) *Hoțul în temniță*

Totă noptea mă cercai, să fur nisce beliți de cai,
și la urmă în temniță intrai.

5) *Căpitane de Județ*

Căpitane de județ, nu mă mai ține în cotet, pentru
un puî de murguleț, că până la ȋiuă 'ți aduc trei cu
ibâncile pe ei.

6) *Pescarul*

Pescarul strigă la pesce: Hai la pesce de vëndare, știuculița cinci parale, baboiașul opt parale, morunul și crapul mare cinci groșițe de parale. Un turc se uită mereu la mine, parcă ar vrea să'mi ea paralele de-a bine. El strigă Ahmet, Ahmet, eū'i daū cu pumnu în piept, el ȃice aman, aman, eū'ii trag cu ȃl tufan.

7) *Militarul cālăreț*

Militarul ȃice, cā auȃind cucul cāntānd, 'l indȃmnā sā se ducā, sā'și incingā sābiōrā, și sā'și incalece murgul.

8) *Militarul*

Un tȃnār plȃcā la armatā și nu scie cui sā'și lase murgul sȃu sāl ingrijasca. El ȃice cā l'ar lāsa lui tātă-tȃu dar el e om bātrān și nu pȃte gāsi fān ; l'ar lāsa lui frate-sȃu, dar el e pārcālab, ea bātuł și plȃcā în sat ; l'a lāsa la soru-sa, da ea e fatā mare, ea furca și plȃcā în șȃȃtōre. Numāi o sorā micā, plānge dupā el de se usucā.

9) *Cālugārul*

Cālugārul cānd vede nevasta 'și rāsucește mustața, cānd vede o fatā mare, 'i cade rasa din spinare.

Cālugārīța unde vede voinicul 'i tremurā caucul, unde vede un om cālare, 'i picā rasa din spinare.

Unde vede un tinerel, face pasul mārunțel, unde vede un om frumos face mātanie jos ca la chipul lui Christos.

10) *Cālugārīța*

O variantă.

5. **BAHICE** (p. 330—333)1) *Viața*

Acesta-i un cântec de veselie în care unul țice : să nu ne mai gândim astă-zi la nimic, să ne îndulcim viața, că viața e ca o nălucă. Să bem să ne veselim căci ca mâne vom muri; să fie omul cât un munte, mórtea nu caută la el. Să bem să ne veselim.

2) *Burlacul*

Un voinicel burlac întră într'o cârciumă și începu a țice : De trei țile beaŭ la bere, căci n'am muere, n'am copii, n'am nici un fel de căpătâiu.

3) *Indemnul*

La cârciuma din luncă vinu-i bun ocaua-i mare, cârșmărița slută tare, beaŭ voinicii de-a călare. La cârșmuța cea din vale, vinu-i bun ocaua-i mică, cârșmărița-i frumușică, beaŭ voinicii de se strică.

4) *Stăncuța*

La Stăncuța sprăncenată jôcă hora încheiată, curge lumea fermecată. La ea toți își cheltuesc toți tot avutul.

5) *Bordeiul*

Varianta celei de mai sus.

6) *Törnă Négo*

Törnă Négo, vin să beaŭ că mi-aŭ luat ciocoiu boii și tot ce-am avut pe mine.

7) *Cumătră Iónă*

Hei, cumătră Iónă, de-aș mai trăi pân'la tómnă, aș bea vin în deal la cramă și aș mai mânca și pas-tramă.

8) *Varianta celei de mai sus.* (A se vedea Dorul)

9) *Cumătră Iónă*

Cumătră Iónă, de-ași mai trăi pân 'la tómnă, să mă urc în deal la cramă să beau must din pómă cónă, și să frig mereu pastramă.

10) *Varianta celei precedente*

11) *Horă*

P'ăl de-a semănat inul să-l bată D-zeu, iar pe cel ce-a semănat vița să-i trimită milă Domnul. P'ăl de face buți și óle să-l ție D-zeu.

12) *Hora vinului*

Hei Ilinco, scóte vinul cu ocaua să bem să ne veselim, dar la plată, când băgai mâna'n fundu chingii găsi așa mămăligii, băgaiu mâna 'n busunare, găsi cremene și amnare, când am çis mai ad'o, tórnă, ne-a luat cu cainii în gónă.

13) *Hora Vinului*

Variantă.

6. **IRONICE** (p. 333—343)

14) *Fetă de Birău*

Fetă birău, ce stai la pârâu ce te rogi lui D-zeu, ca să te ia eu. Eu te-oi lua când oi vedea lupul cioban, când oi vedea vulpea cu papuci, când oi vedea ursul văcar, atunci nici atunci.

15) *Ungurul*

Ungurene vreme rea, ce cauți în țara mea? Și-mă mănânci slânina. Ungurene vreme rea du-te acolo în țara ta, de-ți mănâncă slânina, cu' tat-to și cu mă-ta.

16) *Nașul și finul*

Bată-te crucea de naș, cu cine mă cununași, cu prósta din Făgărași. Valeu, nașule aseră la lumânare am crezut că e o flóre dar ađi dimineața când am văđut-o am luat câmpii. Un vițel când a vėđut-o, a rupt funia și-a fugit de frică. Bată-te fine, dar de ce nu te-ai uitat bine la ea, eú era să mă uit la ea? tu o să trăești cu ea nu eú.

17) *Variantă a celor precedente.*18) *Fată urâtă.*

Maică, când o veni pețitorii dá-le vin mult ca să nu mă cate 'n gură, că n'am dinți vai de păcatele mele. Aoleu, maică măculiță mărită-mé c'am ajuns o Joí-măriță. Taci din gură fa, că pe tine nu te vor nici cáinii.

19) *Variantă celei precedente.*20) *Drăgosteniile.*

Dragostele de copiliță sînt ca zémă de chisăliță iar a de fată mare e ca fasolea, n'are nici o dulcétă. Dragostea de nevestică e ca flórea îmbobocită, iar a de vėduvióră e ca măncarea dulcișóră.

21) *Curtesanul de mahala*

Hei băete, dacá îți trebuie muiere, vin la maica și mă cere, nu umbla prin mahalale, că te-or prinde cineva și ți-o face spinarea tobă și 'ți o scóte din cap și din nas amorul.

22) *Variantă la cea de măi sus*

23) *Ibovnica*

Când mă duseiū la raiū vēđui pe dracul stānd lāngā ibovnica mea.

24) *Craiū*

- Ce caŭi neicā pe șosea ?
- Imi caut ibovnica.
- Ce caŭi, leicā, pe șosea ?
- Caut un viŭel
și un drag de ibovnicel

25) *Varianta celei precedente* (A se vedea Dorul)26) *Cine bate la ferēstrā*

Ibovnicul așteptā la ferēstrā, iar nevasta în casā iși cērtā bărbatul și i đice că e fermecat.

27) *Bărbatul și ibovnicul*

Varianta la cea de mai sus.

28) *Auđi lele*

Lele, lasā rāsboiul și hai să ne înfundām în zāvoiū. Până o pasce vaca iarbā, hai să ne vedem de trebā. Lasā dracului bărbatul și vino de te îndrăgesce cu altul. Leleo, hai cu neica într'o vie, pān'or pasce cele rațe, noi să ne strāngem în brațe, pān s'o usca cel fān noi să ne vedem de drum.

29) *Piteștēncā*

Copiliță dragā, de esci bunā și înțeleptā lasā nōptea ferēstra deschisā să viū nōptea lāngā tine, că s'a încins un dor în mine, să te strāng să te sărut adormită 'n așternut.

30) *Varianta celei precedente*

31) *Piteștenchi*

- Garofița, cum mai trăești în lume?
 — Bine o duc, tot de dragoste vorbesc, gură dulce 'i dăruesc.
 — Garofița din Pitești, nu te temi că 'mbătrânesci?
 — Las să 'mbătrânesc, numai bine să trăesc, cu toții să mă 'ndrăgesc, că cu unul nu e bine, când se duce nu mai vine.

7. CANTECE ZOOLOGICE (p. 344-354)

Pasări și animale

32) *Cucul*

La nuculețul dintre Olt și Oltuleț vine un cuculeț și'mi tot cântă. Jos în rămurele cântă două turturele. Cântă cuce, cântă până ți-o pica limba s'o ia neica s'o mănânce că mult este dulce și bună.

33) *Variantă*. 34) *Iarăși Variantă*35) *Cucul*

Unde aud cucul cântând, nu mă mai țin pe pământ. Când ȋic cucului să plece el se pune pe altă cracă ca să'mi facă 'n pică.

36) *Cucul și Corbul*

Cucul cântă și corbul il îngână. Cucul îi ȋice corbului: Tacii corbe nu mă îngâna că ești pasăre curată. Tu, drept popor ai vânători, cu pușcuța numai flori, când te-or spovedi ai și murit.

37) *Cucul*

Altă variantă.

38) *Turturica*

Turturica și-a pierdut soția. Ea unde vede apa rece o turbură și apoi bea, căci are inimă rea. Unde este iarbă ea trece și n'o vede; unde aude vânătorul ea acolo se duce, ca să o mântue de dorul și jalea ce o are.

39) *Falea turturelei*

Varianta precedentei.

40) *Mierla*

Vine mierla din pădure s'ar pune și ea pe-o rămurea dar n'o lasă dușmanii; s'ar pune pe arătură dar copii cuibu-i fură ș'o ucid c'o sburătură.

41) *Mierlița*

Iarăși variantă.

42) *Rața*

Rața pasce papura cu rățoiul după ea. Rața pasce papura și rățoiul usturoiul. Rața trece prin costrei cu doisprece bobocei și rățoiul după ei. Rața ici, rața colea rața trece Dunărea cu 12 bobocei cu rățoiul după ei.

43) *Lupul*

Lupule, îngăduie-mă și nu mă mânca, așteptă-mă să-mi vie și puica ș'apoi m'ai mânca, or pe mine ori pe ea, din doi care ți-o plăcea.

44) *Roibul*

Du-mă roibule, ș'oiu iubi ce mi-o fi drag, du-mă roibule în colnic, să port arme de voinic, du-mă în păduri să port arme de panduri.

Plante și arbori

45) *Pelinul*

Mănânc pelin, beau pelin, mă culc pe pelin, cu pelin mă spăl Dómnne, cui să mă închin, că d'amar și de pelin, bietu-mi suflet este plin.

46) *Merele*

Am avut și eu două mere în primă-vară, le-am plivit le-am îngrijit, dar când fu la pârguit, vântul mi le-a scuturat merii mi-a doborât.

47) *Variantă*

48) *Cântecul teiului*

Teiule, nici-un vânt să nu te bată, că bine mi-ai prins odată. Când potera m'alunga veneam la tine în pădure și m'ascundeam în ramurile tale.

49) *Variartă* (A se vedea o călătorie în Dobrogea de T. T. Burada)

50) *Teiul și bradul*

Două lemne se sfădesc în codru, un tei și un brad. Bradul ținea: teiule, scurtule grosule și burdufosule, dă-te într'o parte că nu meriți să-mi stai înaintea. Pe mine mă cinstește totă lumea: împărații ca și ómenii de rând. Teiul îi ține bradului: bradule de géba te laudă. Pe mine nu mă face lumea ca pe tine scânduri, ci linguri și vase, icóne pe care le sărută și ține «Isuse Cristóse». Eu sînt mai cinstit ca tine.

51) *Plopul*

Plopule, ești nalt și albicios dar n'aduci nici-un folos, numai pază mlaștinelor stai. Plopule, ce tot jelesci, pe

cine cobesci? Voinicii, vai de ei, când staū sub tine, par'că staū prin potici.

II. EPICELE

În această grupă intră :

- 1) Căntece vechi, istorice.
- 2) Legende istorice.
- 3) Balade.

Pentru acest fel de producțiuni, adică pentru producțiunile pe care noi le numim *epice*, să se vadă mai întâi considerațiunile pe care G. Dem. le dă în colecțiunea sa la pag. 408—409.

Noi am dori să urmăim clasificăția noastră așa cum o dăm mai sus (p. 292). Autorul colecțiunii însă dă o clasificățiune care nu se potrivește cu a. noastră și în această clasificare a sa, căntecele vechi istorice sînt amestecate cu legendele și cu baladele. În clasificățiunea sa el nu procedează dintr'un singur punct de vedere, adică nu-și bazează clasificarea pe un singur caracter ci pe mai multe, adică nu dă o clasificare științifică.

În clasificarea producțiunilor epice G. Dem are în vedere; după cum țice însuși :

- 1) *Natura lor,*
- 2) *Cuprinsul lor,*
- 3) *Alusiunile ce fac,*
- 4) *Ființele despre care tratéză* ¹⁾.

Cât se pôte deci mai încurcat. G. Dem. le împarte în :

- A. *Solare și superstițiose.*
- B. *Istorice.*
- C. *Haiducesci.*
- D. *Domestice.*

1) Colect. G. Dem pag. 408.

Noi după ce am arătat clasificarea noastră vom da resumate din aceste bucăți epice, urmând ordinea din colecțiunea G. Dem. Iată-le.

1. SOLARE ȘI SUPERSTIȚIOSE p. 410—459.

Sórele și Luna

Sórele umblă tótă lumea și nu-și găsi soție după cum 'i plăcea lui. Găsesce nouă surori din care cea mai mică se numea Iléna Simziana :

«Dómna florilor
«S'a garofelor,
«Sora sórelui
«Spuma laptelui».

Sórele-i spune că vrea s'o ea de soție dar ea-i spune că nu se pòte să se ia fratele cu soră. El se duce la Adam și Eva să-l sfătuiască. Aceștia arată Raiul și Iadul și-i spuse să-și alegă. Sórele alese Iadul numai să fie cu Iléna. Mergênd la cununie, Iléna sări de pe pod în apă și se prefăcu în mrénă :

O mrénă de mare
Cu solzii de zare.

Sórele puse s'o scótă și sfinții care veniră pe pământ o aruncară în cer unde Domnul o osîndi să se prefacă în Lună și să nu se întilnescă nici odată cu sórele.

Iovan Iorgovan

Iovan merge în sus pe Cerna la vênat cu câni și cu o cățea anume Vija.

El întrebă pe Cerna pe unde este vadul că să trecă. Ea-i spuse că a făcut bine de a întreat și că toți câți n'au întreat au murit; îl povățui pe unde să trecă. Cățeaua a nimerit urmele unei fete la care a început să latre. Fata sta sub o stâncă de piatră :

«Fata sălbatică
 «La fața grósnică
 «Lungi cósítele
 «I-i bat calcăele
 «Și sprincenele
 «I-ajung genele
 «Êr brațele-i
 «Ascund țítele».

După cum sună o variantă. El cu tóte rugămintele ei, o luă ca să-i fie soție ; dar când trecu Cerna, Iorgovan se îneca iar ea-și găsi rudele și în urmă se mărită.

Varianta ȃice că fata sări de pe cal în Cerna și Ivan o cătă în zadar :

«Căci ea se făcea
 «Mândră floricea
 «Mândră
 «Ca ȃiua
 «Fragă
 «Ca roua

«Sub lespeȃi de piatră, La umbră băgată, De nimeni călcată».

Trei Lebede

La Tîrnova în cetate, pe nisce cruci de argint, staū 3 lebede albe :

«Albe 'n pene și frumóse
 «La privire
 «Cuvioóe
 «Cu capul
 «De diamant
 «Și cu ochiul
 «De smarald»

Trei feciori de domni ȃin Țarigrad, venind la vînatóre prin Târnova, voesc a săgeta lebedele. Ele s'au rugat să nu le săgeteze că nu sint lebede ci 3 fete de împèrat. Ei tot voiaū să le săgeteze când cea mai mică cuvîntă : «Nu sintem nici lebede, nici fete de împèrat ci ȃile mari S-ta Vineri, S-ta Sâmbătă și S-ta Duminecă și de ne veți omorâ se va supèra D-zeū și

vă va pedepsi. Ei le lăsară și ducându-se înainte, la vânat,

«Aū vânat numa 'ntr-o sară
«Ce vânaū alții într'o vară.

Holera

Vălcul se sculă, încălecă pe cal și trece Nistrul în țara muscălescă «Acolo, pe ulița armenescă, la o șandră țigănescă» se duce să-și potcovescă calul, unde veni și holera. În zadar se rugă el de dânsa să-l lase, ea nu vré să-i dea timp de cât până 'și va potcovi calul și 'n acest timp să scrie iubitei de sôrta lui. Profitând de lipsa holerei, încălecă și vré să fugă dar ea 'l ajunge la Nistru, îl ea în brațe și fuge cu el.

Oea năsdraună.

Baciul e înscințat de o ôie năsdraună că va fi omorât de ciobăniū sēi, «2 dorojani, feciori de mocani» cari îi vor lua turmele. Ei îi spuse ôiei să-i rôge pēntru o concesie, să 'l înmormânteze aprôpe de stână și să-i pună la cap un caval; iar iubitei lui care l'ar căta să nu-i spună c'a murit. Fu omorât și înmormântat după ultima lui dorință; dar oița n'a mai întâlnit pe copilă.

Blestemul

La vale de Prut zace plutașul Mihai, incolțit de lupi și mușcat de șerpi. Iată că vine măsa care începe a-l plânge. El însă 'i spune că-i ea de vină de ôre-ce l'a blestemat pe când era în légan. Spunând acestea muri, iar maică-sa 'i săpă acolo mormēntul și-l îngropă. *O Variantă* spune că voinicelul, călătorind și făcēndu-i-se dor de casă vru să se întorcă. La fântâna Discului, pe când dormea 'l mușcă un șerpe. Cum se chinuia el de môrte iată și mama sa care începe a-l plânge. El însă-i spuse că acēsta era urmarea blestemului din légan.

Șerpele

În sat la Andrășesci și la Cătrunesci (Ialomița) erau 3 feciori de preoți care erau vânători. Mergând la vânat, celui mic îi veni sete. Cel mai mare îi dete un măr dar acesta nu-i curmă setea. Cel mai mijlociu, rotindu-și ochii vădu o fântână și merseă acolo. Lângă fântână sta un tînăr culcat. Cel mai mic îl întrebă:

«D'alei neică neiculița
«Cu ochi mici de șerpî de crița»;

ce stai tolănit cu fața la răsărit. El îi spuse că a scăpat în fântână ghiosdanul cu cărțile și punga cu bani. Pe rând făcu proclerul pe 2 din frați să între în puț, unde erau îmbucați de o șerpóică. Când al treilea, cel mai mic era să fie și el ademenit, iată că vine în góna calului un voinic și-i spune că cel de lângă puț e puil șerpóicei

Ei se luptară cu dânsul și-l omorără. Eșind șerpóica o omorără și pe ea și-i scóseră din burtă pe cei 2 frați ai tînărului, și pe 8 ai Voinicului. Ii spălară de venin și îi înmormântară.

Balaurul

Un tînăr plecă la vânătoare. Întâlnii în calea sa o turturică pe care, cu tóte rugămintele ei o săgetă. Venindu-i fóme vădu înaintea sa un foc unde se gânde să-și frigă turturica. Dar nu-i zare de foc ci:

«Mare balaur
«Cu solzii de aur

«La sóre schipind
«Ca focul lucind..»

Balaurul îi spuse tînerului că i-a fost dăruit din légân de maică-sa care l'a blestemat și cu tóte rugămintele lui l'a îmbucat. Tot vătându-se tînărul a fost audít de un voinicel Hușan care vine și tae șerpele pe unde nu avea îmbucat pe om. Il ia apoi pe tînăr și-l spală, apoi îl duce la gasda lui. Puțin după asta începu a se înegri și-și dede sufletul.

Brumărelul

Voinicelul se sculă, încălecă pe cal și se urcă pe o moviliță verde, de unde zări în vale o copilă dormind. Ea era cu brațul și cu sinul plin de flori. Voinicelul sta la îndoială, s'o trezescă sau nu. Gându-i duse să vâre mâna 'n sinul fetei, ceea-ce și făcu tînărul. Scóse din sinul ei o tabachere și luând din ea tabac dete calului de strănută și atunci se trezi. Pe dată începu să plângă și să ofteze că s'a logodit prin asta cu dînsul; apoi îi spuse că'i flóre (garofiță). El îi spuse atunci că'i Brumărel. El o sărută și apoi se duse cu dînsa tocmai la maică-sa Tomnica, care'i îmbrățișă cu bucurie și'i cunună.

O variantă: Spune numai convorbirea lor, arătându-și fie-care ceea-ce sunt.

Brumarul

Brumarul întrebă pe o tînără cine'i. Ea 'i spune că e flórea sórelui ce șade'n pórta raiului, să judece florile, ce-aũ făcut miresmele. Iar ea întrebă :

«Dar tu voinicel călare El spuse ca e «Brumarul mare
«Alb ca fulgul de ninsóre?» «Ia mirosul de la flóre».

Mierla și Sturzul

Sturzul se rógă de mierlă să'l ia de soție, spunendu-i că a rămas singură fiind-că n'a ținut sémă de sfaturile lui. Ea spune că nu'l ia fiind că-i rău de gură, dar sturzul a spus că se ține de dînsa. Ea fugi și se prefăcu în trestie, sturzul o vėdu și se puse pe ea. Ea se prefăcu pasere și sbură, apoi se prefăcu în o baltă cu papură. Sturzul se prefăcu în o salcie pletósă de ajungea cu ramurile 'n baltă. Balta secă și ea se prefăcu în o flóre. Roua cădu și o sărută. Atunci ea se prefăcu în o turtă și se puse în o vatră. Sturzul se

prefăcea în vătraiu. Apoi îi dîse: «Eū te-am apucat și te-am sărutat». Ea se prefăcu în pasere, sbură pîna la o mănăstire unde se prefăcu în cruce. El o găsi și ea sbură spre cer, urmărită de sturz. Când se lăsă obosită în jos, un vênător o prinse de códă și ast-fel scăpă, sărmana, de sturz.

Cicórea

Pe pâriū se primblă o tînără mlădiță: «Zîna florilor » «flórea zorilor», adunând rouă și cređënd că nimeni n'o vede.

Sórele o vėđu și trimise ca pețitori 2 luceferi, cari fură bine primiți de dēnsa. Când îi spuse scopul visitei, ea se opuse spunēnd că sórele e tot cālėtor. Luceferii ducēnd vestea asta, sórele se supėră și dîse: «O voiū prefăce în fragedă flóre care va purta ochii după sóre. «Când oiū rėsări, ea s'o înveseli, când oiū asfînți, ea s'o ofili, când oiū scăpăta, ea s'o aduna».

2. ISTORICE (p. 460—482).

Meșterul Manole

Domnul Negru-Vodă caută

In dalba-i moșie
Cu-a verde cocia
Verde zugrăvita
Intr'aur poleita

un zid învechit, un zid părăsit, în cale-i întălnesce un Noiaș, porcăraș pe care-l întrėbă de un ast-fel de zid. Acesta-i rėspunde, că a vėđut un ast-fel de zid unde cresce :

Trestică
Pitică,
Răchită,
Inflorită,
Papură
Inverđita.

și îl și duce acolo, după ce Domnul îi făgădui de tot mascărul, galbēnul.

Ajuns la locul căutat, Meșterul Manole îl găsește bun, domnul îi dădea :

Var și cărămidă
Ca-i pustia multă
Ca-i lucrare lungă.

Manole începe să zidescă, dar ce zidea ȕiua, se surpa nóptea. Asta dura trei ani.

Manole stă pe gânduri și tótă lucra, nu lucra, dar tótă ȕiua se gândia; sórele când asfinția, acasă nu pleca; nóptea abea ațipea pe zid. Intr'o ȕi visa că indeșert lucra până n'o zidi o dalbă soție. Meșterul Manole ținu sfat cu cei 9 mari meșteri și jurară cu toții pe pâne pe sare și pe icóne, care mândrișórá, s'o zidescă.

Care soțióra
Intâi c'o veni
Joi de diminéță
Pe nor și pe ceta
Aici în depártare
S'aducă bucate.

Cei nouē zidari însă scriseră pe la neveste să nu vie Joi diminéță. Manole scrise la dalba Caplea să-i tae un boū bālan să-i facă mánzare și să i-o aducă Joi de diminéță. Caplea se scula Joi diminéță :

Cu roua în spinare
Cu bruma în picióre

tăia boul, făcu bucate și porni. Manole o zări, oftă adânc și ȕise ;

Iată că-mi vine
Sérmanu! de mine!

iși făcu cruce și se rugă lui Dumneȕeu să crească în drum

Un verde hățis
Un mare stufis
Și un rug curmeȕis

dor și dor nu va putea să vie. Domnul îi îndeplini ruga, dar ea întorcându-se acasă luă alte bucate și veni din nou. El iar se ruga lui Dumnezeu ca să-i iasă înainte o lupoiică, să o sperie; ruga îndeplinindu-i-se Caplea fu nevoită să iee alte bucate, dar venind iarăși îi eși înainte o scorpie

Cu gura căscată
-Cu limba ȳfocată

care o sperie iarăși îi eși înainte care o sperie iarăși își vĕrsă bucatele (după ruga lui Manole) dar pe urmă învinse pedica, ajunsese la zid. Manole se uită la cer oftă din suflet, dar trebui să-și îndeplinească jurămîntul făcut. Meșterii începură s'o ȳdidescă, ea crezu că glumesc, pe urmă se îngrijii

De vĕ e de gluma,
Gluma nu e bună.

pe urmă ȳise:

Zidul rĕu mĕ strănge
Țăȳșora-mi curge
Copilașu-mi plănge

Manole, după ce ea fu ȳidită ȳicea:

Copilașul tău.
Tu cum l'ai lăsat
În pat desfășurat.
Zinele vor trece,
La el s'or întorce
Și l'or apleca,
Țața, că i-or da;
Ninsore d'o ninge
Pe el mi l'o unge;
Ploii, când or ploua
Pe el l'or scaldă
Vĕnt când o suflă,
Mi l'o legăna
Dulce legănanare
Pă: s'o face mare.

Plănsu-l înecă. Lucrarea mănăstirii înainteză. Dar necontentit se audea:

Zidul rĕu mĕ strănge
Țăȳșora

Domnul sosese, când o isprăvi, e mulțumit și laudă meșterii. Ei spun că ar putea clădi și mai frumoșe. Domnul atunci dete poruncă să se tae schelele și-i lăsară sus. Mai apoi ei săriră jos și se prefăcură în stânci de pétră.

Zidirea Cetăței Scădaru

Trei frați Merliavcevicî zideaŭ de trei ani fără să pôta pue temelia, căci se surpa iar, aceștia erau Vucașin, Ugleșa, Goico. Ei trimet pe Deșimir cu saci cu aur să găsească două frați gemeni Stoian și Stoiana, pe cari să-i ȑidescă, acesta nu-i găsi. Zina Voha continua să distrugă, ce ei ȑideaŭ și ȑice lui Vucașin, că dacă vor să zidescă Scutarii apoî trebuie mai întâi să ȑidescă soȑia celuia, care va veni întâi. Fraȑii jură să facă acêsta Vicașin și Ugleșa spun însă nevestelor să nu vie, singur Goico, nu spuse. Femeia acestuia veni, fu îngropată, i se lăsă o ferăstruică în dreptul țitei și una în dreptul ochilor. Mamele când n'au lapte pentru copii lor vin aici să-i adape.

Dobrișneanu (după P. Solcan)

Trei moșnegi bătrâni vin în București și-i spun lui Mihnea, că în Ttoenesci e un alt domn mai mare ca el; *casele lui Dobrișen nu-s ca toate casele, ci zăresc ca sôrele*, spânzură pe cine vrea, primesce pe boerii pribegi și-i îmbracă ca pe domni, are berbeci cu côrnela întôrse, cu *virful poleit*, lungi de câte 7 palme, ciobanii lui sînt boeri cu caftane, bacii lui au cãrlige de argint cu vârfurile de diãmant și mai are încã :

Vr'o cincî sute de miôre
Ce es vara fătătore,
Buți cu vin
Și stupi cu miere
Mult banet
Și grea avere.

Mihnea poruncesce lui Ghinea armașul să-l aducă :

Cam cu oi
Cam cu odăi
Cam cu odolăcul lui.

Mihnea primind fitmanul de la Ghinea pornesce cu ciobanii lui.

Dar mocanul
Ca țaranul,
Nu știe ce e șofranul
Ca de-l vede pe tarabă
El țice că-i tot iarbă
Bună pentru nici-o tréba.

ei se culcă pe iarbă, cu cârligele lor de argint și în capul cârligelelor *câte o pètră prețioasă de pătrunde zarea'n casă*. Mihnea se scolă și vede lumina asta, crede că-i ȃiuă, dar servitorul îl asigură că nu s'a făcut ȃiuă ci e lumina cârligelor. Mihnea se încredință și când se ivi sórele convocă divanul. Aȃoi se prezintă Dobrișén cu ciobanii, domnul îl judeca. El însă-i răspundea că Mihnea Vodă îi e frate, acesta răspundea :

De când maica m'a făcut
Cioban frate n'am avut.

Dobrișén se rugă cu glas dulce

O Mihneo Maria-Ta
Nu sili la cap tăiat
Ca e lucru cu pacat !

Dar ce vèȃură :

Uă cocia faurită
Numa-n vede zugrăvită
Numa-n aur poleită
Ear întrânsa că-mi era
O dalba călugărița
Albă, albă la pelița
Négră, négră la cosița
Sor cu voda Ștefanița

Călugărița dete firman domnului, prin care acesta recunoscă pe fratele său, pe Dobrișén. Domnul îl duse la bae, desbrăcându-l ce găsi :

Își găsea mare la brâu
Scris prejur un spic de grâu

Si la pept de se uita
 Scris pe lănsul ce găsea ?
 Ii găsea domnesci odóre ;
 Sfânta lună, sfântul sóre,
 Iar în cei doi umerei găsea doi luceferei.

După asta domnul împărți țara'n două și îl puse și
 pe fratele său să domnescă.

Radu Calonfirescu (După P. Țolcan)

Oastele aũ tăbărât :

De plăeși
 Și de panduri
 Ca de șoimi
 Și de vulturi

aũ întins corturi mari, în mijlocul lor e unul și mai mare :

Cu crescetul nărâmzit
 Cu țaruse de arama
 Cu cârlige de alama

Aũ întins masă mare la care staũ :

Cu bărbile resfirate
 Și cu pletele
 Lăsate
 Cu armele
 Lustruite
 Cu paloșe
 Zugrăvite

Toți boerii Oltului, Banul, Buzescii și Căplescii :

Capitanii oștilor
 Și gróza păgânilor

și mai stă și un bătrân :

La pomană
 Dă navală
 La rasboiu
 Dă 'napoi

Radu Șerban Basarab
 (După un lăutar din Comarnic)

Șerban trecea cu óstea de voinici până la Pasărea, unde
 întâlnește pe un păstor care i se plânge de suferința
 românilor de dincolo.

Oleo leo Măria-ta
 Ce potop în țara mea !
 Ungurii ne necăjesc
 Turcii vitele rapesc
 Tatarii ne jefuesc.

Domnul îl numesce căpitan. Orânduiesce ôste în
 toate părțile, contra Turcilor, Tătarilor și contra Un-
 gurilor ; toți îs învinși și în cele din urmă e primit cu
 sare pâine și vin.

Matei Vodă Basarab
 (Publicat de d. Tocilescu)

Să nu pleci, dômne, la Țarigrad, că boerii s'au unit
 cu Grecii și au dat jalbă, cum că tu ai pus biruri
 grele căci : (Asta o spune Constandin)

Grecul e vidra spurcată
 Este fiara înveninată

Inarmeză mai bine totă țara că :

Că sînt mulți voinici la noi
 Ce doresc mórtea mai bine
 De cât domn grec să le fie.

Iancul Mare
 (După soldatul Ștefan Mușat)

Pașai strigă :

Dă-te în legea turcescă
 Că-i de Dumneđeū lasată
 Și mai mult indestulată
 De aur și de argint
 Și de miere și de unt
 Turcește-te lincule

□ Iancu ceru însă 50 de berbeci cu córnel terminate
 cu diamante, cererea fu îndeplinită, el ceru 50 de boi
 bălțați, Pașa iar îi dete, dar tot nu se turci și ceru
 să-i vie vr'o 50 de pașale, îi făcu să deslege săbiile,
 și apoi îi sili să mănânce carne de purcel, când se
 duseră înaintea Sultanului răspunseră :

Să t'aești Măria-Ta
 Noi pe el nu l'am turcit
 El pe noi ne-a romănit.

3. HAIUCESCI (p. 503—538)

Fagul Miului

La curtea domnescă din Bucuresci se dă masă mare,
la care iaŭ parte

boerii
sfatului,
sfatului și Domnului
caimacani
târgului,
sfetnicii
divanului.

Ștefan-Vodă spune boerilor ca a doua ȃi să vie 'nar-
mați, ca apoi să plece la vênătore.

Vênătore de plimbare
Pân' la fagul Miului,
Miului
cobiului,
Miiului
sglobiului,
Miiului
voinicului,
Miului
haiducului.

Să'i vedem fagu 'ncarcat,
Incărcat și zorzonat
Tot cu arme ferecat.

Boerii voiaŭ să dărâme fagul și să spânzure pe Miul.
Calea, sora Miiului, care servea la masa domnescă,
auȃind planul lor, le dete vin pân' ce îi imbêtă; plecă
apoi în pădure să caute pe frate-sêu. Găsindu-l, îi spuse
cele ce se pregâteaŭ pentru el. Miiul nu se 'nspăimântă,
ii ȃise să se ducă acasă să'și vadă de trebă, dar o
sfătui, că atunci când va servi, să se facă că'i scapă
cafêua, ca ast-tel boerii să mai întârzieze.

Miul schimbă hainele lui cu ale unui cioban și luă
meseria acestuia. Venind Ștefan cu suita și oștire și
întâlnind pe prefăcutul cioban îl întrebă dacă cunôsce

fagul Miului. Acesta răspunse că nu cunoște fagul dar scie drumul care duce acolo.

După ce Ștefan lăsa oștirea să păzescă turma, în locul ciobanului; ei plecară amândoi călări către fag.

Ajungând aci Miiul desbracă hainele ciobănesci și îmbracă haine domnesci, se prefăcu că voesce să omore pe Ștefan.

Ștefan-Voda
De vedea
La fuga
Că mi-o tulea
Dar în fuga
N'o brodea
De măceși
Se'ncurca.
Mărăcinii
Il înțepa
Hainele
Ii sfășia
Zarpalale
Ii rupea
Iar haiducul cât colea
Se făcea
Măre făcea
Că vrea
Sufletul să 'i ea

În timpul ăsta vine Calea, care rugând pe fratele său scâpă pe Ștefan de mörte în urmă Ștefan luă pe Calea de soție, se făcu nuntă domnescă

Iar în capul danțului
E cumnatul Domnului
E stapânul fagului

Fulga

Costea, un baciü förte bogat, care avea oi multe plecă 'ntro Marți la Galați.

Să 'ea sare
La mióre
Bolovanii
Pentru cărlani
Și opinci
Pentru ciobani

În cale, întâlnește pe Fulga, hoțoman bătrân, însoțit încă de 45 de voinici. Fulga îi spune că avea de gând să găsduiască la el; Costea îl trimise la stână și îi dăde voe să ia un miel cu care să se ospăteze el, și caș pentru ceilalți. Fulga nu se mulțumi numai cu atât ci luă mai multe oi cu care se ospăta ceta. În timpul asta se întorse Costea de la Galați; el vădu că lipsesc oi, vedea el

Că nu îi lăptuș
La mulsore
Nici cașuș
La'nchegatore
Nici faliș la tăietore

Întrebând ciobanii de cele ce se întâmplase, aceștia nici unul nu spune nimic. Costea cercetă câinii începând cu Dolfa

Cașea
Bătrâna
Ce scia
Sama la stână

Dolfa duse pe Costea la locul unde se ospăta Fulga și ceta.

Dolfa și Togan
Câne bătrân
Tata la 30 de câni

șin pe Fulga, iar Costea îl muștră.

Mocan,
Câne bătrân
Tata la 30 de câni

și cu ceilalți dulăi 'nhățară pe cei 45 de voinici și îl aduseră la Costea; el le tăia capul la toți, iar pe ai lui Fulga îl duse la domnie. Lumea totă mulțumia lui Costea, iar Domnul, drept răsplată îl însură. Costea mi se întorcea

La cornul
Buzeului
Din susul
Calnăului
Stâna de și-o ridica
Turmele de și aduna

Si la munte le pornea
Cu Togan și cu Dolfa
Iar pe urma lor Costea
Calare cu Mândruța.

Ca s'arate mulțimea oilor pe care le avea Costea,
poporul se exprima prin aste versuri :

Intr'o Joi de diminéța
Mult e cêța
Negurêța
Foe verde ismă crêța
Nu 'mi-e cêța
Negurêța
Ci 'mi-e inima d'o albêța
Ca'n cornul
Buzêului
Și'n susul
Călnăului
Scos-a Costea oile
Oile, odaile
D'a umplut câmpiile
Sa le pasca florile
Si s'a pus perdelele
Pe tôte vâlcelele
Sa le vađa sôrele.

Gelip Costea

Este o variantă a celei precedente (Fulga) cu câte-va
deosebiri de fond și multe de formă.

1. In «Fulga» se spune că Costea s'a întâlnit cu
Fulga pe când trecea la Galați, aci în «Costea Ge-
lip» Costea lăsase vorbă la stână că dacă va veni
Fulga să'l ospăteze.

2) Aci se spune că Fulga a mai furat și o ôie fôrte
scumpă lui Costea :

Miôra rucarea
Dragă lui Gelip Costea
C'alta 'n turmă
Nu era
Mai isté,ă
De cât ea :
Când simțea
De vremuri rele
Trăgea

Oile 'n perdele
 Când simțea
 De vremuri bune,
 Trăgea
 Oile 'n pașune.

3. In «Fulga» Costea omără și pe ceilalți tovarăși ai lui Fulga ; aici nu, ci'i bagă slugi la el.

4. In «Gelip Costea» oile sint iar aduse la stână, pe când în «Fulga» nu se mai spune nimic ce s'a mai făcut cu oile furate de Fulga.

Aci, în «Gelip Costea» mulțimea oilor lui Costea se arată prin versurile :

C'avea Costea turme multe
 Coborite de la munte,
 Avea Costea
 Mielușele
 Cât is vara
 Brândușele
 Avea Costea
 Mielușei
 Cât sint vara
 Brebenei

5. Aci nu se mai pomenesce nimic de domnie și de căsătoria lui Costea.

Corbea

Corbea, haiducul, zace de 27 de ani 'n temniță ; viața de aci 'l schimbase cu totul, el fusese osândit pe nedrept la închisore :

Pentru un paloș ferecat
 Numai aur îmbrăcat,
 De nu știu cine furat ;
 Pentru 'n roșiū bidiviū
 Ce-a fost prins de prin pustiū
 Intr'o ȝi de Sămbēta
 Maiculīta Corbiī
 Fugita 'n țara Moldovii
 babā
 slabā
 și 'nfocată
 dar la minte
 'nțelēptā
 la cuvinte
 propiatā
 și 'n zarafir îmbrăcatā

luă vre-o 4 ouă roșii, căci era Sâmbăta Pascelui și se
duse la temnița lui Corbea

Când Corbea o auzia
din gura'i răspundea:
maică, măiculita mea
maică, parcă tot sunt viu
dar numai sufletu-mi țiū
In temnița m'am uscat
Că 'n ea de când am intrat
din chica ce'mi a crescut
mi-am făcut
de așternut
cu barba m'am învelit
cu mustăți m'am stergărit.
Aicea când am intrat.
Ce-am vedut când m'am uitat?
Bălbăiaū
șerpóicele
și eraū
ca acele
bróscele
ca nucile
năpârci ca undrelele,
Acum sunt șerpóicele
maică sunt ca grindele
bróscele
ca ploscile
și năpârci ca botele

Mă-sa se duse la cârciumă, cumpără 15 oca de vin
și le aduse. El o sfătui să ésa Duminecă 'naintea Dom-
nului să se róge de el că pôte s'o 'ndura să'l erte.
Mă-sa nu mai așteptă ci chiar atunci plecă și eși in
calea lui Ștefan, iar el drept răspuns îi spuse că o să
'l însóre cu:

jupânésa
Carpena
adusă din Slatina
numai din topor cioplită...

Fără să'și dea sémă ce 'nsemnaū aceste cuvinte veni
repede și spuse lui Corbea cele ce se 'ntâmplase. El
pricepu tot. O trimese la grajdul de sub pămînt unde
era'nchis Roșul lui, să'l aducă de acolo și apoi să trecă cu

el pe la Domn ca să'l vadă. Baba scôse Roşul din grajd ; Roşul când se uita :

tô'a țara cuprindea
și 'n tafturi
de se umfla
pămîntul
cutremura
și 'ncepea
de rînceza
carele că răsturna
casele se dărâma
numai stâlpii rămănea
rânceza
și se uita
câta, märe pe Corbea

Când baba trecea cu Roşul prin oraş toți negustorii și boerii o 'ntrebaü dacä voesce să vindä saü să'l schimbe.

Nu'mi e Roşul de vindare
Nu'mi e Roşul de schimbare
Ci 'mi e de dăruiälä
Cui o da pe Corbea afarä.

Când a vëdut Vodä pe roibul i-a plăcut förte mult și voind să'i vadä mersul a pus pe slujbaş să'l încalice, dar care cum încälecaü eraü departe aruncați, unde cădeaü morți. Scoserä apoi pe Corbea să încalece el pe roşul. Prin şiretenile séle Corbea făcu să'i tundä barba, să'l îmbrace cu haine domnesci, đicänd că alt-fel nu pöte încaleca, nu-l cunösce calul. Incälecänd luä pe mă-sa pe cal, sări peste zid și pe aci 'i fu drumul lä-sänd cu gura căscatä pe Ștefan și pe boeri. Se 'ntörse apoi, omorî pe temnicer de la care suferise multe și pe boerii ce eraü adunați la sfat la curte.

Corbea (Varianta I)

Acelaş fond ca și 'n precedentă cu câte-va deosebiri :

1) Aici în variantă Corbea a stat 21 de ani în temniță ;

2) Mama lui Corbea aduce cele 3 ouë și le dă : unul portarului, altul temnicierului și altul lui Gheorghită vetaful de curte; ca ast-fel să pôtă vorbi cu Corbea ;

3) Aici baba nu se mai rögă de Ștefan ;

4) Baba dă calul lui Ștefan fără să scie Corbea ;

5) Corbea pune în țapa pregătită pentru el, pe copilul din légân, al lui Ștefan.

Corbea (Varianta II)

Cu acelaș fond ca și cea dintâi formă este puțin diferită.

Și aici se adaogă scena cu copilul din légân pus în țepă de Corbea.

O s â n d a

În partea întâiă poesia spune că băgarea în temniță a unui tîner, probabil Corbea, este urmare a pedepsei cuvenită faptelor tatălui său, care fusese hoț. Tînerul încă de mic fusese băgat în temniță. Acesta s'a întâmplat pe timpul lui Ștefan.

În partea a două spune că trebuie să fie spânzurat fiul unui hoț vestit. Aducîndu-i-se calul, tînerul încălecă, fură pe fata prințului, fugi cu ea și de aci înainte trăi în fericire, bucurîndu-se de tôte mulțumirile vieții.

Badiul (p. 538—578)

Turcii căutaū și întrebaū de Badiul, cărciumarul Frâncilor,

măcelarul Turcilor,
spațiiul Ovreilor
și gasda holteilor.

Ei nemeresc la casa Badiului și găsec pe Bădulésa

cu port de cărciumărăsă.,
cu stat ca de jupânésă,
cu ochii mari de puic'alésă.

Turcii spunând c'au venit cu gând bun, ca să se sfātuască cu Badiul, Bădulésa le spune că e culcat, că se îmbătase ȕiua trecută și acum dörme înconjurat de arme. Turcii se duc la camera lui de culcare, fac o sforă de mătase, apucă de gât pe Badiul și'l légă de piciorul hornului,

la dogorul focului.

Turcii se pun la bėut. Bădulésa presară bani prin casă spre a atrage pe Turci, dar în zadar. Bădulésa se îmbracă cu hăinele de la Pasci, plăcu Turcilor, dar ei nu deslegară pe Badiul. Atunci ea se făcu că plécă la apă, dar se duse la Neculcea și'l rugă să scape pe Badiul. Neculcea trimise pe cumnată-sa înainte, apoi se duse și el, tăe sföra și deslegă pe Badiul. Amândoi măcelăriră pe Turci, îi puseră în podul casei și le detără foc; luară ósele rămase și scrumul negru și le aruncă în Dunăre. Turcii însă răsăriră și se duse pómîna până în Bagdad că Badiul i-a tăiat. După aceea Badiul s'a dus cu nevasta-sa la Neculcea și s'au pus pe bėutură.

Vălcan

Intr'o ȕi se vėđu pe Dunăre un caic cu vre-o cincideci de Ieniceri, care întrebă de Vălcan :

Otoman voinic de frunte,
Nalt ca bradul de la munte
Cu mustaȕa 'n barbaric,
Cum stă bine la voinic.
Cu chică 'mpletită 'n coadă
Cu barba ce'n brău o înodă

Ienicerii căutându'l vėd nisce fete spălând ei le întrebă de Vălcan; ele spun că nu l'au mai vėđut de un an. La cișmeaua lui Bolan găsiră pe mama lui Vălcan. Ei îi spun că Vălcan le-a fost tovarăș în hai-ducie, că a aflat că Lipovenii din Galaȕi sunt bogaȕi

și ar vrea ca Vâlcan să le fie Căpitan. Baba credu și le spuse că e acinat în sălcii la Vadul Scăpăului. Ienicerii îl găsiră lângă salcie dormind și lângă el, Nedea. Ei ademenesc pe Nedea, care lăgă pe Vâlcan cu funii de mătase, îl dă în mâna Turcilor și fuge cu banii dați de Turci. Turcii lăgă pe Vâlcan de o pétră mare și-l aruncă în Dunăre. Vâlcan răstórnă piatra pe piept, se pune pe înótat și'l vede mândra lui, care spune fratelui său, Sandu, să scape pe Vâlcan, care a găsit în Dunăre nisce pungi de bani. Acesta plécă cu soru-sa pe o luntre, îl ajunge, tae ștreangul și'l scapă. Vâlcan se ia după Turci îmbrăcat călugăresce, îi găsesce la o cărciumă și îi tae pe toți. Pe Nedea îl găsesce într'o vâlcea și'l tae în 50 bucăți. După aceea luă pe sora lui Sandu de soție.

Iorgovan

O variantă a precedentei în care Ienicerii caută pe Iorgovan :

Puiuleț de hoțoman
Ce fuge iute ca riul
Și'ncinge barba cu brăul,
Jumătate 'și-o încinge
Jumătate 'și-o așterne
Cu mustăți în multe părți
Ca vrejul de castraveți.

Iorgovan, ca și Vâlcan, e vindut de Nedea, aruncat în Dunăre și scăpat de ibovnica lui, Iana; se face călugăr, omórá pe Turci, omórá pe Nedea, îl arde și cenușa i-o aruncă în vînt.

Stanislav vitezul

E tot o variantă a precedentei în care vin 50 Dristurieni, 60 Gălățeni și 80 Giurgiuveni; în capul lor era feciorul lui Ciupăgel

De țipă Giurgiu de el.

Ei întrebare de Stanislav vitézul

Vitézul și haïducul
 Că'i vitéz și voinicel
 De s'a dus vestea de el.

Găsiră nisce fete spălând și le întrebă de Stanislav voinicel. Ibovnica lui Stanislav le spuse că a vădut pe mama lui la potmolul Dunării spălând anteriile, hainele lui Stanislav și armele pline de sânge turcesc și tătăresc. Găsind pe mama lui Stanislav, îi spuseră că le a fost căpitan și ar vrea să'l vadă. Turcii îi dau galbeni dar ea nu spune nimic; o légă, dar în zadar; îi crapă țâțele și le presară cu sare și atunci ea spune că el e de trei conace departe de aci sub o salcie plecată. Turcii îl găsiră culcat și lângă el sluga lui Necula greul.

Turcii deteră banii lui Necula, care légă cu ștreanguri pe Stanislav, îi atarnă de gât pétra din învârtitura schelei în țara Moldovei, și îl îmbrâncesc în Dunăre. Turcii omorîră apoi pe Nicola și îi luară banii.

Stanislav stătu trei zile în apă cu gura în nisip, apoi răsturnă pétra pe piept și începu să înóte. Tocmai atunci se plimba pe lângă Dunăre :

O copilă rumeórá
 Și la față smediórá
 Cu cosița galbiórá

Era ibovnica lui Stanislav; ea îl vede, vine cu tatăl său pe o luntre, tae sfóra și cade pétra la fund. Stanislav scapă, ajunge la casa ibovnicei sale, mănâncă, trece Dunărea înnot la Dristol, își cumpără un palos de oțel, tae Turcii de prin cafenele, îi face grămadă și le dă foc. Apoi trece Dunărea, se cunună cu fata uncheshului, aduse pe mama sa și se aședară în Moldova, mai jos de Rahova.

Stanislav

Turcii caută pe Stanislav ce ȃiua e cãrciumar de buȃi,

Nóptea mãcelar de Turci
Mãcelarul Turcilor
Hengherul Tãtarilor

La Vadul Venezului intãlnesc fete ce inãlbesc pãnzele și le întrebã de Stanislav. Ibovnica lui Stanislav le spune cã mama lui e la Vadul surpat; ei o gãsesc și îi spun cã vrea sã împartã bãnetul cu el, ea le spune cã e cu Nedelea la scursorile morii, pe luciul Dunãrei. Turcii deterã lui Nedelea banii; acesta legã cu mãtase pe Stanislav, îi atãrnã o pãtrã de mórã și-l imbrãncesce în Dunãre. Stanislav mutã pãtrã pe burtã, înotã pãnã la țerm, îl vede cãrciumãrița, aduce pe tatãl sãu și cu el scapã pe Stanislav. Acesta se duce în Brãila, omórã pe Turci, dã foc Brãilei; de aci trece la Vadul Venezului la ibovnica lui, o unge cu pãcurã și îi dã foc. De aci se duse la masa sa și o aruncã în Dunãre; gãsesc pe Nedelea cu trei ibovnici și i tae capul. Dupã aceea se întórce la Gherghina cãrciumãrița care 'l ascepta cu masa pusã. El se cununã cu Gherghina și fãcu o nuntã de se duse pomina

dincoio de Brãila.

Doiãil (p. 577-615)

In marele sat sãrbesc, jumãtate romãnesc, d'a treia parte turcesc, a poposit deliul tãtarului,

cãlare p'un puiũ de leũ,
cu ochii 'n cap ca de smeũ,
cu cãlmaua capului
cãt rãtila plugului,
cu gura cãt beldia,
cu trupul cãt butia,
deștele ca restele,
mãinile ca putineele.

El trăgea la céuș, căruia îi poruncia să'i aducă din sat :

De casa
vacă grasă,
și sara fată frumoasă.

Satul i-a tot dat și de prânzit și de cinat :

nouă cuptore de pâini,
nouă buți pline cu vin,
mai băltace cu rachiū;

însă el nu se mulțumia : ori ce fată vedea pe drum poruncia céușului să i-o céră de nevastă.

Intr'o di trece și surióra lui Doicil pe drum. Tătarul cum o vede și poruncesce céușului ca să i-o céră logodnică. Acesta îi împlinesce voia și vorbesce cu Ileanuța, sora lui Doicil.

Ea ducându-se acasă, ofta într'una și schimba perina fratelui său care era bolnav,

ni la umbră,
ni la sóre,
ni la cap,
ni la picíore,
ni la slabe brățișore.

Doicil întrebând-o de ce nu e așa veselă ca mai nainte, ea îi spune că céușul satului, ține în gasdă pe deliul Bugécului, căruia trebuie să'i dea fie-care casă,

pe lângă vacuța grasă
și câte-o fată frumoasă.

El pe câte i le-a pețit,

tóte mórtea și-au găsit
și acum spre réul tēu
mă-a venit și rândul meū.

Nu te turbura sora mea, îi diice Doicil ; l-oíū cununa eū pe tătar de s'o duce pomina. Du-te și'mi gătesce pe negrul și să'l aduci încóce. Ea făcu cum îi diisese frate-sēū, apoi îi aduse busduganul, care cu măciucă și cu zale, trăgea peste 5000 de ocale.

Doicil trimite pe soră-sa, bine gătită, cu câte-va care pline cu zestrea ce i s'ar fi cuvenit, iar el ducându-se la împărat în târgul Odrului, iea poruncă să facă cu deliul ce-o vré.

La moment să face la acesta, căruia îi dîse :

îacă vine mirésa
soră-mea, Ilenuța
și tótă d'estrea cu ea ;
dar până ea mî-o sosi
pusei gândul a veni,
să'ti arét pe nunul mare
de vre-o 5000 de ocale.

Doicil îl omora și capul i-l trimetea la 'mpărat în târgul Odrului, și sosind și sora sa, îi îndoia d'estrea și se întorceau acasă.

Hei... surióră ! Dîse Doicil, blestemat am fost de maică-mea ca să nu mor pân' n'oiu birui un cap mare pă-gânesc :

Pe pagân l'am biruit
pe deliu l'a ciocărtit, și deci
césul mî-a sosit.
— Du-te 'n satul românesc
ad'un popă crescinesc
păcatul să'mî spovedesc
cu Domnul să mă grijesc.

Ilenuța a adus pe un popă creștinesc, și după să-virșirea slujbei, Doicil și-a dat sufletul. A venit și împăratul de la Odrul și vădând pe Doicil mort, s'a întristat tare, că vitéz ca dânsul nu mai văduse ; iar ca răsplată că îl scăpase de deliu, iea pe Ilenuța la curtea împărătescă, unde o logodesce cu vizirul său.

Toma Alimos

La puțul porumbului, la pôlele muntelui Pleșuv, sta haiducul din țara de jos, numit Toma Alimos.

Murgul său era priponit, iar el bea vin din burdușel și se gândia că e singur și n'are cui închina. Sculân-

du-se în sus, iată vede pe stăpânul moșiilor, Manea slutul și urîtul, Manea grosul și arțăgașul, venind spre dinsul și grăindu-i :

Bună ziua verișcane !
— Mulțumescu-ți, frate Mane !

D'alei, Tomo Alimos, haiduc din țara de jos, pe la mine ce-ai cătat ?

Copile mî-ai înșelat,
florile mî le-ai calcat,
apele mî-ai turburat,
livețile mî-ai încurcat,
pădurile mî-ai dărîmat...

Ia să'mi dai pe murgul de vamă.

Toma ascultă apoi și dice :

Ce-am cătat, om mai vedé
Ce-am făcut om judeca.
Pân'atunci măi fârtate
dă'ți mânia la o parte,
și bea ici pe jumătate
ca să ne facem dreptate.

El ast-fel îi vorbește și-i întinde plosca cu vin. Manea iea plosca, dar scôte și un paloș, cu care lovesce peste pântece pe Toma și-i varsă mațele ; încalecă pe cal și fuge.

Toma Alimos nu-și pierde cumpetul ci pune mâna pe rană și grăește :

d'alelei, fecior de lele
și vitéz ca o muere,
nu fugi că n'am dat vama
n: fugi ca să'mi dai samă.

El își adună mațele, își încinge mijlocul cu brîul său lat, încalecă pe cal și ajungînd pe reutaciosul moșier, strigă :

Maneo, Maneo, fiérea rea
vitejia ți-e fuga ;
de m'ai junghiat hoșește
mî-ai fugit și mișește ;

Ja mai stăi ca să'ți vorbesc
 pagubele să'ți plătesc:
 pagubele cu taișul,
 faptele cu ascuțișul.

El îl ajunge și lovindu-l cu sete, capul îi cade în pulbere.

Peste cât-va timp Toma Alimos, plecându-și capul în erbă, spune *murgului*, că ciasul morții a sosit; să'i sape grópa. Intr'insă să'i așterne fin; să'i pună:

la cap flóre de bujor
 să i-o íea mândra cu dor;
 la picíore busuioc
 ca să plângă mai cu foc.

Apoi poruncesce *murgului* să se ducă la soții săi, care sînt poposiți în codru la *Paltinii* trăsniți; să le spună că nu mai trăesce și, pe nici unul din ei să nu'l asculte de cât:

pe un tîner sprâncenat
 și cu semne de vèrsat
 cu pèr lung și galbior,

care i-a fost: frățior de vitejie,

tovarăși de haiducie

Abia sfârși și-și dete sufletul. Codrul întreg îl plânse. *Murgul* jalnic nechéză, îi sapă grópa făcînd tot ce îi poruncise stăpânul său, și apoi plécă către

Paltinii trăsniți
 la voinicii poposiți

G o l e a

În Joia Joimarilor, în Sâmbăta Pascilor, Stan al Bratei s'a sculat

cu capul de somn umflat
 și la minte cam turlac
 să facă d'un bairak
 să vie la Turci de hac.

El își strîngea vre-o 45 de voinici, porniți toți pentru pricină. Îi strîngea dar n'avea *harabaciū*. De aceea Stan al Bratei nu perde vreme multă, și-adună voinicii și cu toți merg la muma lui Golea ca să'i cêră pe acesta să'l aibă harabaciū, bun la minte și dibaciū.

Ajung acolo: i se închină cu cinste:

Bună ziua muma Golii,
tocmai din țara Moldovii

Ea le răspundea:

Îți mulțumesc ție, Stane
și ție și cetei tale:
sciū, din țara Moldovei
fecior al mătușii Bratei.

Pe la noi ce căutați, aveți nevoie de ceva? Îi potesce în 'n casă.

— Stan îi întorțe ca răspuns că de nimic n'are nevoie, numai să le dea pe Golea

ca să'l aibă harabaciū
bun la minte și dibaciū
pentr'un puiū de bairak
sa vină la Turci de hac.

Baba ascultă, însă nu-i prea era cu voie, căci mai avusese încă 7 feciori și toți aū murit:

care de pușcă 'mpușcați
care de sabie tăeși

și afară de asta se aștepta și ea la Golea, să'i aducă o noră, care

să'i aprindă focu 'n vatră,
să'i facă sub firida
câte-o turtă nedospită.

Golea, care se prefăcea că dîrme, cînd aude pe Stan, se scîlă, iese afară, merge la grajd și încălecînd pe roibul său merge la mă-sa, careia-i spune că nu pôte să rămînă de cei 45 de voinici.

El nici răspunsul mă-sii nu'l mai aşteptă şi dând pîteni calului ajunge pe cei 45 voinici ai Oltului :

Unii pe cai înşelaţi,
Alţii pe cai deşelaţi ;
Care mai bine 'nţoliţi
Cire ruşi şi jerpeliţi.

Baba 'şi făcu cruce şi 'l blèstemă :

Goleo maică, să n'apuci
Mai departe să te duci
De cât numai pân' la Turci ;
Nici mai mult să haiducesci
Nici mai mult să zăbovesci,
De cât şese săptamâni.

Golea cu toţi ai săi încep să jefuască, să omóre pe Turci, Greci, Leşi, tot ce era strein.

Plécă o ôste numai din Turci şi din arnăuţi ca să prindă pe Golea.

Golea şi cu tovarăşii săi erau acum dincolo de Valea-rea, la Nedelea-văduva, unde beau.

vinul cu vedrile
pelin cu ocalele

până se îmbătau toţi, așa că sosind potera, nici unul n'ô mai simţesce afară de Golea, care prăpădesce pe Turci : numai unul scapă ducend vestea la Sangiac că nu-i şagă cu Golea.

Sangiacul trimite o altă ôste, dar pe acésta Golea o prăpădesce.

— Se 'mplinesce blestemul mumii lui Golea, căci după şese săptamâni lui i se urêsc, lasă haiducia şi-ia ziua bună de la tovarăşi şi se întôrce acasă.

Potera venind din nou, înconjură gasda unde erau aceşti voinici ; dar nu mai era Golea acolo, ast-fel că toţi pân' la unul fură tăeţi de turci.

Ast-fel Golea scăpă după urma mâni-sa.

El își iea o fată, care să-i fie mă-sii de ajutor :

i-ducea o noră 'n șatră
să-i aprindă foc pe vatră
și să-i facă sub firidă
câte-o turtă nedospita

Golea Haiducul

(Varianta)

O cetă de voinici căutaū pe Golea, care era vătaf peste 45. L-au aflat și l-au rugat să mērgă cu ei în haiducie, că dōr or câștiga ceva : ce-o câștiga într'o vară, să bea cu mândrele 'ntr'o sară și să le mai rēmână și de cheltuială.

Golea îndată ce-i auđia, lăsă băutura, mănecare, încălecă pe negrul seū și era gata să plece.

Mă-sa vorbesce, să nu se ducă, că : n'are tot ce trebuie pentru călătorit, iar pe dīnsa o lăsa

pe mâna străinilor
pe cōda taciunilor

Golea nici n'aude ce vorbesce mă-sa, care necăjindu-se il blestemă :

Goleo, Goleo dragul meū
Să dea Sfintul D-đeu
Potera să te 'ntălnēscă
pe tine să te topēscă.
Să mori, maică, împușcat
de poterī inconjurat.

Merse Golea înainte, până'n Valea-rea, unde il întâlnesc 3 poterī, care-l inconjōră și-l omōră.

Când auđi mă-sa grăi :

— El singur și-o cauta,
dar și eū sint cu păcat
că cu foc l-am blestemat.
Blestemul părinților
e ca pétra munților,
cade greū copiilor.

Gheorghelaş

Savai, căpitan Gheorghită, fecior al lui Negoită
umbla

din stâna'n stână
să cate brânza de-i bună

şi vre-o pielcea să'şi facă cuşmă din ea.

Apucă pe Plăişorul Istriţei, către stâna visterului. La stână găsi pe Moş Radu; cerându-i vre-o sută, el dîse că n'are.

Nu isprăviseră bine de vorbit, că visterul auşind despre Gheorghită, trimite potera care'l prinde şi'l lîgă bine. Din toţi ômenii poterii, cel care'l chinuia mai mult era Macovei, vâtaful poterei.

Il bătea, dar Gheorghită nu se plîngea, numai gînd rău îi pus. Fiind dus la vister, acesta l-a pus la mare bir, dar i-a dat drumul.

Gheorghită prinde odată pe Macovei la stâna visterului, şi cu tótă rugămîntea lui Moş Radu, îi iea sufletul.

După acesta strigă către baciū, care'l minţise că nu se află Macovei la el:

Moş Radule, barbă sură...
să nu plec cu supărare
dă-mi ceva de mîncare;
alegem d'un mieluşel
la doué oi plecâtel
un berbec de căldare
o mióră de frigare
şi-un caşiuţ din chegătore
să ne fie de prîndare.

Iea acestea şi se duce în Poiana lată unde'l aştepta ceta sa.

Acolo prîndiră cu toţi; dar potera care'i urmăria dă peste ei aci. Il ochesce unul din poteraşi şi Gheorghită grăesce:

Un inel ţi-am dărui
şi cu el m'ai prăpădit
dar să mor eu până mâine
de nu mînânc carne din tine.

Cel care dedese într'insul fusese Ștefan, căpitanul
poterei, de alt-fel un fost prieten al lui Gheorghită.
Acesta și-ia și el flinta la ochi și Ștefan nu mai mișcă.

Trei zile a mai trăit Gheorghelaș după acésta, când
i s'a tăiet capul de unul din ómenii poterei.

Gheorghelaș

(Varianta)

Causa ce făcuse pe Gheorghită să prindă ură pe
Macoveiū, se vede din convorbirea sa cu Moș Radu,
barbă sură, când ȕice :

Io de copil l-am slujit
cu credința cu cișit
și, câți ani l-am tot slujit
avere mi-am întocmit:
el la mine c'a rivnit
la mine s'a lacomit.
De tiner m'a insurat
c'o nepótá ce mi-a dat
și tot el m'a cununat.
Arđá-l focul, om spurcat
cá și ȕestrea mi-a mâncat
și nevasta mi-a luat
și cu fi-su mi-a plecat
p'aicea s'a aciót.
Dar p'atát nu s'a lásat,
ci de baní m'a jefuit:
m'a lásat sêrac lipit
de umblu pe la perdele
de tot caut la pielcele,
ca să fac cușma din ele.

Cátând Gheorghită, láná la moș Radu, vede pe Ma-
covei învăluit acolo. Scia cá trebuie să fie acolo.

Il chémá la judecatá. Se rógá Macovei să'i lase
viața; numai când i s'a dat 3 ulei cu baní, pe care
Macovei le ascunsese la moș Radu, numai atunci l-a
lásat în pace.

Va să ȕică deosebirea de variantá este cá n'a omo-
rit pe Macovei și nici el n'a fost omorit de poterá.

Burulén

Intr'o Joí de diminéță, nu era în tone bune. De
diminéță-i căduse gréța și,

gréța de diminéță
e scurtare de viața

Se scólă de pe sofă, Burulén, incalcă pe cal și se
opresce la pórtă ispravnicului de Caracal, trăgênd din
pistóle.

Ispravnicul boer mare
de grab se scólă 'n picíóre
gândia că'i rescóla 'n țară.

Burulean îi dă bună ziua, iar ispravnicul mulțumindu-î,
îl chémă la masă. Burulean, uitându-se crunt la el, îi
rêspunde :

Eú la tine n'am venit
cu vênátul ostenit
să te vêd de ești frumos
să te 'ntreb d'ești sanatos.

Eú la tine am venit
tu, mare, mie să'mí faci
de voesci ca să mă 'mpaci,
vr'o 50 de cositori,

patru-șeci adunători
să'mí coséscă fân cu flori.

Ispravnicul trimite numai de cât pe zapcii, care string
ómenii de care avea nevoie Burulean.

Lui Burulean că'i dădeaú
și cu dênsul purcedeaú
tocma 'n valea Vajului,
la fântâna hoțului,
unde-i toítul fânului.

Aú cosit pân' la vremea prânzului, când Burulean
dă ocol liveșilor, și

vêdênd iarba șleuită,
de cósă nepotrivită,
grozav că se 'nfuria
pe 'njurături ce punea
váile de-mí rêsuna.

Țicând el acestea, Bălan, căpitan de hoți, cum vede pe Burulean îi ȝice :

Buralene, om cūdat,
io prin sat nici nu 'ȝi-am dat,
pui de gāini nu 'ȝi-am luat:
de ce dar m'ai injurat :

Când aude Burulean aȝa, trage cu puȝca în el de 2 ori, dar nici o datā nu iea toc. Bălan il ochesce pe el, și 'l lasā mort.

Merse vestea la Divan
c'a ucis pe Burulean
tot un hoȝ de căpitan.
Unde Divan auȝia,
mare ziafet făcea,
cā de dēnsul se scāpa.

Bolbocean haiducul

Bolboceanu era în țarā aprōpe de Focșani, la cărciuma lui Călin, unde bea vin cu Creȝul Neculai și cu tinerul Mateiū. Maică-sa îi ȝise :

ȝa bea maică nu prea bea
cā vinul e îmbatator
puitor de cap de om,
cā nu sciū : sā mi se parā
ori potera vē 'mpresōrā !

Bolbocean când aude, îi rēspunde cam rēstit :

— Tacī, maicuȝā, gurā rea
las' sā vie potera :
Nu-s femee, concīu nu port
cā sā dīci cā eū nu pot,
ci-s voinic cu comānac,
cu 7 poterī mē bat !

Indatā veni potera și 'l înconjurā. Zapciu strigā :

māi Bolbocene :

Ce nu te laȝi tu de rele
sā nu mori în chinuri grele,
ce nu te laȝi de furat
cā sā nu mori impuȝcat.

Și răspunde Bolboceanu :

Cum o să mă las de rele
că-s de mic dat cu ele :
relele sînt pentru voi,
iar bunele pentru noi.

Zapciul Țice ca să se dea legat, dar Bolboceanu pune
mîna pe baltac și-l dobórá jos de pe cal, iar potera
stă înmărmurită. Bolboceanul íea calul zapciului și pe
aci íi e drumul. Nu departe 'n cale íntălnesce p'un jí-
dan, căruia íi íea 500 de lei și așa făcea cu toți.

Bănetul ce cástiga
cu sáracii 'l împărția,
de se ducea pomina
de la Râmnicul-Sarat
dincolo de Calafat
și 'n Bráila pe uscat,
de Vasile Bolboceanu
de Vasile Râmniceanu.

Botea

Pe Botea íl urmária potera. Se íntălnesce în Valea-
Rea cu trei poteri care le birue.

Din poterași era
numai unul s'alegea
și cu Botea se vorbía
și după ce se 'nvoía
șapte sute lei íi da
și la sáraci le 'mpărția.

Busușoc

Multă lume-í cu noroc, dar nimeni ca Busușoc. Făr'
de veste se pomenesce cu potera, și el nu 'și perde
cumpétul : punea mîna pe durdă, numai 2 focuri și

Potera din Mehedinți
fuge ca érba prin dinți,
potera de la Gornet,
fuge cu mîna la piept
și care cum rămânea
de Busușoc pomenía
și lui Busușoc cînta :
«Busușóce, Busușóce,
Busușóce de te-ai cóce
nici sémínța n'ai mai face!»

Bâcul haïducul

Împăratul de Țarigrad, aflase că Bâcul haïducul, pusese straja drumului, din delul Odiului până 'n prējma Diului. De aceea în ciuda sa făgăduesce pungi de bani, aceleia care'i va aduce pe Bâcu.

Nimeni nu se găsia, făr' de numai 3 beșlii, care țineaū raiaua 'n dii. Aceștia se duc la Țarigrad și îngenunchind înaintea împăratului, jură că ei pot să-i aducă pe Bâcul haïducul. La acéstă veste împăratul, le dă 10 pungi în loc de 7, dar cu condiția :

Să 'l aduceți :
dar nici de cote legat,
nici de paloșe crestă
ci om viu nevătămă,
să'l pot pune la 'ncercare
să ved de e vitez mare.

Cei 3 beșlii plécă d'a dreptul la cerdacul Băcului, pe care găsindu-l culcat, îl ieaū cu tot ce se afla acolo și-l pun într'un iatac, legat de calul său, și se fac cu el la Țarigrad. Când se deșteptă el repeđindu-se la beșlii, le ăice :

Cine aicea m'a adus
Capul lui și l-a rēpus.

Când se restia el băga în grōză haremul întreg, iar Turcii alergaū la el și-i spuneau că Sultanul vrea să vadă cât de vitez este.

El n'ascultă și trece d'a dreptul la 'mpărat pe care îl întimpină cu vorbele :

Împărate, înălțate
m'ai furat ori m'ai chemat
Cū oștire să mă bat
Ca să cunōscă și Turcul
Cine e Bâcul haïducul ?

Îl pune la vre-o trei încercări, pe care le îndeplinesce ca și cum n'ar fi fost. Atunci împăratul coprins

de gróză, face semn céușului ca să 'i umple desagiile cu bani, numai să plece.

Bâcul a plecat cu desagiile încărcate cu bani și ajungând acasă la cerdacul său, varsă desagiile acolo, dar nu se lasă de haiducie: tot pune strajă din munții Odriului până 'n préjma Diului.

Pêtrul haiducul

Dedese împêratul veste ca să i se aducă haiducul Petru, care se afla în dealul Mărgăriului în munții Cătrinului. Nimeni nu s'a găsit, de cât 3 Turci, beșlii care țineaū raiaua în dii. Aceștia se duc la împêrat și îi încredințéză sarcina, d'a i-l aduce.

S'aū dus Turcii la Petru haiducul pe care 'l-aū luat ca și pe Bâcul adormit, însă Petru se deșteptă și încredințându-se de ce aū venit ca să 'l ıea, el se înarmează și merge singur la împêratul din Țarigrad.

Ca și pe Bâcul il pune la încercare ca să 'i vadă vitejia, și la urma urmei îi umple desagiile cu bani și el se întorce acasă.

Aguș al lui Topală

Aguș al lui Topală, care băgase gróză 'n Turci, a plecat la 'nsurătore

să ıea fata lui Carale
cu cinci chile de parale
cu cinci sute de catane

și încă pe atât beșlii.

Iea fata lui Carale cu care face nuntă. Este chemat de Domnul la București ca să 'i facă cinste, dându-i și titlul de mare boer. După acésta este chemat de un beșlegă cu care în urmă se bate și este tăiet de acest beșlegă. Se duce așa tăiat la Cadișca acasă și înainte d'a muri îi spune Cadiscăi, că îi lasă în locul lui pe fratele său mult mai mic și mai voinic.

Gruian

Gruian, Gruia, Pazavan Gruian, umblând pe culmea Ardélului vede un pui de corb pe care l' întreabă.

— Savaî puşor de Corb
ce ţipi neică şi livesci
şi 'mprejur nu te rotesci
şi pe plôie şi pe cêţa
şi 'n sară şi 'n diminéţa
şi la prânşurile mari
pe ramure de ciolpani?

Puşorul de Corb îi răspunde :

Savaî mare capitan

Gruio, Pazavan Gruian îmi este dor de codru verde şi mi s'a făcut să manânc carne de cuc şi să beau sânge de Turc, etc.

Gruian trase de 3 ori cu puşca în el, dîcînd că puşorul îl cobesce şi-l ursesce rău; dar nu l-a nemerit şi puşorul de corb se punea pe altă cracă şi tot ca mai nainte repetă. El îi prevestea nisce lupte pe care avea să le ducă cu potera.

4. **DOMESTICE** (p. 616—653)*Moşnégul*

Era un moşnég, balbă albă până la brâu. Ast moşnég, n'a avut nici un copil până la bătrâneţe. La negre bătrâneţe îi dă D-şeu un copil. Crescea ăst copil şi se făcea mare. Când îi a venit vremea de însurat, moşnégul a peţit o fată bună.

Sâmbăta il logodia,
Dumineca 'l şi nuntea,
Uncropulu Lunî că îi cânta,
Marţi acasă mai şedea
Firman Miercurî îi venea,

şi il pornea contra Tătarilor. Moşul se vâicara.

Fiul său îi spunea că el se duce la ôste, să l' aştepte până la 9 şi jumătate ani, când o porni pe al şeclea

să îi mărite nevasta. Aū trecut 9 ani și jumătate și feciorul moșnégului nu venea. Când s'aū împlinit 9 ani și jumătate și aū vėdut că el nu mai vine, îi aū măritat nevasta.

Când se întinse masa, moșul luă un pahar de vin îl dete peste cap, și apoi spuse că nu va mai bea vin. 'Și luă târnăcopul la spinare și se duse în deal la vie să taie.

Taie mare
strugurei
albi ca nisce
mielușei
taiea negrit strugurași
ca și negrii țiganași.

În vremea asta trecea feciorul moșnégului și dacă vedea via tăiată, chema pe moș și îl întreba de ce o taie. Moșnégul nu și cunosc feciorul. Li spusă totă întâmplarea din fir în pěr. El se rugă de moșnég să'l ducă acasă. Moșnégul îl duse. El se ascunse după ușă. Când veni vremea la dărui, dărui și el un inel ce avusese la nuntă. Mirésa cunosc inelu și spuse mesenilor să chefuiască înainte că îi a venit mirele.

Eū mă închin cu cântecul
Ca și lupul cu mielul
Când pușcașul îl nemeresce
Scóte blána și plătesce.

Despărțirea

Un flacău tinăr s'a însurat nici mustața nu-i a dat, și după puțină vreme îi a venit hârtie să se ducă la óste.

Când a plecat a spus mă-sei să îi îngrijescă de nevastă.

N'a apucat să trecă dealul și nevasta i-a murit și a îngropat-o în grădină,

Mi-o jalesce florile
Florile garófele.

El a auđit de la óste și a venit acasă. Intreba pe mă-sa de soție. Mă-sa îi spusă unde e îngropată, el se duse, o scóse din pământ, și începu a o plânge că s'a dus și pe el l'a lăsat singur.

Sócra și Nora
(Prahova Valea-Lungă)

Ghenea s'a însurat de tinăr, fără voia mă-sei.

Se însura se cununa
Mândră sóța căși lua
Ca o soră a sórelui
Ce sta 'n pórtă raiului
Și dá loc sufletului.

El de abia se cunună și îi veni carte să se ducă la óste că aũ intrat Tătarii în țară. Ghenea spunea mă-sei să-i gătescă și să-i hrănescă nevasta cu

Vin vechiũ de la Pitești
Cu pâine de la Ploesci
Cu haine din Bucuresci

Mă-sa îngrija de noru-sa

Cu cojițe de malaiũ
Uscate de 9 ani
Cu apșóra ploilor
Tot din tróca boiler.

și o certa, că l'a fermecat ca să o iea *nedomuit*.

Sócra, o bătea, o certa și a închis-o într'un beciũ de piatră. Venea Ghenea în vremea asta și întreba pe mă-sa ce i-a făcut nevasta. Mă-sa îi spune că a fost ciumă și a murit toți tinerii și a murit și ea. Ghenea ruga pe mă-sa să îi spună unde a îngropat-o. Mă-sa îi spunea că aũ dat ploi și s'aũ șters urmele. Dacă a auđit așa, el îi spune că îi e inima pustie

De însurat m'oiũ însura
Cu poteca din yálcea
Mi-o fi codrul frățior
Și mierla mumă cu dor.

Dar înainte ca să plece cere mă-sei să îi dea săcurea

că să își socóta un căpăstru de arniciú de sub talpa beciului. Mă-sa îngălbinea, când o vedea el așa, dă fuga la beciú și sparse ușa beciului și își scóse mândruța

de vânturi nebatută
de sóre nevêdută.

O luă, se duse cu ea și cu mă-sa pe o pajiste, la sfințitul sórelui, el trâmise o săgétă în sus și apoi luă mâna să i-o sárute; dar n'apucă să o sárute căci săgéta se coborâ și se infipse în creștetul măseii. El își luă mândruța și plecă la codru.

Ghița Cătănuță

Fóe verde măracine
Ascultați boeri la mine
Să vă spun pe Ghița bine.

Ghița se ducea la sócră-sa cu mândra lui. Ajungând într'o pădure, se aședau pe iarbă și să așterneau la petrecere. Ghița prindea chef și dicea mândrei lui să îi cânte un cântec.

Mândra surióra mea
De la costióra mea

Mândra îi spunea că ea are glas haiducesc și că o să'l omóre Aram-Bașa și cu Grue căpitanul. Ori cum ar fi, să îi cânte dice Ghița. Ea îi mai spunea că Aram-Bașa a fost ibovnicul ei când era mai mică și ea l'a părăsit. Pe Cătănuță îl săgetau vorbeie ei, dar el îi dicea :

Cânta Ca mi-o fi cântecul têu
Drag ca suflejelul meu.

Mândra incepea să cânte :

Codri verđi se scutura,
Vai adânci că rásuna,
Munții se cutremura,
Maluri mari că se surpa
Apele se turbura
Vântul în cale se opria
Aram-Pașa 'mí auđea

Și eșa 'nainte. Il întreba pe Cătănuță cine l'a îndemnat să îi strice fânețele. Ca să scape Aram-Pașa îi cere pe mândra lui, cu care se iubise când era ea mică. Atunci Cătănuță nu vrea să-i o dea ci-i spune că se va bate cu el 3 zile și 3 nopti. In toiul luptei Ghiță chiamă pe mândruța lui ca să-i ridice brăcinarul care se desfăcuse de lângă el, ca să nu se încurce în el și să-l omòre turcul. Ea îi răspunde că ori care ar muri tot cu un bărbat va rămânea. El, Ghiță, se opîntesce odată și tae pe Aram-Pașa, pe urmă încalecă pe negrul și se duce la sócră-sa. Mândra lui se luă după el și il ajunse. El o omòră și îi tae cosițele și le bagă în pozunar, iar capul i-l pune în loc de căpătăiu la o căpiță. Se duse, în urmă la sócră-sa și îi spuse că i-a ucis fata, pe urmă încalecă negrul și pe culmea ardelenească

Pe cărarea voinicéscă
Către țara Unguréscă
Acolo să'mi haiducéscă.

După o variantă spune că Ghiță s'a bătut cu Co-dreanul.

Ghiță o numesce, haine lungi
mînte scurtă, póle în dungí
Cine în mintea-i s'a lăsa
Aibă-i portu 'n viața sa.

Milita și Iskren

(Variantă tradusă din Bulgăresce)

Iskren spune Militei să îi facă pâine albă, să tórne vin galben în ploscă, și să mérgă pe la sócră-sa. Mi-lita îi spune că nu póte merge că are să-i întálnéscă pe cale Voevodul Pârvan și are să'l omòre și o să o iea pe ea, Iskren îi spune să pună 70 de săgeți pentru Haiducii lui Pârvu și una pentru el. Când ajunge la Codru Iskren o pune să cânte, ea nu vrea, el o si-

lesce și ea cântă. Pârveu auzi glașul Militei și eși înainte. Iskren trase cele 70 de săgeți și răni pe cei 70 de haiduci, dar când să dea și în Pârveu n'avu săgeată. Milita nupusese și pentru Pârveu. Pârveu îi spuse că, ori îi dă pe Milita ori capul. El nu i-o dete și se luară la luptă. Luptându-se ei, se desfăcu cingătorea lui Iskren. El se rugă de Milita să îi strângă cingătorea. Ea îi spuse că ori care ar muri tot bărbat va fi cel de o rămâne. Milita luă cingătorea și o dete lui Pârveu care legă pe Iskren și îl puse lângă un copaciū. Pârveu adormii în pôlele Militei. Un cioban deslegă pe Iskren. El luă busduganul și omori pe Pârveu și porni cu ea mai depărte. Ajunseră în celar, aci el o omori, scrisse pe un bilet toate câte îi făcuse ea lui și astă hârtie o puse la capul ei. Trimise la tatăl ei că a născut Milita un copil. Când veni ta-său, trecu prin celar, vechu capul fie-sa și biletul, ceti și se întorșe înapoi. Iskren o luă și o îngropă.

Ilincuța Sandului

La Sandu cel bogat de pe malul Oltului s'a adunat lume multă și măruntă pe piciore și călare. Sandu are fată mare pe care o chiamă Ilinca, sécă turcilor inima

De frumósă ce'mi era
Se ducea vestea de ea
De la Olt la Orava
Din Orava în Tarigrad
La feciorul de împérat.

Feciorul de împérat spunea tată-sëu și tată-seu porunceă să o aducă. Ilinca se scula de diminéță, și lua cobilița cu donițele și pleca la Dunăre. Când ajungea la Dunăre ea vedea un caic cu turci. Turcii ajungeau la fântână și vedeaū pe Ilincuța. Ea pleca acasă turcii se luară după dinsa. Dacă ajungea acasă mă sa o ascundea, și ieșea înaintea turcilor. Turcii începeau să

se răstescă la Săndulésa să le de pe fie-sa. Săndulésa le spunea că e mórta, și se duse cu ei la un mormânt.

Ei nu o cređură și o legară, îi tăiară țățele și le presărară cu sare. Săndulésa ce făcea Săndulésa cea frumósă.

Cu statul de jupănescă
Cu ochi mari de puică alésă

Ea îngenuchia la mormânt și se jelea. Turcii o lăsaū și plecaū și scotoceaū pretutindenī până găseaū pe Ilincuța într'o ladă, o luaū, o legaū și o puneau în Caic. Pe drum ea se ruga de Turci să o deslege că a ofilit-o sórele. După ce o deslegaū ea sărea în Dunăre.

Turcii o căutaū până o găseaū mórta. Li tăiau capul și il duceaū la feciorul de împărat. Asta cum vedea capul, își făcea sama. Capul il îngropa în grădina împăratésă.

Kira

Incărca în vadul Brăilei 20 caice cu postav și fir,

Un Arap buzat
Negru și Ciudat
Cu solți dupa cap
Parcă sunt de Crap
Cu solți mai pe burtă
Parcă sunt de ătiucă
Și când 'mi stranută
Căinii că întărită.

Când încărca el, bea vin de la Kira Kiralină.

Flóre din grădina
Rumenă călină
Féta Chițului
Din Kara-giusele
Numé frumúșele.

Arapu se îndrăgosti de Kira. Kira rise de el. El îi dicea, ea iar îl ridea. El se repeți la ea o luă în brațe

și o duse la caic și acolo o legă. Și porni cu caicele pe Dunăre 'n sus. Frații ei auziră și porniră după el.

El, arapul, când îi vădu sări în Dunăre. Unul din frați îl prinse. Il judecară și îl tăiară și bucațele le aruncară la câni, însă câni nu le mâncară, atunci le aruncară pe foc. O duseră acasă pe Kira. Mă-sa îi făcu o nuntă mare și îi spuse să-și alégă dintre toți flăcăii care îi va plăcea. Ea își alese:

Unul voinicel înalt
 Înalt și sprâncenat
 Având semnișor
 Numit Nenișor.

și se cunună cu el.

Kira (Varianta)

Iată în ce se deosebesce acésta de precedentă:

Un Arap buzat
 negru și ciudat
 Cu solți după cap
 cu mustați de rac
 în spate cocoșat
 Când te uiți la dânsul
 Nu poți sa'ti îți răsul

Ea ȕice Arapului: Când s'a pomenit să se împărecheze:

Porumbița albă
 Cu porumbă négră:

Nunul Mare

Foicică mărăcine
 Ascultați boeri la mine
 Să vă spun un cântec bine.

În oraș în București, Zîncă însoră un fecior care ie pe o fată din Hârșova.

Pe fata Letinului,
 Pe fata hainului,
 Savași, Letinul bogat,
 Și de lege lepădat,
 La cuvinte despîcat
 Și la zestre cam ciudat
 C'a tocmîit de la Sâmpetru
 Ș'a isprăvit la Sâmedru.

De naş aveaŭ pe Iancu Vodă. Nuntaşii plécă cu halai mare şi merg până trec Dunărea;

Letin űice: «Maşala». Letin când vede nunta o opresce, apoi zăvoresce porşile şi űice gineriului să alégă un nuntaş care să sae zidurile şi să descue porşile; iar de nu va găsi, îi va tăé capul.

Mirele înăltă din umeri, dar nunul îşi repeşii bidiviul, sări zidul şi descue porşile.

Letinul nu se mulşumi ci űise să alégă pe cine-va care să sae 7 buşii puse în capete şi apoi să alégă mirésa din 7 fete la fel.

Nunul singur putu face tóte acestea, şi nunta plecă la ginere. Acolo nunul îmbătă pe toşii Letiniî, tăie cóma şi coşile cailor, apoi îi legă călare şi îi trimise la Letin. Acesta vedându-i űise: «cine-o face ca mine, ca mine să pătéscă». Nu trebuie să te pui c'un nun mare.

Apoi nunta se sférşia, Zinca miî blagoslovea. După o *variantă*, ginere erea Iancu Vodă, naş era Mihnea Vodă, iar Letinul erea din Rasova.

Neguţa

Spre răsărit de Mureş este o casă mare.

Cu ferestre'n sóre
Cu uşă spre vale,
Cu var văruiată,
Cu gard îngrădită
Şi'n jur cu grădina
De creişte plină.

În casă şedeă o mumă cu ficia ei Neguţa.

la lume drăguţa.
Cu faţa duiósa
La chip drăgăstósa.

Ficia nu mai lucra ci şedeă tot pe gânduri. Mama sa o întreba ce are şi ea 'i spuse c'a avut un ibovnic pe care l'a trimis la Braşov să'i cumpere :

Pânzeturî de in,
 Fir și ibrișim;
 Postav de cel bun,
 Sculurî de mătase
 Impletite în șese,

ca să'i facă baibarac pentru cununie. El s'a logodit cu alta și acum o chemă să'i cunune.

De se vor cununa, eū voi peri de dor țice fata. Mama sa o învață să se ducă să'i cunune și când popii vor cânta ea să țică de trei ori:

«Fina drăguța
 Uri-o-ar lumea,
 Finul drăguțul
 Intorceași gândul,
 Intorceași dorul
 Și inimioara
 Tot la Neguța».

La masă să închine la fin cu pahar cu vin, iar la fină cu venin.

Neguța făcu precum a 'nvățat-o mama sa și după puțin timp, finul lăsă pe fina și se 'ntorse la Neguța.

După o variantă, mama a învățat pe Neguța să'i cunune și să nu mai ducă dorul; după alta Neguța a fost învățată să 'nchine finii cu vin și finului cu venin, iar după alta Néga se rögă lui D-deū să ajute aman-tului său dacă o lua vre-una frumôsă ca ea, iar de-o lua vre-una urită să móră să'i mânânce din colivă.

Nevasta rătăcită

Pe subt o pólă de pădure, o nevestă se duce c'un copil în brațe. Copilul țipă, hoții o aud, vin la ea și îi țic să 'ngrôpe pruncul și să vină cu ei la iubit. Ea nu vrea dar ei il ieau și vreaū să'l îngrôpe. Ea îi rugă să'l lase să'i facă un légân în virf de stejerel.

Când plôia o cadé
 Pe dinsul l-o scâlta;
 Când vintul o sufla
 Pe dinsul l-o legăna
 De mâncare că l-o da
 Numai Maica Precista.

Marcul Vitezul

In drumul Tarigradului
 E cârciuma Marcului
 Marcului vitezului
 Voinicul voinicilor
 Tăetorul Frâncilor
 Măcelarul Turcilor.

De cârciumă îngrijea Livda muma Marcului, țitorea Turcului. Acolo se întâlnește Marcul cu Turcul și béu și se veselesc la nimica nu gândesc. Béu vre-o trei țile și vre-o trei noțți fără să se îmbete. Vêdând Marcu că Turcu ține cu el la bêtură, rugă pe mama sa să vină să facă pace ca să 'nceteze beția. Ea însă îi îndemnă la rămășag.

Și bea Turcul cu papucul
 Și bea Marcul cu carâmbul

Marcul se furișă și rugă pe mă-sa să cătrănescă paharul Turcului și să'i pună spirt, iar paharul lui să'l îndulcescă cu mere.

Mama sa însă schimbă paharele de trei ori și Marcul se îmbătă și adormi pe brațul ei.

Livda vêdându-l adormit aduse aminte Turcului de rămășag. Acesta însă nu vru de o camdată să'l omóre dar Livda înteția mereu. Marcu avea o slugă credincioasă care auđi ce se făcea

Și el mare de'mi vedea
 Că se 'ngróse reu gluma
 Ușa cu picior spârgea,

și intrând înăuntru strigă :

Turcule bolenule
 Nu pripi la cap tăiat
 Că e lucru cu păcat.

Sluga de vedea că Marcul dórme se ruga la icóne și dișe : Iartă-mi dómne greșala să trag palmă Marcului căci nu mi-a plătit simbria.

El dă Turcul la o parte și apoi trage o palmă lui

Marcu în cât îl deșteptă și 'i spune cele întâmplate. Marcu trimise sluga de aduse o funie cu care legă pe Turc. Pe mama sa o legă de un copac, o unse cu catran și îi dete foc.

O aruncă apoi împreună cu Turcul într'o grópă cu foc unde arseră amândoi.

Marcu apoi se însură și luă o mândră soțioră.

După o variantă Turcul a fost tăiat cu paloșul și numai mama sa arse.

Tudorel

În satul Ciundea se zidesc case mari parte românesci, parte turcesci și parte sârbesci. Ele erau ale lui Tudorel.

Flăcău tînăr, frumusel
Mor fetele după el
Tótă vara pe rēzor
Cât e luna lui Cuptor.

Până se zidea casele, Tudorel se'nsură și luă o mândră dalbă cu numele Voica pe care o pune cârciumăresă.

Cine pe drum că'mi trecea
La cârciumă s'abătea
La cârciumă se oprea
De bea mare și iar bea,
Pelinul cu ocaua.
Și vinul cu vedrița
Rachiul cu cofița.
Béu și Turcii
Célmalele,
Ienicerii, pistólele,
Arnăuții, hangerele
Rămân dór cu tecile
Rēu le curg lacrimile
Béu plugarii, plugurile,
Croitorii fōrfecile,
Negustorii averile,
Lautarii viořile,
Și ciobanii turmele
Și țiganiī fólele
Rēu le curg lacrimile.

Tudorel se 'nbogăți tare și făcu multe mori.

Turcii il puseră la greū haraciū.

Da pe lună, pungă plină,
Și pe anī tot saci cu bani

Nu'i ajunge însă banii și vindea totul de rămânea sărac. Intr'o dimineță strigă Voichii :

Scól Voico, c'oi fi dormit
Sórele c'a răsărit
Scutură hambarele,
Matură coșarele,
Bate'n sită și'n covată
Framintă faină în dată
Să'mi gâtesci merindele
Să'mi umpli t.ăstfórele,

căci am să plec în saigie ca să mă scap de haraci. El plecă și se duse la Țarigrad unde după trei zile il vădu împăratul și'l întrebă ce l'a adus pe acolo. El îi spuse c'a sărăcit și c'a venit după saigit. Impăratul îi dete Turcia unde saigie totul. Sultantul îi dăruī agónisitul și el plecă acasă. Acasă nu voră să'i dea drumul nóptea. El sări zidul și căută la beci care era închis și il deschise cu érba férelor: apoi béu până se înbătă și adormi.

Mama sa visă un vis urit și trimise pe nora sa să'i aducă vin din beci. Nora sa când se duse se 'npedecă de corpul lui Tudorel; ea spuse acésta māsī dar ea cređu că este un ibovnic al Voichi și luă un scul și pe 'ntunerice il gătui și'l aruncă după buții. La ziua ciobanii veniră cu turmele.

Atunci mă-sa cătă pe mort, vădu căi Tudor și de năcaz se omori singură. Voica 'și luă inima în dinti, dete simbrie ciobanilor și apoi se cunună cu cel mai frumos dintre ei.

M i t u l

Mitul păzea turmele sale de junci cari

Pasc iarba necălcătă
Și cu rouă presărată.

Cum sta culcat pe iarbă un balaur intră în sân și începu să-l strângă. Mitul începu a striga de'l auți mă-sa și veni de'l întrebă ce are. El îi spuse și o rugă să-l scape. Ea îi spuse că nu pôte căci o mușcă șarpele și fără mână nu pôte trăi pe când fără el pôte.

Mitu începu a striga din nou și veniră tatăl său și sora sa de la care căpătă același răspuns. Mitu strigă din nou așa de tare că'l auți drăguța și veni la el, băgă mâna golă în sân și scose în loc de șerpe un brâu lat de aur, pe care Mitul îl dete să'l pörte în ciuda mă-si și sori-sa.

Voinicul

La umbră de nuc
Dörme un haïduc
Dörme un voinic.

De o cracă de nuc stă legat murgul său; acesta nechéză și'l descéptă. Haiducul certă pe cal căci tocmai atunci visa că se logodesce cu fata lui Mizil Craiul; calul îi ñise să 'ncalece pe el ca să'l ducă la fata lui Mizil. Mergând ei vëðură un mocan cu un car; se luară după el și'l ajunseră la Roșiorii-de-vede.

In car erea fata unui crai cu care voinicul se cunună.

Fuganiï

Pe la puțul-lui-Cioropină pasc trei jugani.

Trei jugani cam gâlbiori,
Trei jugani cam tretiori,
Cu dungî negre pe spinare
Pintenogî de trei picioare.

Nea Stan din Piersica, nepotul lui moș Drăgan din Bărăgan își face un arc să'i prindă. Juganiï însă nu mai veniău; atunci cumpără sare de la Ocna și târâțe și presără pe câmpie. Apoi umplu trei uluce cu apă, și el se ascunse după furcă.

Juganii dacă păceau se însetau și veneau să bea apă. Stan le aruncă arcanul după gât dar neputându-i ține, îi legă de furcă dar ei o rupseră și plecară ca vîntul. El se luă după ei și i ajunse într'o tină de unde îi scose și îi duse la bâlci la Iaslovăț unde i vindu. Venind de la bâlci se întalni cu unchiul său care l întreabă de-a vădut juganii săi. Acesta i spuse c'a audit că i-a furat hoții și i-a dus la Iaslovăț. Unchiul îi dă o pungă de bani și pe Fulga mama juganilor, ca să se ducă să i găsească. Stan se duse și vindu și pe Fulga,

Căci muma juganilor
Era fruntea cailor
Scăparea haiducilor
Idoma nălucilor.

Venind, spuse lui Drăgan că l'a legat și i-a luat épa sub cuvînt că e furată. Nea Stan se duse în Moldova și cu banii de pe jugani cumpără moșii și pe Drăgan îl făcu scutar.

Mai târziu Vodă îl boeri și când muri îl îngropară în curtea împărătescă.

B) PRODUCȚIUNILE POPULARE IN VERSURÎ

b) Poetice

III. Dramatice

În această grupă intră :

1. Vicleemul ;
2. Cîntecele de Irođi și de stea ;
3. Cîntecele de la : *Vasilca, Păparuda, Caloianu*, și de la *Capra* sau *Brezaea*.

Cîntecele de la *Capră* sau *Brezae* se deosebesc de plugușor. Aceste cîntece, cari sint mai mult un fel de formulete, nu s'aũ colectat încă pînă acum, ba nici nu

le-a băgat încă nimeni în samă. Iată un exemplu din Moldova :

Ța, Ța, Ța !
 Căprița
 Bine 'mi place
 Mazărea
 Îar la bob
 Fac potop.

Iată resumate din aceste producțiuni dramatice.

Vicleemul (p. 102)

(*A se vedé considerațiunii în colecția G. Dem. p. 98—101*)

Vicleimul și steaua sînt de origină relativ nouă

Personaje: **Irod, ofițerul, trei crai, pruncul pialața și moșul.**

Ofițerul spune lui Irod că a prins trei ómeni streini. Irod poruncesse să'i aducă la el, și'i întrébă cine sunt.

Ei rěspund că sunt filosofi și Crai, și că au venit să caute pe Mesia, care este cel mai mare împěrat, ca să se închine lui, și spun și lui Irod ca să se închine.

Irod nu voesce să se închine și atunci Melchior rotesce următórele cuvinte :

Astronóme Valtasare
 Varsă din cer foc și zare
 Cu catran și cu puciósă
 Pe acest tiran să'l arđă
 Ca'n Christos și el să cređă
 Să'l vedem că se botează

Irod chémă pe ofițer și'i poruncesse să pue pe Magi în temniță.

— Gaspar cere de la părintele ceresc să trimită peste Irod tunet, trăsnet, catran, smólă și puciósă, ca să cređă și el în Christos.

— Irod prefăcut spune magilor că au dreptate, să mérgă să afle pe Iisus și pe urmă să'i spue și lui ca să mérgă să se închine și el.

Irod poruncesce ofițerului să-i aducă un copil mai mic de 7 ani spre a afla de la el despre Iisus.

Copilul cade în genuchi cu mânele la pept înaintea lui Irod.

Irod îl întrebă din cine se va nasce Mesia, cât va trăi pe pământ, ce bine-voitori va avea și ce dușmani.

— Copilul: se va nasce din Maria Feciură, va trăi 33 de ani, va avea prieteni pe cei 4 Evangheliști iar dușmani pe Irod, pe Farisei și Cărturari care-l vor omori, dar el va învia a treia zi.

— *Irod*: nu va învia.

— *Copilul*: va învia.

— *Irod*: nu va învia, și tăie capul copilului apoi porunci ca să omore toți copiii, ca din sămînța jidovească să nu se mai nască vr'un Mesia.

Vicleimul (p. 199)

(Varianta din Moldova)

I

Personaje: **Irod Impărat, doi ângeri, stratiote (ofițer), Craiul irodese trei crai, un cioban, un arap.**

(Trupa întreagă cântă la început un imn)

Irod strigă pe stratiot și-i poruncesce să aducă pe ostașul însărcinat cu aflarea noului împărat.

Ostașul, cere iertare că n'a putut afla pe noul împărat și spune să întrebe pe Farisei despre nascerea lui.

Irod către ostaș. Incălecați pe cai și prin Rusalim plecați și pe cineți întâlni, tineri, bătrâni și copii întrebați de noul împărat.

Trupa întrăga (cântă în cor)

Că Mesia li s'a arătat în chip de rob smerit, și pe ei i-a mântuit.

II

Ciobanul

Hei, hei! Ce ar să mai fie
Și cu alta împărăție

Ce are să facă Irod, când are să vie cel-l'alt împărat,

Ostașul I

Intrébă pe cioban dacă nu'i răsvrător, ori pôte'i
sărit din minte, de vorbesce de crai și împărați la
săbii învăpăiați.

Ciobanul

Hei fraților! Să nu perdeți ca mâne cetatea ce o
aveți căci s'a născut un alt împărat mai înțelept.

Ostașul II

Cum de ai aflat de acel nou împărat?

Ciobanul

Povesteste cum păscia el turmele sub munte, vėdu
un riuleț ce curgea ca un șerpe și'i spunea că viața
lui este fericită.

Ostașul I

Nu veți că e sărit din minte
că n'are nici șir la cuvinte
Așa sunt ei toți neciopliți
și d'aceea sunt și fericți.

Trupa

Cântând spune ciobanului să se ducă la oi, că mor
de fόμε și să nu vorbescă de împărați.

III

Irod

Chémă pe stratiot și i spune că a visat o schimbare de împărați, și să mERGă să ispitESCă pe Christos ce putere are. Poruncesce să primESCă bine pe Crai.

Trupa

Cântă trei crai de la rESărit.

Irod

IntrEbă pe crai ce caută pe aice.

Craii

Am venit să căutăm pe Christos ca să ne închinăm lui. Lumea s'a mâniat de atâtea omoruri ce ai făcut.

Arapul

Povestesc cum un împărat venind pe la ei a luat o rObă a tată-sEȘ pe care voia să o iea de soție, și în urmă tată-sEȘ mORE de supărare, iar el însurându-se a avut un copil și l-a ucis împăratul. Irod spune că dacă ar fi fost în locul lui ar fi înfipt hangerul în împărat. Arabul rESpunde că Irod este acela care i-a ucis copilul, și că e vrednic de moarte.

Irod poruncesce stratiotului să pună pe arap la închisORE, și în urmă il iERTă.

După acESTA stratiotul aranjază trupa pe două rânduri, iar împăratul sculându-se de pe scaun și trecând prin mijlocul casei rostește un fel de felicitare.

STÉUA *)*Cântarea I*

Stéua strălucesce la răsărit și vestesce nascerea lui Christos din Maria Feciöră. Magiü o vëðură și se luara după ea și a aflat pe Mesia căruia se închinără, aducindu-i, aur, smirnă și tămâe. Bucuria lor să fie și la D-vóstră.

Cântarea V

O pricină minunată
Din vecie însemnată
Că e lumea îngelătore
Și förte amăgitore

că se amăgesce, și mai ales cei bogăți se amăgesc, ne știind cum să mai moștenescă lumea, fără a se gândi la mörte care le curmă vieța fără a vré să scie de bogățiile lor.

Vasilca (p. 135)

(A se vedé considerațiunü în cloecția G. Dem. p. 134).

Sus in nalte monastiri sta Maica Domnului și judeca pe Siva, ce a făcut de s'a încălat așa de tare.

Siva răspunde că a mănecat jir și ghindă de la munte și a bëut apă rece, apoi a sărit in grădină și a păscut cépă verde și a stricat câte va verde. Când aü simțit românii aü sărit cu topórele, ciubotarii cu intinsorile, lăutarii cu arcușele, țiganii cu barósele și aü bătut-o, aü junghiat'o și aü împërțit-o.

Românii aü luat slânina și țiganii căpățina, pe care o împodobesce cu cercei și cu mărgele, și o aduc s'o dăruiască cu doi-trei galbeni înfloriți și un colac de grâu curat.

Vasilca (p. 135)
(Varianta)

Conținutul ca și cel de sus.

Variază.

Românii că m'au văduț
după mine s'au luat.

Românii
cu tópoarele
țigani

cu barósele
cobzarii

cu cobzele

lăutarii

cu dibele

Casapii

cu masatele

Olteni

cu palanțele

Dănciucii

cu copăile,

Bucătarii

cu cleștele

Flămândii

cu gurile.

Românii au luat slănină și boerii carnea bună, iar
țigani cãpãțana.

Paparuda și Caloianul

(A se vedea *considerenții* la *G. Dem.* pag. 208—209)

Obiceiul e următor în Moldova :

Două, trei, patru fete sau băeți de țigan, îmbracă
pe unul sau una cu boji verzi și apoi umblă jucând pe
la case și lumea aruncă în ea cu apă. Paparuda sau Pă-
pălugă e aceea care jocă și suferă să i se arunce apă.

Resumat de cântec

Raparudă, rudă, vino de ne udă
ca să 'ncépă plóe să curgă șiróe
cu gáléta, să créscă malaiul, etc.

Caloianul

E un chip de om pe care fetele îl fac din lût și apoi îl îngropă ca pe ómeni. Acesta tot pentru plóe.

Cântec: Caloene, ene, du-te în ceriú și deschide porțile să slobódă ploeele, ca să créscă gránele, etc.

C) PRODUȚIUNI POPULARE IN PROSĂ CU VERSURI

§. 95 In această grupă intră diferite formule care se spun din gură și anume:

1. *Pentru lécuri*: Descântece;
2. *Satirice*: Glume, snóve, parodii.
3. *Didactice*: Ghicitori, proverbe, ȓicétori, sfărámături de limbă;
4. *Amusante*: Formulete la jocuri de copii.

1) **Descântece** (p. 355—398)

(A se vedea considerațiunt asupra descântecelor G. Dem. p. 356—357)

Descântece de a buba

Baba invócă puterea Maichii Precistei ca să ajute să alunge buba, s'ó arunce până la Maroga.

Descântec pentru cârțiȓă

Să se topéscă cârțiȓa ca céra, și să se sgârcéscă cârțiȓele ca pérul de foc.

Descântec de albétă

Un cutare se imbolnăvise de albétă. Maica Domnului îi ajutá și el scapă de astă bólă rea.

Descântec de aplecate

Voi, plecăcioșe, să vă duceți la fata lui Raiu-Impărat.

Descântec de apucat

Unul se vaită că lupul, ursul, ursóica, smeul și smeóica i-a sorbit sângele. Dar Maica Precista l-a auđit și i s'a făcut milă de el și întrebându-l ce are el i-a spus totă pățania. Atunci ea il mântue.

Descântec de apucătură și întâlnitură

O strigóică vedând ușa deschisă la un creștin a intrat și i-a sorbit tot sângele. Maica Domnului l'a auđit din cer, l-a vindecat pe el, iar pe strigóică a blestemat-o.

Descântec de bube dulci

Un om a făcut o dată peste mare o masă și a chemat bubele, udmele, plágile, sgaibele, ulcióarele și tóte bólele.

Descântec de brâncă

Am aprins o cârpă și am descântat brâncă de s'a dus unde popa nu citește, unde câinele nu latră.

Descântec de Deochii

E o invocare, ca la un om, săi iasă deochiul din ochi.

Farmec de desfăcut

E tot un farmec prin care baba il desface pe betég de tóte relele, invocând puterea Maichii-Precistii, a Domnului și a tuturilor Sfinților.

Din cartea de desfăcut farmecile

Se invocă luna de pe cer, ca să ia faptul și farmecul de ori-ce fel de la omul de curând însurat, care n'are odihnă din cauza lor, și să le ducă departe unde nu locuesce nimeni, să rămâe omul curat, luminat ca argintul strecurat, ca sórele senin.

Din de vînt

Se blestemă dorul de vînt din de vînt, ca să se ducă pe pămînt, cu vîntul a venit cu el să se ducă și să lase pe cutare, luminat ca argintul strecurat, ca póla Maichii Precistii.

Farmec de dragoste

O fată mare eșind în drumul mare, se rógă în sine dîcînd: ca să fie plăcută de flăcăi, fără ca să nu pótă juca iar cele-l'alte fete să pară pe lângă dânsa, ca nisce cióre conofăite.

Descântec de dragoste

Un flăcău, rógă pe balaurul cu solzii de aur, cu noué limbî, cu noué cođi isbitóre ca să se ducă să caute pe fata cutare și unde o găsi-o și cum o găsi-o să o aducă la dânsul.

Vrajă de dragoste

Cere ca brânișorul să se facă balaur cu 24 capete, cu solzi de aur și să se ducă la ursit să-l aducă de unde s'ar afla și să nu'i dee pace pînă nu o veni la cel care l' rógă.

Descântec de gânduri rele

Se invocă gândurile și cugetele cele bune să vie la cutare și cele rele să piéră din capul lui și să se ducă în pustiu, în păduri, în văi.

Descântec de gâlcă

Se dice : așa să piéră gâlcile de la cutare, gâlcile ca macul, ca fasolea, ca mazărea, ca lintea, etc. cum a perit feciorii Simcei în ôste.

Descântec de iele

Se blestemă ielele, dușmanele ômenilor, stăpânele vîntului, să se ducă, să piéră din mâni, din picior, etc., să se ducă în pustietate, în baltă, acolo să se ducă unde popa nu tîcă, unde fata nu jîcă.

O variantă spune că ielele să deie sănătate omului, căci alt-fel Sf. Michail le bate cu sabia de foc.

O altă variantă e mai complicată, spune că : ielele întîlnind pe cutare în drum l'aŭ luat, aŭ răcnit la dinsul, i-aŭ înnodat pîrul, iaŭ turburat creeriŭ, l'aŭ surđit, l'aŭ pocit, apoi lăsându-l văicărându-se plecară ; dar în drum se întîlniră cu Maica Domnului care singură scia de asta și le amenință cu plîea, cu zăpada dacă nu-l vor lăsa și nu l-or vindeca pe cel nenorocit, de care și-aŭ bătut joc.

Descântec de întîrcere

Maria istéța, ducîndu-se cu vaca la pășunat, întîlnesce o femeie slabă, cu ochii holbați ; ea avea în mână o doniță și o strecurătoare. Femeea descântă vaca căreia îi peri laptele și smântâna și chiar cîrnele-i cădîră. Maica Domnului auđind blestemă pe morîe

și strigăe că le va străpunge cu acule va tăe cu cuțitul dacă nu se vor duce la Ler împăratul unde aū să piără ca să lase văcuța omului curată, cum a lăsat-o Dumneđeū.

Descântec de lehusă

Cutare femeie a născut un copil: ea visă într'o noapte trei femei despletite și se sperie tare. Maica Domnului aflând ii spuse să nu se témă de ele căci le trimite în pădure de unde aū venit.

Moliftă la femeie lehusă

Se invocă Dumneđeū să apere pe lehusă de duhurile rele de slăbiciune, de deochi, să o erte de greșelile făcute cu voe saū fără voc, iar pe copil să'l apere de fermecătură și duhurile rele.

Legătură și deslegătură

Se spune: cutare să fie legat cum leg 9 noduri și cutare să vie deslegat cum desleg 9 noduri; cutare să fie legat și deslegat cum se închide și se deschide un lacăt.

Descântec de mătrice

Se spune că Mătricea s'a făcut oi și suindu-se pe munte le mâncară lupii; cum periră oile așa să péră mătricea din corpul omului bolnav ca să rămăe curat, ca steua din cer.

Lipitura și sburătorul

Se invocă puterea leușténului, avrămesei, mătrăgunei, sângelui de 9 frați, muma pădurii ca să facă să se

spargă farmecile și lipitura și sburătorul cum se sparge oborul cum se sparg ólele cum se răspândesc răspântiile.

Descântec de năjit

Se blestemă năjitele să iasă din corpul celui bolnav și să se ducă la Moroja, să piéră, să rămăe acela curat ca stéua din cer.

O variantă spune că să se ducă năjitele, să petrecă prin genuchile lupului, prin corpul cerbului.

O altă variantă (spune că) Preotul invocă pe Dumnezeu ca să-l ajute să gonască năjitele în pustii unde să stea până la sfârșitul vécului și să rămână omul curat și să pótă să umble.

Descântec de orbalț

Maica Domnului întâlnind 9 fete curate, luminate care mergeau înarmate în munții Galileului le întorse și le porunci să se ducă la cutare bolnav și să'l isbăvescă de bóla lui.

De obrintělă

Cum ciobanul a stat de fluerat și oile de păscut așa să stea rana cutăruia să nu obrântescă, nici să dogorescă cum nu dogoresce cerul și pămîntul.

Orânduělă

Se invocă A-tot-puternicul să gonască spiritele rele, duhurile necurate de la casa cutăruia: așa să piéră acestea cum piere céra înaintea focului, cum se stinge fumul înaintea apei

Orânduélă de vite

Preotul chemă puterea lui Dumnezeu să înmulțescă vitele cutăruia precum a înmulțit turma lui Avraam și să le păzescă

de asuprirea diavolului
de prădătorii cei de alte némuri
de sfada Satanei
de farmecile fermecătorilor
de zavistia diabolésca

Desfacere de pagubă

Cum silitra sparge cetăți, fierul sparge, străpunge pământul așa să se spargă farmecile, descântecile de la cutare, și cum copilul nu pôte trăi fără țată așa lumea să nu pôtă răbda fără acela ce face descântecul.

Desfacere de cel perit

Cine-va mergënd pe un drum îl întâlnește cel perit și i se pune pe tôte părțile corpului și nu-i dă pace, el văicărindu-se e auđit de Maica Domnului care-i spuse să tacă căci îl va scoate dintr'insul și ast-fel va rămâne curat.

Desfacere de pocitură

Cum păsărica dalbă prin 3 picături de lapte, vin și venin ce aũ căđut dintr'insa, a făcut ca cel ce a bėut vin să se îmbete, cel ce a bėut lapte să se sature, cel ce a luat veninul a crăpat, așa să péră pocitura din pocit ca să rămână lecuit.

O variantă spune că: Maica Domnului a întănit pe pocitași și ciumași, pe strigoii cari se duceau la cutare și le spuse să se ducă unde cocoșii negri nu cântă unde ómenii nu umblă și să rămăe acel curat cum l-a lăsat Dumnezeu.

Desfacere de purici

Cum se trag pescii la lésă
Așa să fugă puricii din casă.

Rugăciune pentru casa supărată de duhuri rele

Se cere puterea lui Dumnezeu ca să se scape casa cutăruia de duhuri necurate, de nălucirile satanei, de frica de nópte de săgéta ce sbóră çiuua.

Rugăciune pentru muribund

Se invócă puterea Treimii să erte păcatele cutărui bolnav făcute cu voe și fără de voe.

Rugăciune Sf. Mucenic Trifon

Sf. Mucenic Trifon blestemă în numele lui Dumnezeu ca tóte gigăniile, insectele, tóte vătēmătóre holdelor să piéră, să se ducă peste hotarul ómenilor celor a căror holde aũ fost bântuite.

Descântec de Samcă

Cine-va plecând d'acasă pe drum îl întâlnesc smeóicele leii cu leóicele, Samca cu Sámcoiul și l'aũ isbit de pãmânt, iaũ sfărâmat ósele.... el plângând e auđit numai de Maica Domnului care-l îndémná să se ducă la cutare să-l ungă cu unt de vacă neplénă, el face așa și se vindecă iar smeóicele și cele-l'alte aũ fost blestemate să se ducă peste mări și țeri până unde o întâlnești codri cu cerbí cu córne'n frunte și alte animale; pe acestea să le împungă, să le strivescă.

O variantă spune că; Archangelul Michail pe drum întâlnește pe diavolul care se ducea în Vicleemul Judeii ca să facă rău Sf. Fecióre care avea să nască pe Iisus

Christos, îl opresce și-l pune să spună toate meșteșugurile sale și numele sub care se ascunde. După acesta Archangelul îl jură să nu aibă putere asupra robului cutare și să se ducă în pustii.

Desfacere de săgetătură

Nouă fecióre pe când mergeau la biserică să îngrijescă de dânsa întâlnește pe Maica Domnului care le opresce și le spune să iea o flóre de sub piciorul ei și să se ducă la omul de săgetătură și să-l ștérgă ca să rămâe curat cum l-a lăsat Dumnezeu.

Descântec de mușcătura de șérpe

Cine-va mergënd prin grădină din nebăgare de sémă călcă un șérpe și țipënd omul, e auđit de Maica Domnului și-i dá un léc prin care se scapă de venin și rămâne ast-fel curat, luminat ca argintul strecurat.

O variantă spune că șérpele a fost descântat cu alun și mușcătura a fost vindecată.

O alta spune că mușcătura a fost vindecată cu apă (descântată) din fântâna lui Iordan, descântată cu un cuțit găsit.

Intr'o altă se spune că se descântă ȓicând: cum apusul sóreului iea puterea șérpelui așa descântecul cutăruia să iea veninul său.

In alta se spune că vírful alunului și rădăcina cornului aũ vindecat mușcătura de șérpe.

Descântec de sóre-sec

Se invócă nouė sori pe rínd descrescënd până la anul, ca să facă să trecă cutăruia durerea de cap.

Prognostice populare

Când cântă cocoșii vine plôe sau nori numai.

Când pisica stă cu spatele la foc prevestește nin-sore sau frig.

Când păsările se jocă în bătaură prevestesc schimbare de vreme.

Când vrăbiile se adună și se sfădesc prevestesc stricarea vremei.

Când sôrele e arđetor și muscele pișcă rău, prevestesc plôe.

OBSERVAȚIUNE

Imi pare rău că partea acésta privitoare la *fondul producțiunilor populare* n'a putut eși așa cum aș fi dorit. Am fost nevoit ca *fondul* să-l dau numai în resumate, și încă în resumate foarte pe scurt. Iși pôte închipui oricine cât perde o poezie dacă o dai în resumat. Am fost însă nevoit să fac acest lucru ca să dau cât de pe scurt *o idee* despre fondul producțiunilor populare. Cred că fără acésta, lucrarea ar fi fost ca neisprăvită.

INCHEERE

§ 96. Ne oprim aci cu lucrarea noastră de ôre ce celelalte grupe de producțiuni populare și anume cele *satirice, didactice și amuzante* nu se pot da în resumat.

În corpul acestei lucrări și anume acolo unde a fost vorba de formarea poeziei populare, aș fi voit să mă opresc mai mult. Nu știu cum s'a făcut însă, dar am trecut cam prea repede.

Voiu spune dar măcar în trecât că poezia populară de obicei se face de flăcăii și de fetele din popor. Flăcăii adevă bărbații le fac, orî le potrivesc, sau chiar, am putea dice, le crează, iară fetele le învață de la ei, le cântă, le propagă și le păstrează.

În Bulgaria, după cât aflu¹⁾, poezia populară își datoresce fetelor chiar formarea și crearea ei. Fetele din popor, în Bulgaria, găsesc prilejuri să se adune împreună ca să jöce, să cânte și să improviseze cântece, adică poesii.

Literatura populară se desvoltă și trăesce acolo unde ômenii la muncă sînt liberi să vorbescă. În fabrici unde nu e voe a se vorbi, nu se pöte forma nici păstra poezia populară.

¹⁾ Auguste Dozon. Op. cit. Introducere.

Forma de *clacă* și de *ședătoare* întrebuițată aci la noi pentru unele lucrări, este foarte potrivită pentru crearea, propagarea și păstrarea literaturii populare.

Literatura privitoare la copii și anume versurile, se bucură de un fond foarte sărac, dar în schimb e foarte bogată în variante. Acest fel de producțiuni este datorit mamelor tinere.

Scopul lor e de ordinar:

- a) De a adormi pe copil;
- b) De a-l amusa la jocuri; și
- c) De a-l face să înceteze de plâns, când e supărat, ori când e bolnav și 'l dore ceva.

Foarte stranie mi s'a părut ideea emisă de către autorul unei colecțiuni de producțiuni populare pentru copii ²⁾, care dice că unele cântece și unele jocuri de copii, cum e de pildă *călăritul pe genunchi*, ar fi făcute cu scopul de a deștepta pe copil din somn, adică cu scopul de a-l face să înceteze de a dormi.

Multe din acest fel de jocuri au de scop nu de a deștepta pe copil, ci de a-l amusa și a-l face să uite un necaz ori o durere, cu alte cuvinte a-l face să nu plângă.

De plânsul copiilor vrea să scape mama, de aceea inventează distracții; iar când copilul doarme îl lasă să doarmă în pace, nu-l deșteptă pentru nimic în lume.

Cu acesta încheem.

²⁾ Din Les Litteratures populaires de toutes les nations.

Memoriei lui Gh. Dem. Theodorescu

S'a întâmplat ca în această lucrare să fac unele observațiuni asupra colecției lui Gh. Dem. Theodorescu.

Am făcut acest lucru pentru că n'am putut face alt-fel.

Să nu se credă, că aș fi avut măcar un moment gândul de a face să se scadă ceva diu meritele lui.

Gh. Dem. Theodorescu a muncit și a făcut tot ce a putut face, față cu împrejurările în care s'a găsit și cu mijlocele pe care le-a avut.

Nu putem invinovați pe bigieniștii vechi că n'au avut vederile lui Pasteur.

Fie-care a fost un Pasteur la timpul său.

Gh. Dem. Theodorescu în vremea lui a fost tot ce putea să fie.

*Recunosc dar meritele lui Gh. Dem. Theodorescu ca autor al colecțiunii de **Poesii populare române.***

Am totă pietatea pentru memoria lui, și ȳic:

Fericită să fie Memoria lui Gh. Dem. Teodorescu.

SFĂRȘIT

Spre știință. Pe lângă greșeli de tipar, în partea resumatelor s'a ȳ strecurat și greșeli din cauza copierii greșite a manuscrisului deci să se consulte la nevoie colecția Gh. Dem.

ADAUS

Modele de basme noue

PĂCALĂ ȘI TANDALĂ

A fost odată doi frați: Tândală și Păcală. După mórtea părinților lor Tândală a rămas acasă pentru a îngriji de lucrurile ce le mai rămăseseră, iar Păcală s'a băgat slugă la preotul satului. Păcală, băgat slugă se pune pe trebă; dar fiind-că lucrurile îi merg rău, popa se sătură de el și voesce să'l goniască. Nu putea însă să'l goniască, de ore ce le fusese vorba ca să plece când va voi Păcală. Atunci popa îl trimese în pădure ca să'i aducă lemne, creșdând că-l va mânca fiarele sălbatică. Cu acésta credea popa că o să se curețe de Păcală. Pacală găsesce nisce urși, îi prinde creșdând că șint boi, îi înjugă la un copac pe care îl găsise trântit de vînt și plecă spre sat. Când ajunse la pórta, începu a striga la preotósă, care nu sciú ce tot robotea:

— Preotésă, deschide pórta că-s juncii neinvățați.

Preotésa a înlemnit de frică, vedënd cu ce vine Păcală și împreună cu popa aú început a striga, să nu bage urșii în ogradá. Dar aveau cui spune? El și-a descărcat lemnele și s'a dus cu urșii în pădure, șicënd că să pască săracii că șint osteniți. Vedënd popa că

cu chipul acesta n'a scăpat de Păcală, i-a dat un rând de haine ȳicându-i că să se ducă prin pădure, căci are o turmă de porci și porcarul n'are cu ce se îmbrăca; de-î va găsi să îmbrace pe porcar și s'aducă porcii acasă, fără porci să nu vie. Primind Păcală această poruncă pornesce și se tot duce până ce dă de o turmă de porci sălbateci care păscău.

Iar pe alături un lup tot ascepta de a fura un purcel.

El creȳend că aceștia sînt porcii unde l'a trimis popa și lupul e păstorul, îl prinde îl îmbracă, apoi ȳea porcii și pornesce spre sat. Păcală umplu ograda popii de porci sălbateci.

Ce să facă popa cu atȳția porci? A pus pe Păcală să-i tae și carnea s'o ducă în beciu. Inșă mai nainte s'a îngrijit de a adus în beciu și vr'o câte-va căruți cu lemne, un hȳrb și foc. Când mai avea de dus vr'o trei slȳnini popa ȳchide ușa beciului și pune o stȳncă mare în ușă. Trei ani a stat Păcală acolo fără ca să scie cine-va de el. Dupȳ trei ani venirȳ **Turci**¹⁾ în țarȳ și Domnitorul dȳ ordin, ca fie-care gospodar să trimetȳ pe cine-va la rȳsboiu. Popa se duce la Păcală, dȳ stȳnca la o parte și deschide ușȳ. — Ce pȳrinte? Te-a ajuns iar nevoia de mine? Mai am vr'o trei slȳnini și am stat să le mȳntui. Dar ce veste? — Ce să fie! A venit poruncȳ să te duci la bȳtȳlie cȳci aũ venit Turcii în țarȳ. — Mȳ duc, pȳrinte, dacȳ mi dai pe alba. — ȳi-o dau, numai să te duci.

Cȳpȳtȳnd pe alba, Păcală o țesalȳ, pune o slȳninȳ pe ea în loc de șea și pornesce. Ajungȳnd pe cȳmpul de bȳtae se pune ȳntre armatele inamice, adunȳ cȳte-va vreascuri și ȳncȳlȳi puțȳnȳ slȳninȳ, cȳci flȳmȳndise de atȳta drum.

1) *Turci*. În basmele vechi nu se ȳntȳlnesc nume de popȳre strȳine.

Turcii încep a da cu *pușca* ¹⁾ în el. *Glônțele* ²⁾ îi aruncau tăciuniș cât colo. Dar în noptea aceea era un vînt puternic care i-a împrăsciat focul așa că nu-i mai rămăsese nici o scântee. Atunci se sui într'un copac să vadă dacă vede pe unde-va vr'o zare de foc. Nu departe de acolo vedu un foc mare.

El se dă jos și se duce spre foc. Acolo se întălnesce cu un vânător care mai avea încă doi frați. Păcală îl rugă să se ducă să-i aducă puțin foc. Imprejurul focului sta un balaur încolăcit care vedënd pe vânător îl întrebă că ce caută. Vânătorul spune că a venit să iea puțin foc. Balaurul spune că-i dă dacă v'a spune o minciună despre tatăl său și al lui; iar de nu îl lăgă de un copac și îl mănăncă dimineță. Vânătorul neprițepëndu-se fu legat de un copac. Nu după mult timp, se trezesce și cel mijlociu, dar pătesce ca și fratele cel mare, căci este legat și el de un copac, pentru a fi mănecat lă amedă. Despre diuă se trezesce și fratele cel mic, care nevedënd pe frații săi pe nicăirea, el se sue în copac, pentru a căuta pe unde-va lumină. Apoi se dă jos, iea toți caii și pornesce la focul cel mare. Aici găsesce pe balaur încolăcit și pe frații lui plângënd fiind legați și amenințați cu mörte. Ce cauți aici mă? Il întrebă balaurul. Am venit să ieu puțin foc. Iți dau foc dacă vei spune o minciună despre tatăl meu și al tēu; iar de nu te leg și pe tine și te mănănc disară. Vânătorul a spus: Tată-tu plecase cu öle. Tata a vrut să cumperé și el și fiind-că nu-i plăceaü, s'a luat cu tată-tu la cértă și în cele din urmă se luară și la bătae, căci tata a spart tóte oalele de capul lui tată-tu.

1) *Pușcă* e ceva cu totul nou în basme, adaus în dăile noastre.

In basmele vechi nu se întălnesce *pușcă*, de öre-ce aceasta armă e de tot nouă, față de vechimea basmelor.

2) Despre *glônțe* dicem acelaș lucru ca și despre pușcă.

Balaurul auđind acestea crapă de ciudă ; iar Vânătorul și-a deslegat frații și aș stat la foc, fără frică de balaur. A doua ți aș plecat dupe vînat și dupe ce aș vînat destul s'aș dus acasă. Ei se ducéu mai mult prin pădure după vînat căci nu e nimic prin pădure de care să le fie frică. Odată, ducénd-se acasă, au găsit pe tatăl lor mort. Atunci ei rămaseră acasă pentru a îngriji de averea rămasă de la tatăl lor ; iar la vînat nu se mai duceau de cît rar cîte odată și atunci numai pentru una sau două ȕile căci acum avéu grijă de treburile casei.

Davidescu Al. Orest

Clasa II-a a Liceului Matei-Basarab.

Acest basm este spus de Eftimiu S. Nicolae în 1901. Profesiunea părinților : Perceptor, domiciliați în comuna Copuzu, jud. Ialomița. Eftimiu l'a auđit în satul Mavrodin Com. jud. Ilfov.

BASMUL CU JUPÂN LUPILĂ, CRUCILĂ, CÂNILĂ, CIORILĂ ȘI COȚOFËNILĂ

A fost odată ca nici odată, pentru că dacă n'ar fi, nu s'ar mai povesti. A fost odată un moș și o babă care aveau doi feciori. Intr'o ȕi se întimplă să móră moșul și baba și nu le rămase feciorilor nimic de cît doi boi.

Cel mai mare dintre frați era însurat. Fratele cel mic se duse odată la cel mare și'l întrebă dacă 'l lasă să vîndă boii? Acela 'i ȕise : du-te de 'i vinde și iea alții mai mici ; iar pe banii rămași să cumperi un car.

Plecând fratele cel mic la târg și mergând pe drum dă peste o cruce de pétră. Se opresce lângă ea și ȕice : — Bună ȕiua jupân crucilă. Mulțumim Dumitale răspunde tot el. — Unde ai plecat cu boii aceștia se întrebă el? Mă duc la târg să 'i vînd răspunse tot el. Mi 'i vinđi mie? Bucuros răspunde tot el. — Dar când

imi dai banii jupân Crucilă? peste vr'o două sau trei zile.

Ei bine! iacă mă duc acasă, și după ce lăgă boii de cruce plecă. Ajungând acasă, îl întrebă fratele său cel mare: ce-ai făcut cu boii frate? i-am vindut lui jupân Crucilă răspunde el. — Cine e acela jupân Crucilă îl întrebă fratele cel mare. Acela de la hotarul moșii noastre, cu a vecinului. Fratele său sciindu-l că-i cam prost din fire, îl lăsă.

Trecând cele trei zile, se duse să-și primescă banii de la jupân Crucilă.

Ajungând la jupân Crucilă, ce să vezi! acolo era prasnîc mare de nu se putea apropia de Crucilă; l'a pus pe gónă jupân Lupilă, Cănilă, Ciorilă și Coțofenilă. I-a lăsat să isprăviască prasnîcul și s'a întors acasă. Ducându-se după alte trei zile ei sprăviseră prasnîcul și nu mai era acolo de cât jupân Ciorilă și Coțofenilă. Bună ziua jupân Crucilă dice dînsul Mă! da, mare prasnîc avuseși. Jupân Crucilă nu dice nimic.

— Ce mă! jupân Crucilă, după ce ai isprăvit prasnîcul nu mai vrei să vorbesci cu mine? Vedeînd că jupân Crucilă nu vorbesce, se necăji și după mai multe lovituri ce-i dete cu un ciomag, trânti crucea jos. Ce să vezi. La rădăcina crucii era un cazan de galbeni. Vedeînd el galbenii se întorce la fratele său, ca să-i cêră căruța. Fratele său cel mare i-o dădu ca să scape de el. Ducându-se la jupân Crucilă îi dice: nu era mai bine, să-mi fi dat banii, să nu te fi omorât? Punând banii în car, veni acasă la fratele său și îi dădu lui toți banii, luă și el cât a putut să ducă. Vedeîndu-l fratele său l'a întrebat că unde se duce cu ei? el i-a răspuns că se duce la **Paris** și după ce își luă ziua bună de la fratele său, plecă. Mergând el înainte, dădu el peste un lac și dise: iată Parisul meu; aici e pot înveța fel de fel de limbă. Ce să vezi! acolo era fel

de fel de brósce care cântău; unele țiceau : ric, ric, ric și altele rac, rac, rac.

Șeșând el pe marginea lacului, a învățat limba brósceilor. Iar când fu să plece țise: Iacă fiind-că am învățat ast-fel de limbi, vă dăruiesc acești bani și aruncă banii în lac.

Plecând mai nainte ajunge la un oraș, unde auzi că împăratul are o fată bolnavă de când era mică, de o brósca pe care o avea într'însa. Se căutase cu toți doctorii din lume și nu putea să-și dea de léc. Cum auzi că împăratul are o fată bolnavă el voi s'o vadă și el. Trecând prin fața palatului începu să strige: Doctor bun, Doctor bun. Auzindu-l împăratul l-a chemat și l'a întrebat dacă este doctor. Da Măria-văstră răs-punse el. Arătându-i fata el îi spune că o face bine în trei țile. Impăratul se obligase că cine o va face bine, i-o dă de soție și l' face împărat. Apoi Doctorul a cerut o cameră separată și s'a pus s'asculte la gura fetii și începu să strige: rac, rac, rac, ric, ric, ric. Brósca îi răspundea din fată. Doctorul întrebă brósca, dacă îi place mâncările pe care le mănâncă fata împăratului. Brósca îi răspunde că numai acritură și sărătură nu-i place. Impăratul îi dădu fetii să mănânce numai acritură și sărătură. După câte-va țile, Doctorul o întrebă pe brósca, că cum îi mai este? Brósca nu-i mai răspunde nimic. De atunci fata se făcu bine. Impăratul după cum se obligase trebui să i-o dea de nevastă; dar acesta nu primi nimic de la împărat de cât să-i dea iscălitura ca să aibă dreptul să fie împăratul muscelor. Impăratul i-o dădu. Din întâmplare o muscă se așeșă pe fața împăratului. El ca împărat al (lor) muscelor și fiind-că avé voe să le omóre ori pe cine ar fi, îi dădu împăratului o palmă și omori și musca.

Davidescu A. Manole

Cl. II, A liceală

Acest basmu mi l'a povestit bunica mea. Profesiunea părinților Perceptor. Domiciliați în Com. Copuzu, Jud. Ialomița.

VRĂJITORUL ȘI ÎMPĚRATUL

A fost odată un Împărat foarte puternic care stă pânia țeri multe, întinse și bogate. El era foarte mâhnit că nu avea vre-un copil care să-i moștenescă tronul. Intr'o zi eșind la câmp să se mai plimbe, calul se opri și la căți-va pași eși din pământ un om pitic cu barba până la genunchi și cu mâinile până la pământ și începu să riță la Împărat, și să dică: Împărate, întorce-te acasă că are să fie rău. Împăratul voi să dea cu biciul în pitic, atunci el începu să riță și mai tare și să dică: eă nu îmi ieu vorba înderēt, în curând vei avea o fată care nu va vorbi până la 20 de ani, iar în ziua când va împlini 20 de ani va vorbi, iar sara va muri. Așa se și întimplă. Împăratul avu după cât-va timp o fată care fu mută. până în ziua când împlini 20 ani, în acea zi ea începu să strige: Tată vino că eă vorbesc. Atunci Împăratui, alergă cu brațele întinse, dar ea încep u să gemă, să strige și să cărtescă împotriva lui Dumnezeu, căci necuratul intrase în trupul ei. Când vedu că puterile o părăsesc, chemă pe Împărat și dișe: jură-mi că ai să-mi faci ce-ți-o-i spune. Atunci Împăratul îngenunchiă și jură, după aceea prințesa dișe: Ved că mörtea mi se apropie, când oău muri să mă îngropi în biserica cea mare din mijlocul orașului și în fie-care nopte să păzescă un soldat la capul meu. Apoi ea muri. Împăratul o aședă într'un coșciug de argint, căptușit cu mătasă, și o îngropă. În fie-care nopte era dus în biserică un soldat înarmat până în dinți, cum era pe vremea aceea, dar dimineța era găsit sugrumat și cădut jos. În fie-care zi i se aducea Împăratului un vas de argint sau de aur, cu bilețele pe care era scrise numele soldaților. Împăratul închișdând ochii și scoțind un greu oftat, băga mâna și scotea un

bilet apoi îl dedia unui ofițer care îl ducea la casarmă. Când suna deșteptarea se vedeau pe ici colea, soldați care diceau, ați o fi rândul meu, altul, ba al meu. Ofițerul citia biletul, dar numai vedeai pe soldatul care căduse la sortți, că se bocia mai rău ca o muere că scia că viū nu se mai întorce. Intr'o ți veni la **casarmă** *) vestea despre un soldat tiner care trebuia să se ducă să păzescă la mormint; el se duse să se mai plimbe prin nisce coline, când de odată eși ca din pământ piticul acela care se arătase înaintea Impăratului și ți duse: fi om cu curaj, tu să te duci la Impărat, și să spuī: Eū vrēū să pădesc pe fiica ta, dar când cēsul cel mare al bisericii va fi aprōpe să bată 12 ore să te sui sus pe altar și să stai acolo. El făcu tocmai așa cum îl învățase piticul, se lāsă de voe bună să fie închis în biserică. Când cēsul din perete scârția aprōpe să bată 12, el se sui sus pe altar, și pétra de pe mormânt începu să se ridice în sus de patru mâni negre, iar pe la mijloc eșia prințesa care da să apuce de gât, dar nu avea pe cine. Atunci eși afară și începu să asvârle cu crucile, cu icōnele, dar când ți dări pe soldat care strîngea crucea în brațe și căruia îi clânțaneau dinții ți duse: acolo te-a pus tata pe tine să pădesci? apoi intră în mormint și se făcu liniște. Diminēța când veniră ōmenii cu targa să'l iea, el se dete jos și istorisi Impăratului cele petrecute. Impăratul ți duse să te mai duci și în nōptea viitoare să pădesci că tu ești protejat de Dumneđeū. El se duse tot pe acele coline, și-i eși iar în cale piticul acela și îi ți duse: Să aștepti până s'o deschide bine pétra și să sări înăuntru. El se duse în nōptea viitoare în biserică și când pétra de pe mormânt se ridică destul de bine sări înăuntru, dar se petrecu ceva îngrozitor: el simția că calcă pe

*) Casarmă *cuvînt* nou, care nu se află în basmele vechi.

nisce corpuri de draci, care se năpustiau peste nisce giamuri sparte și esiau afară, iar prințesa care nu era mōrtă ci numai vrăjită eși cu soldatul acela și stătu în biserică până când veniră ōmenii cu targa. Atunci ei strigară: Chemați pe tata să serbeze nunta nōstră aci.

Dumitrescu V. Demostene

Clasa II A. Liceul Matei-Basarab.

Acest basm mi l'a povestit fratele meū mai mare Dumitru, Elev în clasa III-a *Pirotecniei armatei* în luna Iulie în 11, 1901.

Tatăl meū este Revisor la Regia Monopolurilor Statului, locuesce în strada Orzarī No. 3, Culōrea de Negru din Bucuresci.

IMPĚRATUL FERMECAT

A fost odată ca nici o dată și dacă n'ar fi nu s'ar povesti.

A fost un Impērat care avea o fată. Acēstă fată se ducea ca să se plimbe prin grădină și o pāsērică îi spunea mereū la ureche: Bārbatul tēū e mort. Ea spuse părinților acēsta.

Atunci ei se pregătiră de plecare, luară bani și merinde multe ca să aibă pe drum. Aū mers ei, aū mers până când aū dat de nisce porți mari și s'aū oprit acolo.

Se dădură jos din trāsură, ca să deschidă pōrta, dar cu tōte silințile puse, pōrta nu se deschise în nici un chip.

Se dădu și fata jos din trāsură să împingă în pōrtă, dar de odată porțile se deschiseră și o apucă pe fata înēuntru și se închiseră iar. Atunci părinții ei, asvârliră fetei bani șiși luară bună-điuă de la ea și plecară.

În fundul curții era un castel mare cu fōrte multe odăi. Ea se urcă sus și se plimba prin odăi. În odae din urmă era un cosciug, în care era un Impērat fer-

mecat, căruia îi ardea la cap trei luminări și la picioare tot trei luminări și un *bilețel* **) în care scria: Cine mă va păzi trei zile și trei nopți fără să dormă, mă va lua de soț.

Fata l'a păzit trei zile și două nopți, și când mai avea a treia noapte i s'a făcut urit, și de cu ziua a cumpărat o robă ca să-i mai ție de urât.

Fata îi spuse ca să i caute în cap că e ostenită. Stând în pōla rōbei, adormi. Atunci Impăratul se sculă, luă pe rōba de gât, ȃicȃndu-i: tu m'ai păzit trei zile și trei nopți.

În tot palatul începură musicile să cante și servitorii să servescă. Impăratul vȃdȃnd pe fata de 'mpȃrat întrebă pe rōbă: Cine e acȃsta? Este o rōbă care am cumpȃrat'o să'mi ție de urit; să o punem și pe ea găinȃresă.

Impăratul se duse pe la toți servitorii, să-i întrebe ce să le cumpere? Ajungȃnd cu întrebatul și la găinȃresă, o întrebă și pe ea: ce să-i cumpere? Ea îi spuse să'i cumpere un bricȃg, un ștrȃng și o păpușă, și i mai spuse că de va uita să i le cumpere să dea Dumneȃu o furtună mare, și să se cufunde *vaporul* ***) cu care va merge.

Plecă Impăratul la târg să cumpere cele cerute de servitori.

Cumpȃră tȃte ce-i spuse servitorii și plecă iar cu vaporul.

O furtună mare se făcu pe mare și *vaporul* începu să se cufunde în mare, dar deodată Impăratul își aduse aminte de cele spuse de găinȃresă. Spuse *căpitanului* ****) de pe vapor să oprȃscă vaporul, și se dete jos să cumpere cele spuse de găinȃresă, și se urcă în vapor.

**) *Bilețel*, termen nou.

***) *Vapor*, Termen nou care nu se găsește în basmele vechi.

****) Căpitan de vapor, termen nou în basm.

Furtuna se potoli și merse liniștit până acasă.

Cum ajunsese, împărți lucrurile la servitori și fu curios să vadă ce are să facă găinărăsa cu lucrurile.

Sara când fu gata de culcare, ea puse păpușa pe masă, și o întrebă: păpușă, păpușica mea, eu am păzit trei zile și două nopți și când mai aveam o noapte, róba m'a înșelat, și acuși spune-mi: cu ștréngul să mă spânzur ori cu bricégul să mă taiu? Și când voi să'și pue ștréngul de gât, Impératul care asculta la ușă, sparse ușa cu piciorul și o opri de a se sugruma dîcându-i: tu ești soția mea, care m'ai păzit.

Și făcu nunta cu ea, iar pe țigancă o puse pe un cal cu două saci de nuci și unde cădea nuca, cădea și bucățica și unde cădù sacul, îi cădù și capul.

Iacovescu A. Vasile

Clasa II-a liceală

Strada Verdeței No. 4.

Profesiunea părintelui, cofetar. Auđit în anul 1867, de la mamă

(SFĂRȘIT).

TABLA DE MATERIE

Literatura populară

	Pagina
§. 1. — A) <i>Numirea ei</i>	5
§. 2. — B) <i>Coprinsul ei</i>	6
§. 3. — Studiiile creațiunii artistice : impresiune și expresiune.	6
§. 4. — Literatura populară și cea scrisă.	9
§. 5. — C) Forma.	10
§. 6. — I) FORMA PROSEI	10
§. 7. — Le curté de Saint-Sulpice-Les-Feuilles	11
§. 8. — La goule ès Fées	12
§. 9. — La belle et la laide	13
§. 10. — Traducerea	13
§. 11. — Colecțiunile noastre de prosă populară	14
§. 11. — Tôder Tutungiu	15
§. 12. — II) FORMA VERSULUI.	15
§. 12. — Observație la versurile populare și la formarea lor.	18
§. 13. — Exemple.	18
a) Versuri populare române.	
A) Din «Sorele și Luna» p. 21 ; B) Din «Brumărelul», p. 21 ;	
C) Poesie de Anton Pann, p. 23 ; D) Cicórea, p. 24 ; E) Dobrișean, p. 24 ; F) Radu Calomfirescu, p. 24 ; G) Radu Șerban Basarab, p. 25 ; H) Matei Basarab, p. 26 ; I) Cântecul din (182 ; p. 26 ; J) Povestea unui gângav, p. 26 ; L) Arderea Iașului, p. 27 ; M) Fulga	28
§. 14. — b) Mórtea versurilor populare.	29
§. 15. — c) Adevérate poesii populare străine.	31
Observație	31
Din <i>Poitou</i> : Pour couper l'arc-en-ciel ; Quand il pleut ; Formulette d'élimination du jeu ; L'alouette et le pineau	31—32
Din <i>Insula Corsica</i> : Vòcèru d'una Pastòri, in morte di lu suo filliolu ; Traducere româna	33
Din <i>Picardia</i> : L'âne Martin	34
La țara Bascilor : Pasărea în colivie ; Traducerea ; Prepețița la munte ; Traducere ; Adio iubita mea ; Traducerea.	34—35

	Pagina
<i>Din Alsacia</i> : Sebastopol; Traducerea Franceză; Ich und mein Hans; Traducerea Franceză; Les tras feys de pays; Trad. Franceză	35—38
<i>Din Gasconia</i> : Les Hilles de Lourdes; Trad. Franceză. La Petairo; traducere franceză	38—39
<i>Din Austria</i> : (Stiria) Observație; versuri și tradu ere română.	39—40
<i>Din Germania</i>	40
<i>Din Grecia</i> : Pappantonis; Traducerea Franceză	44—45
<i>Din Bardii Bretoni, secolul VI</i>	45
<i>Din Aneurin</i> : Er. Gododin; Traducere Franceză; Karedik...; traducere franceză	46
<i>Din Taliesin</i> : Din Kad Menao, Traducerea Franceză; Le combat de Menas	46—47
<i>Din Bulgaria</i>	47
<i>Din Rusia</i>	47
§. 17. — a) Poesii devenite populare, românesci	47
§. 18. — b) <i>Poesii devenite populare, streine</i>	50
Exemple: <i>Din Gasconia</i> : Lou Duc d'Eproun; Traducerea franceză, p. 50—51. Lous plases de la Henno; Traducerea franceză, p. 54—55. <i>Din Alsacia</i> : Exemplu german cu traducere franceză, p. 56—57. Der Wächterruf (p. 59). Le crieur de nuit. (Traducerea) p. 59. Der Weihnachtslied. Traducerea: Noél.	60
§. 19. — CARACTERELE POESIEI POPULARE.	
A) <i>Caractere generale</i>	61
§. 20. — B) <i>Caractere particulare.</i>	61
a) » » privitoare la formă.	61
b) » » » » fond	62
c) » » » » formă și fond.	62
§. 21. — a) Caractere particulare privitoare la formă	62
§. 22 — 1) <i>Trei versuri în rimă:</i>	
a) în românesce	63
Exemple de colinde	69—70
» în orații	70—71
» în jocuri de copii	71—72
» în glume	73
» în cântece de dor	73
» în doine	74
» în cântece sociale.	75
» în diferite altele	75—88
b) In poeziile streine	89
Din Gasconia	89
Din Țara Bascilor	90
Din Alsacia.	90
2) <i>Patru versuri în rimă:</i>	
a) în românesce	92
Exemple	94—104
b) în poeziile streine	
Din Gasconia	105
Din țara Bascilor.	105
Din Alsacia.	106

	Pagina
3) <i>Vers mic între versuri mari:</i>	
a) în românește	107
Exemple	108—110
b) În cele streine	113
Exemple: Din Gasconia	113
Exemple din Alsacia	115
4) <i>Vers în vers sau rimă de cesură:</i>	
§. 23. — a) în românește	116
Exemple	117
§. 24. — b) în poeziile populare streine.	119
§. 25. — b) Caractere particulare privitoare la fond.	120
§. 26. — 1) <i>Amplificarea descriptivă.</i>	
a) În românește	122
Exemple	124—139
b) În poeziile populare streine.	
Din Gasconia	135
§. 27. — 2) <i>Repetiția de cuvinte.</i>	
a) în românește	136
Exemple	137—144
b) În populară străină.	
Din Auvergne	145
Observații (§ 28)	145
Cari lalo	147
Ramsanuy courtin	149
§. 29. — 3) <i>Intrebuintarea numărului.</i>	
a) În românește	150
Exemple	151—157
b) În poezia populară streină.	
Din Gasconia	158
Din Auvergne	159
§. 30. — 4) <i>Enumerarea zilelor săptămânii.</i>	
a) în românește	159
Exemple	161—162
b) În poezia populară streină.	
Din Gasconia	162
§. 31. — 5) <i>Expresiuni fracționare.</i>	
a) în românește	163
b) În poezia stăină (§ 32)	164
§. 33. — 6. <i>Evaluări topice.</i>	
a) în românește	164
b) În poezia populară streină (§ 34)	166
§. 35. — C) Caracterele particulare privitoare la fond și formă.	166
A) CELE COMUNE:	
§. 36. — 1) <i>Intrebări descriptive.</i>	
a) În românește	166
Exemple	167—175
b) În poezia populară streină (§ 37)	175
§. 38. — 2) <i>Repetiția formulelor.</i>	
a) În românește	176
Exemple	177—180

	Pagina
§. 39. — <i>b)</i> In poesia populară streină.	
§. 40. — 3) <i>Alternative de contrast.</i>	
<i>a)</i> în românesce	180
Exemple	181
§. 41. — 4) <i>Acomodarea formulelor.</i>	
<i>a)</i> în românesce	182
Exemple	181—186
§. 42. — <i>b)</i> In poesia populară streină	186
<i>B) CELE NECOMUNE:</i>	
§. 43. — 5) <i>Care și nici de constrat</i>	
Exemple	186
§. 45. — 6) Numai enfatic sau izolator	187—188
§. 46. — 7) Că narativ	188
§. 47. — Cele trei caractere cunoscute.	190
§. 48. — 1) <i>Intrebuințarea lui de</i>	
§. 49. — 2) U final, sunător	191
§. 50. — 3) <i>Rima asonantică.</i>	194
	196

Origina Literaturii populare

51. — Considerațiuni	201
52. — Clasificarea literaturii populare	202
Schema <i>A</i> și <i>B</i>	203
Schema <i>C</i>	204
53. — Observații asupra clasificării	204
54. — A) PRODUCȚIUNILE POPULARE IN PROSĂ. Despre Basme. Numele Basmelor	206
55. — Părerea d-lui B. P. Hasdeu despre cuvîntul: <i>Basm</i>	206
56. — <i>Basm</i> — <i>Poveste</i> .— <i>Minciună</i> .—etc.	207
57. — Alte considerații	209
58. — Raportul între <i>Basm</i> și <i>Poveste</i>	211
59. — <i>Mitul</i> și <i>Fabula</i>	212
60. — Ce se ȳice despre basme	215
61. — 1) <i>Derivarea basmelor din mituri.</i>	
<i>A) Sistemele de interpretare.</i>	216
<i>B) Sistemele mitologice aplicate, la noi</i>	220
63. — 2) <i>Derivarea basmelor din visuri.</i>	227
64. — 3) <i>Derivarea basmelor din Literatura cultă</i>	229
65. — Ce credem despre origina basmelor.	
<i>a) Origina fabulei.</i>	230
66. — <i>b) Origina basmului.</i>	232
67. — Numirile din basme	233
68. — <i>Făt-Frumos</i>	234
69. — Genealogia unui <i>Făt-Frumos</i>	236
70. — Frații lui <i>Făt-Frumos</i>	236
<i>Mama vitregă</i>	237
71. — <i>Baba</i>	238
72. — <i>Calul lui Făt-Frumos</i>	239
73. — Animalele cari vorbesc	241
74. — Ceea lume sau lumea cea-laltă	243
75. — Origina armariilor și a blasonului	244
76. — <i>Metamorfosa</i>	244

	Pagina
§. 77. — Mitul.	245
§. 78. — Legenda	247
§. 79. — Evoluția basmelor și studiul lor	247
§. 80. — Variația basmelor.	249
§. 81. — Variantele basmelor.	251
§. 82. — De ce s'au păstrat basmele	253
§. 83. — Variantele și circulația basmelor	255
§. 84. — Specimene de basme	255
§. 85. — Anecdota (Snóva)	256
§. 86. — Descripții de obiceiuri, prevederi, lécuri	256
§. 87. — PRODUȚIUNILE POPULARE ÎN VERSURI	
a) <i>Religióse</i> . Divisiune.	257
§. 88. — I. Rugăciuni.	258
§. 89. — II. Moș-Ajun.	258
§. 90. — III. Colindele	259
Exemple de colinde	259—281
§. 91. — IV. Plugușorul	281
Exemple	283
§. 92. — Orații de nunta.	287
Exemple	288
b) PRODUȚIUNI POPULARE ÎN VERSURI .	
§. 93. — Clasificarea producțiilor poetice	292
§. 94. — Producțiuni poetice populare.	
I. <i>Liricele</i> :	
a) Căntece de copii.	297
b) Căntece de lume	298
1) Căntece de dor	298
2) Doine	299
3) Căntece erezico-bachice	304
4) Căntece profesionale	321
5) Bahice	323
6) Ironice	324
7) Căntece zoologice	326
II. <i>Epicele</i> :	
1) Solare și superstițioase	331
2) Istorice	336
Exemple	336—343
3) Haiducesci. Exemple	343—369
4) Domestice. Exemple	369—383
III. <i>Dramaticele</i>	383
Exemple: Vicleimul, Steaua, Vasilca, Pa-	
paruda, Caloianul	384—389
§. 95. — C) PRODUȚIUNI POPULARE ÎN PROSĂ CU	
VERSURI .	390
1) <i>Descăntece</i> . Exemple	390—399
Prognostice populare	399
Observație	399
Incheere	409
Memoriei lui Gh Dem Teodorescu	402
ADAOS. Păcală și Tândală	405
Lupila, Crucila, Cănila etc.	408
Vrăitorul și împăratul	411
Împăratul fermecat	413
Tabla de materie	416